8848

BA'AL SHEM TOV,

בעל שם טוב,

SEFER GE'ULAT YISRA'EL.

ספר גאולת ישראל.

ZHITOMIR, UKRAINE: 1875.
ASHKENAZIC SCRIPT

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

the Jewish theological seminary of america

והסנה איננו אכל

LIBRARY

Mic. #8848

Kabbalah

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

ה השער לה' צדיקים יבאו

ספר

גאולת ישראל

כולל חידושי תורה יקרים ונפלאים · מקדושי עליון ומיוחסים הלא הם הרב

הקדוש ר' **ישראל בעש"ט** זצוק"ל:

והרב החסיד המגיד הגדול מוה"ר **דוב בער** זצוק"ל מ"מ דק"ק מעזריטש:

והרב הגאון החסיד המפורסם מוה' **לוי יצחק** זצוק"ל אב"ד ור"מ דק"ק ברדיטש:

והרב הגאון המפורסם מוה' **פנחס** אב"ד דק"ק קארעץ:

והרב החסיד המפורסם מוה' **אהרן** זללה"ה מ"מ דק"ק זיטאמיר:

והרב הגאון המופלג מפורסם מוה' יונתן זצ"ל:

ועוד דברים נחמדים מגלינו יסודי עולם לתק[illegible]

· כיו ·

Jewish Theological Seminary of America
LIBRARY

בשנת **גאולת ישראל** לפ"ק

5.3

א

LIBRARY
OF THE
JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY
OF AMERICA

Mic.#8848

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

ב"ה
ז

אורות טהורות בשם הרב המפורסם כו' ··· מהר"ר חיים מוה"ר רזא מלפנון ז"ע

ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח כו' ויאמרו אך* הרק
במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וישמע ה' והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר
על פני האדמה · ויאמר ה' כו' ואל אהרן ואל מרים צאו ויחר אף כו' · · · ·
הנה דברי נ"ב אלו פלאים ותמוהים כי מה שייכות וחיבור יש למאמר והאיש משה
ענו המאמר הנ"ב לו שאמר וישמע ה' לכך הקדים וישמע ה' ויאמר ה' אל כו' ויחר אף ה' בם
אמנם כן יתכן · כי הנה אמרו חז"ל הוי מאן דיהיר סופו ליפול בא"א ולא לאו בר הכי ·
הלא נופל בהירהורי א"א · והנה ידוע מה שדברו אהרן ומרים על משה · היה על עסק
אשה הכושית אשר לקח · והיינו כפרש"י · שפירש מן האשה ואמרו אין ראוי לעשות זו —
להיות פרוש מן* האשה כי הקב"ה מדבר אתו עמו בכל עת ובכל שעה · ואפשר חלילה —
חלילה ומחמת זה ישרוי בלא אשה יבוא לידי מחשבות ויגיע הירהור אשר אינו —
הדר חן ונמצא לפ"ז · ישאל השואל למה באמת חרה אף ה' בהם · הלא יפה דיברו

כי אפשר חז"ו יהיה כך כנ"ל עז"א הכתוב הלא אתם רואים כי והאיש משה
ענו מאוד* מכל האדם ולגבאי לא יפול חן דהרהורים כי דוקא מאן דיהיר סופו
ליפול בא"א ולא הענו האמתי ועי"ז חרה בם אף ה' ··· ועיקר האדם יראה לעיניו —
והאדם ישוע לבבו ויבין · כמה ומתאב יתנחם לבבו לגבות לבוא למדרגת המענוה
אשר הוא למגן ולמחסה מהעבירות היותר נקיים ומרים עד[illegible] כי הלא גם
עא לשב"ד הן המה זהעבירות היותר נקיים וחמורים להרהורי העבירה נקיים מהעבירה
עצמה · ומדת הענוה מגנת אפילו מהירהורים רעים · ועקב הענוה יראת ה' · והבן:

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן ואל מרים כו' ויצאו שלשתם כו' ויקרא אהרן ומרים ויצאו —
שניהם · ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר
בו לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא · · · · · ·

הנה לכאורה יפלא אומרו נביאכם ה' שאינו מובן והו"ל אם יהיה נביא מכם —

★ הרק אך·

★ בפרישות

★ כנ"ל

במראה

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

במראה אליו אתודע גם אומרן נבואתם בלשון נוכח ואח״כ ופה״ז הנ״ל ג״כ בלשון
והנ״ל במראה אליהם אתודע וכן בחלום אדבר בכם. אמנם כן יתבן אמרות
אמרות טהורות הנ׳. כי הנה יד״ע שכל העולמות העליונים הן הנה בבחי׳ ג״א
כל העולם שהיא תחת העולם שלמעלה הימנו. הוא בבחי׳ פסולת נגד בחי׳ העולם -
שלמעלה הימנו וכן בחי׳ זה העולם הוא ג״כ בבחי׳ פסולת נגד בחי׳ העולם שהוא -
עוד למעלה הימנו וכן הם בחינות כל העולמות זה כנגד זה בהיינו שהתחתון -
הוא בבחי׳ פסולת נגד העליון שלמעלה ממנו. והוא עד״מ נובלות חכמה תורה וכו׳
והנה הצדיקים הגדולים אשר יפה כח השגתם כו׳ להשיג בדברים העומדים ברומו
של עולם. ויפה כחן להשיג בכלים ביותר שאת ויתר עז בכו׳ של מעלה. הן הנה כמש
ישיגו אורות העליונים הנ׳. אשר זוכין ורואים בעין שכלם הנ׳ שהאורות הנ׳ שמשיגים
היום. וכפי האמר נובלות חכמה תורה וכו׳. וזהו שאמר השי״ת לאהרן ומרים. איך
לא יראתם לדבר בעבדי במשה שהוא גדול במעלות הנ׳ והנראים יותר ופם ביותר שאת
ויתר עז. כי הוא מה שאצלכם נחשבת השגתכם כו׳ להשגה גדולה יותר נפלאה ור
הלא היא לגבי דמשה ע״ה ובבחי׳ פסולת כביכול כי זה האיש משה גדולה מדר
והשגתו הנ׳ במעלת אורות הנ׳ והנראים יותר ויותר ממדרגתכם והשגתכם כו׳ בי
שאת ויתר עז. וזהו שאמר להם השי״ת אם יהיה נביאכם ה׳. היינו מה שאתם -
משיגים מד[illegible] נבואה שלכם. שאצלכם היא נחשבת להשגה גדולה ונוראה -
עד למאוד עד נראה אצלכם בחי׳ השגת אלהות והבן. הוא לגבי דמשה -
במראה אליו אתודע. היינו לגבי *דמשה נראה דרגא זו אצלו רק בבחי׳
מראה ובחי׳ חלום והיא השגה קטנה. ולא בבחי׳ השגת אלהות והב׳
כי השגתו גדולה מהשגתכם ומה שאצלו נקרא בחי׳ השגת אלהות זאת אינו
אתם משיגים כי לא כן עבדי משה כו׳ בכל ביתי נאמן הוא. והב׳

(ג) כל.

דבריו ל

לא תנוע

שאדרבה מחו

הן נלמדת לנו דרך

רק לשם שמים ולא להנאת

הרגשת הנאת עצמו ורק למ

נוח הבורא שמקיים תורה ומצ

מרגיש בקושר פעולה ועבודתו איזה הרג

עדיין בגדר עבודת הק' כמאמר· להיות

שהנחש כזה דטועם טעים עפרא· היינו שב

אינו מרגיש שום שנוי טעם רק טעם בחי' עפר· כי

מאכלו כל ימי חייו הבן· והנה לפ"ז שאל השואל א"כ

או את הבהמה· הלא במקומו יאכל עפר· כי הלא אין

זה מוכח לן מתורתינו הק' באמרם אם ישוך הנחש בלא לחש· הי

ורצונו של הנחש· בודאי לא הי' נושך את האדם ואת הבהמה כי אין

זה מטעם עפר כנ"ל· אבל זה נעשה מן השמים וכפוהו בכפיה לזה· והוא כנגד

החוצב בו דהיינו שבאם נתחייב זה האדם מלמעלה· להיות ניזוק בגופו או בממונו

אזי השי"ת שולח נגיעה לו ע"י שליח הלזה והוא נחש· כי מגלגלין חוב ע"י חייב והוא מזיק אותו או

בבהמתו· וזהו אם ישוך הנחש בלא לחש· היינו שלוחשו זאת לו מן השמים· ונמצא כוונת הנחש -

*הזאת הנגיעה והנטירה בהאדם שנושך אותו· אינה היא להנאת עצמו· כי הוא אינו נהנה

עצמו בשום הנאה ותענוג ומאכלות עפר כנ"ל· רק כל כוונתו בזו הנגיעה והנטירה·

היא למען עשות רצון בוראו ב"ה· אשר ע"י שלח שלוחיה ואגלה [illegible] כנ"ל כדי לעשות רצונו

יתב' כן צריך הת"ח להתנהג בענין התורה והמצות הק'· ובכל דבריו המוכרחים לחיי גופו·

שרק לשם שמים *יהיה כוונתו ואהבתו ותלהט בו אש שלהבת תשוקתו וחשקתו למען רבות כבוד -

ם ואפי'

ני כגון

וטוב ליפה.

ית פאב לבו כ'אב

תועב וטפה סרוחה

ילו ברשת השחת שמעור

וביני יעבור בגדון עבירת לא

יה הפה לדבר ואוגן לשמוע כגון

א בהם ועכ"פ המצא מהשתגע ועכ"ז מגהרת

נוטר פנחש היינו שאינו מניח המצות מעלות

הוא לשון חשבון. היינו שע"י שמאסף חשבון נעש

בחי' נושה שלימה כידוע ולזה נק' מורה לשון נוטר והבן

ונראים בבחי' נוטר ולשון שמירה פנחש היינו שמאות ענייש -

ושומר אותם חש ושוה בבחי' הנחש שאינו טועם בנעימות -

הנחש חן טועם בו עשית רצון בוראו בלבד כנ"ל. וגם שמצויאה תורתינו

ין בלשון נעימה ונטירה לרמוז ג"כ על אלו הבחי' נעימה ונטירה מש. שיכול

יריות ולפרוש [illegible] אלה נעימה ונטירה שאיזה אדם שצריך ג"כ להיות רק לש"ש כנ"ל ואם הוא

חו' לא כן עוד רק יש בו חו' תערובות הנאות עצמותו כנ"ל. אזי הוא אינו תח'. ועדיין

לא נכנס בגדר עבודת הבורא ב"ה באמת כי מה ד' שואל מעמך כי אם ליראה ולאהבה* הבן:

*כנ"ל כי נאתו

*כנ"ל יראה

ד) תלמיד חכם צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית:

הנה ודאי אלו דברים הן פלאים הם. כי הנה מורא שלא הוא. תועבת ה' כל גבה לב.
אפילו כל דהוא ולא זו אלא אף זו שנאמר שבחוב הוא על הת"ח שדייקא צריך שיהיה
בו' ורבו צוותו בזה נואי ונואי דנואי וגם אומרו לשון שמינית שבשמינית ולא אמר
שמינית שבשמינית. אמנם כן יתבן ביאור דבריהם הק'. כי מעלת לן תורתינו הק' וישראל

הק'

ב״ה

ואף הוא יום שבת האמיתי ע״כ עשה משה רבינו וצוה לישראל את זה היום — ואולי יען ששת ימים חול ויום השביעי יתקדשו בקדושת שבת ובמאמרו ית׳ ששת ימים תעשה מלאכתיך ויום השביעי שבת והבן וכן עשו בו׳ כאשר צוה להם משה ונמצא הי׳ משה — רבינו ע״ה מכוון עם זה היום שמקבלין אותו בקדושת שבת הוא באמת יום שבת קודש אמתי בבריאה או אפשר לא. אמנם כאשר בעינינו ראה שביום השלישי למע״ב הוכפל הכי׳ נמצא אז ראה ויבין בבירור שבוודאי הוא באמת שבת קודש ומחר וע״כ תיכף בראותו הכפלת הכי טוב אמר הוא אשר דבר ה׳ שבתון שבת קודש לה׳ מחר שהוא הוא טוב — עיניי שאמרתי לכם לקבל את יום השביעי מיום שנצטוויתם שהוא באמת השי״ת צווה לו ביום (השבת סמוך לפני יום) הראשון בשבוע. וע״כ אמר לו זה הלשון ששת ימים תעשה מלאכתיך ויום השביעי שבת והבן ואפשר שזהו כוונת חז״ל הנ״ל ע״ש והבן:

ימלא ה׳ כל משאלותיך. (גמרא) כל המשמח ש״ש בעצרו כופלין לו פרנסתו:

הנה מהו סוד מאמר גדול חז״ל שאמרו כל המשמח ש״ש בעצרו כופלין לו פרנסתו כי הנה בזמן הגלות בעוה״ר אין השם שלם כביכול כמו שאמר הכתוב כי יד על כס יה. ועדיין עכשיו אין השם שלם בעוה״ר וע״כ מי שיראת ה׳ נגעה בלבו׳ עיקר עגמת לבו ועגמת נפשו יהיה בזה העולם רק מה אשר לו צר כביכול. ויתפלל על גלות השכינה כביכול. ואף גם זאת שכל מה שיעבר וחסר לו מצרכי הגשמיות ידע שזאת רומז לו זה שאינו על הנעדר והנחסר כביכול בהשכינה הקדושה והבן. ע״כ עיקר שמחתו ובקשתו על התשואות צרכיו יהי׳ עיקר כוונתו שיתמלא החסרון כביכול אצלו ותמלא ה׳ היינו שיתמלא הה׳ בשלימות זה יהיה כל משאלותיך ובקשתך זהו בחי׳ א׳ והב׳ הב׳ ימלא ה׳ כל משאלותיך ובקשתך היינו שעניינו צרכיך והחסרון שלך יהיה בעיניך הבנה שיתמלא זה החסרון כביכול בו את כנ״ל ואז״ג ימלא לך ה׳ כל משאלותיך לבך כל המשמח ש״ש בעצרו כופלין לו פרנסתו היינו פרנסה נקרא כל דבר המחי׳ את הדבר האחר נמצא כל דבר ודבר שצריך לו הוא נקרא בשם פרנסה נמצא לזה המשמח ש״ש כנ״ל לזה כופלין לו פרנסתו הנעדר והמחוסר לו והכפל הוא שישלים החסרון

ה״ד

ולתלא ג״כ וזהו שאמרו חז״ל שכ׳ פלון לו פי׳ נשמתו זה הדבר הצריך לו מן הלוים כנ״ל והבן —
וזהו שסיום הכתוב עתה ידעתי כי [illegible] עתה [illegible] והבן:

(ז) מדרש פליאה) אין מניחין תפילין אלא בשבת:

הנה דבר גדול פליאה נ״ב ולכן ונראה ביאור הדברים כי הנה איתא שעם הארץ אסור להניח תפילין רק ת״ח מותר להניח ואיתא אימתי נקרא ת״ח כל שיודע ספר בראשית וגם שמואל וגם תהלים וגם שבת ר״ת שמואל בראשית תהלים והבן לשון חכם ויוסיף לקח דעת בביאור הענין כי הנה [illegible] וזהו ביאור דבריהם כי הנה באמת כאשר אומרים השיר של יום. אני ביום א׳ אומרים היום יום א׳ בשבת וכן ביום שני אומרים היום יום שני בשבת וכן ביום ג׳ ויום ד׳ ויום ה׳ ויום ו׳ אומרים היום יום פלוני בשבת אמנם בשיר של יום השביעי אומרים היום יום שבת קודש ושוב אין אומרים יום בשבת וזהו אין מניחין תפילין אלא כשאומרים בשבת היינו כל ששת ימי המעשה ולא כשאומרים שבת היינו ביום השבת והבן:

(ח) ויהי אברם בן תשעים שנה וירא ה׳ אל אברם ויאמר אליו וגו׳ ולא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך והפרתי אותך וגו׳ ומלכים ממך יצאו וגו׳ — שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי (כי שרה שמה ופירש״י שרי משמע שרי לי ולא לאחרים כי שרה שמה שרה לכל עי׳.

הנה זה מאוד יפלא על שינוי הלשון ששנה השי״ת שאצל אברהם אמר והיה שמך אברהם ואצל★ אברהם הלא אמר כי שרה שמה והו״ל אצל שניהם בשוה בלשון אחד גם איך שרה שמה משמע שכבר הוא שמה שרה והלא עכשיו הוא זה שאומר שיהי׳ שמה שרה והו״ל והיה שמה שרה אמנם כן יתכן כי הנה שמו של אדם עולה עמו ואינו יורדת — וזהו כאשר אמר השי״ת לאברהם שיהיה שמו נקרא אברהם כי אב המון גוים הי׳ נעשה תלוי׳ ונתהוה מזאת שם שרי והיות נקרא בשם שרה כי היא ג״כ בטוחה שתהי׳ שרה לכל [illegible] כשנתבשר אברהם שיהי׳ אב המון גוים כי היא ג״כ עולה עמו כנ״ל וזהו שאמר השי״ת לא תקרא את שמה שרי כי כבר הוא שמה שרה היינו מאז ומקדם מעת שנקראת את שמך אברהם והבן:

★ [illegible] שרה

(ט) ואת

ות **מעכה** הנה רמז רמזה לנו תורתינו הק' איך הוא הנתיב הישר בדרכי התשובה והוא רבות המדרגים לפי ערך ומהנ' גודל שבח המרבה והתגברות עד * שזדונים בטלין ומבוטלים מזה ואדרבא נעשים בהמתקה למרחוק נהפכו כמבוע לאור שאמר ואת מעכה ר"ת וידוי אחר תשובה מגעת עד כסא הכבוד והבן:

ו) **מכה** אשר לא כתובה בתורה ופרשו חז"ל זו היא מיתת צדיקים :

הנה הדברים תמוהים מעט לומר כך כי האיך רמוזה מיתת הצדיקים בתיבות אלו שאמר מכה אשר לא כתובה בתורה בהתלכה ג"כ בהביא אותו כן יתכן כי הנה איתא בזוה"ק תיפח רוחא דהאי גברא דאמר שהתורה כפשוטה היא וכל סיפורי המעשיות מאדם נח ועד לאברהם יצחק ויעקב ולבן ועשו וכל האומות הכתובים בתורה הדברים כפשוטן ח"ו ואין בהם שום תורה פנימיות בסוד עבודת הבורא ב"ה תיפח רוחא דהאי גברא כי באמת כל [illegible] וסיפורי המעשיות אלו יש בהם תלי תלים רזי דרזין עליונים הנעלמים והליכות עולם בעבודת הבורא ב"ה בבחי' הי' הו' יהו' עד עולם פנימיות נעשים ונראים תלוים בהם התורה היא ולמה צריך. אמנם לאו כל אדם זוכה להשיג רזי* הק' התורה והנראה אשר נגלים לצפונים ונרמזו בפנימיות המעשיות אלו והנה באמת התורה ומהם כיוצא בהם שאף גם בהמצאת הק' הנגלות לנו גם יש והנסתרות לה' אלוקינו והנה לפי דרכו של זה שאינו משיג ונדמה בדעתו שאינו כתוב כלום בתורה הק' רק הם סיפורי מעשיות כנ"ל אותם הצדיקים הגדולים אשר השגתם עומדים ברומו של עולם הם משיגים נגלות והמון עם עינך הפנימיות מה שכתוב בתורה ברמיזא הק' והם מראין להמון עם שבאמת מה שכתוב בתורה באלו הסיפורי מעשיות והמצות הנגלות כיוצא בהם כנ"ל וזה אומר תורתינו הק' כשלא תמלא רצון הבורא ב"ה חלילה אז [illegible] יעלה עליך מכה אשר לא כתובה בתורה פי' והמכה היא אשר תדמה בנפשך שלא כתובה כלום בתורה כי אם סיפורי מעשיות בעלמא בלבד ולא יותר מהנגלות לנו וכנ"ל ועז"ש פירשו חז"ל מיתת מה יהיה זאת שתדמה לו כן ועז"א אמר זו מיתת מיתת הצדיקים ולא יבינו בו להשיג הנפלאות הפנימיות בהתורה לנו יגלה לך זאת ועז"ה הלב מתפלל בשלמה של

*[illegible] התורה

ב״ה

זאן עלו רבנן לביני הבדור ואגי ומלאה הארץ דעה ומרבה הנה דפרינגא אמן :

(מדרש פליאה) בשעה שחרב ביהמ״ק בא אברהם אבינו ע״ה לפני המקום ב״ה. א״ל
הקב״ה מה לידידי בביתי. א״ל אברהם על שהגלית את בני בין העכו״ם והחרבת את
ביתי. א״ל הקב״ה בניך חטאו ועברו על כל התורה כולה (גמרא) ת״ר מעשה ברבי -
יהושע בח״ח שהלך לכ׳ אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים כו׳ אמר מי נתן למשיסה יעקב
וישראל לבוזזים ענה אותו התינוק ואמר הלא ה׳ זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך כו׳
אמר מובטחני בזה שמורה הוראה בישראל אינו זז מכאן ה׳ עד שאפדנו בכל ממון כו׳:

הנה המדרש הזה אין לו שחר ונלע״ד לפרשו (א) מה ששאלו השי״ת לאברהם מה שבא
לביהמ״ק לפי השי״ת לא היה ידוע בעצמו שבא על עסקי החורבן והגלות עד שהוצרך
שיודיעו לו מה בא (ב) ומה השיב אברהם והפך הסדר כי הלא החרבת הבית -
היה מוקדם ואח״כ גלו ישראל ונתפזרו בין האומות והוא אמר בהיפך הגלות מוקדם
ואח״כ החורבן (ג) מה זה שהשיב לו השי״ת בניך חטאו ועברו על כל התורה כי
הוא תרתי דסתרי אהדדי כי הלא לשון חטאו מורה על שוגג ולשון עברו מורה
על לשון מזיד ובפרט שעברו על כל התורה זה בודאי אי אפשר להיות בשוגג
רק במזיד ומה זה שאמר חטאו אמנם כן יתבן ביאור דבריהם. ואגב נבאר -
הגמרא דמס׳ גיטין שאמרו לריב״ח תינוק אחד יש בבית האסורים כו׳ והנה מה מאוד יפלא
מאמר הנ״ל (א) מה זה שהפליג ריב״ח את דבריו במלות שונות שאמר מי נתן
למשיסה יעקב וישראל לבוזזים (ב) מה כיון בזה שאמר שתי הלשון* יעקב וישראל -
(ג) שהשיב התינוק הלא ה׳ זו חטאנו לו בלשון שוגג ואח״כ אמר ולא אבו בלשון
מזיד (ד) שאמר מוקדם חטאנו שהוא לשון אנחנו ואח״כ אמר ולא אבו לשון הנה (ה)
מה זו הרבותא שהשיב לו התינוק אלו הדיבורים שהשרו כ״כ בעיני ריב״ח עד -
אמר מובטח אני בו שיהי׳ מורה הוראה כי הלא לא השיב לו שום חידוש רק ריב״ח
אמר תחילת הפסוק והתינוק השיב לו סוף הפסוק ומי נרי בי׳ רב הוא. אמנם
[illegible] ביאור אלו הדברים הנ״ל כי הנה ידוע הוא מאמר חז״ל שנתחייבו שונאי
ישראל

*צ״ל השאלות

6

ב"ה

ישראל שבאותו הדור כליה· אחות שהיו מגורים בחוץ מעליהם עד הש"ית* ברחמיו המרובים

*רן הש"ית

הגדול לך עשות חסד ורחמים לשפך חמתו על העצים ואבנים להחריב את ביהמ"ק ולא

הגיל עליהם עוונותיהם היינו שיצאו ישראל מבחי' מזיד ונעשו כבחי' שוגג, ועל השוגג –

אינם חייבים אלא רק גלות ולכן הגלה אותם השי"ת כדי שבהגלות יתכפרו בשלימות

וזהו מאמר דבריו נ"ל של המדרש שראה השי"ת שבא אברהם בצער גדול ובעגמת

נפש גדול על צרותיהם של ישראל ע"כ התחיל השי"ת לנחמו ואמר לו הנה גם שעריין

עשיתי חסד גדול עם בניך כי הנה מה שהיה לי לעשות לידידי היינו ישראל בניך

להיה ידידי ואהובי זאת בביתי היינו הכליה והחרבן עשיתי לביהמ"ק להם –

שאמר ולא יסוף דברים מן העולם להשיב אברהם רבש"ע למה הגלית את בני עמי היינו

למה הגלית את בני הנה כבר שפכת חמתיך על העצים ואבנים והחרבת את ביתך

לפ"ז השיב לו השי"ת הנה בזאת שהחרבתי את ביתי אזי פעולתי שבניך חטאו

היינו שהגיל עליהם עוונותיהם שיצאו מבחי' מזידים לבחי' שוגגים שהוא לשון חטא אונס

הם בעצמם קודם החורבן עברו על כל התורה היינו הם היו בעצמם בחי' מזידים –

ובגדולת יותר החסד והרחמים ששפכתי כוס תרעלת חמתי שהוא הכליה והחורבן על

עצים ואבנים והוצאתי אותם מבחי' מזידים על בחי' שוגגים והשוגגים חייבים גלות –

ולכן עוד הגליתי אותם שבהגלות יתכפר בשלימות לכן יהיה רצון שביסורים שהי' להם –

בגלותם יתמרקו כל חטאותיהם ופשעיהם ויתקרב קץ הפורקנא ויתגדל ויתקדש שמיה ר':

וזהו ביאור דבריהם ז"ל אמר הגמרא בדיו"ב פי' הנה ידוע שבית ראשון היה בזכות –

אברהם ובית שני בזכות יצחק וע"כ היו באפשרי לחרבות ונחרב כי אברהם נראה הר

ויצחק נראה שדה· אמנם גדול יהיה כבוד בית האחרון שיבנה במהרה ובזמן קריב בב"ב

שיהי' בזכות יעקב שהוא קראו בית אל ולא יחרב עוד לעולם ששמו של הקב"ה

קיים לעד ונמצא שזהו הכוונה כיון ריב"ח ברומא נגלה שדיבר עם התינוק

בבית האסורים שאמר מי יודע זאת למה נתן השי"ת למשיסה ולחרבן את ביהמ"ק עד

שנצטרך עוד להיות בהגלות אחר הרשע אל יעקב כנ"ל כי הוא באמת וישראל הולכים

ובוגדים ושבות בגלות· וא"כ למה היה תרעומת לריב"ח· שמה היה לו ית'

את בתיו כי הוא חורבן הבית לא פעל כלום ואם תרוצה כי הוא מגה"ת

ולכן

ב"ה

הולכין בבגידתם לשביית הגלות· אמנם התינוק הנפלא הזה הבין עצמו בעין שכלו הדין וברוח נבואה אשר הופיע ד' בו לאור כוונתו הכוונה הזאת להשיב לו ג"כ ברמיזא נביאה על שאלתו זאת על ראשון ראשון לאמר לו שלא נשה מידי כי הלא ד' זו היינו זו שהרהרת על חורבן הבית אני אומר לך שזו שהחרב הבית בזה עונות שוגגים אבל הוא רק לו ית' היינו עבדו ועבר רחמנותו נראים אנחנו בחי' שוגגים· מחמת שהחריב הבית בזה הכל מלוין העוונות כ"ע אבל באמת הם בעצמם עבדים היו מזידים והם לא אבו בדרכיו הלוך וזהו מזיד ואח"כ כשנעשו אחר החורבן בחי' שוגגים ע"כ נתחייבנו נתחייבנו גלות והבין ריב"ח ברוח נבואה של התינוק הזה נידון זה שהשיג ברמזי דריב"ח להן נידון זה שרמז לו בתשובה וע"כ השיב ואמר בעינו לאמר מובטח אני בזה שיגדל למעלה גדולה נפלאה וע"כ אמר איני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שיפסקו עליו עכ"ל והבן:

ועוד בהבא מתאמרו הק' שלו· מתשובת הגמרא הנ"ל בטוב טעם ודעת· כי הנה באמת קשה מאוד זה מה שאמר ריב"ח מובטח אני בו שיורה מורה הוראה בישראל. ומה באמת דיוקן לאמר דוקא מורה הוראה ולא אמר בפשיטות מובטח אני בו שיהיה גדול בישראל גם בזה הכיר בו שיהיה דוקא מורה הוראה גם להבין מה זה שאמר איני זז מכאן עד שאפדנו דוקא אחר תשובת התינוק ולמה תיכף שנשבה לפנו לא אמר איני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שירצו כי זו אין סברא לומר שלא רצה להאמין· גם דברי הלשון שאמר עד שאפדנו בכל ממון שירצו שהוא יותר וה"ל סתם עד שאפדנו גם להבין למה הנרים דוקא לומר מובטח אני עפ"י ואח"כ אמר איני זז מכאן כי הלא לכאורה הו"ל בהיפך תיכף כאשר נשא חן בעיניו הו"ל איני זז מכאן עד שאפדנו כי זהו מונין הנהוג לומר בשורת מעלה תיכף ואח"כ אז הו"ל מובטח אני בו עפ"י או שתין מות לגמרי כי אינו מן הצורך ועניינא לומר אומר דוקא בשורת מעלה· אמנם ביאור דבריהם בטוב טעם ודעת שזה הם רמזי דבריהם הק'· אשר אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו· ריב"ח עם התינוק הזה· כי הנה ידוע הוא שהדין תורה הוא שאין פודין את השבויים יותר [illegible] דמיהם· מפני דלא לגרבו ולותי טפי והיינו כדי שלא יחטפו

ושלא

שלא יתפסו את ישראל לשביה והנה ידוע שהדין תורה הוא. שאם נגבה בשבוי' איש
כזה שיכול להורות הוראות בישראל. אזי לאיש כזה מותר לפדות אפי' ביותר
מכדי דמיהם. מטעם שרבים צריכין לו וכהאי עובדא שהי' עם מהר"ם מרוטנבורג ז"ל עם
הרא"ש ז"ל שרצה הרא"ש ז"ל הרבה לפדותו. שאמרו שרבים צריכין לו שיורה הוראות
בישראל מותר לפדותו אפילו ביותר מכדי דמיו. וכידוע העובדא הזאת והנה הם –
אמרו להם אמרו שלא חרבה ירושלים. אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה דווקא
וזה הי' החטא שלהם ומחמתו נחרבה ירושלים. ונמצא זה הי' האופן ברמיזא הנ"ל בין
ריב"ח. ובין אותו התינוק שהנה נולו לשבחו מאוד את התינוק בפני ריב"ח·
והי' חפץ ומתאווה מאוד ריב"ח לפדותו בכל ממון שירצו אמנם הי' ירא לעשות כן
מטעם דלא לגרבו וליתו טפי׳ וכפי פסק הדין תו"ל. ובא ועמד על פתח בית
האסורים ואמר לו הדיבורים הנ"ל מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים היינו שרמז
בהם באלו דיבורים הסתומים רמיזא דחכמתא· והיינו שרמז בהם בכוונתו הנ"ל לפי
מי נתן למשיסה בשום עת יתן למשיסה יעקב כמה שרוצים בעד הפדי' כי מתיירא –
אך שמחמת זה וישראל לבוזזים היינו שחלילה יבזו את ישראל להרבות ולגרבו וליתו
טפי.* אזי ראה המעשה ונענה לו שהטעם הזה* אמנם התינוק הזה כששמע באזניו בפקחותו
וחכמתו הנ"ל שכוונת ריב"ח באמרו אלו הדיבורים הנ"ל מי נתן למשיסה יעקב וישראל
לבוזזים הכוונה בהם שלא יפדה אותו בכל ממון שירצה מטעם דלא לגרבו וליתו
טפי·· אזי ראה המעשה ונענה לו שהטעם· הזה דלא לגרבו וליתו טפי· הוא לפי
פסק הדין תורה ועכ"ז השיב לו אלו הדיבורים הנ"ל הלא ד' זו חטאנו לו ולא אבו
בדרכיו הלוך וכו' והיינו שרמז הוא ג"כ לריב"ח רמיזא נמי בחכמתא באלו הדיב'
הסתומים שרמז לו תשובה על מאמרו הנ"ל· והיינו שהשיב לו התינוק לריב"ח הנה מתוך –
דברים שאתה אומר שאין אתה רוצה לפדותו בכל ממון שירצו כי מתיירא אתה –
דלא לגרבו וליתו טפי הוא לפי פסק הדין תורה וכנ"ל ועכ"ז גלה לו עליך הלא ד'
זו חטאנו לו· היינו הלא זו בעצמו זו דייקא שהלכו בדין תורה היינו שהעמידו –
דבריהם על דין תורה חטאנו לו היינו זו בעצמו הי' החטא שבשבילו נחר[illegible]
ושמם בית מקדשנו שהלכו רק בדין תורה· ולא אבו בדרכיו הלוך הי'

* מיותר עד:

רצו לילך לפנים משורת הדין · ובדבריו זו מורה על לפנים משורת הדין כי בדין ז״ל ח״ו
דרך זו לפנים משורת הדין ונמצא על הראשונים אנו מצטערים · ואתה רוצה לגלגל –
ולהוסיף עוד כזה ועי״ז פראות ריב״ח לבני אותו התינוק בדינו התורה עכ״ל אמר –
מובטח אני בו שיהי׳ יכול להיות מורה הוראה בדינו תורה בישראל · כי בני הוא בדין
תורה כנ״ל ועכ״ז אינו גם מראן עד שאפרש בקל מזון שירצה · ומהי טעמא [illegible]
ויפה אמר התינוק שלא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה כנ״ל
וצריך אני לילך לפנים משורת הדין · כנ״ל (בית) הלא מובטח אני בו שיהי׳ מורה הוראה
בישראל כנ״ל ונמצא רבים צריכין לו כנ״ל ונמצא רואה אני להדבות פי׳ ויתן לעצו כרצון
שירצה אפילו לפי פסק הדין תורה כנ״ל ועכ״ז לא זז משם עד שהדירו אותו: והבן:

יב) משנה) ספק חשיכה ספק אינו חשיכה·

הדברים פלאים · כפשוטו הדבר · כי הי׳ די לומר ספק חשיכה לבודאי או הוא ספק אם
חשיכה · בודאי מעולא הספק הוא אם הוא אינו חשיכה · אמנם ביאור הדברים · כי הנה
המשנה פוסקת הדין לחומרא · היינו אם הוא ספק חשיכה אזי אין מעשרים את הודאי וכו׳
כי צריך להוסיף מחול על הקודש · ונמצא זהו כוונת שכפלו בדבריהם כי אמרת ספק חשיכה
קאי על ע״ש · כי אנו בע״ש החומרא הוא להוסיף מחול על הקודש מחמת הספק שמא הוא כבר
חשיכה וכבר הוא שבת · ואמרת אינו חשיכה קאי על מוצאי שב״ק שאז הוא החומרא שיוסיף
מחול על הקודש מחמת הספק שמא עדיין אינו חשיכה · ועדיין שבת הוא ועכ״ז תרווייהו
לחומרא נקטינן דמחמיר בעצמו לעבודת הבורא ב״ה היינו שתמיד מספק מחמת ענותנותו
אם נוגע לו הבא עליו ברכת טוב · והבן:

יג) אפילו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה היה בעיניך כרשע:

הנה הדברים אלו הק׳ אינם מובנים כי הנה כבר הם אמרו והם אמרו אל תהי רשע בפני
עצמך · אמנם ביאור בדבריהם כן הוא כי התורה הק׳ מלמדת את האדם דרך עבודת
[illegible] בעבודות ושה״ת הש״ית איך לזכות למעלת מדת הענוה הק׳ אשר הוא ראש לכל מדות
הטובות הק׳ והוא החבל המושכת פרדת תורתינו הק׳ וכאשר הכתוב עקב
ענוה יראת ה׳ · ויראת ה׳ הוא ראשית חכמה · כי הן אמת כי חכמים הגידו אשר
[illegible] האדם לקנות בנפשו מדת ההשתוות · היינו שישתוה בעיניו הגנות והשבח [illegible]

ו) גבי אדם חשוב צריך לידע שיש דרגא היותר נפלאה במעלות הן ביותר שאת ויותר עז – ומדרגת מידת ההשתוות: כי בדרגת מדת ההשתוות לפעמים יפול האדם לפוס מגלי רגליו ח"ו אל הגנה אשר איננה טהורה והיא מדת הגאות ר"ל כי יפול להיות אף שבורח מן הכבוד והשבח ורוצה שיהי' שוה אצלו השבח והגנות. מ"מ כאשר קאננו יושג לפעמים בהפתע פתאום השבח שישבחוהו בני אדם אזי הלב פתאום ומתהפך. ומשלא דבו ונהנה מן השבח והכבוד ומעט ויבא בנפשו תענוג והנאה וכן כשמע הגנות שינגוהו בני אדם -- ג"כ הלב פתאום ומתהפך. ויצר לבבו באחוו הגנות. ומשלא פתאום ייגל סומא וייתי חולא. ויכול להיות שמן הרגל נעשה טבעי. וכיון דבא לידי כך ולשאר רוק וחסר מן מדת הענוה באמת. אשר ע"כ החמירו חז"ל באזהרותיהם בשבירת מדת הגאות, ובקניית מדת הענוה יותר מכל המדות רעות ואמרו מאד מאד הוי שפל רוח: ופירשו חז"ל פירשו כי בכל המדות הוא המיצוע. אמנם במדת בחי' הגאות והענוה - צריך להיות מן הקצה אל הקצה דווקא ועל כן אמר מאד מאד ב' פעמים שצריך להיות בזה נחשב כאינו עצמו – ומהו גם מאד בגימטריא הכי הוה להיינו בחי' זה. ועל כן מעלת מדת מרע"ה הוא יותר גדולה ממעלת דע"ה וממעלות אאע"ה שאברהם אמר אנכי עפר ואפר. ודוד אמר ואנכי תולעת. ומרע"ה אמר ונחנו מה שזהו מדת הענוה שאין למעלה הימנו להבין – ועל כן הוכפל ואמר מאד מאד ב"פ כי באמירת תיבת מאד פ"א מרמז דרגת הענוה מדרגא לדרגא. כי באמת דרגת דוד ודאי טובה היא. אמנם דרגת אברהם הרי היא משובח ממנו. אמנם הראשון שבחשיבות שאין למעלה הימנה היא דרגת מרע"ה ומהו מאד ר"ת משה אברהם דוד ומרמז כסדר החשיבות להבין. ועל כן התי' הנך שהיא ענוה ותשוב להאדם ומדת ענוה טובה להאדם איך לזכות באמת מדת הענוה. להיות בזה נחשב. ומהו הענוה היוצה שירגיל האדם את עצמו בכל לבבו ובכל נפשו ומאד מאד. שכאשר ישבחוהו בני אדם אזי אדרבא יתרעם וירגז ויכאב לבבו באמת ממש שזה כמו אלו מבזים אותו באיגה בזיון גדול בבזיונות שאזי בודאי הי' נודע ונכאב לבבו. והוי אצלו סומא ואתי חולא. כמו כן ממש ייגל סומא וייתי חולא לבבו בשמחה שישמעו שישבחוהו. כי יבין לבבו באמת כי הוא כלא נחשב ואינו ראוי השבח והכבוד הזה ועל כן אמרו חז"ל ספרו מאירה חסיד: שכאשר שמע ששבחו

היה בוכה מחמת שהי' מוצא בעצמו חסרונות והעדר בעבודת הבורא ב"ה. מהו שאמרי' אפילו כל העולם כולו אומרים עליך צדיק אתה. היינו שישבחו אותך. היה בעיניך שזה נעש בגדר ובשכל כרשע היינו כאלו היו אומרים עליך שאתה רשע שוודאי היית כואב ליבך והוה מגול סונא ואתי חורא. כמו כן יהי' לך בשעת השבח מהו הענוה באמת. ומהו הסימן ברור לחלוק ביד האדם. ואם לא נגע עדיין מדת הענוה בגדר הזה. אז ידע שלא הדריך כף רגלו עדיין במדת הענוה באמת והש"ית יזכנו להיות מענוי ארץ באמת אמן: והבן:

(יד) ויהי כי זקן יצחק וכו' ויקרא את עשו וכו' ואמר וכו' בעבור תברכך נפשי. באמת בטרם ויהי) הנה לכאורה יפלא מה זה באמת שרצה יצחק לברך את עשו הרשע ולמה לא אמר ליעקב שיברכהו נקדם מותו. אמנם באמת שהכוונה של יצחק אע"ה הי' באמת רק לטובת יעקב אבינו הצדיק וודאי חלקו אלו ישראל הן. ולא ח"ו לטובת עשו הרשע. כי ידע היה - יצחק אבינו מרשעתו ורשעתו של עה"ר כמש"כ ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה. ופרש"י שכל מעשיהם היו לעצבון ליצחק ולרבקה שהיו עובדים עכו"ם. וכן אמר הכתוב ויהי כי זקן ותכהין עיניו מראות ופרש"י בעשן של אלו אלו. שהיו מעשנין ומקטירין לעכו"ם. נמצא הי' יודע יצחק מגודל רשעו של עשו הרשע. וכן ג"כ הי' יודע מגודל צדקתו של יעקב אע"ה. והי' עיקר כוונתו לברך את יעקב בכל טוב. רק מחמת שעשו ג"כ בנו. ורצה ג"כ לברך אותו ג"כ וכמו שעשה אברהם שנתן לבני פלגשיו הרשעים. ג"כ מתנות. אמנם עיקר תמצית כוונתו הי' רק לברך את יעקב בכל טוב. ואף גם זאת הי' כוונתו שאפי' הברכות שיתן לעשו לא יהי' בהם ממש רק יחזרו ליעקב ויע"כ עשה בחכמה ונרא לעשו שיברך אותו תחלה. וכמו שיתבאר אח"כ והוא כאשר יאמר המשל מאיש אחד שהי' לו שני בנים אחד היה הולך בדרך הטוב והישר בעבודת הבורא ב"ה ואחד הי' בהיפך והי' לו מדת השכרות למאוד ויקרבו ימי אביהם למות והי' לאביהם מעות מזומן. וגם הי' לו בית *[illegible]רול שעושין בו* יין שרף הנקרא בלע"ז ראוויין הויז) עם הכלים השייכים למלאכה זו. [illegible] [illegible] אביהם לחלק להם הירושה זו קודם מיתתו. והי' ביום הנחילו את בניו אלו את הירושה הזאת. אז צוה ליתן המעות המזומן לבנו הרע שהי' לו מדת השכרות ולבנו הטוב לא נתן כ"א הבית הזה והכלים. ושאלוהו אנשי העיר מפני מה עשית כך

*דבר אמות

הלא הי'

י 9

ב"ה

הלא הי' ראוי ונכון שיהי' בהיפך. שהמעות הממון תתן לבנך הטוב. כדי שיהי' לו במה
לעשות טוב. וגם מחמת מדה בחי' שטוב יותר מעות ממון מעות [illegible] ולבנך הרע תתן השוה
[illegible] אשר להם לב יהם ואכן כאשר דברתם כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי כל זאת –
שנתתם לבני הרע את הירושה הוא רק מחמת שאסור להעביר נחלה וגם מחמת שלא יהי'
בניהם שנאה וקנאה. אמנם רבקה באמת היא רק ליתן את כל הירושה לבני הטוב ומ"מ
עושה כך בכוונה כדי שסוף סוף יאמר הכל ביד בני הטוב ואפילו זה שנתתם לבני
הרע יחזור ויבא ליד בני הטוב כי הנה בני הרע יש לו זכות השכרות ואם ימצא בני
הטוב יעשה בהבית הזה לכלים אלו שנתתם לו ומוכרת הי"ש ויבא בני הרע לשתות
וקנה אצלו בעד המעות י"ש למלאות תאות השכרות. ויש לו וא"כ בממון זה יהיה
גם כל המעות הנאות ביד בני הטוב להרבות הכלים מעולה ולממון בחנות מארא ומצא
יהי' לו הכל אבל אם הייתי נותן לבני הרע את הבית הזה עם הכלים אלו אזי הי'
נשארת בידו הירושה גם לדורותיו עולמי כי תמיד הי' עושה לעצמו שם ומוכרת הי"ש
יהי' לו* למלאות תאות שכרותו ונמצא כעורה הזה הנה כאן כי יצחק עשה זאת
בכוונה רבה לברך את עשו הרשע באלו הברכות שיברך את יעקב דהיינו ליתן
לך ועפ"י זאת יעקב רצה לברך באלו הברכות שיברך את עשו דהיינו משמני הארץ
יהי' מושבך ומטל השמים ועל פי ה' כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך [illegible]. כי
היה יצחק בטוח בעשו הרשע שבודאי יעבור עשו הרשע את התורה הק' וזרעו הרשעים
פורקא בו. כי מעשה אבות [illegible] ירשו בניהם ונמצא לא יהי' יעקב וזרעו הק' בשום עת וזמן
תחת ממשלת יד עשו הרשע ואדרבא עשו יהי' תחת ממשלת יד יעקב. מחמת עונש עבירות
התורה הק' אשר עושים רשעים עליו בלוה"ר עפ"י נמצא יהי' נשאר הכל ביד יעקב –
אמנם רבקה הצדקת לא היתה יודעת מכוונת יצחק. שאהבה את יעקב ומאת ה' היתה
זאת היא נפלאת בעינינו והבן. והשי"ת ברחמיו המרובים ירחם עלינו ויגאלנו בב"א אמן:

*[illegible]

וכן יוצדקו אהבה לשבת אחים) דרך [illegible] תורת שמע בכל לשון שאתה שומע והתאלו הלא
ונדע באריכה אשר הקב"ה גנוינו: יעו"ש.
קנה דיבורים אלו הנדושים סגורים ומסוגרים בעסגרת הזהב ונעה להלום. אמנם ב
אלו הדברים הק' כן הוא. כי הנה איתא הגמרא בגמ' אם נ"ל נאמרת בכל לשון אם

דווקא

דוקא בלשון הקודש. חד אמר שנאמרת בכל לשון. כי שמע בכל לשון שאתה שומע משמע וחד אמר שאינה נאמרת אלא בלשון הקודש. כי שמע לדרשא אחרת נאמרת. דהיינו השמע לאזנך מה שאתה מוצא מפיך. והלכתא לדינא כי האי תנא שאומר שנאמרת בכל לשון שאתה שומע. ובא בעל הגדה הנ״ל וביאר ראי׳ ברורה המוכחת שבודאי הדין הוא שנאמרת בכל לשון. כי הנה אמרו חז״ל מה שנאמר בק״ש והיו לטוטפת. הוא ע״ש מנין הפרשיות שצריך להיות בתפילין שהן הם ארבעה ע״כ נקראו תפילין טוטפת. ופירשו חז״ל טעם כי טט בכתפי שתים ופת באפריקי שתים נמצא לפי פירושם אז תיבת טוטפת אינה לשון הקודש. רק לשונות מגוונות בו. ואמר הנה אנו רואין ק״ש עם הלשונות אלו נמצא מכח זה שמותר לקרות ק״ש בכל לשון שמבין וזהו ביאור מאמרו הנ״ל שאמר דבין לשון היינו מכח בראי׳ ברורה שהדין הוא שנאמרת שמע בכל לשון מותר להתפלל ולומר. ק״ש ואמר הראי׳ להלכה הוא כי הוא מאת נודע מכח. בארבעה. היינו בתיבת טוטפת שפירשו רז״ל שהוא לשון ארבעה בשני באור לשונות כנ״ל. ואעפ״כ אנו אומרים תיבת לטוטפת בק״ש ואע״פ שהוא אינה לה״ק. אעפ״כ כיון שאנו יודעים מהו פירושו מותר לאומרו. נמצא מכח בראי׳ ברורה שק״ש נאמרת בכל לשון שאתה שומע ומבין. והבן:

(טו) גמרא) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש. וכי בתשעה מתענים והלא בעשורו — מתענין אלא לומר לך כל האוכל בתשיעי כאילו מתענה תשיעי ועשירי:

הנה מה מאוד יפה מאמרם הנ״ל. כי מעלה להבין שהאוכל בתשיעי הוי כאלו התענה ב׳ ימים. דהוא מכח תיבת ועניתם שהאכילה בתשיעי הוי כאלו מתענה בו וחשוב האכילה כמו תענית. ומעלה לומר שחשוב עוד *בפני עצמם. דאי כתענית יום אחד לבד חשוב אמאי שייך כלל ועניתם ומה אשר שעושה האדם יהי׳ טוב. אם יתענה יהי׳ תענית ממש. ואם יאכל אז יהי׳ האכילה ממש כמו תענית. כי תיבת ועניתם בא להורות מורה לקים סברא דהשתא שהאכילה הוא בחשיבות גדול שהוא ממש כמו תענית אמנם רק כמו תענית אחד. נמצא אם לא יאמר ועניתם בתשעה. אזי ממילא יאכלו בו ביום. ואז ממילא יתבטל הסברא שהוא שוה לתענית. ואם יתענה אזי יתבטל התענית עצמו ולזה אינו צריך לומר תיבת ועניתם אלא לודאי מכח באמת: שהאמת

*כב׳ תעניות ימים

הוא

הוא שהאכילה בו ביום הוא עדיף מתענית יום אחד אלא חשיב הוא כתענית שני ימים —
ולכך איצטריך למימר תיבת ועניתם להראות דמונא ואכלו בו ביום ולא יתענו כי —
האכילה עדיף יותר מתענית כי באמת הוא חשוב כתענית שני ימים · והבן:

יד) **ויאמר** ה' אל משה הנה ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' וראו בו' ואחרו מן הוא וגו'
ויותירו ממנו עד בוקר וירם תולעים ויבאש וגו' ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה וגו'
ולא הבאיש ורמה לא היתה בו·

הנה באמת יפלא מאד· למה בשבת לא התליע המן ולא הבאיש ורמה לא היתה בו
ובחול התליע ויבאש כי מן הסתם הי' הכל בדרך הטבע כידוע בראשית ברא אלקים
אמנם תוכן הדברים הוא כי הנה אנו רואים בחוש הבאות שהכל כאשר עומד על
שרשו ולא נעקר עדיין אזי אפילו אם אינו יונק טוב מהארץ והולך לזות ולהתליע אך
צריך זמן רב עד שימות ויתליע לגמרי אבל אם נעקר משורשו ונפל לארץ אזי יתליע ויות
מהרה להטעם הוא כי אם הוא עומד אצל השורש אזי השורש מחייהו ואם הוא רחוק
מהשורש אזי אין לו חיות ויתליע ויות מהרה ונמצא כאשר בהיותו נעקר מן השורש —
ונפל לארץ אזי הוא רחוק מן השורש ומתליע מהרה וכן בכל דבר ודבר הכל הוא
כך שנשאר בהיותו קרוב אל שורשו אזי השורש מקיימו· ואם הוא רחוק מהשורש· אזי —
איבדו לחיותו נרקבה להיות וזהו הטעם שורגא בקושיא דאזלי. למר שהמשנה
טוב מאוד כאשר שותמן אותה אצל ברכא דהחבית שהמשנה שי' כי החביות לו
המשנה· הם בחי' השורש להמשנה שנתקן שנתן אותה וכנ"ל וזהו תוכן הענין
בבחי' המן כי הנה המן הי' נדרש בנבואה רבה ועצומה כי הי' יורד מעולם עליון
גדול ונורא שהוא לעילא ולעילא מאד· ונמצא הי' שורשו הקדוש גבוה לעילא ולעילא
עד מאד מעולם התחתון שהי' יורד לשם ונמצא כאשר בא לכאן לעולם התחתון אזי
היה רחוק מאוד משרשו הנ"ל ע"כ לא היה בו כח לעמוד אפי' עד הבוקר הראשון
וע"כ היה מתליע והבאיש אמנם בשבת יש עלי' ארבע דכל העולמות העולים
הנ"ל לכאן לעולם התחתון ונמצא בא העליון הנ"ל והנוראה שורשו של המן לכאן לעולם
התחתון שהמן הי' בו ונמצא הי' המן שוב קרוב אצל שרשו הנ"ל והי' השורש מחייהו [illegible]
וע"כ בשבת הנ"ל לא הבאיש ורמה לא היתה בו· והבן:

אהבי'

(רח) אוהבי ה׳ היו מאחרים לצאת מן השבת ומזהירים לבא —
קשה מה זה שבא בכאן זה שנקדים לומר תחילה המאחרים לצאת מן השבת ולאח״כ אומר ומזהירי
לבא. הלא אדרבא בהיפך הו״ל פי׳ הביאה להקדים לשבת. הלא נקדם מן היציאה מן —
השבת. אמנם בזה יתבאר ביאור הענין כי הנה נודע שבזכות משה ואהרן ומרים נתנו שלש
טובות לישראל והיינו הבאר והענן כבוד והמן. ואותם שהבאר הי׳ להם בזכות מרים ונתלה
מרים נסתלק הבאר וחזר להם בשביל אהרן ומשה. נסתלק אהרן נסתלקו ענני כבוד וחזרו להם —
בזכות משה נסתלק משה נסתלקו כולם ונמצא בהיות משרע״ה חי לא היו צריכין ישראל להוסיף מחול
הקודש הן בעי״ש והן במוצאי שב״ק כי עיקר טעם תוספת חול על הקודש הן בעש״ק הן במוש״ק הוא מחמת
ספק חשיכה ספק אינו חשיכה כי אין אדם יודע בבירור העיתים והרגעים וחוששין שלא יחללו
שבת ח״ו ועכ״ז מספק עשו משמרת לשבת ומוסיפין על הקודש בעש״ק מן היום ובמוש״ק מן הלילה. אמנם בהיות
משה חי אזי הי׳ ענני כבוד הולכין עם ישראל ולא ימוש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה והי׳
עמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד אש הי׳ משלים לעמוד הענן והיינו שבתחלת כניסת הלילה הי׳
תיכף בא עמוד האש עד שלא הלך לו עמוד האש ונמצא היו נכנסים אז לשבת כחוט השערה —
וכן היו יוצאים מן השבת נמי כחוט השערה כי היו יודעים הרגע שהתחיל כניסת השבת והרגע
שהתחיל יציאת השבת מחמת שבנקודת רגע הראשונה מן הלילה הי׳ בא להם עמוד האש ונמצא
כאשר עדיין לא בא להם עמוד האש אזי היו יודעים שעדיין הוא יום ובהיות בא להם עמוד
האש אזי תיכף ומיד ידעו כולם שהוא לילה ואזי היו באותו רגע נכנסים לשבת ויוצאים מן השבת
אמנם כאשר מת משה רבינו ע״ה ונסתלקו ענני כבוד אזי שוב לא ידעו התחלת הרגע היום וכניסת
הלילה והיו צריכין שוב להזהר את ביאת השבת ולאחר יציאת השבת בפ״ל והנה משרע״ה מת
בשבת נ״ל במנחה כידוע ונמצא בביאת השבת לא היו צריכין ליזהר כי עדיין הי׳ חי בע״ש
רק התחילו במוש״ק לאחר יציאת השבת כי באותה מיתתו נסתלקו ענני כבוד ונמצא בחי׳ המאחר
המאחרים לצאת מן השבת התחילו בעולם מקודם שהתחילו בחי׳ מזהירים לבא כי בחי׳ מזהרים
לבא לא התחילו אלא בשבת הבא ולכן נהו שאומר בדרוש ד׳ זרע אברהם אוהבי לאומר —
[illegible]ו תחילה להיות מאחרים לצאת מן השבת ולאח״כ התחילו להיות מזהירים לבא. והבן:

(רט) חד אמר המתענה נק׳ קדוש וחד אמר נק׳ חוטא **(גמרא)** יוחנן כ״ג שמש בכהונה גדולה
פ׳ שנים ולבסוף נעשה צדוקי:

ואמר

ב"ה

מוסר השכל בדרך כלות כי לא יעשה תשובה ומתענה כדי לסגף עצמו ולשבר חומרו —
אמנם הוודאי שלא הי' מתענה כי נדמה בעיניו שכבר תיקן כל עוונותיו ותמים הוא עם ד' ובדבר
הוא מהלך אשר בארץ הזה ונפל במדת הגאות והיא תועבת ד' שאין הקב"ה והוא יכולין
לדור בדירה אחת שהוא עז פנים והוא חבל המושכת לב כל המדות רעות ונמצא טובל
ובידו שרץ· כי בודאי לב אל נקי הראשון יותר מרובה לו מדת הקליפיות מנגדי —
אמנם מרובה מדה טובה ביותר שאת וביותר עז שאם מתענה ומסגף עצמו ובכל פעם ירבה
ומוסיף יותר במדת הענוה והכנעה והשפלות מחמת התקרבותו אל השי"ת ורואה בכל
פעם יותר ויותר גדולות השי"ת שהוא עד אין סוף ואין תכלית ואין ערך ורואה כמה גדולה
שפלותו שעלה מעלתו ולהיפוך הדברים מגיעים מה שלכן למה שיש בעולם ומשיג בהשגתו הכל
כמה ראוי לגאות והגדיל ולהאדיר עבודתו ית' והוודאי שיזכה לאורו נגהו באמת ובכל
יום ויום מתלהט ומתלהב כתנור בוער באש בלהבת היראה והאהבה והשמחה והאמת להשיג
עבודתו ית"ש ביותר שאת ויותר עז כל מה שעובד אותו השי"ת עד הנה כי אין נגדו לא
בוודאי יזכה ליכנס בעבודתו ית' נגדו פנימה כי זהו הדרך האמת ושביל זו האדם אשר
רוצה ליכנס אל עבודת הקל פנימה· וזהו מה שאמרו המתענה נק' קדוש וזה שאמרו המתענה
נק' חוטא· וכפי' דבריהם אם המתענה נק' אצלו עצמו בבחי' נקי וצדיק היינו שדומה בלבו
שכבר נקי ביותר בעבודות ית' באמת אז זה המתענה נק' חוטא ולא עוד ביד אלא רגזנותו
מרגיז עוד את הבורא כנ"ל· אמנם אם המתענה נק' אצלו בבחי' חוטא היינו שדומה בלבו
שעדיין לא נכנס בקרבו עבודתו ית' כנ"ל אזי זה המתענה נק' עפ"י אמת צדיק וקדוש כי
בוודאי יזכה לבוא אל עבודת הקדש באמת: וזהו ביאור מאמרם ז"ל יוחנן כ"ג שמש
פ' שנים בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי היינו שנעשה בעיני עצמו צדקתי וצדוקי
ונק' בלה"ק (אין מרצבת) לפי הנראה לפי שנעבר למה שהוא דרגת אין יש ולכך נעשה
צדוקי ומין ר"ל· והשם ית' יזכנו לעבוד אותו באמת ובבחי' התורה* באמת:

הגהה*

(ב) **תפלה)** הענה לעמו ישראל בעת שוועו אליו: **גמרא** תפילה עושה מחצה·
ביאור הדברים· כי הנה אין דבר המועיל כמו תפילה הן על דברים הגשמיים והן על —
דברים הרוחניים בעבודתו ית'· ועי"ז כל מה שיחסר להאדם· ויבקש ויתפלל להשי"ת בודאי
ימשך· וכבר הודע זה שתועיל ולהרוס את רום גודל מעלת בחי' התפילה להשי"ת עבור בחי'
החסרון שחסר לו להאדם· הן בגשמיות והן ברוחניות· והנה באמת לענין בחי' נידון

אמנ

גם כל אדם מישראל שוה ושוה קטן וגדול. הן החזן עם והן היחידים. לכולם עונה השי"ת בשעה שמתפללים ומתחננים אליו עבור איזה חסרון שחסר להם. רק שליחידים עונה השי"ת במלא ובזמן קריב. ולקטן שבערכין עונה אחר כמה תפילות וי"ל ב' או ג' תפילות וי"ל ג' או ח' תפילות. אמנם לכולם עונה בעת שקוראים אליו. וגם שמעתי* [illegible] בשם הרב את החילוק שביניהם בזה שאמר בעת שקוראים אליו. היינו שלישראל הפשוט עונה תמיד בעת שקוראים אליו ולגדול עונה בעת שקוראים אליו והבן. ועוד על דרך צחות רמז כי. שאמרו חז"ל תפילה עושה מחצה. והיינו דאמרי אינשי בלשון אשכנז (תפילה העלפט) עוד יותר מחצה והבן:

(כא) ולאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה כי שחגות אנוש רמה.

ע"כ לא יתגאה האדם בשום דבר וי"ש רמז לזה בתורה כי הנה זאת מילתא דלא רמיזא באורייתא שנא' בתורה ויאמר משה כי הוא אשר דבר ה' כו'. וירם תולעים ויבאש היינו* [illegible] (ויקרים) שאם האדם מגביה את עצמו חלילה בגאות הלב ע"כ תולעים. היינו תיכף ומיד יזכור לעצמו שסופו להיות רמה ותולעה. ואז ובודאי ויבאש בעיני עצמו ויהי' נבזה בעיניו נמאס ויכנע לבבו הערל. ותתקרב אל עבודתו ית' באמת. והבן:

(כב) (תהלים קפיטל ק"ט) למנצח לדוד מזמור אלהי תהלתי אל תחרש כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברו אתי לשון שקר. ודברי שנאה סבבוני וילחמוני חנם. תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה. וישימו עלי רעה תחת טובה ושנאה תחת אהבתי. הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו. בהשפטו יצא רשע ותפלתו תהי' לחטאה. יהיו ימיו מעטים פקודתו יקח אחר. יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה. ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם: וגו' עד פסוק אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו כי יעמוד לימין אביון* להושיע משופטי נפשו: [illegible]

הנה במלות דהע"ה רמז במאמר קדוש הלזה את כל הנסים אשר נעשו אז בימי מרדכי ואסתר לכל [illegible]ים שעשה השי"ת להם ולכל ישראל אז בימים ההם ובזמן הזה. וגם מתוק לנו דהע"ה במאמר הקדוש הלזה את הפליאה ואת הנסים הגדולה אשר יפלא ונ' בעינו כל. כי הנה אנו רואים במגילת אסתר הנסים אשר נעשו אז היו – הכל נצרכין להיות לבחי' הניסים שהיו אז ואין שום דבר רק בהם בהמלכות לבגין מריבות ושתי באחשורוש והריגת ושתי: כי לזה הי' צריך שתלך אסתר אל אחשורוש

ב״ה

אחשורש ובאו מזה טובות גדולות ונסים ונפלאות לישראל הנ׳. וכן כל הדברים שבדין [illegible]
החלום שהי׳ לאחשורש שהמן רוצה להרגו ונדדה שנת המלך ומצות זה וכן כל [illegible] בגזר· אמנם —
זאת יפה מאוד מה הי׳ נצרך שהמלך גם בחמתו ומשתה היין יצא לו לגינת הביתן· ואח׳
שב מגינת הביתן אל בית משתה היין ורואה שהמן נופל על המטה אשר אסתר עליה —
ואמר הגם לכבוש את המלכה אתה רוצה שהמלכה [illegible] מן הבית הלא מותר לבני כל דרך·
ואם כי אם הי׳ המלך יושב בבית ולא הי׳ יוצא לא הי׳ יכול להיות רצה שהמן יכול לכ׳
ויאמר המלך הגם לכבוש את [illegible]. ועכ״ב בא דהע״ה באמרי נועם גזירותי׳ אלו הנ׳ ואמרו הגם
את זאת ואמר גם גם זאת לא הי׳ לרינ׳. וזהו הענין כי הנה ידוע הלא שזה לעומת זה עשה
אלהים וכל מה שיש בסיטרא דקדושה כמו כן ברא השי״ת בסט״א. ואחר מעשתותיו ית׳ הנ׳
כדי שיהי׳ הבחירה לישראל ויהי׳ שכר ועונש. ולא יאכלו ישראל נהמא דכסופא בעולם הזה
בג״ע וכידוע ענין זה באריכות. והנה תמיד בהיותם ראוים שהשי״ת רוצה לעשות טובות
לישראל הם עומדין לנגד ורוצים לעורר השטנה וזהו [illegible] לרשע להבין אלו שראו הנ׳ —
ובכל זה שבכלו׳ אמנם השי״ת ברחמיו המרובים ובחסדו הגדולה והמצוה שחביבין —
ישראל אצלו ית׳ לא יעזבם בידו. ולא ירשיענו בהשפטו את ישראל. כי האלהים רואה
ללבב ויודע שישראל הנ׳ [illegible] הם טובים מאוד. והמה חסידים ויראים את שם הנכבד
והנורא. אמנם זה נעלו ישראל הנ׳ שהמאור שבתוכה הוא המחזיר אותם למוטב גלוים
ומרים כ״כ עד שאין כח ביד אדם בלע״ז לעמוד כנגדו. ואדרבא אדרבה רבים כמעט עומדין
*מבעדו ומוסרים נפשם ומאודם עבור על התורה ועל העבודה ועבודתו ית׳. ומשברים ומחלים
את הנסיבים הראוים שאין הס״א לכת דבוק׳ שבבחירה ח״ו בין ישראל ואביהם שבשמים ומקיימים
את תורתו הק׳ בנפש חפיצה ובלב שלם וביראה ובאהבה ובשמחה הנ׳. והנה מעשה הזה
נעשה גם לישראל בימי מרדכי ואסתר· כי נגלה לישראל מה הוא להקב״ה תמיד הוא עם ישראל
ומרדכי ואסתר הם היו אז צדיקי הדור ומנהיגי ישראל הנ׳· ומראות בחי׳ את זה לעומת זה
עשה אלהים כנ״ל שהיו מנגד גם ארבעה מסטרא דלהון כנ״ל והם הס״מ ג״פ ואחשורש ושרי והמן
והיו מצירין לישראל ורצו לערבב שמחת ישראל ח״ו. והנה בא וראה שסך מספר האותיות
הנ׳ שמות ארבעה אלו הנ׳ דהיינו נבוה״ר מרדכי ואסתר· לישראל. הן הנה חז״

אותיות הנ׳ והוא רומז לשפע הנ״ל החיות שהי׳ לישראל אז ע״י ארבעה אלו הנ׳ והיינו כי השי״ת ברחמיו הוא המשפיע לנו כל שפע החיות והברכות. ומרדכי ואסתר המה היו צינורות, הדור מניח ישראל הנ׳. והביאו ישראל לשוב בה״ב בחיבה רבה שעלה ע״כ בא להם שפע חיות הנ״ל מהשי״ת. והנה זה שעמדת אז עוד כנגד ישראל ג״כ בבחי׳ וה״המן ורצו להשיג שעת החיות ח״ו להם. אמנם השי״ת ברחמיו המרובים. עשה לנו ישראל הנ׳ טובות כפולות ומכופלות והצילנו מידם ואותו השפיל עד שאול תחתי׳ וכמו שהגידה עולם תולדותיו הנ״ל בבריאה גדולה ונוראות הנ״ל שחשב כאשר השי״ת עשה טובות חסדים ורחמים עם ישראל הנ׳. כן יתנהג עוד ברחמיו המרובים. שעושה לנו תמיד הטובה בהכפלה היינו שמושיע לנו ישראל הנ״ל מיד צרינו ונותן לנו ישועה ונחמה. והנ״ה וגם כופל לנו הטובה בהכפלה הנ׳. שגם את צרינו ואויבינו משבר ומשפיל ומכניע. וכמש״ה קרוב ד׳ לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ומרגיש והולך יהי׳ הנורבה ואומר זאת רצונם של היראים אלו שקוראים אותו ית׳ באמת יעשה. ואת שוועתם ישמע ויושיעם. ומרגיש והולך גודל צדקות ד׳ ליראיו אלו ישראל הנ׳. שעושה צרכיהם עזרם ומכפיל להם טובות הישועה הוא הוא שומר ד׳ את כל אוהביו מן הרעה. ומצילם מיד צריהם (הנ״ל) שאף גם זאת. ואת כל הרשעים שרצו לעשות רעה לישראל הוא ישמיד ומפלה אותם. וכעינא תראינה שבאמת כן הוא תמיד. וכמו שאנו רואים שכן עשה בסנחריב וכן במצרים וכמו רבים וכן עשה עליון להרשעים הללו שהיו בימי מרדכי ואסתר שאת ישראל הנ׳ הצילו מידם. ולהם השיב גמולם בראשם ובניהם וזה שאנו אומרים בתפילתינו הנ׳ ולכיון הגאולה וכל כל המורים עלי ואף גם זאת נוסף לנו שגם והמשלם גמול לכל אויבי נפשינו כנ״ל. וכל זאת רמז בהבה״ב באותיות אלו הנ׳. ע״כ רמז בכל פסוק ופסוק האותיות הגדולות משונות ארבעה אלו הנ׳ דהיינו שם של הקב״ה הוי׳ ב״ה יתברך ויתעלה. שם מרדכי. שם אסתר. שם ישראל הנ׳ וכמו שיתבאר אח״כ. ורמז ג״כ שאותן הפסוקים שבהן האותיות משונות של אותם הארבעה שעמדו כנגד. וכמו לרמז שהם עמדו אז בימי מרדכי ואסתר כנגד כל ישראל כנ״ל והנה הם״א כמו חגי בענין השבט. ויתחיל זה המזמור למנצח לדוד מזמור אלהי תהלתי אל תחרש. ויש בו האותיות הגדולות משונות ארבעה אלו הנ׳ דהיינו שם הוי׳ ב״ה. שם

מרדכי

יד 13

ב״ה

מרדכי ושם אסתר ושם ישראל הנ׳. והנה יש בו אותיות שם הוי׳ ב״ה כזה היינו האות י׳
בתיבת מגולה. ואות ה׳ בתיבת אלהי ואות ה׳ ואות ו׳ בתיבת תהלותי וכן יש בו —
אותיות שם מרדכי. וכן יש בו אותיות שם אסתר רק שהעלים האות כ׳ מן מרדכי והאות ס׳
מן תיבת מן אסתר. והחליפם בחילוף ה׳ מוצאות הפה והחליף את האות כ׳ מן מרדכי
באות ג׳ בסוד גיכ״ק והאות ס׳ מן אסתר החליף באות ז׳ בסוד זסשר״ץ. לרמז בזה דבר
גדול שהנה באותו נתעורר גם כח העליון על שונאי ישראל. וכמו שאמרו חז״ל שנתחייבו שונאי
ישראל שבאותו הדור כליה. אלא השי״ת מתנהג עם בניו בבחי׳ ותגבר אומר וכו׳.
היינו שהגבורה גבר לדין מבטל. שהצדיקים מהפכין מדת הדין למדת רחמים והיינו —
שבחי׳ מדת הדין בגבורה עצמו רחמים לישראל והבן. ונמצא כשנעורר* עליון והיינו שהתעוררו
אנשי אלו הצדיקים שבאותו הדור הפכו את מדת הדין לרחמים. את בחי׳ עינא —
פקיחא עין העליון יג׳ מדות הרחמים פירוש. והי׳ עין ה׳ אל יראיו. והביט אל הנחש וחי
את ישראל שבאותו הדור. ונמחה אות העין מן בחי׳ כ״ס נתהפכה למדת הרחמים
לעינא פקיחא עין העליון עין ה׳ אל יראיו יג׳ מדות הרחמים ועוררו פה. והיינו שנפקח
השי״ת את ידו ונגאל את ישראל בתשובה מחמת פלא פקודו שהייתה ית׳ בבחי׳ פה
מחמת הכן הרע הזה גרע עולם וגו׳. רמ״ה פי׳ יד על פה זה מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור.
והו פה והבן. נתגלו יג׳ מדות הרחמים והדושם נתפסו וזהו גג׳ פה לשון פסוק הכס
נתגלה* וחגרה העטרה עטרת תפארת ישראל לשונה לאהבתה ראשונה הנקרא אהבת
כלולותיך והבן. ונתגלה גם בחי׳ להגעיל אוהבי ש׳ היכף בחי׳ כליה שהוא בחי׳ אין
והבן. ולרמז את גאות החליף דרגה את האות כ׳ מן מרדכי והאות ס׳ מן אסתר שהוא
אותיות פה וכ״ע. והעמיד על מקום האות ז׳ בסוד זסשר״ץ כ״ע וזהו יש כ״ע. ורמז את
הה השתלשלות הבחי׳ הנ׳ שהיו גם בימי מרדכי ואסתר כ״ע והבן. ונמצא יש
בהפסוק הזה גג׳ אותיות שם מרדכי. מגולה. היינו אותיות מ׳ ר׳ בתיבת מגולה
ואות ד׳ בתיבת לדוד. ואות כ׳ נתחלפה על ה׳ בסוד גיכ״ק בתיבת אלהי וכו׳ ואות
י׳ בתיבת תהלותי וכן יש בו אותיות שם אסתר והיינו האות א׳ בתיבת אל ואות
ה׳ ואות ה׳ ואות הר׳ בתיבת תהרוש פי׳ אות הס׳ נתחלף באות ז׳ בסוד זסשר״ץ

בתיבת

*הכח כח העליון

פי׳

*ונתכסה

בתיבת תחרש וכנ"ל. לכן יש בו ג"כ אותיות של ישראל. והיינו אות י' בתיבת —
תהלתי. ואות ש' בתיבת תחרש. ואות ר' בתיבת מזמור. ואות א' בתיבת אלהי.
ואות ל' בתיבת אל. נמצא יש בפסוק הראשון האותיות השוות משמות ארבעה אלו
הנ"ל. ורמז שזה לעומת זה עוד ורבו' זה שרבו והשכחה שבא חוות הקדש כנ"ל וע"כ
רמז ג"כ תיכף בפסוק הזה אותיות של שמותן. והיינו שרמז ג"כ אותיות של ושתי יעו"ש.
ורמז שהס"א הנקרא אז עמדה נגד ורבתה זה שרבתה וע"ז אומר בפסוק השני כי
פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברו אתי לשון שקר. והיינו אות רשע ואות מרמה נאמ'
על אחשורש והמן כי אחשורש נק' רשע וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק הוא אחשורש הוא
ברשעו מתחלתו ועד סופו. וכן המן נק' המן הרשע. כי הנה שם המן הוא ממש תיבת
רשע. כי הנה שם המן יש לו ששה צירופים כזה המן. הנמ. מהן. מנה. נהם. נמה:
וכולם כאחד בגימטרי' רשע לרמז שכולו כן הוא. ורמז ג"כ בפסוק זה השני ג"כ רמז
הנ"ל. שהנה יש בו אותיות של הוי' ב"ה. ויש בו ג"כ אותיות של מרדכי. כנ"ל ויש בו
אותיות של ישראל ויש בו ג"כ אותיות של אסתר. ופקח עיניך וראה ורמז ג"כ תיכף
בפסוק הזה שוות שמותן והיינו שרמז בו אותיות של אחשורש. גם אותיות של המן.
וגם אותיות של ושתי. וכפי שאמרו חז"ל פתחו. זה מרדכי. וע"כ רמז ג"כ אותיות —
פתחו. ואחות שהוא הבחי' שעמדה הס"א אז כנגד. זהו נקודת בחי' עמלק ימ"ש —
והמן הרשע הוא מזרע עמלק ימ"ש ע"כ רמז כאן ג"כ שם עמלק. ולכן שעמלק ימ"ש הוא —
הי' הקליפה לישראל והגורמה ג"ל להיות משתמש בעולם רק בחי' השם בסוד כל
הנשמה תהלל יה. וכמש"ה כי יד על כס יה. ע"כ כאן בפסוק הזה רמז אותיות
של עמלק ימ"ש. רמז ג"כ תיכף אותיות של פתחו והיינו פתח-יה והוא רמז הנ"ל
שהוא הי' הקליפה לישראל במלחמות אשר כל הנשמה תהלל יה והבן. וכמש"ה בפ'
בשלח ויבא עמלק להלחם בישראל. ורמז ג"כ וע"ז הולך ואומר בפסוק השלישי. ודברי
שנאה סבבוני וילחמוני חנם. וילחמוני דווקא לפשה"ק ויבא עמלק להלחם בישראל
ורמז ג"כ בפסוק הזה ג"כ רמז הנ"ל. שהנה יש בו ג"כ אותיות של מרדכי כנ"ל
וגם יש בו אותיות של ישראל. ורמז ג"כ תיכף בפסוק הזה שוות שמותן. והיינו

שרמז

ב״ה

שרמז בו אותיות של המן וגם אותיות של הס"מ שהוא סמא"ל. וע"ז המלך ואומר בפסוק הב'
תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה. ורמז בזה שישראל יפעלו בתפילתן שיתגבר נ"ע הכפירן
ויתגדל ויתקדש שמיה רבא. ויהי' השם שלם והכסא שלם וזהו שאמר ואני תפלה ורמז בסופי
תיבות של יה"ו והיינו שאנו מתפללים על השם יה שיתמלא והבן. ורמז ג"כ בפסוק הג'
ג"כ רמז הנ"ל. הנה יש בו ג"כ אותיות שם הוי' ב"ה. ורמז ג"כ תיכף בפסוק הזה של
שמותן והיינו שרמז בו שם ושתי ורמז הנ"ל. וע"ז המלך ואומר בפסוק החמשי וישימו
עלי רעה תחת טובה ושנאה תחת אהבתי. כי באמת טובות הי' לאחשורוש —
והמן ממרדכי ואסתר. וע"כ רצו לגמול להם רעה. כי הנה אחשורוש הי' לו טובה
ממרדכי שהציל אותו המיתה בעצה דבגתן ותרש. ומאסתר קיבל טובה. שהנה מרדכי
גילה לה העצה דבגתן ותרש והיא גילתה לאחשורוש רק שאמרה בשם מרדכי —
ונמצא הטובה על שניהם נראות. וגם קיבל טובה מאסתר בהלוקחה לו לאשה. וכמו
שאמרו חז"ל על הפסוק ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש וכו' בחודש העשירי וכו'
ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים וכו'. וכן המן ג"כ קיבל טובה ממרדכי שהי'
המן עבדו עבד וקיבל אז בשעת מעשה טובות כמו שדרך הטבע שהעבד מקבל
מהאדון כמה טובות. גם הי' למרדכי שטר עבדות על המן ואעפ"כ המן יצא ממנו
לחירות ואין לך טובה גדולה מזה וכן ג"כ קיבל כמה טובות מאסתר שחשבתו
בבחי' הגדולים וקראה אותו עם המלך למשתאות שעשתה ואעפ"כ הייתה כוונתה
כדי שיתקנא המלך אעפ"כ הוא לא הוה ידע מזה ולטובה גדולה הי' נחשבת
אצלו וכמו שהתפאר עצמו לפני אשתו ואוהביו. ואעפ"כ עשה את שלו ורצה
לעשות מה שרצה במחשבתו הרעה ובפרט שבאם יהי' בוש לבו מעצמו נתחרט
ממחשבתו הרעה בוודאי לא הי' אסתר עושה כך. ואדרבא הייתה עושה לו
כמה טובות ואז הייתה הטובה מה שקראתו אותו להמשתאות נחשבת בשלימה
לטובה גדולה והבן. ונמצא הי' לאחשורוש והמן טובות גדולות ממרדכי ואסתר.
ואעפ"כ רצו לגמול להם ולמשפחתם רעה. וכמו שאמרה אסתר כי נמכרנו אני
ועמי וכו'. ונמצא זהו שאמר וישימו עלי רעה תחת טובה. ורמז בפסוק הנ"ל הזה

ג"כ

ב"ה

ג"כ רמז הנ"ל שהנה יש בו ג"כ אותיות שם הוי' ב"ה ג"כ אותיות שם רחמי'. ויש בו ג"כ אותיות שם אסתר כנ"ל ויש בו ג"כ אותיות ישראל כנ"ל ורמז בו ג"כ תיכף אותיות שמות שעומדין להיות שרמז בו אותיות שם אחשורוש. וגם אותיות שם ושתי וגם אותיות שם המן לרמז עמידתן כנגד ישראל כנ"ל וע"ז הולך מאמר בפסוק האו' הפקד עליו רשע ושטן יעמד על ימינו. כי הנה זהו מדה כנגד מדה כמו שהמה רצו לערבב האהבה שהי'. וכן ע"ד אני שלום עמהם וכי אדבר המה למלחמה-עמו. וע"כ ישלם ד' להם כפעלם וכרוע מעלליהם מדה כנגד מדה. וזהו שאמר הפקד עליו רשע. והיינו שבאמת הי' אהבה גדולה בין אחשורוש לושתי. אמנם השי"ת שלם-להם מדה כנגד מדה והטיל שנאה ביניהם. והשלוח והסירסור הי' המן. שהמן נתן לו עצה להרג ולאבד את ושתי כמש"ה ויאמר ממוכן לפני המלך כו' אם על המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו כו' ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה ואמרו חז"ל ממוכן זה המן וזהו שאמר הפקד עליו רשע היינו שהרשע זה המן כו' יתן לו הנודעת-העצה שירשיענה בהשפטו וזהו ושטן יעמוד על ימינו היינו שיהי' המן לשטנה לדון-אותה לכף חוב וכן ג"כ באמת הוא שהי' אהבה גדולה בין אחשורוש להמן כמש"ה-גדל המלך אחשורוש את המן. וישם את כסאו מעל כל השרים. ומה עשה השי"ת שזה שבקש המן להרג את מרדכי והראהו לאחשורוש בחלום שהמן רוצה להרוג את אחשור' ונתערבבה אהבתם ונפלה שנאה ביניהם וזהו שאמר עליו הפקד עליו עליו דייקא להיות על אחשורוש האמור בפסוק הנודע כנ"ל הפקד עליו רשע זה המן שהוא-בגימטריא רשע כנ"ל. וזהו שאמר הפקד שהוא לשון חלום כמו שדרשו חז"ל בגמרא על הפסוק ושבע ילין בל יפקד שתיבת יפקד הוא נאמר על חלומות כידוע. והיינו-הראוהו בחלום שהמן רוצה להרג אותו ולא את מרדכי וגם הפקד עליו רשע חוזר ג"כ על אחשורוש. שגם ג"כ רמז כנ"ל. והיינו שע"י החלום יהי' נעשה אחשורוש שונא להמן. וזהו שסיים ושטן יעמד על ימינו היינו שיהי' שנאה ביניהם וידינהו לכף חובה בכל-הדברים וירשיענו בהשפטו. ולשון ימין מורה על מדות הזכות כמובן וכמש"ה כי יעמד לימין אביון ולשון שטן מורה על כף חוב שהוא לשון הסטנה ומקטרג כידוע.

ודו"ק

ב"ה

ורמז בפסוק דלעיל ג"כ רמז הנ"ל שרמז בו אותיות מרדכי וצ"ל. ורמז ג"כ [illegible] בפסוק
הלזה אותיות שם שושן ויש בו אותיות שם המן. ורמז [illegible] כנגד ישראל כנ"ל. ועכ"ז —
המלך ואומר הפסוק הנ' בהשפטו יצא רשע ותפילתו תהי' לחטאה והיינו שע"י השנאה
שהיתה כבושה בלבו משעת החלום. אזי יהי' דן אותו רק לכף חוב על כל הדברים
והיינו שאפילו זה שהזמינה אותו אסתר להמשתאות כאשר ישפטו ידין אותו בלבו
יפה זה נעשתה הטובה הזאת לו. ושפטו ידין אותו* לכף חוב ויראה בלבו שלא
עינו נתן בה ליפותה אותה וכן אח"כ כאשר הגידה אסתר לפני אחשורוש את המשפט
עליו על זה שבזה לעשות. וכאומרה אם מצאתי חן בעיניך המלך כו' תנתן לי נפשי —
בשאלתי ועמי בבקשתי כי נמכרנו אני ועמי כו' כי אין הצר שוה בנזק המלך שם ג"כ
ירשיעו בהשפטו. ויצא רשע וכאומרו מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן
וזהו שאומר בהשפטו יצא רשע כו' וכן אפילו כאשר יתחנן ויתפלל לפני אסתר על נפשו
ג"כ לא יקבל תפילתו ואדרבא בשעת תפילתו גם אז ירשיעו עוד יותר ויענה ויאמר -
סלחתי כבודם על זה לעשות כבר במחשבתם הרעה וודאי אל תדמה בנפשך. אלא אף
עתיד אתה ליתן את הדין על החטא זה שאתה עושה עכשיו. והיינו כי הגם לכבוש
את המלכה עמי בבית אתה רוצה ואין לך* גדול מזה וזהו שאמר ותפילתו תהי' לחטאה
היינו התפילה והבקשה שיבקש על נפשו גם זאת תהי' לחטאה ולעון על ראשו. כי יפול
אז בשעת עמדו על המטה אשר אסתר עליה. ויחשבה לו אחשורוש לחטא ולעון —
[illegible] [illegible] מתרץ בלשונו הק' התירוץ על הקושי' הנ"ל שאמרנו לעיל שזה הי'
[illegible] זה אחשורוש גם בחמתו ממשתה היין והלך לו לגינת הביתן ואח"כ שב מגינת
אל בית משתה היין וראה שהמן נופל על המטה ואמר הגם לכבוש המלכה עמי
בבית שלכאורה כצאתו מן הבית הי' מותר לבוא כדרך וכי אם הי' המלך יושב בבית
לא הי' ולכך לא הי' יכול להיות כזאת שהמן יפול על המטה ואמר המלך הגם כו'
ועכ"ז מתרץ ואומר שבאמת ומפרש מזה לצאת ולבא כי באם שהי' יושב בבית מתחלה ועד
סוף אזי הי' שומע באזניו ורואה בעיניו שעומד המן להתפלל ולבקש על נפשו

ואזי

*ג"כ

*צ"ל חטא

ב"ה

ומזה לא הי' דן אותו לכף חוב זה שנפל על המטה כי הם חברתי בסתרי אהבה
כי האיך אפשר שבאשר אדם רואה כי כלתה אליו הרעה ועומד ומבקש על סלוח
ומחולה על שעבר יוסיף עוד חטא על פשע אדרבא בשעת תפילתו ובקשתו. הלא זה
אי אפשר ונמצא ידין אותו לכף זכות שלא מדעתו נפל כי פן תגוף באבן רגלו או
שלא הוא מחמת ריבוי הבקשה והתפילה כנהוג שבעולם שנופלין על האדם המתבקש
ונושקין אותו בתפילות ובתחנונים ונמצא שוב לא הייתה תפילתו גו' עתה לו לחטא
ולפשע. ואדרבא אפשר שהי' עוד נתקבלה לפניו. והשי"ת רצה שתפילתו גו לא –
יתקבל ואדרבא תהי' עתה לו לחטא ולפשע כנ"ל ע"כ גזר השי"ת על אותו הרשע
הלא אחשורוש שעוד ברשעו ומחולתו לפי"ז שיצא אל גינת ביתן נודם עודו
להתפלל ולבקש על נפשו מאסתר המלכה ולא ירצה ולא ישמע את תפילתו זאת
ונמצא אח"כ כאשר בפתע פתאום בא אל הבית וראה שהמן נופל על המטה –
אשר אסתר עליה. אמר בדעה בלבו מן הסתם הוא בחוצפתו לכבוש את המלכה
הוא רוצה. ולא די שאינו מתחרט ומתה"א על הראשונים אלא אדרבא שב אל ניאו
עוד להוסיף חטא על פשע ונמצא שאת ד' הייתה זאת שיצא כדי שגם עוברת
תפילתו זאת תהי' לחטאה על ראשו וזה שמרמזין ברוה"ק בלשונו הק' ואמר בהפסוק
ויצא רש"ע המן שמתמה שבשעה שהמלכה אסתר את המשפט של מחשבת המן
לפני המלך שישפוט אותו המלך על מחשבתו הרעה למה הייתה זאת אשר דווקא
יצא. הרשע זה אחשורוש מן הבית כנ"ל ולמה לא הייתה זאת לפניו והי' יושב
בביתו מתחולה ועד סוף ע"ז מתרץ ואומר שזאת הייתה כדי שבקשתו ותפילתו –
ובינו על נפשו אדרבא תהי' לחטאה וכנ"ל ורמז ג"כ בפסוק הזה רמז הנ"ל שרמז
בו אותיות שם הוי' ב"ה וגם רמז בו אותיות שם הקחי' ורמז בו ג"כ אותיות שם
אסתר כנ"ל ורמז בו ג"כ אותיות שם ישראל וכן רמז ג"כ תיכף אותיות שאחר
שמותם יש בו אותיות שם אחשורוש וגם יש בו אותיות שם ושתי ולרמז עמידתן
כנגד ישראל כנ"ל וע"ז המלך ואומר פסוק הק' יהיו ימיו מעטים פקודתו יקח אחר

והיינו

בס"ד

*עליה צ"ל *בעולם צ"ל

והיינו שעי' שהרשע אותו בהשלכתו הדבר כנ"ל. וגם על כן אמרה* שהייתה *עלו לחטאה
כנ"ל עי"ז נתגלגל הדבר שיהיו ימיו מעטים כי אמר חרבונה הנה העץ אשר עשה המן
עומד מוכן ומזומן בביתו ויאמר המלך תלוהו עליו ויתלו את המן על העץ ונעבר* מן
העולם ונוסף לזה שגם פקודתו ינח אחר היום שנתן המלך את בית המן לאסתר.
ותשם אסתר את מרדכי על בית המן ורמז ג"כ בפסוק הזה רמז הנ"ל ורמז בו שאז בהיות
המן נתלה ונאבד מן העולם. אז חמת המלך מלכו של עולם שככה מישראל ונתקררה מה"ד
המ"ד על ישראל. ונתקיים באותם רשעים רבים. כי נתבלבלה מחשבתם של אלו הרשעים
ונחלש כוחם ולעומת עי"ב נגד ישראל. ועי"כ רמז בפסוק הזה אותיות שוות הן בלבבי.
שרמז בו אותיות שם הוי' ב"ה ורמז בו ג"כ אותיות שם פחד: אמנם שאותן אין כאן —
לרמז כי אז בהאז שעתה נחלשה כוחן ולעומת שוב כנגד ישראל אז. ועי"ז המלך ואומר פסוק
הט' יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה. היינו אחר שתלו את המן. אז היו בניו יתומים
עי'. ואח"כ גם בניו נתלו ונאבדו מן העולם. ולזה הי' גורם לסיפן של הרשעים האלו —
ומן ואבדו עי'. ולזה הי' הכל מחמת מחשבתם הרעה שעשו כנגד ישראל הנ'. ועי"כ באלו —
הב' פסוקים. שוב רמז בו אותיות כנ"ל הבן. כי יש בפסוק הט' אותיות הוי' ב"ה ולכן —
בפסוק העשירי ג"כ רמז בו אותיות שם מרדכי כנ"ל. ורמז בו ג"כ אותיות בם ישראל.
וכן יש באלו* הפסוקים אותיות שוות ושוות כי יש בהם אותיות שם ושתי. ואותיות
שם המן. ואותיות שם אחשורוש. ורמז בו שבאת המגלה עד תכליתם. הי' מחמת עמידתן
כנגד ישראל כנ"ל הבן. נמצא מן הפסוק הראשון עד פסוק העשירי ועד בכלל. מספר מן
התחלה ועד הסוף מגלתם עד תכליתם. ועי"כ מזכיר בניו בפסוק העשירי כי אהו —
הייתה סוף ותכלית המגלה שלו. וגם בניו נתלו ונאבדו לגמרי סוף ותכלית מגלתן. וזה
שנרמז מן ההתחלה ועד סוף תכלית מגלתם: בעשרה פסוקים הנ"ל לרמז בזה —
שבישועות ישראל הנ' אז נתגלו התגלות גדולות ונוראות העשר ספירות בראשון עליון —
ונכנעו ונשפלו העשר כתרין תתאים הטמאים שנגלו מן הפסוק העשירי כאשר סיים בו
תכלית מגלתן של הרשעים האלו. עמלון ותמיד משם ואילך עד סוף הנפילה לגלות אותם
בגלות הראוות להם מחמת זה שעמדו נגד ישראל. ועי"כ אפילו בפסוקי נגלות אותם
רמז ג"כ כנ"ל. ויש בהם אותיות שוות משוות אלו הארבע הנ' ויש בהן אותיות שוות

*בג' צ"ל

שאותם

שאותן. ומריע שהגלו אותם בגלות נמרצת. על גודל רשעם ועל גודל עוות נפשם שעבדו
נגד ישראל וכו׳. והולך ואומר כן עד סוף הפיוט. ע״ש. והבן כל הפסוק על פתרונו. ולבסוף
נותן שבח והודיה להשי״ת על חסדיו ורחמיו ונסיו ונפלאותיו הגדולים והעצומים שעשה לנו —
בימים ההם בזמן הזה והצילנו מיד המן הרע הזה וכת בוגדיו. מה שאמר לבסוף אודה
ה׳ מאד בפי ובתוך רבים אהללנו ומפרש ואומר כי יעמוד לימין אביון מהו ישראל להושיע —
משופטי נפשו מהו המן ואחשורוש עם הטירן וכת בוגדיו וזהו שרמז בר״ת המן וגם שם טוב
אחשורוש. שעשו עולה לנלותם. והנה הצילם מידם וכן נהפכה שותרב על הפורענות —
בעגלא ובזמן קריב ויתגדל ויתקדש שמיה רבא אמן:

וכש **גמרא**) שלחה אסתר לחכמים כתבוני לדורות שלחו לה ראשון כב) הלא כתבתי לך שלישים.
ולא רבעים. ופרש״י, שלישים ולא רבעים הויא בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמות עמלק בספר —
ואלה שמות (יז) ובמשנה תורה (כה) ובספר שמואל ואלו יאמר שלוה בדבר שלישית אי אתה
רשאי לרבות עד שימצאו לו מקרא כתוב בתורה כתוב זאת זכרון בספר. כתוב זאת מה שכתוב
כאן ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב בנביאים. בספר מה שכתוב במגילה. כתנאי. כתוב זאת מה
שכתוב במשנה תורה. בספר מה שכתוב בנביאים דברי ר׳ יהושע. ר״א המודעי אומר כתוב —
זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב בנביאים. בספר מה שכתוב במגילה.

גמרא) ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. אמר ר׳ אבא משל —
לאחשורוש והמן למה הדבר דומה וכו׳ ע״ש. כתבו התוס׳ גימטריא דהכסף עולה העץ רמז לו שיתלה עליו:
הנה זה מאוד יפלאו אמרי נועם אלו (א) זה מה הלשון שאמרו עד שימצאו לו מקרא כתוב בתורה
כתוב זאת צ״ל הלא כיון מה שיפרש בהביא בתורה איך אפשר לומר ח״ו שלא ידעו החכמים
זה הדין הלזה עד עכשיו. שהרי ראוי לומר על הלשון עד שימצאו מקרא כתוב בתורה אלא
נ״ל נראה בדי רב הלא. (ב׳) יפלא ויותר איך באמת ישוו אלו הב׳ הכוונים אהדדי מה המקרא כתב
זאת זכרון צ״ל מה המקרא ולא שדבר הכתוב כתבתי לך שלישים בשלש שלישים ולא רבעים (ג׳)
שלשה תנאים שחולקין בהא ר׳ יהושע ור״א המודעי. ומה דבאי שאלו ואלו דברי אלהים חיים.
וצריך לדעת איך הוא. וגם מה שהלא אלו באמת לפסוק כדברי ר״א המודעי. אמנם תוכן הענין
האמת מדברי נוראי אלו כן הוא. שהנה באמת כיון וכו׳ את משמעות המקרא כתוב זאת זכרון
צ״ל על שלש כתובות. שלשה פעמים יכתב מחיית עמלק ח״ש ולא יותר. ומטעם זה יתבאר אח״כ

וברין

ב״ה

ובכן כאשר ראו את הנורא שאמר הקב״ה כתבתי לך שלישות ושם ישוע בהבוא שלושים ולא רבעים לדברי ר׳ יהושע כו׳. אמנם ברוח נבואה אשר הרגיש ד׳ בהם ראו מגלה יותר בהבין כתוב זאת זכרון כי עד בימי מרדכי ואסתר אז ראו להבין כוונת זה המגלה. והיינו כי הנה כתוב בתורה שאמר השי״ת למשה כתוב זאת זכרון בספר כי מחה אמחה את זכר עמלק וראו גם ראו שהדיבורים אלו ושים באזני יהושע מיותרים הם כי היה די לומר כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק. ומה צורך לנו בתורה הן זאת שכתב ואמר ושים באזני יהושע. גם שלכאורה מובנים הם אלו הדיב הן ושים באזני יהושע כי זה הלא הלשון ושים באזני דנאמר שהוא אמר אל יהושע. גם שהאמירה הזאת שאמר השי״ת למשה לומר בפרטיות אל יהושע הלא יותר לגמרי כי זה וראה יהושע בעצמו זאת מהתורה הן שמשה רע״ה אותו ואת כל ישראל בפלאות נפלאות אלה השלשה הנשיות הונחו להם אמנם אז בימי מרדכי ואסתר כשעשה להם לישראל זה הנס הגדול והנורא במחיית עמלק זה המן הרשע האגגי זרע עמלק ימ״ש. אז ראו מעשה נפלאו ההלכה והיינו שני* הבוא ברוח נבואה הן והנראה. שבאמת כוונת זה הפסוק כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק הלא מתפרש לאחרי אלפי רברבי הן. והיינו כי הנה באמת אף הי׳ השי״ת מגלה להם לישראל בימי מרע״ה זה שיהי׳ לעתיד בימי מרדכי ואסתר והיינו שיעמוד עליהם המן הרשע זרע עמלק ימ״ש והלא יתברך ימחה את שמו ומאבדיה אותו ואת זרעו מן העולם לפני הראוי לעולם ימ״ש שיתמחה את שמו מן העולם נמצא אם היו יודעים זאת ישראל מאז ומקדם אזי שוב לא הי׳ נחשב להם זאת הישועה לבחי׳ כי אז בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר כשהושיע להם השם ית׳ אז אבד עמלק ימ״ש כי מדבר ה׳ נגלה ומפורסם להם זאת הישועה מאז ומקדם ואף גם זאת יאמר שוב לא הי׳ מתהללים עליו אל השי״ת אז בעת הפלא כי מדבר ה׳ נגלה להם מראשית הדבר אחרית דבר זה שיהי׳ בסוף. השי״ת מתאווה לתהילתן של צדיקים. וחפץ למען צדקו יגדיל ויאדיר בעיניהם של ישראל הניסים והנפלאות שעושה להם שיכירו וידעו את כחו. ועוצם ידו החזקה והנורא. ומשה לך ד׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ד׳ הממלכה. והבן. אמנם עשה השי״ת בחכמתו הנפלא והנורא מעשה נפלאה ותהי לאלפי רברבי. והיינו שאמר למרע״ה שלא יגלה לישראל זה הנס הגדול והנורא העתיד לבוא להם בימי

מרדכי

ב"ה

מרדכי ולאסתר רק ללמד אותם פי' זה הפסוק כתוב זאת זכרון בספר בקליטות והיינו שהכוונה הוא כתב זאת זה שכתוב כאן בפ' בשלח זכרון זה שכתוב במשנה תורה. בספר זה שכתוב בנביאים. וכמו שאמר ר' יהושע: ונמצא לא ידעו ישראל מזה הנס הגדול והנורא שעתיד לבא להם בימי מרדכי ואסתר: אותו הענין שלש פעמים הנ"ל המגלים לנו הרי דוקא נצרך לגלות זה הנס בתורה (א) כדי שידעו חכמי ישראל הנ"ל אז בעת ההיא כשיהי' להם זה הנס הגדול והנורא. היכן נרמז זה הנס בתורה הנ"ל כי לית מילתא דלא רמיזא באורייתא ריב"ע. (ב) כי הנה לא ידעו אם זה לעשות אם לכתוב אותו במגילה לחובא לדורות כמו שבקשה אסתר או אם לא לכתוב. ואדרבא שהנביאים לא יכתבו כי לפי נבואתם מרע"ה פי' זה הפסוק כתוב זאת זכרון בספר. וראה להם שלא יכתבו כי כמו וניבאו מרע"ה אשר זה הפסוק כתוב זאת זאת זכרון בספר. מורה רק אשר שלש פעמים יראה זאת הכתובה בתורתינו הנ"ל. דהיינו כאן בפ' בשלח. ובמשנה תורה. ובנביאים. ולא יותר כנ"ל ובפרט כאשר יראו זהו עוד הפסוק שאמר שהקב"ה כתבתי לך שלישים. דמשמע שלשים ולא רבעים. ונמצא הנביאים לא יכתבו אותו במגילה לחובא לדורות. ובאמת שרצונו של השי"ת הי' שיכתבו אותו. (ג) כדי שיהי' תורת משה שלימה נתונה לישראל. כי נקראת על שמו כמש"ה זכרו תורת משה עבדי. משום שנאמר לקוח את ספר התורה הזה והבן: ונמצא צריכה להיות נתונה ע"י מרע"ה לישראל בשלימות בכל כוונותיה פרטותיה ודקדוקיה הנ"ל. וכמו שאמרו חז"ל על פסוק תורת משה. ומובא ברש"י ז"ל הנ"ל. וכ"ז לענין אלו ג' פעמים הנ"ל המגלים לנו. שזה השי"ת בחכמתו הנ"ל הנפלא והנורא. ואמר למשה שיגלה את זה הנס ליהושע בסוד. והיינו שילמוד ליהושע את הפי' זה הפסוק כתוב זאת זכרון בספר גם התגלות זה הנס הגדול והנורא שיהי' להם בימי מרדכי ואסתר ויאמר ליהושע שגם את מחיית עמלק ימ"ש שיהי' אז בעת ההיא צריך ג"כ לכתבו במגילה לחובא לדורות. והיינו שיאמר ליהושע הפי' מן הפסוק כתוב זאת זכרון בספר שפירושו הוא כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב בנביאים. בספר מה שכתוב במגילה. וכמו שאמר רא"ה המדקדק. רק צוה השי"ת למשה שיאמר ויגלה זאת ליהושע בסוד. וזהו שאמר לו כתב זאת כי לשום באזני יהושע. היינו באזני = דיינא והיינו בבחי' סוד כנ"ל והיינו שאמר לו שיגלה ליהושע בסוד את הפי' מן המקרא הזה כתב זאת וגו' בשלימות: היינו שפירושו

הוא

ב"ה

הלא תראו אלו ארבע כתיבות כי נאמ' גם על כתיבת המגילה לדורות כנ"ל. ובאלה למשה
וגם אלו התיבות ושים באזני יהושע יכתוב גם כן בתורה הק'. ונמצא שוב לא תחסר כל בו
מן השלש טעמים הנ"ל הנ"ל. כי השתא טוב ויפה יהי' ונראה תורת משה רבי' באמת גילה משה
בעולם את הפירוש מן המגילה הלז כתב זאת וגו' כפירושו הנכון שבו בשלימות. כי גילה —
אותו ליהושע בשלימות למשה ויהי' ראוי שוב למסור לנוח את ספר התורה הזה. והבן:

וגם זאת יובן אז חכמי ישראל גם כן חייב לעשות אם לכתוב את הנס הגדול והנורא הזה
במגילה לחובא לדורות. כי עיקר הדבר אבא ידי כי נראה להיות כי הלא יראו חכמי ישראל
שכתוב גם כן בתורה אלו השלשה תיבות ושים באזני יהושע. ונגלה להם שלשה נשמות הנ"ל
היינו נשמות היתרון ונשמות המבינה כנ"ל ונשמות צדקת האמירה ליהושע בתפלות כנ"ל
ונמצא עתה אלו השלשה נשמות הנ"ל הק' אזי אז בעת ההוא כאשר כבר בעיניהם וראו
את הנס הגדול והנורא שיהי' להם בימים ההם. אז משה יבין לישנו ברוח קד"ש. ובודאי
זה המקרא כתוב זאת וגו' נאמ' על ארבע כתיבות. והיינו שנאמ' גם על כתיבות המגילה
לדורות ויבינו לישנו ברוח קדשו שהשלש תיבות אלו ושים באזני יהושע הן מאמרין
למשה ונכתבים בתורה הק' בחכמת אלהות הק' והנוראה לכוונה הק' הנ"ל. והן אות
שעיניך תראינה עכשיו שהשיגו חכמי ישראל הק' זאת הכוונה והפי' הנכון בשלימות
המקרא הזה כתוב זאת וגו' דהיינו שהוא נאמ' על ארבע כתיבות והיינו גם על כתיבת
המגילה לדורות וגם זאת משלא הוא צדקת רמוזת זה הנס בתורה הק' והבן:

(והב') כאשר צוה ה' את משה כן עשה משה לעיני כל ישראל. ולעיני יהושע כנ"ל
ונמצא זהו שאמרו בגמ' הק' עד שמצאו מקרא כתוב בתורה היינו שמצאו והשיגו ברוח
קדשם הסוגיא כוונת זה המקרא כתב זאת וגו' שהוא נאמ' גם על כתיבות המגילה לדורות
והיינו שמצאו והשיגו אז השגה הק' הזאת ומה שאמר הכתוב ושים באזני יהושע כנ"ל וזהו
שאמרו עד שמצאו היינו ומציאות השגת לוח הנודע זה בכוונת המקרא הזה בשלימות ובאמת:
ואין לך מציאות גדולה מזה והבן. ונמצא מה שאמר שהע"ק כתבתי לך שלישים דמשמע
שלישים ולא רבעים. שזאת נאמ' על פי כוונת המקרא כתב זאת וגו' כמו שאמר הש"ת
שאמר משה לעיני כל ישראל הנ"ל זה שאמרה הגמ' כתנאי. היינו שאומרת הגמ' שאלו
שני התנאים ר' יהושע ור"א המודעי אומרים הפי' בכוונת המקרא כתב זאת זכרון בספר.

[illegible]

ה״י

והיינו שר' יהושע אומר אומר שיהי' פי' כוונת הלכה אם לעיטו כל ישראל כנ״ל ור' אליעזר המודעי אומר אומר שהוא פי' כוונת המורא הלכה על זכותו באלוהות וכדי שיהי' לעיטו יהושע כנ״ל אבל באמת לא פליגי בהא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ולכך נראה וניבא הייתה דרוש לכתוב זה הנס במגילה לדורות ולחוק לדורות. והבן:

ומצינו לעניין באותו עניין אור לי (אבי מורי) התורה להרבני ככלם שבו והשר **ישראל** ז״ל בבי ינוי ונפוא מאוב. ונדמה לו שאמר בשם העולם. והנה כי הנה אחרון בגמרי. ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך כי כתבו התוס' גימטרי' דהכסף עולה. הע״ל רמז לו שיתלה עליו ועליו העולם זה הי' נזה להתוס' שמתרץ ואמר שהכסף בגימטרי' הע״ל. אמנם ביאור — הדברים אלו הכל כן הוא כי הנה נזה באמת. והנה אנו רואים שהמן אמר לאחשורוש ותחילה אם על המלך טוב יכתב לאבדם ואח״כ אמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול כו' ואחשורוש — השיב לו בהיפך ותחילה הכסף נתון לך ואח״כ והעם לעשות בו כטוב בעיניך באמת למה לא השיב לו אחשורוש להמן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון כנ״ל ועוד יתרץ התוס' כי השי״ת עולה זאת בכוונה הכל נתן לתוך פיו של אחשורוש הדברים האלה כי הכסף נתון לך בגימטרי' הע״ל. ונמצא יהי' רמז שהע״ל ינתן להמן. וכאשר הכסף נתון לך דיינות כאמור לו כן אני יראת פה לשטן לדבר כן ינוע ויהי' ניתן רשות להשחית והבן. ונמצא מאות ב' טעמים הי' צריכת לומר כן (א) כי באם שהי' אומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון — אז הי' צריך לומר והכסף נתון לך ולא הי' בן הגימטרי'. (ב) שהמן אמר לו כמו שהוא רבה לעשות כסדר ותחילה יכתב לאבדם. ואח״כ עשרת אלפים ככר כסף אשקול. והשי״ת — נתן לתוך פיו של אחשורוש שישיב לו כסדר שיהי' הכסף. ותחילה יתלה אותו על הע״ל. ואח״כ העם לעשות בו כטוב בעיניך והבן: ודו״ק היטב:

* * *

(א) הוכיח את העולם לזנב סופר חובת הלבבות להוכות גדית להרמב״ם וסרך היוש לרח״ל וסרך שלה בתפילות (ב) עיין ביוסף חומש הוא עצ״ם ולכך סוף אהבו מסבב עי' אדל חן הנמצאות עי' ומאמרי כל ישראל שורקין החיל בכוונה ג' שהוא בילקוט עצ״ם הגליות (ג) הוכיח את העולם על שלגלגן — בתענית ואמר זו ואיני מתענה ביום הראוי להתענות הוא קונן באוחן בנגינות כי צאחין בנגינות — הוא עולם נגדול של צדיקי אלהים ואחר שלכך התגלה בילקוט (ד) סורך כזה ועלות עבט' חבם שהי' חולים

ב"ה

חלום להבין שהגיעו בחלון בנענות לכלה להם שיתענו ויד נתרפאו (ה) אמר ר' שאומר שאני יכול להתענות אינני רואה וראה שניים בחלות (ו) גם אמר ר' שהתענה הרבה קודם בחלום בגדלות (ז) גם אמר נענים שבוכין ומשיכין עניות אל אברהם (ח) אותן שאוכלים הרבה סימן שאין להם מזיקה. (ט) גם אמר כל הבולרים שלו הוא שאני מראה בכל דבר שיש בו הנבואה בדרך זה הוא התנוצצות משיח [illegible] לפותחין מאורה יהי' בלך הנות לנצח ויבא משיח (י) זה שקורא שבת רוצין ואכול ובשבת אינו כן כי בחול הוא בעולם העשיה ובשבת יש להם עליית הקדושות (יא) זה שיושבין על הנהר ארבעים יום כי האדם כולו התורה והיא נתנה למ' יום (יב) גם אמר ר' שאומר — הרבה סימן הוא וחטא רחוק מהנבואה (יג) משמיעים מצוות סופר פראו יכולין לבא לרוח הקדש. (יד) מלך נביא לקיסרי ולכן לפני כל עיר ועיר ושבועות בספר (טו) בשבועות אוכלים חלב ודבש דבש וחלב תחת לשונך על התורה שנמשלה למים (טז) לעולם הנשמות נקדם לעולם הגדלות וזה הדרך בלימוד החכמה בתחילה אותיות ואח"כ הצירוף ואח"כ הפירוש ואח"כ נסתר ואח"כ נבואה כדרך עולות אבי"ע ועולה ועולה (יז) פעם אחת אמר אתם סוברים שאין הלימוד רק בדיבור יש לימוד במחשבה (יח) אלו נרות חנוכה הם עד כ"ו מספרת פי התורה אור והאור ראשון שהוא שעות מלכות הראשה פשרה לענין התורה לכך נעשה הנס בחור מה הי' שנתעורר אז חטא אדם הראשון שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא ולכך נעשה שתבעל לטפסר תמולה (יט) החכם עיניו הוא בבחי' בינה (כ) התורה היא תבלין טלה ולכן יכול להבינה לאחרים. אבל התפילה הוא בעצמה אלהות. פשוה"ק היא תהלתו והוא אלהיך לכן מה שנראה אלו ב' נוגעין בשערים לפעם זה בשער בלבו לכן אין יכולין להבינה לאחרים. (כא) הבעל מבורר המוחין לבו מלין נצוות ומאריך בהם (כב) כמו שיש לאדרין לחלונות כך יש לאדרין לעינים והם עפעפים וכמו שנסתמים העינים בלילה כך צריך לסתום החלונות בלילה (כג) הנה סולם מוצב ארצה סולם בגימטריא ממון דהיינו שאינו חשוב. ומשכב עד לעפר וראשו — מגיע השמימה (כד) יער הוא כעריות ולכך נתפשט בעולם לומר על שתיהם לשון חטיבה. (כה) אמר' עטר היורד יכפ"ח ועד עדרת טוב לראש ושבועות ואומר דיינו אם צריכין — אם טוב לראש (כו) אמרי דבר יער לטוב הוא תיקון שבין ולבם (כז) האוהב קלקין הרבה והאוהב חטא. והעושה ב' מאכלים בשבת בסעודה אחת והעצב את בניו נענים שלא בזמן — והחורף אוצרות סימן של עני הוא (כח) אמר שזוסיאו הגדה בכל שנה כי הגאוה מסייעהן

הלהן

ברחמיו יהא בגלוי (כט) הדגים ר״ל דגין אחר הדינים. (ל) לכנוס לדירה חדשה ביום
ה׳ ג׳ ה׳ בחודש ולעולם בה׳ ויום ר״ח אין לכנוס ביום השני. (לא) מי שהוא שוטה ישן הרבה. (לב)
באור שינים הרבה יש מטר הרבה כי השינה הוא מבחי׳ כסף הרחמן כמ״ש ע״ב. ובלשון אשכנז
לאזט ניט [illegible] מטר ולכך ביומי רבי לא הי׳ מטר כי הי׳ לו זוח גדול גם כשיש בלבו רחמים ורך.
ולכך כשאין מטר גוזרין תענית להביא רחמים דגשמים ע״י תענית ובפי׳ לדברי [illegible] ואחר
שצריך לכוון לזה להביא רחמים דגשמים (לג) אמר כשאדם מתפלל על פרנסה לפני השי״ת צריך
להתפלל בבטחון גדול שיותר ממה שהעגל* רוצה לינק [illegible] שהוא כביכול צער גדול למעלה. כי מה
שאין להשפיע מאת כי הישועה בצער כביכול פרנסתו ולכך המתפלל בהד״ה על המזונות לו
ולזרעו עד עולם שיכוונתו הי׳ ומען השי״ת כדי שיגרום למעלה תענוג גדול בהשפעתו. (לד)
נדר כל נדרי [illegible] לכל השבועות ולכל הנדרות שאין שום אדם יכול לסבול אותם —
ולהבוש רק הם מתלבשים בהשגחה. (לה) בר״ה טוב להתפלל על מי שישב בבית האסורים.
(לו) ולכך אוכלין דבש בר״ה כי דבש גימטריא אב הרחמן ויגלה הדבש לכולם נעדם החסד —
(לז) הקפיד שלא לשתות שום שינה ונעדם אפילות התפלה בדבש. (לח) ר״ח בתחלה על
היחוד ובגבירה על שתי מתוקים לגברין. (לט) מוטב שיהי׳ שוטה כל ימיו [illegible] כי יש לב׳
מדות חכמה והם לב׳ אלהים לכל אחד כמו [illegible] בינים שוטה גב׳ גימטריא [illegible] ואם —
האדם שוטה בעיניו ואפס ואין לא ואין [illegible] לפי כבודו אינו משגיח בזה הוא המתנת
הדין כנ״ל ובדרך נחלת שלכך אוכלים דבש בר״ה מחמת מוטב שיהי׳ שוטה כנ״ל. (מ)
כי הקב״ה כביכול לנפשו ולא יהי׳ [illegible] שיעשה עצמו כפרה וע״ז לא יהי׳ [illegible]: (מא) העצה
היעצה כשמתפלל על איזה דבר שיתפלל להשי״ת כמו שהוא רוצה יעזור ולא יתן לו עצה.
(מב) טעם למה אוכלים ראש כבש בשנה בר״ה כי כבש עם ג׳ אותיות גימטריא [illegible] שהוא המתקת
הדינים. (מג) כה״א הי׳ מהופך על העולם כמה עיניים נעדם ר״ה לאמר שהוא בסוד [illegible]
עיני מראות שנאמר בזוהר הק׳ שמדבר בר״ה ועי״ז יש לאכול הראש שאומרים עיניים —
(מד) אמר טוב לאכול שום גית בר״ה שטוב לזכרון לר״ה הוא יום הזכרון. (מה) גם —
אמר טעם לאכילת כרתי והנה האר״י ז״ל כי הוא גדול ירח הלבנה שהוא [illegible] החיים והמזלות
החסדים והוא נר בהמש והוא התעוררות והמתקת הדינים: (מו) כל הבקשות ושבועות

ביום

*ה״ה

כא 20

ב"ה

בזמן עולין בעולה לשם מתנות ולכך מתפללין בזה"ב מעלה עד מערב עד ויבא שמעתי
מבוקר בסדר חדשים לבוקרים ומאהבתי עד עד ערב·(מז) כשעולין שנה חדש ושתה אחת תפלה
שאז הראשון עומד ומעלה אינו מניח להמעשר של הגוף לעלות במוחין·(מח) בריאת הע"כום
בעולם הוי כדי שיראה חיובות ישראל כיתרון אור מן החושך·(מט) בכל ע"ז נתלבשת
נשמת מרע"ה בכל ישראל·(נ) בכל ברכיך דעה כשנתן השי"ת את התורה נמצא כל העולם
בתורה שנאמר עד נמצא אין דבר שאין בו תורת ד' וכל האומר בתורה דבר ומלי דעלמא
דבר אחר הוא כופר·(נא) מי שאין בטחונו בהשי"ת גל רגליה וירדת עד·(נב) אמר שטוב
הדבר להתענות לא היות מרה"א בשבוע כי בכל דבר צריך להיות גילגלות למדות
כיון בתבואה מודם הוא בגלוי עד·(נג) אמר טעם שטוב להתענות ועוד טעם כי בתענית
ישבר המדות רעות·(נד) אין אדם יכול לעבוד את הקב"ה כ"א שיגמור את עצמו-
בו להקב"ה·(נה) כשבני אדם מגמרים מדריכן הנקיפות·(נו) כשרוצין לעשות לאדם
טובה צריך להזכיר אותו באותו מדה שהוא עומד בו לכך אליעזר עבד אברהם-
הזכיר את אברהם אדני היום כי אברהם היה חסד·ומים הוא ג"כ חסד ולכך כשבא
אצלו לבן רצה לעשות לו טובה הזכיר אותו היום לסיפר לו המעשה כעם בו·
(נז) אדם כל מה שהוא קרוב יותר להקב"ה ממעט באכלו·(נח) בענין המחלוקת שבברית
עם המעשה הוא שלא לדבר כלל מהקדן לשתוק·(נט) כל שוחט ולבן שאינו צריך
באמת הכוונות הם מנטרקים עלוו לשלו כער וגדולי בני חו·(ס) הכנסה הוא אותות
לבעיר או מדינה יש כנסה אם ירצה אדם לעבוד שם השי"ת הוא לו בנגלו·(סא)
כל בני אדם עניים אוהבים מלה הרבה לסימן מלה מ"ן מזון חסר גם מנכבדים עלומי
(סב) שוטה הוא גדול בעיון ונראה בעיניו שהוא חכם גדול·(סג) הנביא מאמר על
האחרונים ביותר לאמר שהם מורידים התורה לבתי דינים·(סד) אם נזכה-
להתפלל לכל השי"ת באמת יתבטל ע"כום·(סה) יש להחמיר בפסח בכל החומרות
כי בחג הפסח הוא בוטל ע"כום·ויש עוד טעם שצריך להחמיר בפסח בכל החומרות
אף שאינו רוצה לנוחו·(סו) יש לידע אם מדברים מאדם אחד שאחר בא אותו אדם

שלו

ד

ב"ה

ש מבין מענייני הדיבורים מהו האדם איך שהוא בחי' אדם הוא ער איז איין גיהילט
אין דיבורים. (סז) כשאדם מכוון ובפרט בנ"ש בתיבת אחד שהשי"ת בכל העולם עד אפילו
כל המחשבות רעות ומאוס בזה שאומר אני מתרומם ואהבה כל הרשעים שובו. (סח) סימן הוא
לאדם כשיהיו עוונות למעלה ועכשו בשעת תפלה שתפילתו מקובלת. (סט) אמר לו רבן שבח
לפניו להשי"ת שלא ברא אותנו בשנים שלא היו הזוהר האט מיך דער האלטן ביים —
זיין לעבן. (ע) לכך לא ירד המן הגם אחת בשבוע כדי שיאמין שירד בכל יום ויתחזק
האמונה. (עא) אמר אני יודע בבירור שהמחלוקות שהוא לומד בזוה"ק בדבר הזה
הוא חבלי משיח ושמעתי ממנו שי' יניק שלש מעלות באמת אין זה ברוח ממנו וריקם. (עב)
בענין פרנסה דבר גדול הוא שמאמין בהשי"ת מאוד וכשמאמין בחזק אמונתו אני נעשה עי'
מזה עליות השכינה ותיכף מזמין לו השי"ת פרנסה בשעה או בחצי יום ולמעלה אין
חילוק בין מעט ורב. והבן היטב. (עג) לאחר יוה"כ הסתלקות הרוחניות החיות בנפשו
דהיינו בשימה מדיבורים של יוה"כ לכך צריך לנוח אחר יוה"כ ולישון כדי שיבוא הנפש
החיות של הרוחניות בכל הנפש לכך אחר יוה"כ יכול לאכול כל מה שירצה ולהתענות מתי
שירצה ומהו מותר הדין. (עד) אמר שאוהב חידה דבר שאוהב אותה נעלה ונשמתו שכל
מה שיש לו לאדם צריך לו לכך יתקן תיכף. (עה) על גניבת תענה שלא ידבר שום
רע ומה סגולות לא תרבה ולא תגנבו. (עו) אין אומרין לדוד בשע"ק ואין קורין נביאים —
קודם חתן תורה וחתן בראשית בשמחת תורה. (עז) לפי שהוא כבר דנין אותו —
ובשעה שלומד גמרא הוא בסוד נוקבות בסוד מע"ט כדאיתא דבר גדול הוויות דאביי ורבא
ובשעה שלומד זוהר הוא בסוד גדלות. (עח) אותן שהם מתפללין יכולים ללמוד ושאין
מתפללים אין יכולים ללמוד ובודאי יש להם שכל עוגש והטעם כי תורה ד' ת"ת —
ותפלה היא המלכות וקב"ת ומלכות ביחוד נעשה הולדה והוא הדעת ואם לאו מאמר
כאשר לומד תיכף אחר התפלה איז דאס לערנען גאר אנדערש. ומהו פי' שמעתא בעי
צלותא. (עט) הרוצה בלא אשה שרוי בלא תורה וברכה כי היא נקראת תורה שבע"פ
וברכה ומהו שנהגו לקרות חתן עליות לתורה בשבת קודם החתונה כדי ליחד תורה

שבכתב

שברכב עם תורה שבע"פ עז' שהוא נג' יסוד. (פ) משרע"ה מתפשט בכל דור ודור — ובכל נשמה ונשמה ובכל התורה בס' ריבוא פירושים לכל אחד מישראל יש לו אחיזה בהכ' אחד ואנו כשאומר בת' אני מעלה אותו שיש לו אחיזה באותו הכי' ואפי' אם אינו לפני: (פא) בשבת צריך להיות הנרות במעשה ובדיבור ובמחשבה המעשה הוא שהנרים מדליקין הנירות בדיבור זה שאומרין דהא מדליקין במחשבה גו' שאנו מחכים בבנין — אריאל גו' המזבח אור אל' (פב) עשר ספירות בלי מה מהות מי שהוא שפל רוח באמת נעשה מרכבה לעשר ספירות. (פג) בפסח נדונין על התבואה כי כל הלחם אחר הפסח הכל בורחת ממנו וכשאדם מתאוה לחמץ לאכול הרבה בורח ממנו ואין לו לאכול ולכך כשאוכלין בפסח מצה שאין בה טעם לתאבון נתברכה מהל נדונין על התבואה. (פד) השמחה מכפר עוונות. (פה) ביום כיפור בכל נדרי כד' אומר מחמת כי' ובמנך — שמחלין עוונותיהם עושים רווחים בשבת בלילה בשלחן כד' אומר ובמנך כי' כי' שומר שבת מחללו אמ' כי' אתא מחל לו ומשיבין רווחים. (פו) שרשעים שהם כב' קפותים במברך עד שאם מדברים מהם יש להם עליות ויש להם יותר כח להרע וכשאין מדברים מהן כלל הם נופלים מאליהם ויש להם מפלה גדולה. (פז) הגלות של ניסר רומי הוא מחמת שהולכים בנימוסיהן דהיינו בשערות ובלא(דָאש וועגט זעך אין איין הָאר. ובשיבא משיח ב"ב ידעו כל האומות שהגלות שלהם הי' מחמת דבר קל. (פח) שלא לעכב החתונה מגון הכתוב — בתנאים אפילו יום א' כי השידוך תלוי רק' בריאות העולם והוא הגליפה וכשמאחרים החתונה מגלגלין הגליפה ע"כ(איז זיין שוועד דער נאָך צו מאַכן חתונה. ובתוך הזמן — אין הפסדה. (פט) אמר שלא לזווג כתבי האריז"ל שנים יחד כי הוא מעלים האחדות רק אחר שאומרין אנשים שהן נקיבון לאמת ויש אהבה ביניהם הם מותרים לזווג ביחד כי הם האחדות להם כולם כאחד. (צ) תיכף כשמגיע לאדם מחשבה להתפלל תיכף עז' הדבר או עושה זה המעשה תיכף אזי הרצון הוא לפני השי"ת ותפילתו את עליתו הוא רצויה — ומקובל לפני השי"ת כי מחשבה הוא הוי' ודיבור או מעשה הוא אדנ"י ואם תיכף כשמגיע לו המחשבה מיחד לו הדיבור או המעשה נעשה יחוד הוי' אדנ"י אבל כשמתפלל או עושה אח"כ:

ב"ה

(צא) אמר שהנשמה שהיא ברורה ביותר מבלבל ומתאוה אפילו דבר קל. והנשמה שהיא עבה
אינה מבלבל אותה כלל כי היא אומר ומהלל בבית. ולא עכו"ם ואינו מש"ס מבלבל אותו והנה
שהוא באמת (טוב) ע"מ זה יותר טוב שהנשמה קרוב יותר לאמת ולכך מבלבל אותה לומר שזה
דבר גדול. (צב) אמר שחלום הוא כלות המחשבה לכן זה שהמחשבה יותר דק החלום יותר טוב
ובענינים גדולים החלום הוא ע"י מלאך והמחשבה שלו בעצמו כדאיתא בגמ' כאן ע"י מלאך כו'.
(צג) יש עשרה מדרגות מלאכים אראלים אישים. ולכך נקראו אישים שנבראו לבני אדם ומבני
אדם ממיני האומות הם. ולכך נברא השינה להוריד כלות המחשבה למטה ולכך כתיב
ביעקב ויחלום והנה סולם וגו' עולים תחלה ואח"כ יורדים אלה בחלום ע"כ יש בענינים גדולים
שהמחשבה שלהם גבוה ביותר נעשה מלאך ממחשבתם שבא אליהם בחלום. (צד) הריחן הוא יונק
לנו את סוכת דוד הנופלת סוכ"ב וטריגון אותך לעורר כל הנופלים מהם דוגמא למי שהוא
נופל ואח' הקב"ה עוזרו ומקימו דהיינו למי שהוא בעיניו אין כדאיתא בגמ' מי שמשפיל את
הקב"ה מגביהו ומהו כלל גדול. (צה) להחיות רק לא שוב כי האדם שהוא צריך בא לו תמיד
חיות חדש. (צו) נקרא עלי מעשר שהוא תולה. אמנם שהנה כל הדברים לא יוכלו להבראות
אלא אך בתעלות שהי' כגון תבואה אם רק לא יוכל להבראות עד שיתעלו הגרועה
הביטה והיא בחי' [illegible] צורה ולבוש צורה ובחורבן יש בו בהעלם אורו של משיח ולא
אלא הי' יכול להתגלות אורו אח"כ וחרב הבית ונעלם אורו של משיח הוא אור גדול ונברא נעלם
מהו נקרא עלי מעשר כי באמת הוא מעשר. (צז) אמר טעם לזה באיכה כתיב פ"א נעלם ועיין
דאיתא בגמרא פי' ע"י סמוך עניים וכאן לא הי' סמיכה לעניים כי [illegible] מרים לכן אותם
ביום [illegible]. (צח) [illegible] הם אותן המדברים שלא [illegible] (אלף בית) עם הנגון
כסדר הא"ב שתועלת גדול ומעלה ותיקון כסדר הא"ב כסדר (אלף) היא אחת וב' היא שניים
ובכל כ"ב אותיות ותיבות [illegible] לגלות [illegible] והנקודות הם בהיפך שתחלת
מזמור והוא [illegible] כתר והולך עד מלכות שהיא [illegible] נ"ה הוא אור חוזר ואור ישר
נעשה הודאה לזה דעת כי כל הודאה הוא ע"י דעת כי מי שאין בו דעת אין מודה -
אבל ע"י הודאה כזה עושה דעת ותיקון. (צט) כשהולך לעיר ואין יודע זה טבען שלא.

הע"ר.

ג״י

העיר תשגיח בראשי העיר אם הם צדיקים וחסידים כך הם אנשי העיר ואם לאו להיפך וכו׳
(ק) מה שאנו צריך להתפלל לפני הקב״ה כיון שהוא יודע מחשבות. התירוץ
הוא כי הקב״ה נתן בקריאת [illegible] אותיות דכך של צדיק רפואה ואומר סיבת רפואה
הוא מצרף אותיות של רפואה ונעשה ע״י בקשתו והבן מאד והצירופים הנעשה נעשה
לבושים להקב״ה וזהו בי׳ סוף גאולת ובו כ״ו ואמר בענין הגאולות אם לא יבא ברחם רצון
הבורא בכל עת חיים ושלום והיות העולם קיים ולכן אשר ישעבד בזה שיהא עוד
אעפי כן יוליד בניו וכו׳ שהשגה לא יוכל לעשות פעולתו כי הכל ברצון הבורא והבן (קא)
בר״ה בבואו לביתו אמר שלכך הי׳ אומר נורא התפילות ג״כ כדי שהשומע ישמע ויונק
נשמתם ותוכן בהם ולו רק מעשה נשמתם בזה ואמר שלא יוכל ליתן להבין הדבר שהוא—
מעשה והדיבור ואמר אותו לא אתנא לעולם אלא לומר דברי זה ד׳ (קב) הקב״ה הוא
בראש בהספירות ולשון בכסא וכל אחד וכל והאורות כפי בחינתו ב״ד ברבי׳ לא׳ דתפילה
לא׳ בשבתות ולכך יש בקיצור כמה מיני תפילות. (קג) אמר כי בכל דיבור ובכל מעשה ובכל
דבר שבעולם יש בו העשר ספירות ואין לך דבר בעולם שאין בו העשר ספירות כי הם—
מלאים כל העולם בסוד רוחניה ולהבדיל כמו כן אצלו מסטרא דשדים כחו הנזכר של בני אדם
מסטרא דשדים אבל הכל עפ״י הנזכר ולא כמו שסוברים העולם שהוא לחסד דבר אחד ועבור
דבר אחר רק בכל דבר יש בו העשר ספירות לכל המדריגות וכל הוא בסוד אור שר לכל מעלה
וכל הוא בסוד אור חוזר ונמצא שהוא בסוד חו״ג: (קד) מ׳ שאומר הברית במחשבה—
ובמעשה נמצא מחוסר לחם. (קה) הלל החזיר התורה למשנה מה שנצטרכה מישראל
כי זהו כלל גדול שאין שורש אלא על ענין ולכך מרע״ה שאמר [illegible] ונתנו מה כל התורה—
ניתנה על ידו והלל גם כן הי׳ עניו והי׳ נשמת משה החזיר התורה. ואם יש באדם גסות
רוח לא יזכה לתורה. (קו) ואמר שני אנשים בחנה והיה בכתובים ולכן שהשיג מדרת
משה כי׳ ואחרון בנמרי שהורו הלכה בפני רבם. ונעשה הוא הי׳ עוד ופרש״ם ויתנבאו
ולא יספו. ונראה דבאמת ואפשר רוח מן הרוח ויתן עליהם שהוא הוא בעצמו זהו בעצמו—
וכאן כתוב והיה בכתובים וידוע כי כתובים הם רוח הקודש והיא מדריגה אחרת ולכן זה
הוא מורה הלכה משה הטוב מי יתן וגו׳ כי יתן רוחו עליהם רוחו דייקא. והבן. (קז) כל—
שחכמתו מרובה ממעשיו וכו׳ המשל לאילן וכו׳ שהנה האדם עץ עץ השדה והוא אילן והדיבור
עץ רוח וכו׳ ולכן ושדבר בדעת ובחכמה ויש ל״ב נתיבות חכמה מה ענין ענפים והשורש הוא

וראת

נראה לומר לכך מי שחכמתו מרובה ממעשיו דומה לאילן ששרשיו מועטין והרוח היא הדיבור
בב"ת באה והופכתו על פניו שנעשה שלא לש"ש ולא ~~[illegible]~~ פניות יהפך אותו. (קח)
אנשים באים בשבת לשמוע ד"ת ותיכף כשבא יום א' חוזר כל אחד ואחד לגשמיותו. כי לחשוב
יש גבול כגון עד היכן יכול לשמוע וכן בכח להגביר יש גבול דרך משל שיכול להגביר עד
ה' ימים וקדושה לקדושתו ~~שבת~~ קדושת שבת היא רחוק מזה אלפים רבבות פרסאות
לכך אינו יכול כלל במחשבתו ולכן כשמגיע נתרחק אינו זוכר כלל מהקדושה [illegible]
בימי השבוע כי נפתל משם. (קט) אין לך דבר שמונע את החיות כמו מים דרך משל
אם ישים אדם (צינור) בחומה יהיה בו שני [illegible] מים מעורבים מתוך לחוץ משא"כ המים כי מים הוא
פשוט בתכלית הפשיטות ולכך תיבת מים הוא [illegible] ג"ב מים ואין בו אור ישר ואור חוזר.
(קי) אמר כשהאדם רוצה להשיג דבר אזי נודע שמשיגו הדבר מחייהו וכשמשיגו הוא מחיה
את הדבר (וואס) ער איז משיג איז ער [illegible] דער [illegible] ולכך נקראת התורה עץ חיים כי
המשיג את התורה מחיה התורה לשער הנ"ל שלא השיגו הי' מחייהו. (קיא) חמדת ימים
אותו נקראת ע"י היכן נקרא אותו חמדת ע"י כתיב ויכל אלהים ביום השביעי ויכל לשון חמד
כמו כלתה נפשי ומתרגמו חמד יום השבת. (קיב) אמר שבני אדם רוצין לשמוע ד"ת אפילו
רגין באורייתא וזה אין נכון כי חמד לשמוע (ויותר) יהראו לו ועי"ז נאמר כל שחכמתו
מרובה כי ע"כ ראו שנולדים שישמע דבר שיחדש ~~[illegible]~~ ויגביה שלא ח"ו הוא יותר מהראוי
לו ואז יהי' יראת חטאו קודמת לחכמתו. (קיג) אמר כשאני לומד אחר הך ופוגע באיזה
ענין אני מתירא לדבר בדיבור מחמת פחד א' אני יושב ורואה בו ואיני מדבר. (קיד)
אמר ויצא יעקב מבאר שבע האדם ויצא מבאר שבע שהוא באר שבע באר מים חיים המשביע
וילך חרנה כמו לשון מקום החרפה ובן חורין ויפגע במקום וילן שם שהוא פוגע [illegible]
לו בדרך ההוא ולן שם דהיינו שיוצא מהשכל ואינו מיושב אע"פ שם כלל כי בא השמש
השכל הולך ממנו ע"כ ירחק האדם. [illegible] והוא לשון חדש [illegible]
שם את הנשמה ויזכיר אע"פ שג' אמות והנה סולם היינו מזון בקיבתו. הוא מוצב ארצה
הוא דבר קטן וארציות אינם באמת וראשו מגיע השמימה שבאמת הוא דבר גדול
שיכול לקיים בו התורה כולה ויהי' שם כוונתו רק לעשות בו נחת רוח ותענוג להשי"ת.
ובאמת ומלאכי אלהים כי אפילו צדיקים עולים ויורדים בו. (קטו) אמר האדם
צריך שיאהב כל מיני מאכלים וכל הדברים כי כל הדברים צריכין לאדם רק שלא

יכוין

ב"ה

יכוין להנאת גופו כי כל הדברים אם מכוין להנאתו אינו טוב. (קטז) אמר צריך האדם
להיות ענו שאז אין דינים שורין עליו כי דבר שאינו על מה יהי׳ הדין שורה ועוד כי
אדם שהוא ענו הוא בבחי׳ כתר שאין דינים שורין בו כי לא הי׳ בו שבירת כלים. (קיז)
אמר כל המצוות חשובים גדל היותם תפילות ע״כ גדל שער כנגד הבריות. וכנגד הלב וכנגד
הרגל יכול הדיבורים וכנגד העיניים יכול המוח ולכך גלוחין השערות שיהי׳ התגלות
המוחין ולכך אין גלוחין בין המצרים יכול שבאותן הימים לא יש התגלות המוחין. (קיח)
אמר באותן הימים שבין המצרים מגדלה השפחה יכול שהב׳ שבות עב׳ ונ״א שהם ר״ל רלפן
הלום בכלים הוא בגימטרי׳ גבור ולכך באחורים הוא בגימטרי׳ שכחה וכו׳ הוא כלים —
בכלים נבראו נשמות לתורה ובזמן החורבן נפלו באחורים ונשכחה התורה. (קיט) אמר
שבת הנאחרים יכול מדין הוא לפני האורחים. (קכ) בחול אנו יראים מבחי׳ דעבד ובשבת
מבחי׳ דבנים בשבת בשם הוי׳ ובחול בשם אד״ני. (קכא) מי שאוהב לינק הרבה אינו יכול
לבא להאמת. (קכב) בכסף באו כל המוחין בר״ת מכסף עד עטרת הוא במדרגה לאט לאט
גם מכסף עד עטרת עולות כל הנשמות. (קכג) גו״ר גימטרי׳ מלת ולכך מצוה להביא
חס״א בחס רחמנא עון יגדל בתשובת כסף אותיות כי חס ובן פי׳ התבונן על תשובת וכסף
חול. (קכד) כנגד ב׳ בנים בברה תורה כי כל אחד לפי מה שהוא כך יוצא בתורה. (קכה)
אם חל היא״צ באמצע שבוע יו״ל תפילות או מלאורחין בשבת שלכן אך כשחל ומ ב.. —
(קכו) כל מה שאדם יכול אפילו חשבונות ושאר דברים הוא טוב כדי לשבר את הקליפות
בלבד שלא יעיין בזה הרבה. (קכז) כשאדם בעיני עצמו אין* בדל מכל העבירות ושב
במחשבה שלומה! (קכח) גם אמר שאומ״כ מכפר על עון עגל וש חולשה יעין זה שאמתי שהוא
חולה נופל רח״ל. ולכן פא״ צדה לאדם אחד חולה כזה שיהי׳ אצלו בקביעו. (קכט) המחלב
של אדם היא נואה שלומה כי *חשב מה נשם של מה הוא אדם ומתחיל ביו״ד ומסים בה׳ —
הוא תרין רגלין והיא נואה שלומה ומחשבה עד רגלין כי אות ה׳ הוא אמת ונשמא נאי.
(קל) אמר כתיב בעשרת ימי תשובה להתענות לתשובה. ואני אתן לכם תשובה נוה —
שתגבלו באמת על עצמיכם מוטב שיהי׳ שוטה כל ימיו ואל יהי רשע שעה אחת בכל הימים
בה״. כי הדינים של חכמה הם שד״ בגימטרי׳ שוטה כי התורה מוזהה כל הארץ וכל אדם
בגן יכול לבא לידי רוח הקודש אלא שהדינים מכסין אותו ואם תגבלו עליכם באמת
מוטב שיהי׳ כפי׳ מסיר הדינים ונתגלה האור. (קלא) הנקיד מאד על דברים בטלים —

בל הוא

*הוא

(קלב)
אותא

(קלב) אותא בגמ׳ חנן הנחבא שהי׳ מחבא עצמו בבית הכסא. היינו בדברים —
הפרטיים כשהי׳ בא באין אצלו הי׳ מדבר עמהם בעסק משא ומתן ושאר דברים שלא —
יכירו שהוא צדיק. (קלג) אמר שבשולחן יש ג׳ בחי׳ נפש רוח נשמה נפש הוא אכילה. —
רוח הוא הזמירות. נשמה היא התורה והתורה בגלות היא נשמה לקדושות. יש ג׳
נר״ן. נפש הוא החוש. רוח הוא משנה. תלמוד הוא הנשמה שזה כל הנגלות והלימוד
הוא גוף נר״ן נפש. הוא הדיבור רוח הוא כוונת הלב. נשמה הם היחודים ובנה —
ישר הצלות. וזהו כי׳ ושמתם את דברי אלה על לבבכם וכו׳ וקשרתם כו׳ אומר
שנתקשרו מצוות עליונים על ידכם וכמו לשון על ידו. (קלד) האדם צריך שיהא עמו —
והמשל בזה התורה היא אותיות נקודות טעמים והכל הספירות וכנגדן אותיות נ׳
וכנגדן נקודות יותר נ׳ וכנגדן טעמים יותר נ׳ כך האדם כל מה שהוא יותר קטן הוא יותר
נ׳. ועוד כי נקודה קטנה אדם עושה ממנה כל מה שירצה אבל כשהוא משך גדול אין
עושין ממנה כלום. (קלה) אמר מאותו היום שהתחלתי לעבוד את הבורא לא דברתי
אחר שום דבר להשיג רק מה שנתן לי השי״ת בעצמו כי יראתי מהשי״ת. (קלו) בחי׳ נס
אינו יכול להיות רק כשאדם חי בצרה והוא בבחי׳ נפילה ואות ס׳ הוא סומך לכל
הנופלים והוא בחי׳ סמ״ך נ״ס. (קלז) אמר אותן שבארץ ישראל יש מחשבות ניצוצי מחות
רוב טובה שבה מחשבות זה נמצא יש מחשבות מהחורב לא תעבור בארצכם והשבתי
חיה רעה זו אומרת בת מחות וגם אמר לחשוב יש תשוב יש אלו שבי׳. (קלח) אמר אם
לא הי׳ גאוה בישראל במהרה יבא משיח כי הגאוה כסילות שנפל לשטה וזה נעשה
אדרים של עכו״ם וכתיב ד׳ מלך גאות לבש. (קלט) מה בין תלמידיו של אאע״ה לתלמידיו
של בלעם הרשע יש״ש כי׳ ונפשו שפלה מה לא חסר של אאע״ה עושין מצות או מתענים או
הרבה כשנמצא בו אלא של כל אדם שעושה מצות ומתענה והוא מתלמידיו של בלעם הרשע
דהיינו אם יש בו את אלו דברים הללו יחשב גבהו בהפשוטה. ואע״פ שיש בו כל המדות
טובות. (קמ) אחד הי׳ חולה וצוה לכתוב לו אר׳ תפילין אחרים והי׳ הסופר כותב
ומצוה כזה פעמים. גם צוה להניח התפילין של אחד שלא הי׳ וראה שום והוא חסר —
בתפילין תיבה לבבך ואמר שהטעות ולא להכיר מה שהוא אדם. (קמא) אמר —
צדיקים חסידי אומות שבדור הזה הם בחי׳ רשב״י. (קמב) אין אני אוהב כשהשוחט אומר
לבוגן ומתפלל ושפל התיבה או להיות מוסד אם כל העולם הוי ויודעים כמוני יצא כו׳.

(קמג)

היכן הוא עיקר השראת אלוהות עליך בלב תמים כל שאתה רוצה בשעת התפילה כמ״ש ולפי מבינ
ולפי בחי' המבין יבין. כי זה הכל זה שתתקרב אל השי״ת בשעת התפילה אם כל היום יש הפלגות
הגליות על כל איבריו לחושיו ויתירה עוד התרחקותו מהשי״ת והתקרבותו אל התורה ובטל אצלו —
המועט ועכ״ז שמע חכם ויוסיף לקח דעת בעבודות השי״ת ולהוסיף דביקה בכל רגע ויוסיף אומץ בעבודת
יתברך והבן ותמצא עתיקות הלב עד אין חקר:

(מלכותך) מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור:

ביאור אלו הדברים הנה כן הוא. כי הנה נבדל ומשל ביראת אלהים מי משל בי כבין הנק״ה [illegible]
ובין מבטל. וזה שאמר מלכותך היינו מלכות אלהותך הוא מלכות כל עולמים שאתה משל בכל. —
אמנם וממשלתך היינו המשלים בך כביכול הוא בכל דור ודור היינו הצדיקים שבכל דור ודור. וזהו
שבכל אומה תורת דורו היינו שמהפכים דינים לעשות רחמים והבן:

(פסוק) ויוסף הוא השליט.

ביאור אלו הדברים הנה כן הוא כי הנה יש מדרגה להיות בחי' צדיק שומר יסוד הברית. והוא
מדרגה גדולה ומעולה. ועכ״ז יוסף הצדיק ששמר יסוד הברית זכה למלכות כידוע ומהו שאמר התורה
הנ' ויוסף הוא מדת צדיק מדת יסוד. הוא הוא יסוד הוא השליט. היינו מדת מלכות והבן: . . .
וזהו סוד אם לא בריתי יומם ולילה היינו אם לא יהי' אות הברית כי נשמר בשמירתו יומם ולילה כמ—
חוקות שמים וארץ לא שמתי ומזה לשון רמז הוא. כי בחי' היסוד הוא בחי' המלכות כנ״ל ובהסוד
שהוא יום הששי שנתוסף ה' ביום הששי שכל מעשה בראשית תלוים ועומדים עד יום הששי אם יקבלו כו'.
כי השבע מדות הנ' נקראים בשם ימים. שבע ימי הבנין כידוע כי שבע הן הם שבעת הימים שבע המדות
ימי השבוע כידוע. ומהו שאמר יום הששי נתוסף ה' ולא גבי אחר והוא יסוד אות ה' שהוא מלכות
כי בחי' יסוד הוא בחי' מלכות ומהו שאמר שכולן תלוים ועומדים עד יום הששי היינו על היסוד
שמירתו היינו מדת היסוד אם יקבלו בו ישראל התורה. היינו שיקבלו ועכ״ז התורה להבליט
יחללו את הברית רק ישמרו את הברית וכן תורה ניתנה בריתו. אמי טוב ואם לאו חלילה
יחזרו לתוהו ובוהו כי אם לא בריתי כו' חוקות שמים וארץ לא שמתי היינו כל המציאות ורק
כל בחי' שמים וארץ. כי הכל תלוי במעשה האדם דלתתא כידוע ואז נתנה התורה בו' בחדש.

[illegible]

והבן כי

כי התורה היא מלכות ועי' ר' בהתורה ה' חומשי תורה וגם ששה סדרי משנה. כי בחי' היסוד כי בחי' המלכות וזהו סוד שאמר שת"א אמר בו' בסיון ניתנה התורה ות"א בז' בו. וכן בשבת ניתנה תורה ולמאורה אין חולקין במציאות ההוא. אמנם אלו ואלו דא"ח ומתחבר ומתאחד והפ' והבן - סוד ה' וסוד ו' כנ"ל. והסוד שבת וגם מתאחדות ברזא דאחד כנ"ל והבן:

(ז) מקבילות הלולאות וכו'

הנה ביאור הדברים אלו הן כן הוא כי הנה חייב אדם לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטובה בשמחה כי באמת כל זה דעביד רחמנא לטב עביד וגם זו לטובה שאמונה זאת באמונה שלימה באמת. ורואה בחוש שגם זו באמונה דייקא טובה היא ולפעמים בגלגול אחר עי' ע"ש. בגמרא ועכ"ז יברך בשמחה רבה וזהו שאמרה התורה הנך מקבילות הלולאות היינו שאלו השני הילולים שיהלל וישבח להשי"ת הן בבחי' הטובה והן בבחי' הרעה יהיו מקבלים ומכוונים זה כנגד זה משה בשוה בשקול אחד בענין הרצון והשמחה והבן:

(ח) עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו.

הנה ביאור אלו הדברים הנ"ל כן הוא כי הנה ידוע מאמר חז"ל שכל המשתתף שש"ש בצערו כופלין לו פרנסתו והוא תיבת בצערו שוכן כל מה צער שיפול להיות בעולם ח"ו ונמצא נעשה זה מה שאמר השכר שכופלין לו פרנסתו דייקא וזה ענין זה שאיני צריך להכפלת פרנסה שיבוא שפרנסתו מוכר די בעהשי"ת. אמנם באמת הוא תיבת פרנסה משאל הוא כל דבר ומאי החסרון דהיינו אם נחסר לאדם איזה דבר מגופו ואח"כ נתמלא לו אותו המלאו נק' בשם פרנסה כי כל שפרנסה הוא חיות האדם כן המלאו חיות אותו דבר הנחסר והבן. וזה ידוע הוא מה שיש לאדם איזה צער וחסרון בבחי' דרגות תתאין הכל נעלה אלו מעולא לפשיג בבחי' הצער העליון כביכול באו הבחי' ובאו הדרגה והבן וזהו המעשה אשר יעשה האדם אזי שיראה העליות לעילא ולעילא וחי בהם כתיב ולא לכבוד עצמו הוא דורש. אזי וזהו שאמרו המשתתף שש"ש בצערו כנ"ל אזי כופלין לו פרנסתו של צער זה ותיבת פרנסתו קאי על תיבת בצערו וזהו הרפואה והמילוי והתיקון של צער זו וזה הפרנסה והחיות ומלוי הדבר שנצטער בו וזהו שאמרה תורה אם עמו היינו עם האדם גם אנכי

בצרה

ב"ה

בכה"ה שעתך גם ש"ס בצרה אני אחלצהו ונרא' גו' וגם נוסף לו ואכבדהו היינו שאכב'
לו פרנסתו כ"ד [illegible] ואכבדהו הוא לשון ואברם כבד מאוד במקנה כו' וגם ואכבדהו הוא לשון כבוד:

ט) אשרי כל ירא ה' כי יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך
בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'.

ביאור אלו הדברים הנ"ל יתכן להיות שגלות לנו ובטחת לנו תורתינו הק' שאשרי כל ירא ה'.
היינו אם יהי' ירא שמים אזי יהי' אשרי לו כי הנה יגיע כפיך כי תאכל כנ"ל ואח"כ ואיצטרך
לברכות ח"ו יהי' אשרו לו וטוב לו והיינו כמו שאמרו חז"ל אשריך וטוב בעולם הזה וטוב לך לעוה"ב
פוריה בירכתי ביתך ומאמר חז"ל גם יהי' בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך וע"כ אומרת
התורה הק' שהנה נמצא שראה ראיה שהירא שמים מתברך בכל הברכות נמצא כי כן
יבורך גבר היינו אם צריך לברך אותו אדם שהוא ירא אזי אין צריך לומר לו שום ברכה
רק ירא ה' היינו רק לברך אותו הלואי שיהי' ירא שמים עליך ונמצא ממילא יהי' לו כל
הברכות טובות ישועות ונחמות כנ"ל והבן:

בשם הרב חסיד רבי פלונית שבחי לקיוותיו וחורות מעיני מאמרי פלאותיו חוליפן רחימה
ודחילא בחורייתא ומגלין מורות טמורים.

י) גמרא) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

הנה יש לאמר יפלא ואמר דבר כזה. כי הלא אדרבא וחי בהם. אמנם ביאור הדברים כך הוא.
כי הנה התורה מלמדת את האדם דעה בינה והשכל. וידע איך לעשות כל עבודה הנ"ל פשוטה
כי הנה האמת הוא כי בכל הבחי' ובכל הדרגות שהאדם יהלך בהן בעבודת הבורא ב"ה מבוטא
התחתונה עד רום המעלות היסוד שורש העבודה הוא להיות באדם ענוה ושבר ומורא דלב
כל עבודה התענוג והמתיקות שישלו לעצמו מעבודת הבורא ב"ה ותמיד יהיו עיניו פקוחות
ע"ז בחקירה ודרישה הדק היטב היטב הדק בנר ה' חופש וחושב אם כל אחד ואחד מחש'
עולה לה' כליל בקדושה וטהרה ואין בו שום מגע נכרי ולא יהי' עור בעין שכלו והיות
שטבע עצמו חלילה בבחי' זו רק בכל תנועה ותנועה שיתנועע אז עצמו בחשבון. יפלס מעגל
רגליו להיכן תנועת העבודה מתחלת ולאיזה היא ה' בחשבון לבדו. וכל התענוגים –

הנותם

ובמאים המתגלים, היראה והאהבה והשמח' נדושין עליונין שיש לו בעבודת השי"ת כולם כאחד יעריב אותם וקרבן לה' לבדו והבן ואל יגע בהם נגיעת עצמו חלילה ומכל מקום צריך מן השכל ומהו הבא לטהר המחשבה. ולא בלבד מסייען לו לזכה אל התורה ואל העבודה. ומהו — שאמרה התורה הק' אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה בחי' העצמי בהתורה ובעבודה לבל יהי' בהם שום כוונת תענוג עצמי. והיינו דאמר תמן טוב היכן אנחנו אינם שם. והבן:

(ב) **הנה אנכי בא** אליך בעב הענן. (פסוק) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים:

ביאור אלו הדברים הק' כך הוא כי הנה התורה הק' מלמדת תמיד בינה שידעו הנתיב הסלול בעבודת הבורא ב"ה לבל יהי' אצלו שום הפרש וחילוק בשום תנועה ובחי' בין אתוון רברבין ובין אתוון זעירין. היינו בין עלין נדושין העליונים ובין עלין דעלמא התתאין כי כולם כאחד תורה אחת היא שם שה' לכל בי' בעובדא תליא ועובדא עלאה ומלו עליון ההוין בעלמא ויש כי דעת נמו יברר העובדא עבודת הבורא בה מכל הדרגין תתאין והבחי' המלובשים ההוין בעלם ולא לתהו בראם אלא רק להשיג מהם עבודות עליונין יתברך. כי גם שם יש התלבשות — לבושי דנוקבא עילאה הן המה ספירות ומדות נדושין עליונין אשר יקרה כחו השגתן בעלמא מעי בראשית הנבראים ובמעשי הבנין לכל הדרגין ובחי' דעבדו ודבר שם יכנס ויעיל בחי' הדעת ויבין כי לא נתהוו בגזרה כאן חו"ר להבין מהם רצון ה' המה בחיים ודומם באם ד' לכל הנפלאים בראשית הבריאה והבן. ויש בהן עד מקום שיד שכלו מגעת וכאו"א כפי מדרגתו להעלות מהם תוכנים נדושין עליונין וזה שהאדם נופל לקיום ואיזה דרגא תתאי ובחי' גמורה ושם יתבונן דעת שכלו להבין משם ההתלבשות האלהות שיש בהם כי גם שם נגלה אלוי אלהים והבן. והוא בסוד ומשה ובחי' הדעת נגש אל הערפל היינו אל הדרגין המלובשים והבחי' העבים והחשובים להבין ולהשכיל אשר גם שם האלהים כנ"ל והבן ומהו שאמר השי"ת בתורתו הק' הנה אנכי בא אליך בעב הענן היינו אפי' במדרגות העבים הגשמיים והן בענא והן בחדוא ובכל מה שבראתי בעולם כי מה בעבו עולם הוי כלו בו סוד שאיני מאבד טיפה והתפורין להתמש בהם בק' ולברר מהם המצוה דבורא נבראו והבן:

(ג) **המנין** דתורה ומנו.

הנה

ב״ה

הנה ביאור אלו הדברים הקדושים כן הוא · כי הנה התורה מלמדת לנו תלמידים בינה · התלמיד
ובדרך השכל שבהם ומתן מרבים תורה ומצות אלקים לסוברים שאין הם ראוים להגיע למעלות במעלות
הנ״ל והסדורים ואינם עינים להם ולא יראו שיראתם היא מצות אנשים מלומדה ומציצין לפני —
ולפנים שעדיין בחוץ הם עומדים ותורתן ותפלתן בחוץ ירונו כי הוללות הוללים מרבים
מרבים כ״כ תורה ומצות לה׳ ויתר מזה להם ונאה להם לעולם כי לא היה להם לא גבהות הלב
שהוא כו״מ ממש ולא לשון הרע וכו׳ נאה · ושנאה ונקימה ונטירה · ליכא בהם גם לרבות את
הדברה וכו׳ הדינה שהם כהררים תלוים בשערה התלוים בהן ומחית הרבה תורה בישראל —
שגודל כסילותם היה בחשכה יתהלכו ולא ידעו ונעשה להם התורה סמא דמותא ומהו באמת
פליאה נשגבה הוא זה הדבר דהחטא בכח התורה הנ״ל הוא מי יתן לה׳ לבבם טוב להיו
מבין שיתהפך להם התורה סמא דחיי להנחתם הדרך האמת להיות בבונים ומדבקים
בה׳ ית׳ ומזה מאמר תורתינו הנ״ל שמתורת בפליאה גדולה שואלת הא״ן היינו מאת —
שיתהפך האדם תלוי בחי׳ האין הראשון מן התורה שלכך ואין היינו פליאה הוא על
אינה פונה מן הדבר הוא זו והוא מי יתן לה׳ חכם לבו לה׳ לבבו ליראה ולאהבה —
את ה׳ באמת בכח התורה הנ״ל והנוראה האמיתית אמן והבן:

(גמרא) נדב ואביהוא שתויי יין נכנסו למקדש ולפנ״ז וכו׳ · (פסוק) וימת נדב ואביהוא בהקריב
אש זרה לפני ה׳ ·

הנה מה מאוד יפלאו אלו דברים הנ״ל כי הוא מורא מלא הוא דיבור הכתוב וימת נדב
ואביהוא בהקריבם אש זרה לפני ה׳ · אמנם ביאור אלו הדברים הנ״ל כן הוא כי באמת —
התורה הנ״ל הוא נחית לה׳ בכל עת ובכל זמן ומלמדת אותנו בו׳ אך חב״ד שנדע איך
לעבוד את השי״ת עבודה תמה ואמיתית כי הנה באמת כלים מכלים שונים יש׳ אדם
אשר כלי נפשו אינם שלמים ומתוקנים בתיקון גמור בשכל עיון כ״כ בביטול כל צרכי להכות
יראתו ואהבתו שמחתו בעבודתו עבודת הנ״ל כל כך תמה ונקיה בצירוף גמור בצירוף מן
הצירוף

הצריך הדבר היטב להיות בלי שום שאר פעולת יצר עבדי רק וקרבן עולה כולה כליל בלתי לה׳ לבד
בכל בחי׳ הנה׳ כי לא ישית לבו גם לזאת אשר יתענג בתענוג נפשו ושמח ומתלהב בשעת תורה
ותפילה עד כלות הנפש ואע״פ זה התענוג והנחת רוח לו לעצמו היא חומרית אלא כי ס״ס הוא
מתענג והנה חוטף החרם אשר כלי נפשו שליוזם ומתענג בשכל עיון עיני בראשו עד שאפי׳
זאת הנקודה נקודת הכסף והתענוג הוא מתגבר בעיוניו והנקודה מעילה לגנזי מרומי
כפי ראות עיני החכם בחכמתו הנפלאה וזהו שאלת לנו תורתינו הק׳ ומזהרת לנו לבא
אשר יתחיל האדם לגשת אל עבודת הק׳ להיות מקריב קרבן עבודתו הק׳ לפני השי״ת אזי
יראה בעיני׳ פניותא וחמיצא שלא יקריב אש זרה לפני ה׳ היינו שכל אש ~~זה~~ התלהבותו —
והתלהבותו שלהוביתא דנורא ותענוגי׳ ותשוקה שיש לו לא יהי׳ זרה לפני השי״ת רק כולה
כליל בלתי לה׳ לבדו ולא יגע בו שום עצמו חלילה כנ״ל וזהו רמזו מאמרם נדבם שלא ישתה יין
ויכנס אל המקדש כי בחי׳ יין הוא אל השמחה והתענוג כמש״ה ויין ישמח לבב אנוש וזהו שיראה
בעיניו הניחא שסוף סוף אל ישתה הוא בעצמו את נקודת הדין בכניסתו אל עבודת הק׳
והמקדש כנ״ל רק עיקר הנקודה נקודת הכסף יהי׳ כולה כליל בלתי לה׳ לבדו והבן. וגם
תורת חסד על לשונה של תורתינו הק׳ שלא די אלא אף לא מודעת לנו עוד תורתינו הק׳
בחדא מחתא הק׳ שידע האדם הרוצה לגשת אל עבודת קדושה שיהי׳ תמים במעשיו הק׳
לא כאשר על להעמים שצריך להתעורר השלהוביתא דנורא אשא דרחימו ואשא דחדוותא
בבחי׳ ניצוצי נשמתא אחריתא בסוד זה שאמר דהע״ה חשבתי דרכי ואח״כ ואשיבה רגלי אל
עדותיך כידוע והבן. כי באמת זאת היא הדרגה והבחי׳ הנכונה בהעת אשר יתחיל —
האדם לגשת על עבודה הק׳ אינם באמת אח״כ בזמן זמנים טובא משמע זאת יעלה אל הדרגה
הק׳ ביותר שאת ויותר עז מן הדרגה הזאת הנזכרתא והוא מה שאמר דהע״ה זאת הדרגה הזאת
והבחי׳ המשובחת הטובה מנייתא ביותר שאת ויותר עז והיינו מה שאמר אחר הכון חשבתי
את הכון חשתי ולא ~~[illegible]~~ התמהמהתי לשמור דבריך והיינו שצריך האדם לנקו׳ אף כלי
גופו

גופו ונפשו כנ״ל בקדושה וטהרה עד שאוהב עד שנעשה בנפשו ענין גמור בהתגלות ודביקות
בהשי״ת עד שממש יתיך ויפסוק ויצא נפשו ויהי׳ כזה כולו בהתלהבות שלהבת אש היראה
והאהבה והשמחה בו ית׳ לגמרי בלי ערך ושיעור ~~[illegible]~~ עד שלא יצטרך למשובבת נפשו —
ונכלל ובחי׳ אחריתא מדרגא תנייתא הנ״ל שזה הוא העבודה האמיתית לאדם ויקום האדם
בנשמה שלימה שלום ותמים עם ה׳ אלקיו ית׳ ויתקן ובאמת דרגא תנייתא הוא ברמז שלי אנפי
על אודותיך אימתי מוצא שלו רב והרה של מוצא הוא לשון כאשר ה״ל מאשר יוצא שלו רב
ועובדם להשיב את נפשו כנ״ל והוא רמז אל הדרגא הראשונה והבן אומנם דרגא התנייתא —
הנ״ל שהוא היא העיקר כנ״ל הוא ברמז טוב לי תורת פיך יותר מאלפי זהב וכסף. וזהב
וכסף הן הנה בחי׳ היראות והאהבות והשמחות כידוע. ולשון אלפי הוא לשון לימוד
וה׳ שמצטרף ללימוד עצמו ובחי׳ אחרות אשר הנה בחי׳ יראה ואהבה שמחה שבא
על ידם אל תכלית העליון עבודתך הק׳ כנ״ל טוב לי ויותר ממנה זאת תלוי׳ עין תורת פיך
בעצמה בלבד והבן. וזה שנקרא תורתיך הק׳ ומאירת תורתיך הק׳ עם כי שעיר
עבודת הק׳ המצוות היא רק לבא לדרגא שאז יקריב קרבן עבודתו לפני השי״ת —
ועובדם באש היראה והאהבה והשמחה שהוא גדר ולא מעכב עצמותו ית׳ כי אם רק שיהי׳
באש היראה ואהבה והשמחה ויורד מן השמים בלבד מעכב עצמותו ית׳ ומשו״ה תורת ה׳
תמימה שהוא בעצמה משיבת נפש כנ״ל וזה מאמרם ז״ל ושתה ועובדם יין והוא כמו (תב)
התעוררות השמחה והתענג במולתא אחריתא כנ״ל דכתיב ויין ישמח לבב אנוש עי׳ אח״כ
בזה יכנס אל הקודש או אל בחי׳ הק׳ כנ״ל ואחת דיבר ה׳ בתורתו הק׳ שתים זו שמענו
כוונתו הק׳ היינו אלו השני דרגות בעבודתו ית׳ והבן. וכה נעמה להיות מעובדי השי״ת
באמת:

(ג) וישב משה את דברי העם אל ה׳.
הנה ביאור אלו הדברים הק׳ כן הוא כי הנה ידוע הוא שמי שיש בו מדעת קונו —
צריך לראות בעינא פקיחא שלא יהי׳ אצלו שום שינוי וחלוק בין דרגין עילאין דהיינו —
תורה ותפילה ובין דרגין תתאין והיינו מילי דעלמא ובחי׳ הענינים שישנם בעולם הן לעולם
הקיום

העולם והן לעולם הבא והן לעולם הזה רק יש לו חן לחן בהש״י בהתפשטותו עין שכל הדעת להדמין עיון עיונאי ומכחו לבושין נהירין עילאין פנימיים אשר הם בפנים תחת לבושין אלון אשר בהו הייתה עיקר תכלית הבריאה להיות סוף ד׳ וכל הנפלים מלעילא לתתא – והן הוא נצוצין ספירות מדות עילאין הק׳ פירוש׳ וזהו ושב״ שה״ הנצוצין אשר הוא בחי׳ הדעת את דברי העם הן הוא בבחי׳ המוכן והדבקין תתאין פנג אל ד׳ ושב לצוים ניצוצות המדות הק׳ לעולם העולם והבן ואל׳ גם זאת לו שאל מה שמדברים העם מתורה ותפילה ולא פרחת לעילא מאיזה טעם שהרי חוי הנצוצין יש לו בחי׳ הדעת והי׳ מעלה ומשא אותן אל ד׳ כי הוא המאסף לכל המחנות ואל׳ גם זאת כי דברים המוכן והפשוטים והדבקין תתאים פנג מן הזון עם הוא מגפף אותן ומשאן עד למעלה – למעלה בבחי׳ הדעת שלו. וזהו ושב שה פי׳ והבן ואל׳ גם זאת צריך לראות בבחי׳ הדעת שבשעת שמדברים אלו ההמון עם דברים פשוטים מוכנים להיות מעלה הדיבורים שלהם לעילא ולעילא ואל׳ אם שומע מהם איזה דיבור לא טוב חלילה יזהר ומהפך אותן בצירופים טובים וזה ושב שה״ פי׳ ואל׳ גם זאת שצריך שהוא בחוות הדעת לראות תמיד באם שרואה שיש דינים משוטטים בעולם ח״ו אזי ימתיק בשורשן ויהפכם לרחמים גמורים וזהו ושב שה הוא שחוזר ומהפך הנצוצין שה בחי׳ הדעת את דברי הדין בבור שה שרומז לבחי׳ זה״ב. וזהו באמת מחות הזון עם חלילה אזי הנצוצין שוב מחזירהם ומהפך אותם אל ד׳ הוא בחי׳ הרחמים הגמורים ומעורר הרחמים. והבן:

מהר״הג מפורסם מה׳ יונתן זצוק״ל

(א) (מדרש פליאה) כל הרפתקאות ויסורים שעברו על איוב לא נתקררה דעתו עד שבא – וקרא בסכת בסופות מיד נתקררה דעתו:

הנה המדרש הזה סגור ומסוגר ונלע״ד להודיע אולי כן יתכן ויתבאר במתק ונופת צופים איתא בגמרא (ב״ק) תרנגול שהי׳ מפריח מנים לנים ויצאתה רוח מתחת כנפיו ושבר את הכלים משלם חצי נזק ואמרי׳ שם דאתי׳ כרבנן דסברי צרורות משלם ח״נ דאי כסומכוס הא

סבר

סבר וסבירא צדדית שלו נ״ש. ואמר רבא האיך אפשר באתי פרבנן בא זמן נראה אי סברי רבנן
פחות מגופו דמי כולה ענין בעי לשלם ואי סברי פחות ואי מגופו דמי חן נמי לא בעי ואשמועי הכי
אך לעולם רבנן סברי פחות מגופו דמי ובעא מיניה נ״ב בעי לשלם הא לא אמר בצדדית הלזו הוא
שמשלמת. ונראה שם הרא״ש ז״ל אמאי אמר הגמ׳ בהיפוך דרבנן סברי דפחות ואי מגופו דמי
ובעא מיני׳ לן חן* בעי לשלם הא לא אמר הלזו הוא בשלום חן. ומתרץ שם הרא״ש ז״ל דלרבא ודאי
הכי כי פשיטא לן בכל שיטות הש״ס דהלזו רק לגרועי אתא ולא להוסיף ואם נאמר דרבנן סברי
דפחות ואי מגופו דמי אגב אין הדין הי׳ פטור לגמרי רק מצד הלזה הוא נתחייב חן יהי׳ הוספה.
והאמת הוא שרק לגרועי נאתא אמנם ילפינן דהלכתא לגרועי נאתא ולא להוסיף אמר שם דבזה אני
ראיתי מוסיף דבעי סוכה ש׳ פלוגתא חז״ל שצריך להיות ב׳ דפנות כהלכתן ושלישית סגי בטפח כי יש אם
למסורת וכתיב בסכת בסכת בסכות ב׳ חסירים וא׳ מלא נמצא חד בסכה לגופא נאתא ותשעו
הלכתא היכי. וכתב בסכת מינין דופן אחת ובסכות ואא נמצא שתי דפנות נמצא שלש דפנות הן
ונאתא הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקמא אטפח. וחז״ל שצריך ג׳ דפנות שלימות והרביעית סגי טפח
כי יש אם למקרא והמקרא הוא בסוכה בסוכה בסוכות נמצא חד בסכות לגופא נאתא פו״ל ואפשיים
הנשארים נמצא ד׳ דפנות ואתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמא אטפח ונמצא נראה שם דתרווי
בין למ״ד יש אם למסורת ובין למ״ד יש אם למקרא דלמ״ד יש אם למסורת נראה יותר שהלכתא גורעת
עוד השלישית דלא אדרבא שעוד מוסיפה גם הרביעית ולמ״ד יש אם למקרא נראה למה לי לאוקמה
ולומר דיש אם למקרא שהוא יותר שצריך ג׳ דפנות שלימות והרביעית בטפח ולמה לא אמר
כפשיטות נ״ב כמ״ד הראשון דיש אם למסורת רק ליפלוג בהאי שיאמר דאתא הלכתא להוסיף
ולהוסיף גם הרביעית אלא דאי דפשיטא בכל שיטות הש״ס דהלכתא לא אתי אלא לגרוע
ולא להוסיף. והנה גבי איוב נ״ב פזירה האמת הנה לו כי הנה הי׳ נראה ואיוב על זה ולמה
הרבה השית בייסורים גדולים אלא עד שהגיד באמת הפליג ביסורין ואמר שהשטן הי׳ לו
וכתב לבר ואיוב בעצמו שהשטן הרבה בייסורים שאי אפשר לחיות והם יהי׳ צריך לשמור את
נפשו שיחי׳ כי השי״ת צוהו רק את נפשו שמור ושל לבי שאומרים לו שבור את החביות ושמור
את יינה. נמצא הי׳ נראה ואיוב על זה ולמה הרבה השי״ת בצרות גדולות. ואלו כי לא הרגיש

ראשו

נ״א

בעצמו הקנינות גדולות שיגדיל לו השי"ת עונשים כאלה ובפרט שמדת השי"ת הוא משלם מדה -
כנגד מדה. והוא הי' יודע שאין לו קנינות גדולות כ"כ נגד היסורים שהגיעו לו. והאמת כן
הוא עפ"י כי אנו רואים שהתורה משבחת את איוב שהי' איש תם וירא ד' וסר מרע. ונמצא כל -
הריפתאות והצרות שעברו על איוב לא נתבררה בדעתו שהי' תמיד נדמה לו שלפי מה הגיעו לו -
ככה והתחיל לראות בלבו בודאי חטא אבל כ"כ שהשי"ת משלם עון אבות על בנים אם בודאי חטאו
בניו והשי"ת משלם פוקד לו עון הבנים ואחרים הוא זה אמנם גם קו"ז לא נתבררה בדעתו כי הי'
נדמה לו הוא הבן הוא כח האב ונזל בכחו או בגופו והרא' מגמ' הנ"ל כי הוא הלכה כרבנן
נגד סומכוס דאמרי בצרורות לא משלם אלא חצי נזק וס"ל משום דכחו לאו כגופו דמי ואפי' לפי -
תירוצא דרבא שאמר בהטעם הוא משום דהוי צרורות הלמ"מ עכ"ז דימה בלבו וסבר בדעתו
שזה שאמר רבא דרבנן סברי כחו כגופו דמי הוא לאו דוקא ואינו מוכרח כי באמת יכולנא לתרץ
דרבנן סברי שכחו לאו כגופו דמי והא דמשלם חצי ולא פטור לגמרי משום דהוי צרורות הלמ"מ
כנ"ל אמנם כאשר בא לגמרא בס"פ בסוכות וראה משם אנו רואין שהאמת הוא דהלכ'
לא בא רק לגרוע ולא להוסיף כנ"ל ואנ"ה הא דמתרץ רבא דסברי רבנן כחו כגופו דמי -
מוכרח הוא כנ"ל כי בע"כ צ"ל דרבנן סברי כחו כגופו דמי ולא באופן אחר כנ"ל ואנ"-
האמת הוא שכחו כגופו דמי כי הלכה כרבנן ועי"ז מיד נתבררה בדעתו. והבן:

בשם גדולי הדור גא"ארץ ז"ל

(א) (מדרשפליתה) שלשה פלאים מגל. פסח. מצה. ומרור.

הנה המדרש הזה אומר ברמז כי דבריו הק' עתיקין וסתומין וקשה להבין כי מה היא הפליאה על
שלש אלה דוקא. גם מה שייכות לחיבור של אלו השלשה זה לזה. אמנם יבואר על נכון בטוב טעם
ודעת כי הנה בודאי הא בהא תליא שפליאת פסח ומצא פליאת מצה ופליאת מצה ומצא
פליאת מרור וכן להיפך. דאמרי' בגמ' בענינא דפסח דנקרבן פסח וכל ענינו דוחה דוחין
את השבת בארבעה עשר עשה דפסח ודחה לאו דמלאכה. ובענינא דמצה איתא בגמ' שהפסוק
בכל מושבותיכם תאכלו מצות מורה בכל אתר ומקום שאף ואפי' בחו"ל יש דרשין בכל -
מושבותיכם תאכלו מצות מורה שאין עושין מצה מביכורים כי בכל מושבותיכם מורה -

ודבר

ב״ה

מדבר המאכל בכל מושבות ולמעוטא ביכורים דאינם נאכלים אלא בירושלים. ולענינא דמרור איתא בגמ׳ שצריך לאכול דווקא מרור שהוא ממין ירקות ולא מרירתא שהוא אינו מין ירקות — דילפינן היקשא דאתקש מצה למרור ומרור למצה. מצה למרור מה מרור שאין בו דין בכורים אף מצה אין עושין מבכורים. ומרור למצה מה מצה מין זרעים אף מרור ממין ירקות נמצא היקשא (בין סברות כל אחד ואחד דהנה האומר שהפסוק בכל מושבותיכם אתי להורות על כ״מ שאתם יושבים משמע ואף בחו״ל נמצא מצה בזה״ז באורייתא ומעוטא דביכורים ילפינן מהיקשא דמצה למרור ומרור למצה ילפינן זה לזה עכ״פ החיוב שיהי׳ דוקא מרור ולא מרירתא והאומר דהפסוק בכל מושבותיכם אתי להורות דאין עושין מצה מביכורים נמצא מצה בזה״ז אינה באורייתא ורבא איתא בפסחים וגם לפי זה שוב לא איצטריך ההקש מצה למרור ומגלא — ילפינן מצה למרור מילא לא ילפינן מרור למצה שיהי׳ דוקא מרור ולא מרירתא כנ״ל כי אין היקש למחצה פירוש והנה בענינא דאכילת חדש איתא בגמ׳ כתיב בכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבין משמע ועכ״פ כתיב בימי יהושע בגלגל ויאכלו בו מעבור (תבואת) הארץ — ממחרת הפסח משמע ולא מקודם ממחרת איסורא דחדש שנהגו בה לכך לא הוי אוכלים מצה מחדש עד ממחרת הפסח. והנה התוס׳ למה לא אכלו מצה מחדש כיון דדיבר בכל מושבותיכם אתי להורות על חיוב מצה בכ״מ שאתם יושבים משמע אף מצה בחו״ל הוי דאורייתא וא״כ יבא עשה דמצה וידחה לא תעשה דחדש. ותירצו התוס׳ דאין עשה שלפני עת דוחה ל״ת של אחר עת. ולכאורה דמצה הוי נקדם עת ולכן דחדש הוי אחר עת ונמצא היקשא בין תבין את אשר — לפניך שטוב ויפה באו ואמר לך אלו ודברי הלוה שאלו היו דוקא פסח מצה ומרור. ואינן תמוהין בתמי׳ גדולה כי הנה אנו רואים פסח דוחה שבת משום דאתי עשה ודוחה ל״ת כנ״ל וא״כ ומכ״ש עשה על מצה למה בימי יהושע בגלגל לא אכלו מצה מחדש הלא מצה בחו״ל דאורייתא ומשביתי כנ״ל וליתי עשה ולידחי את הל״ת כנ״ל בתוס׳ והנה הלא דוקא דפסח לא הוי עשה על מצה כי היינו אומרים כתירוצא דתוס׳ דאין עשה שלפני עת דוחה ל״ת דאחר עת כנ״ל אבל עכשיו יפה דוקא דפסח שדוחה שבת משום דעשה שלפני עת דוחה הל״ת של אחר עת כי צווי של קרבן פסח נמי הוי לפני עת ולא״ס דוחה שבת ונמצא צריך לומר לפי״ז דמצה בחו״ל אינה דאורייתא ובמושבותיכם אתי למעוטא אחר דביכורים כנ״ל ונמצא ניחא

הא׳ נ״ש

האי נשי' דפס"ח ומצה אבל עכשיו דנה נשה על מרור. וצ"ל שיהי' דומיא דמרור ולא מדאורייתא כי בלא
דינא דמצה לא הי' נשה מיבעי על מרור כי היינו אומרים דילפינן הינקא מצה ממרור על
אינקוטא דביכורים ומרור ומצה על חובא דמין זרעים דומיא כנ"ל אבל עכשיו שאנו מחייבין
נשי' במצה שמשביתים אתי למינקוט דביכורים ולא ילפינן הינקה במצה ממרור וצ"ע —
מינה ולא ילפינן הינקא במרור ממצה כי אין היינו למחצה כנ"ל וצ"ע נשה על מרור ונה בא דומיא
דמין זרעים ולא מדאורייתא וצ"ע עכ"ל כנ"ל דודאי באמת ילפינן הינקא מצה ממרור ומרור ממצה
כנ"ל. ומשביתים לא אתי למינקוט דביכורים רק אתי להורות על חיוב מצה בזה"ז שאתה
יושבין ומצה בחו"ל מדאורייתא. וצ"ע ניחא האי נשי' דמרור אבל עכשיו דנה הדרא נשי' דמצה
על מצה כנ"ל ונה לא אפילו אותם בימי יהושע בחו"ל מחוייב שכיון שהוא מדאורייתא ליתשי' עליה
וליבתר הלל וצ"ע שע"כ צ"ל דאין עליה שלפני מ"ת דוחה הלל של אחר מ"ת ופתרונא דבתר
וצ"ע ניחא האי נשי' דמצה. אבל עכשיו דנה הדרא נשי' על פסח ונה פסח דוחה שבת הלא
עליה שלפני מ"ת מילה דוחה הלל של אחר מ"ת בגדולה מצה כנ"ל וע"כ זה טוב ונה נעים
דברי [illegible] של הדברים הנ"ל שלשה אלו. פסח. מצה. מרור. תמוהים ונפלאים בראי' פלאות והבן:

(ב) (מדרש פליאה) וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם אל יצחק ואל
יעקב ושמי ה' לא נודעתי להם וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען. אמר
הקב"ה למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין הרבה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב ולא
הודעתי להם ששמי ה' כמו שאמרתי לך ולא הרהרו אחר מדותי כי אמרתי לאברהם קום
התהלך כי לך אתננה וכו' ובקש לקבור את שרה ולא מצא מקום עד שקנה בדמים מרובים
וכן יצחק וכו' ולא הרהרו אחר מדותי

הנה המדרש הזה אין לו שחר ונראה להולו כי זה שאמר הש"י שלא הודיע להאבות ששמו הוי'
אעפ"כ לא הרהרו והלא חידוש. ששוב שבאם הי' מודיע להם ששמו ה' לא הי' חידוש זה שלא הרהרו
כי אז לא הי' להם שום מקום להרהר ולומר והלא פליאה היאך תלוי' הא בהא. אמנם יבואר
על נכון בטוב טעם ודעת. כי הנה איתא שהבטחות הש"י שהבטיח לאברהם יצחק ויעקב לתת
להם אי כוונתו ית' הי' על העתיד ולאחר התחי' ולעתיד בגאולה ובזמן [illegible] ב"ב ונמצא הש"י
הבטחתו כי אמר הקב"ה למשה וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם

לא

לא נאמר אלא להם שעתידין להיות עניים להם שאמרו ליתן להם את ארץ ישראל כפי שהי׳ הברית
וההבטחה אתם ומכאן לתחיית המתים מה״ת עכ״ל. ונמצא התגלות פנימית זאת הן לא באה
אל משה לאחר מיתת אברהם יצחק ויעקב אבל להם בעצמם הי׳ ההבטחה ומתו ית׳ בסתם
שהבטיח להם בסתם ליתן להם א״י והי׳ במשמעות הבטחת המרגלה שיהי׳ מיד בימי חייהם
בעוה״ז ולכן הוא חידוש גדול זה שלא הרהרו בימי חייהם אחר מדותיו ית׳ האמינו שיקיים להם
הבטחתו ית׳. והנה איתא כתוב בי״ג מדות הן ארך אפים ארך אף לא נאמר אלא ארך אפים
לצדיקים ולרשעים לצדיקים היינו שאינו נותן להם שכרם לאלתר רק נותן לעוה״ב ולרשעים היינו
שאינו מעניש להם תיכף אלא נותן לרשע לחזור בתשובה והנה איתא בפסיקתא ובמס׳ ר״ה ד״ב
הם ב׳ מדות הרחמים ד׳ הוא רחמים קודם שיחטא האדם ד׳ הוא רחום לאחר שיחטא האדם
ועשה הרא״ש ז״ל ולפי קודם שיחטא רחמנות בעי בתשו׳ ולאחר דהן חטא דבעי רחמנות כי
אם שגלוי לפניו ית׳ שיחטא האדם אח״כ אעפ״כ אינו דן אותו על העתיד אלא באשר הוא
שם וכו׳ ועשה שם הגמ׳ האיך אפשר לומר דהשי״ת בתואר אחד יהי׳ ב׳ מדות אלא ודאי
שד׳ ד׳ הוא מדה אחת ואעפ״כ הוא משלמים הי״ג מדות ולשני דארך אפים הן ב׳ מדות כנ״ל
וד׳ ד׳ (ח) מורה על שני הלבושים (והב) הוא מדה א׳ מהי״ג מדות והכי נאמר כי ששנו ד׳
הוא ד׳ ארך אפים כי ונמצא להד״ל גלה זה חידוש גדול שלא הרהרו * הוא אף שבאה
להם ההבטחה בסתם הוא ידעו ומדבר ארך אפים שהוא ב׳ מדות לא נאמר לצדיקים
שאינו נותן להם השכר לאלתר רק נותן לעוה״ב ונמצא שאולי לא הי׳ להם שום קפ״ל להרהר
לבדין הוא שלא להרהר ועכ״ז ורחים אנו לומר שהאבות לא פירשו ולמדו בד׳ ד׳ הוא ב׳
מדות וארך אפים הוא רק מדה אחת על הרשעים לחוד כפשוטא דמילתא ומן ההכרח
הוא לומר כך כי הוא השי״ת לא גילה להם ולא הודע להם ששנו הע״ב הוא ב׳ ונמצא ואיך
ידעו לפרש ולומר כי ששנו ד׳ הוא ב׳ ארך אפים לצדי׳ ואעפ״כ יהי׳ י״ג מדות אלא ודאי
שפירשו ולמדו שם ב׳ הוא ב׳ מדות וארך אפים הוא מדה אחת על הרשעים לחוד כפשטא —
דמילתא ולצדיקים משלם שכרן הטוב תכף בעוה״ז ונמצא השתא א״ש שבא ואמרו ית׳ אל משה
בטוב טעם ודעת ואמר לו חבל על דאבדין ולא משתכחין כי הוא הרבה פעמים נגלית

לאברהם

לאברהם יצחק ויעקב ולא הודעתי להם שמי [illegible] הלא ד׳ ומצא פירוש ולמדו פי׳ ד׳ ב״הא
ב׳ מדות ואחר אלקים הלא מדה אחת על הרשעים לחוד כנ״ל ולבינונים ניתן שיעור הטוב
תלוי בעוה״ב ונמצא שהי׳ להם ק״פ גדול להרהר על מדות נוים הבטחות ואעפ״כ לא הרהרו
כלום וכאשר המדרש שכל אחד ואחד הי׳ לו יסורין ומיתות נפש׳ וכ״ף ואעפ״כ לא הרהר ואינו
חידוש גדול מזה׳ והבן: ועד״ז יבואר.

גמר

(ג) גמ׳ סנהדרין) שאלו הצדוקים את ר״ג מנין לתחיית המתים מן התורה ומנין שהקב״ה יודע
עתידות והשיב להם מדכתיב שא״ל הקב״ה למשה הנך שוכב עם אבותיך וקם׳ ונמצא אפכין
הני תרתי׳ והקשו הצדוקים דלמא האי וקם העם וזנה: ומנין תחיית המתים
והשיב להם מנוטו מיהא פלגא׳ עד שאח״כ השיב להם מן המקרא שאמר הקב״ה למשה וגם -
הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם לעתידין והחיותי

• הנה הגמ׳ הזאת יפלא מאוד למה לא השיב ר״ג תיכף מתחלה על תחיית המתים מן המקרא הנ״ל
לתת להם ועפ״י בלא זה שהצדוקים נצטו מיהא פלגא היינו שיודע עתידות מן המקרא הנך שוכב עם
אבותיך עפ״י מאמרי׳ הנ״ל מבוארים דברי נעלם אלו על נכון כי נאמר הר״ג לומר להם תיכף
הפסוק לתת עפ״י שלא נעלו לו אף מה זה שהתפאר השי״ת את האבות במה שלא הרהרו הלא
לא הי׳ להם שום טענה ומענה וק״פ להרהר דהלא אחר אלקים הלא שני מדות לבינונים
ולרשעים כנ״ל ונמצא שכר הצדיקים הלא בעוה״ב כנ״ל לכן יאמר להם האי סברא דאחר אלקים הלא
מדה אחת לב״ד הלא שני מדות (א) וכדם שיחטא והב׳ לאחר שיחטא • אמנ׳ ומשלו
הנושה׳ ופי׳ וכדם שיחטא האדם רחמנות קודם בתחי׳ ואם יאמר להם האי משה׳ לאות דבקן
רחמנות כי אם שגלו לפניו ית׳ שיחטא האדם אח״כ אעפ״כ אינו דן אותו על העתיד אלא -
באשר הוא שם לעיל כנ״ל אם שוב יאמרו לו האי ניש׳ משום באמת שהקב״ה יודע עתידות׳ וע״כ
נאמר ר״ג שפיר מזה׳ שהצדוקים להם האי קסברא דנק׳ ואלו נצטו מיהא פלגא היינו בע״פ אתם מודים
שהשי״ת יודע עתידות ואח״כ אמר להם הוכחה לתחה״מ מן המקרא לתת עפ״י והשתא שוב אין
להם ק״פ להעלות מה שהתפאר השי״ת את האבות במה שלא הרהרו כנ״ל כי התשובות הנ״ל
מוכרחין חלילה׳ ונמצא שב׳ ד׳ הלא שני מדות וע״כ הוא חידוש גדול מה שלא הרהרו׳ וע״כ התפאר
השי״ת את גודל צדקותם וגו׳ ודו״ק והבן:

(ד) ואברהם פליאה)

(מ' פליאה) כיון ששמעו ישראל פ' נגעים נתיראו אמר להם הקב"ה אל תתיראו זה לאומות העולם. ואתם לאכול ולשתות.

הנה המדרש הזה אומר דרשני שהוא תמוה ונעלה לכאו'. (א') מה השיב להם הקב"ה שזהו לא"ה והוא והובא אל הכהנים כתיב. (ב') מה שאמר ואתם לאכול ולשתות מה ענין לכאן דווקא אכילה ושתי'. ומה סמיכות שייכות הוא לכאן ואיך תלי' הא בהא. אמנם יבואר על נכון בטעמא יפה וברה. כי הנה איתא שמה שנתיראו ישראל בשמיעת פ' נגעים. הוא משום שאין בעלי הרחמים פוגע בנפשות תחילה. ובפ' נגעים כתיב תחלה נגעי אדם ואח"כ נגעי בגדים ואח"כ נגעי בתים. וזהו שנתחלחלו מאוד. והנה איתא כל היושב בתענית נקרא חוטא ולפי"ז ק"ו מנזיר ומה נזיר שלא צער אע"ע אלא מן היין נק' חוטא שנאמר וכפר מאשר חטא על הנפש. אמנם אם נדרוש סמיכות הפרשיות י"ל סברא ההפכיות דאדרבא אינו נק' חוטא כי נאמר למה נסמכה פ' נזיר לפ' סוטה לומר לך כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. והנה איתא פ' דמאן דדריש סמוכין הוא סובר שהתורה על הסדר נכתבה ולית מוקדם ומאוחר בתורה ומה שמוקדם מוקדם ומה שמאוחר מאוחר ומה שהפרשיות נסמכו זה לזה ודאי יש להם טעם ושייכות זה לזה ומאן דלא דריש סמוכין הוא סובר שאין מוקדם ומאוחר בתורה. נמצא שזהו כוונת המדרש במאמר נפלא. כיון ששמעו ישראל פ' נגעים נתיראו היינו כיון שראו שנגעי נפש אדם כתיב בתורה תחילה ואח"כ נגעי ~~בתים~~ בגדים ואח"כ נגעי בתים. אזי נתחלחלו שמורה שח"ו בדין מתנהג עמהם ליפרע מן הנפשות תחילה ח"ו. ע"כ אמר להם השי"ת אל תתיראו כי אני ברחמים מתנהג בכם עמכם ומה שנכתבה פ' נגעים בתו' אדם תחילה אשר מזה מוכח דפוגע אני בנפשות תחילה זהו לאומות העולם כי עמהם בדין אנו מתנהג ועליהם אני שופך כוס זעם חמתי אבל אתם אל תתיראו וסדר הפרשה כי אין מוקדם ומאוחר בתורה והא ראי' ברורה שאין מוקדם ומאוחר בתורה כי הוא אני אומר לכם שאתם רק לאכול ולשתות ולא להתענות כי המתענה נק' חוטא ק"ו מנזיר הנק' חוטא מינה מוכח מזה שלא דרשו סמיכות הפרשיות כי אין מוקדם ומאוחר בתורה. והבן:

(מ' פליאה) וישבו לאכול לחם וגו' ויאמר יהודא אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו כי אמר

הורגין

הורגין אנו את אחינו ומברכין ברכת המוציא: לזהו סיפרת וישבו לאכל לחם ויאמר מה — בצע כי נהרג את אחינו.

הנה המדרש הזה אומר דרשני כי האיך תלה ברכת המוציא בהריגת יוסף אחיהם. ויבואר על נכון בטוב טעם. דהנה כתיב הכרת תכרת. דבר ד׳ בזה׳ ודרשינן בגמ׳ זה העובד כו״ם ומבזה דיבור אנכי ד׳ אלהיך. ויש דורשין זה הפסוק על האומר כל התורה אמת חוץ מק״ו וחז״ל כו׳ מחמת שמדרש מסברת עצמו כהי הא דאמרינן בגמ׳ אשכחן שצריך לברך לאחר האכילה לפניו מניין אמרת ק״ו זה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כש״כ ואותו יומא שרצו האחים להרוג את יוסף זה הי׳ מחמת שאמרו שירבעם עתיד לצאת ממנו ועתיד להטעות לעכו״ם ונמצא שהלתא מ״ש המדרש הזה שישבו ואכלו לחם ואמר יהודה אם נהרג את אחינו מחמת ירבעם כו׳ נמצא נהי׳ אנחנו מוכרחים להיות סוברים שהפסוק הכרת — תכרת דבר ד׳ בזה נאמר על העובד כו״ם ונמצא נגרום חלילה לבטל ברכת המוציא שמברכין לה מק״ו כי שוב אין מודה על אמונת דרשות ק״ו. לזהו שאמר הורגין אנו את אחינו ומברכין המוציא בתמי׳ הבן ובאמת כוונה היא על המדרש הפסוק הכרת תכרת כו׳ זה העובד כו״ם ומבזה דיבור אנכי כנ״ל נתן לו דרשות ק״ו וחז״ל והבן:

(ו)(פסוק) ויאמר לו יוסף כו׳ והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור.

הנה דברים אלו הקשים מאוד מה הי׳ לו ליוסף להזכיר בהתנצלותו מאיזה מקום נגנב מה לי אם נגנב מארץ העברים או אם ממקום אחר ולא הי׳ לו רק להתנצל ולומר שגם פה לא עשה מאומה ושמו אותו בבור בחנם בלא דבר. אמנם נראה ביאור על נכון בטעם וסברה. כי הנה איתא במד׳ נקראים ישראל עברים ע״ש עבר״ים. ואיתא הים ראה וינס בזכות יוסף שנא׳ וינס ויצא החוצה ונמצא שזהו שאמר יוסף לשר המשקים [illegible]יר אותו אל פרעה ולהוציאו אותו מן הבית הזה כי יאמינו לו דברי שלא חטאתי כמו להיות שתאמר כי גנב גנבתי מארץ עברים בזכות והנה לזה נקראו עברים ע״ש עבר״ים. והנה במדה בזכות עברו את הים הוא בזכות יוסף והי׳ לו ראי׳ ברורה שלא חטאתי וגם פה לא עשיתי — מאומה: והבן:

(המורה)

ח) (מסורה) ונשמע שלשה במסורה. היינו נעשה ונשמע. ונשמע קולו בבואו אל הק'. ונשמע פתגם המלך.
הנה המסורה בחיבור אלו השלשה פסוקים הוא פליאה לכאורה. אמנם יבואר על נכון
בטוב טעם ודעת כי הנה איתא בגמרא (מסכת יומא) אר' עקיבא משה וכל ישראל שמעו הדיבור מפי
הגב"ה ולפירוש הגמרא הוא בחליון ודכתיב לשמוע את הקול מדבר אליו לאזנו ד"ינא הרי הדיבור
למשה שמע וכל ישראל לא שמעו. ולשני הגמרא לא ק' הא בסיני והא באהל מועד בסיני כל ישראל שמעו
עי' ואב"א הא בקריאה והא בדיבור בקריאה כל ישראל שמעו עי'. ואיתא באלשי"ך הק' שישראל רצו
להיות במדרגת מרע"ה שידבר ד' עמהם פנים אל פנים בלי אמצעי. וזהו שאמרו נעשה ונשמע מפי
הגב"ה בעצמו ונמצא זהו כוונת המסורה שמתחלה זה שהתנדבו ישראל נעשה ונשמע שכוונתם-
הי' שיקבלו מהתורה עליו כל אשר ידבר ד' נעשה ונשמע מפי הגב"ה בעצמו. ואם תאמר הלא
ומולא שמעו כל ישראל וכמו שאמר ר' עקיבא בגמ' ומה הי' יכולין עוד ע"כ אמר ונשמע קולו בבואו
אל הק' היינו שהי' יכולין אות בסיני אנו שומעים אבל ונשמע ג"כ בבואו אל הקדש והוא פרש"י
כמ"א דגמרא ואף גם זאת בקולו ונשמע פתגם המלך היינו מאת אנחנו שומעים הקול אבל ונשמע ג"כ-
הדיבור מפי הגב"ה והוא פרש"י בתר"א דגמרא. והבן:

ט) **אדם** ובהמה תושיע ד': (פסוק) ע"פ שנים עדים לפי' יומת המת לא יומת ע"פ עד אחד.
ביאור אלו הדברים הק'. כי הנה שאלו להחכמה נפש החוטאת במה תתכפר אמרה נפש החוטאת
תמות. ושאלו לנבואה אמרה תביא קרבן. שאלו להקב"ה אמר תעשה תשובה. ונמצא לפי פסק הח'
הי' האדם במיתה שהי' מוכרח למות ח"ו. ולפי פסק הנבואה הי' הבהמה במיתה שהיתה-
מוכרחת למות ולהיות קרבן. אבל לפי פסק הקב"ה ניצל האדם ממיתה והבהמה ממיתה
כי אם יעשה האדם תשובה לחי' ויעזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב אל ד' וירחמהו ונמצא
האדם והבהמה חיים וקיימים. וזהו הפי' אדם ובהמה תושיע ד' והוא מרומז ב' בפסוק שלף. כנ"ל והבן.
וזהו שאמר תורתנו הק' ע"פ שנים העדים לפי' יומת המת לא יומת ע"פ עד אחד כי בזמן שאין בהמ"ק
קיים אין לנו קרבן. ודו"ק היטב והבן:

י) **כי** פרעה אהרן לשמצה בקמיהם.
ביאור אלו הדברים הק'. כי הנה באמת משה ידע שאהרן נכון ידיד ד' הלא יעשה פלאות

ניד

נגד כמאות ד' כי יאמר נא ישראל אלו לעשות את העגל אזי יאמר הוא בעצה איך יזהר עשותו
ומעשו יביו פנוהו. ואיך לא עשה בכל התאמצות כחו ואורכו ורחבו לעכבם ולמחותם בכל זה
ד"א פי' ויצ"ש שבעצמו לא יפעל לנו חלילה ד' בעצה שאינה הגונה. אמנם בואור העניין באמת
האמת כן הוא כי אדרבא אהרן נ"ע ד' ונגדל שמו ית' ברבים בא. ולמען יתגדל ויתקדש שמי רבא
נתכוון והעל כל זאת. וזאת הי' העיקר כוונתו הק' כי הנה באמת בכל העבירות אין הש"י מצרף
מחשבה רעה למעשה ואין המחשבה נחשבת לכלום רק עד שתצא חלילה הדבר בפועל יצא אל הפועל
דווקא רק בע"ז אז תיכף כשחשב האדם חלילה לעשות כן אזי תיכף המחשבה נחשבת כמעשה —
ואני יענו פניו על המעשה גופא ונפשה ולמען יתפשו בלבם מצא תיכף כשבאו אל אהרן ואמרו לו
אשר בזאת נפשם ורצה בורם לע"ז ראה אהרן כי ענו יענו העם הגדולים ויהי' לו אף על מחשבת
הרעה כי המחשבה נחשבת כמעשה גבי ע"ז וע"כ ירא אהרן אם לא יוציאו זאת יצא אל הפועל אזי
לא ידע שום אדם מזה שעלה במחשבתם הרעה ואזי כאשר אזי יאמרו הע"ז מבלתי לה' יכולת
ד' להביא עליו וע"כ אמר לכולתם כי אלה על מה ולמה שולח בם משחית מאחי רעים מה הדבר הזה
המגפה והדריגה איש באחיו כי זה חטאו מה פשעו ויהי' ח"ו חילול ד' כי לא נגלה מחשבתם —
הרעה כי האדם רק יראה לעינים ורק אלהים יראה ללבב וע"כ ח"ו יחלל שמו הגדול בין העמים וע"כ
אהרן ידיד ד' למען כבודו רבה שיגדל ויאדיר ויתקדש שמו ית' ברבים וע"כ עשה החכמה —
והוציא את הדבר מכח אל הפועל ומהר הדבר טרם יגע בם יד ד' למען יתגלה הדעת חרפתם
פשעתם ונבלתם חטאתם לעין כל ויכירו וידעו כל באי עולם אשר נגה"ב לא עביד דינא בלא דינא
וצדיק ד' בכל דרכיו ואין אתו בכל מעשיו ח"ו. וזהו מאמר תורתינו הק' שאמרה כי פרעה
אהרן וגילהו לשמץ המחשבה אל המעשה כדי שיגלה ותראה השנאה והחרפה שלהם בקמיהם
ואויביהם ולא יתחלל שמו ית' ואדרבה יתגדל ויתקדש שמי רבא וכן יהי רצון שיקרב נא הפורענות
ויבא משיחנו במהרה ויתגדל שמי רבא לתקן עולם במלכות שדי והי' ד' למלך ע"כ ד' אחד ושמו אחד:

מהרב שרגא אב"ד שאמר בשם ה' אברהם זצק"ל

ג) (גמרא) כל המתגאה מביא חימה לעולם.

הנה לכאורה הוא תמוה כי הלא מדתו ית' שלום מדה כנגד מדה ואיך הוא הגבה שבעג גאות יעורר ח"ו

~~חימה~~
חימה

חיוב בעלם לאם כוונתו הוא שתחשב החטא של גאוה הש״ית ותולא ברוגז עליו אף זה אירי גאוה ליה חטא
אחר. אמנם יתכן כי הנה לכאורה ק״ל מה זה שאמרה הכ׳ תיבת כל כי פשוטו׳ המתגאה יביא עצמו אינם
כוונת הגמ׳ כך הוא לא מיבעיא שיש לו הרבה גיאות ח״ו בוודאי הוא גורם שיבא חיוב עפ״י כי הנה כתיב
תועבת ה׳ כל גבה לב. ואף ק״ו על האדם איך לא פצות תלבישנו וחוו ירגבה יאחזנו להיות מאומה לבו
להתלבש בלבוש הגיאות אשר היא עכו״ם ממש. אמנם האמת שהיצה״ר מטעה את האדם לאמר לו שזה שאמר הכ׳
תועבת ה׳ כל גבה לב הכוונה הוא שדווקא כל גבה לב היינו שיהי׳ האדם כולו גבה לב וזה גיאות הרבה
היא תועבת ה׳ אבל גיאות כל דהוא היינו מעט גיאות שרי כך היצה״ר מטעה את האדם במעט מעט עד שכ׳
שכעבותות העגלה חטאה ואפילו בבור שחת כי האמת הוא שחוש׳ אסור בכ״ש ואין לך איסור חמור יותר
מן גאות כי הוא שורש לכל המדות רעות ח״ו כי מגאות נמשך כל המדות רעות על האדם כי מגאות בא
נאוף. שנאה. כעס. תאות גניבה וגזילה. לה״ר. שקר. רכילות. עזות. ניאוף. מחלוקת. ובודאי מזה מוצא בהם קלבוד
גאות. ועל אמרו חז״ל ואוב ואוב ה׳ שפל רוח היינו עד נקודה האחרון כי דוקא. הנה ידוע שהש״ית שלום ואוה
מעשיהם מדה כנגד מדה והנה אם הש״ית נמשך והוא רחום יכפר עפ״י ולא יעיר כל חמתו ומצא כי שהאדם לומד
הקדוש כל שבפסוק תועבת ה׳ עפ״י כמו כן הש״ית לומד כנגד הכ׳ מתיבת כל שבפסוק ולא יעיר עפ״י דהיינו אם
האדם לומד הכ׳ מתיבת כל שבפסוק תועבת ה׳ כל גבה לב שזה כל שהוא מעט היינו שאפילו גבה לב כל דהו
הוא תועבת ה׳ לאסור לאחוז במדת הענוה להשפלות עד נקודה אחרון אזי הש״ית ג״כ לומד כן הכ׳ לעומת מתיבת
כל חמתו היינו כל דהוא משמע שאפי׳ חימה כל דהוא לא יעיר הש״ית לעומתו. אמנם אם האדם לומד הכ׳ מתיבת
כל גבה לב שתיבת כל דוקא כולו משמע שאסור להיות כולו גבה לב אבל נקודה גיאות מותר אזי גם הש״ית לומד
לעומתו הכ׳ כך בתיבת כל מתיבת כל חמתו היינו שתיבת כל כולו משמע היינו את חמתו כולו לא יעיר הש״ית לעומתו
אבל נקודה חימה יעיר לעומתו והוא מדה כנגד מדה וזהו כוונת הגמ׳ כל המתגאה היינו כל אדם המתגאה אפי׳
אדם כזה שהוא מתגאה מעט אעפ״כ מביא חימה ח״ו כי הש״ית משלם לו מדה כנגד מדה ולומד הכ׳ כל חמתו כל
כולו משמע כנ״ל כמו שהוא לומד הכ׳ כל גבה לב כל כולו משמע כמו כן הש״ית לומד לעומתו הכ׳ מתיבת
כל חמתו כל כולו משמע מדה כנגד מדה וגו׳ ואפ״ה וגו׳ שהוא אינו מקיים לגמרי ח״ו הפסוק תועבת ה׳ כל
גבה לב והוא כולו גאון גבה לב אזי הש״ית ג״כ אינו מקיים לגמרי לעומתו ח״ו הפסוק ולא יעיר כל חמתו והבן

ונמצא החכם עיניו בראשו וירא בעיניו ובלבבו יבין גודל הרעה שעושה לנפשו אם יהי' לו שום מדות הרעה הגאות
מדת הגאות ח"ו אשר היא כע"ז ממש וכמו שאמרו חז"ל נאמר כאן תועבה ונאמר כאן וכו'. ועי"ז יחוס האדם על נפשו ויקיים
שאמר תורתינו הק' שלעולם יהי' ענותן כהלל ואז יקוים בו הפסוק ויעבוד עמים ד' גם נחוב ב' לעבדיו וכו' ויושיע
לו ית' שיזכה לכל המדות טובות כי עקב ענוה יראת ד' וכו' כי הוא אוצר לקיום התורה ולקבל את הישות וכו'
ובזאת ואז אשריך וטוב לך בזה ובבא אמן:

מהרב ר' יצחק אייזיק זצ"ל

(א) (פסוק) אך את שבתותי תשמרו. פרש"י יכול מלאכת המשכן דוחה שבת ת"ל אך וכו' (עיין ורבנו) עיי"ש.
הנה מדאמר יכול דבגמ' אלו דהנה קשה לכאו' גבי אמירת משה לישראל פרש"י הקדים משה אזהרת שבת למלאכת
המשכן לומר שמלאכת המשכן אינו דוחה שבת ונמצא קשה מה"ט מאי לא אמר משה לישראל כמו שאמר הקב"ה אזהרתו
מלאכת המשכן קודם אזהרת שבת והי' צריך לומר תיבת אך לומר דאינו דוחה שבת הי' לו להקדים אזהרת שבת
ולא הי' צריך לומר תיבת אך. אמנם כן והבן דבג"אלו. דהנה כאן קשה הדבר דרצונך הכא מתיבת אך דמלאכת
המשכן אינו דוחה שבת הלא בגמ' דרצונך מתיבת אך דפיקוח נפש דוחה שבת. אמנם יש לתרץ דהנה אית
בילקוט. אך את שבתותי תשמרו מורה שגם שבות אסור בשבת והנה קשה ומה להילקוט דקאי על שבות. אמנם
יש לתרץ בדוחק שהכי דקאי על שבות דהנה אמירת הקב"ה אך את שבתותי וכו' הי' קודם שבירת הלוחות ואמי'
בגמ' שקודם שבירת הלוחות הי' לישראל חירות ממלאך המות ונמצא קשה למה אמר הקב"ה אך את שבתותי וכו'
להורות דפיקוח נפש דוחה שבת הא לא הי' אז חולה שיש בו סכנה וחולה שאין בו סכנה נ"ל באינו דוחה וכו'
אלא ודאי צריך דשבתותי קאי אשבות ואין נ"ל דשבות נדחה אף לחולה שאין בו סכנה ונמצא מורה תיבת אך
דפיקוח נפש דוחה שבות דשבת. ונמצא הש"ס אתי שפיר ג"כ אלו דיכול דמלאכת המשכן דוחה שבת שום דכתיב
קודם שבת ת"ל אך וכו' להורות דפיקוח נפש דוחה שבת והיה הלא לא הי' חולה שיש בו סכנה לפנ"ז וכ"ז דקאי על
שבות כנ"ל והנה מותא בגמ' דאין שבות במקדש ונמצא ממילא שלכך הקדים מלאכת המשכן להורות שדוחה
שבות של שבת אבל מלאכה גמורה אינו דוחה שבת ונמצא ממילא מתיבת נשי' הנ"ל דהקב"ה הי' צריך לומר אך
להורות דפיקוח נפש דוחה שבת וממילא ידעינן מזה דמלאכת המשכן אינו דוחה שבת כנ"ל אבל משה אמר
אזהרת שבת אחר שבירת הלוחות ואז הי' פיקוח נפש של חולה שיש בו סכנה ונמצא לא הוי שמעינן באך רק
אשבות ולא הוי ידעינן דמלאכת המשכן אינו דוחה שבת לכך הקדים אזהרת שבת למלאכת המשכן. ודו"ק.

ב) (פסוק)

מג 34

ג״י

ב) (פסוק) כי הגדלת על כל שמך אמרתיך.

הנה ביאור דק אלו כן הוא כי הנה באמת כל דיבורי התפילה הק' אשר תקנו אנכה"ג הן המה רק שבחות ק' ונורא' יפה כחו של אדם לפעול בהם כפי אשר תשיג ידו לעין בהירות חכמתו ושכלו בזה האדיר האיום והנורא באמת אינם מגלות לנו תורתינו הק' כי זאת לכל כידוע באמת העיקר הוא רק בעבודה תלוי עיקרא היינו שתהא עבודת הק' בשורה בעיקרה בליבא והיינו העבודה שבלב היא היא העיקרית. וזהו שאמרו חז"ל רחמנא ליבא בעי היינו שעיקר המשכת היא אם האדם יתפלל בכוונה בליבא לפני ית' ואומר אימרא ואם לגבה הדיבור גם לזולתו מעיקרא מנורא בליבא ונעבדא בליבא. וזהו שאמרו חז"ל אחר כוונת הלב הן הן הדברים אחר כוונת דיינא שיהי' הלב מכוון בשלמות ית' בעצמו ואומר דברים גדולים ולזולים בעבודת הק' אל השי"ת בעצמו ולשלו מה שאינו כן לעצמו ית' והבן. וזהו כתר שם טוב העולה על גביהן על כל הכוונות הק' וזהו לנחת רוח ולתענוג אל השי"ת ביותר מאת ויתר על באמת הגאור כי זהו עיקר ולהבין אלו ית' לעבודה תפילה. ובזו לנבון נעבודת הזכות כוונת אלו הדיבורים הנוראים כי מאה מכה והבין ולהצלותך הדיבור וזהו שאמר דהע"ה כי הגדלת על שמך היינו על כל כוונת השבחות הק' כנ"ל גדול הוא בעיניך אמרתך היינו אם האדם אומר לפניך דיבור זה לשר לאמירה זכה לזולת בעבודה הק' שבלב. והבן ואף גם זאת אמר דהע"ה כי הגדלת היינו שבעיני הוא גדול כנ"ל על כל שמך היינו יותר מכל כוונת השבחות הק' כאשר יגדיר עצמו שהוא אמרתך היינו שהתורה והתפילה הק' הם מאמרים ודיבורים אלקי' :

ג) כל מקדש שבי': הנה לכאורה יפלא שאמר על פי כלו שהנה תיבת פי לבו צריך כי הללו על פיו וזהו תיבת פי דמאמר. אמנם ביאור דק אלו כן הוא שמלמד תורה לעמו ישראל באו מאלו הדב' הק' כי הנה באמת זה מאוד הגדול כח מצות קדושת שבת עונג שבת ק' אשר רם ונשא הוא החיוב דאמרי' להיות כמוא עונג השבת ולהתענג בכל מה דאפשר ולהרבות בתענוגים ובריוח ונחת רוח לה נאותו כשנ"פ כי כל בחי' ובחי' אף' ונכרי גופניות הן מאכילה שתי' שאר דברים כיוצא בהם כשאדם עושה אותם לכבוד עונג שב"ק הוא תולה בעולה הגדולה הקדושה ביותר מאת ויתר על רום ונשא הוא השכר מהמעונג השי"ת עד שלם ידו ומעלת אשר הפליגו בזה חז"ל באין ערך ואין שיעור לפי דעתי. אמנם אל מאמר המאמר אשר תקנוני והנאות אכילה שתי' בשבת זהו לבד הדרך אשר יגדיל האדם לנדל את השבת בכל ענין. אמנם

בתענוג

בתענוגות שבת וכל מילי דשבת אשר תלוים הלכותיה כהררים התלוים בשערה יש בזהירות לבו ולב למען ספות הרוה את הצמאה שזה שאינו נזהר ורעב בשבת זה יהי׳ ספות לרבות שכרו. על זה נגלות לנו תלמודינו הק׳ שאי שלבו נכפו אומר כן כי הוא חולה על דרך עשה מצוה כדי ומבין שנר כפנחסי הנה באמת לענות נפשו מצוה רק לבד לענג נפשו באכילה ושתי׳ ורבה נפיצת הנועם ורבו כמו רבו הנה. וגם כל אדם שתמש בו אומנם הענין הוא הנקודה שבלב אשר בראשו של עולם הוא לעבודת אשר עז״ יתגלו כל חסיד לעת מצוא את השבת כי להיות ששון ושמח בשיר ובנועם כל הלכותיה ובחי׳ ובישום הק׳ והבהירין כמ״ש לפי ידבק אשר גם שאנו אומרים בתפילותינו הק׳ רצה נא במנוחתינו קדשנו במצותיך ותן חלקינו בתורתיך שבענו מטובך שמח נפשינו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת ואז ברצות ד׳ כל דרכיו דרכי נועם נקבלו את השבת שכל דרכיו דרכי ישרים לבלתי סור ונקבלת נפשות שבת אפי׳ פחות השעורה עד שינים שיד שלו מגעת בכל אשר צותה אלו התורה הק׳ ואז כן ירבה וכן יפרצו גם השכר על אכילתו ושתייתו לכבוד עונג שבת וזה בזה תלוי אם אין תורה אין קמח האכילה ושתיה ושתי׳ מועיל לו כלום. וזהו שאומר כל מקדש שביעי כראוי כנבון ומאות לו לשון ומקיים הלכותיה שומר שבת בכל דיניו כדת מחללו חוץ כל אשר צותה התורה עד שינים שיד שלו מגעת. אז שכרו הרבה מאוד גם על פי פעלו הוא גם על זה שפועל ועושה עם הקב״ה הוא אכילה ושתיה והבן:

(ד) **כי אתה** שומע תפלת כל פה עמך ישראל ברחמים:

הנה יש להבין מה זה שאומר תיבת פה לבלי צורך שהו״ל תפלת כל עמך פי׳. אמנם ביאור הדברים כן הוא שהוא הגדת גודל רוב התפשטות רחמי השי״ת על ישראל שהוא עד אין קץ ואין ערוך ותפלת פי זאת ועוד אשר גבוה חיבתן של ישראל אצל השי״ת אשר שומע הוא בקרוב לכל קוראיו. הנראה הצדיקים עושי רצונו שהתפללו בתיקוני התפילות כפי אשר תקנו והבינו חז״ל ברוח גדול בהירות בכוונת הרצון ומדעים רבונם בה׳ ומדעים מנין משב כל ענין וענין מנין שורשו הק׳ והנראה שאין כונן ושובים בהלכתן כהלכת כל ענין וענין בכל המצוות. אמנם לא זו אלא אף זו שחביבים ישראל לפניו בחיבה יתירה ביתר שאת ויתר עוז בהתפשטות עליהם ועל כולם היא יודעת הרחמים הק׳ עד אין סוף ואין תכלית ששומע הוא ית׳ אפי׳ תפלות המון עם ישראל אשר אינו בוחן אלא בפירוש פה דבור גלמוד והם

מדבר

לב מד ג״י

ומדבר אינו רינן הלא הרבה מכל וכל תערובות בחי׳ עליונות נדשות ואפי׳ לפעמים חלילה מכ׳ הגלות
שאין התפילה רק בחי׳ קה״ק שהוא המדבר ואין זולתו על כלום פתח לו טוב עולה על גביהן וכו׳ הדעה
אל הולך זלפי הזולכים הנב״ה מהדומגדל התפילות רחמי וחסדי השי״ת עלינו בו תמיד בכל עת ובכל שעה
ברוך עליו לשלום. מהו שאומר כי אתה שומע אפי׳ תפילת כל פה שהוא רק בחי׳ קה״ק בסוד גלוי בלבבכם:

א) **בנבנ בג** עפ״י הנה ביאור אלו הדברים הן כן הוא כי הנה יש אדם שלומד תורה
לא פסק פומא מגירסא באורייתא ומהפך והדר ולומד סדר הש״ס ושאר ספרי באורייתא פיה לפומיה
פעמים פעם אחר פעם וכל עבודתו מונח בלימוד התורה ומעוררין וכו׳ ומי גרנתו אבל הוא מן אותם
שיראתם היא כסותם והוא כסיל בחשך הולך בחשיכות היצר והוא הי׳ שלא הי׳ לומד כי יודע
שיהי׳ שוגגין ולא מזידין והאמת הוא שזה בא לו מחמת שלא יש לבו גם לצאת שורוית מן התורה הק׳
יראת ד׳ ואהבת הק׳ ושמחת הק׳ ולהיות נכנס בקדושות הק׳ וראות השי״ת כמה רק עינך ויודע
הוא מן הקליפה ולחוץ [illegible] כמו שאני לומדי בן גדול ולא הכל כלום בלימודי כי אפי׳ המדות טובות
אשר ראוי ומאות לכל בר ישראל גם זה אין בו ולא לנחת מן התורה כלום כי גם יש פגם בו עוול הזה
ועלה בו מחמת ופרצנו והוא לדעתו סובר יכבר בו של כל עבירה בזה שלומד התורה יומם ולילה
אטום עינים לו ולא יראה שעדין בחוץ הוא עומד. מהו שמזהיר תורתינו הק׳ אל אדם כזה ואומרת
הפוך בה והפוך בה דכולא בה היינו שאתה מהפך סדר לימוד הש״ס ושאר ספרי אורייתא פיה לפיה
פעמים בפעולה בה״ב היינו שאתה מונח בהתורה ראשך ורובך ורוב כולו ובה״ב תחזי ובה תסיב ומבוט
אתה תמיד בהתורה וסיב ובלה בה היינו שתהיה לשם ושובתם ואפי׳ עד יום האחרון שלו
תלך אל הענין אשר תתהלה לם בלאות. ור״ל שכל ימי חייך אתה לומד את התורה אטום פנים עיניך
וראה אשר עיניך לא תמוש. ור״ל לא לנחת כלום מהתורה הק׳ ודברי תורה כלשון בני אדם שמפרשים לשון
תמוש ולשון נגיעה כמו אחר. והיינו בלא (גוררט) וזה מינה לא תמוש והבן והולך ומפרש הוא ראוי
שלא לנחת כלום מן התורה שאין לך מדה טובה הימנה. ור״ל כי הוא אין לך אפי׳ מדה טובה אחת
מן המדות הכתובים בתורה ועכ״פ ~~[illegible]~~ על החכם עינו בראשו לראות בכל פעם ופעם שלומד
התורה הק׳ זה הלימוד כל אלו מהתקרבות אל השי״ת יותר ויותר נדם ומום אתמול כי ומבואר הן בבחי׳
סור מרע והן בבחי׳ עשה טוב כל אחד ואחד לפי מדרגתו ולפי בחי׳ ודבקו׳

משל׳ מעשה באשה אחת שהייתה עניה גדולה והייתה יושבת בבית נטוש בקצה העיר סמוך ליער
יחזק גודל עניותה והייתה מחזרת על הפתחים ומפרנסת עצמה והי׳ מקבצת לצדקה שלהי׳ אדם נותן
לה

ב״ד

לה׳ איזה נדבה לצדקה לא היתה שיבה לו יום דבר לבח והלר׳ או איזה ברכה בעד זה לאהן [illegible]
הנהוג בעולם וזה להניחן איזה לבחבון באל״(אשרינו מאתנו) או איזה ברכה רק הי׳ [illegible] ושבקה
[illegible] בפועל וזה נגיב אחר הנתינה האדם הנותן לה הנדבה והצדקה כי זה האדם פועל ועצמו זאת־
היתה שיבה תמיד לאחר הנתינה והאדם הנותן לה צדקה ונדבה יותר לא היתה שיבה יום דבר והי׳ כל הדלים
[illegible] ועונבה ושבקה זאת ולא הי׳ [illegible] זאת בבריה אלו [illegible] והיתה חוזרת על [illegible]־
[illegible] לאחר הדיר [illegible] והנה לה [illegible] יתגנת נדבה [illegible] ביותר זאת ולוקח [illegible] הנדבה והאדם
אמרה [illegible] נ״ב כי זה שהאדם פועל הכל פועל ועצמו כולו כן הי׳ כזה [illegible] ויום [illegible] הלכה חיה על
[illegible] הזאת. [illegible] אשר האלופים שאמרה לה [illegible] [illegible] [illegible] רק יתן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] באת אותה [illegible] אל הצדקה [illegible] [illegible] [illegible] נדבה [illegible] ולוקח [illegible] את [illegible] הזאת
[illegible] לה ולוקח [illegible] את [illegible] הזאת [illegible] [illegible] [illegible] כי זה שהאדם פועל הכל פועל ועצמו [illegible] —
[illegible] [illegible] [illegible] שלא לאכול את [illegible] הזאת [illegible] [illegible] [illegible] רק [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הצדקה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אותה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היתה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אמרה לו [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] זאת הצדקה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אותה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] שהי׳ בה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אורת [illegible] זה שהאדם פועל ועצמו [illegible] [illegible] [illegible] את —
[illegible] הצדקה הזאת. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את זה [illegible] הגדול
[illegible] זה שהאדם [illegible] פועל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] רק [illegible] [illegible] הדברים האלה [illegible] זה שהאדם פועל הכל [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] רבות [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] נ״ב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ירושלם
שלב״צ

36

שה חדרי עולם. ותשו' הנעלמים כי מלאכת גדעון היא מלאכת לעדו מלאכת משה. ויכך ה' מורה סנגוריא על
בכחך ויפן אליו ה' ויאמר לו לך בכחך זה שלמדת סנגורי' על בני עין בליקוטים. ומשה הי' לו ג"כ [illegible]
לשון הי' מלאכתו לעדו ואהרן ויכך ה' [illegible] וזה הי' [illegible]. ויפתח הי' לעדו מלאכתו [illegible]
[illegible]דם. זה יבא גאולות גדעון הי' עם המדינים [illegible]. וזה [illegible] ב' בלשונו עם [illegible] המדינים
ר תאסף אל עמיך. ר"ל אחר נקמת המדינים בגדעון תהי' לעדו מלאכתך לשם תפארת את המדינים [illegible] אחר
[illegible] גרסא בלשון הקודש בירי' והפירושים רבו להפי' האמת [illegible] אבל הי' לשון [illegible] הבריאה ולפי
[illegible] לו בלא לשון כי לא נברא [illegible] אלא לנחם אבלים. [illegible] בלשון תרגום [illegible] הסגולה
לנחם אבלים ודין היטב.

דבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו. ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל
[illegible] אל הקודש. [illegible] זה מה אמר הנביא משה בפסוק ראשון. ותשו' הר"ל [illegible] בספר
ה אמר לאהרן הוא אשר* דבר ה' בקרובי אקדש [illegible] סבור [illegible] בי או בך עכשיו אני רואה שנדב ואביהוא
[illegible] ממני וממך. וזה הוא נדב ואביהוא [illegible] משה או אהרן הי' די באחד. [illegible] גירסא [illegible]
ך אמר משה סבור הייתי בי או בך [illegible] שהם עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני. והנה ידוע שלנחם נדב
ואביהוא [illegible] כי הם [illegible] כי הי' [illegible] התורה עם ישראל [illegible] ולכן נקראים עם
לה לשון סגולה [illegible]. כי סגולה ג' [illegible] הי' סבור משה בי לנחם אותו ואהרן עכשיו הם גדולים לנחם
ן והנה הי' זה משה וזה [illegible] ב' את נדב ואביהוא הי' לו לנחם בחיים [illegible] לחנוך שעלו
[illegible]. [illegible] שעלו חיים לגן עדן. ותשובה ע"ז שאליהו וחנוך לא עלו רק עד עולם המלאכים [illegible]
[illegible] אבל נדב ואביהוא עלו עד עולם האצילות [illegible]. וזה אמר הנביא [illegible]
משה אחרי מות שני בני אהרן. ר"ל [illegible] בהקריבתם לפני ה' [illegible]
[illegible] וימותו. ודין היטב. (בשם הגאון ר' [illegible] [illegible])

אנא היתה פלגש ואליפז בן עשו. ונתן הגאון טעם לזה למה התורה להודיע זאת זה [illegible]
אם תמנע היתה פלגש לעשו אם לא. ואמר הגאון כי הוא ידוע זה שכתב האריז"ל [illegible]
[illegible] כי המחזיר [illegible]. והגוי לא הפסיד וידוע כי תמנע [illegible] ע"כ [illegible] הי' טהור [illegible]

הרובם

ב

הרמב"ם פוסק לטומאה ב"ש מתירין צרות לאחים וב"ה אוסרים אבל ידוע כי לית הלכה חצופה וכל השאלות כיון
פלוגי דגבורה כי ידוע כי זרה אמנו היתה צריות גדולה דרז"ל אמרו כל אסר תמאר אליך זרה שאין בועלה
לגל ובלאתה. ועכ"ז אמרה התורה ותיקל גבירתה בעיניה ותאמר זרה ואברהם חוסר עזיה ומסרה בין לשוים
ועניה בעב זה כמאמרחז"ל האוסר בין לשוים הוא נגעו תחולה והס"ם הוא נק' בגמרא אליפז בן עשו כי —
הלא אוהב ועשו פכן ואב ואמחנ בו' ולא יוכלו והבור והש"ו רק כלאמי"ן וחזורים בחזרות אנ אין מתישים :
כה הס"ם לגה אמרו חז"ל החזיר ע"ב ט והחזרות אבל הי"ם כמו פלוגי וגבירה שלא צבירה וגבירה. והנה
בגון דבית ה' החזרות והס"ם חמש חטאות המתות ואלו הם ולד חטאת. ותמורת חטאת. חטאת שמתו בעליה
נתכפרו בעליה באחר. עברה שנתה. והנה לטריקון של התמנ"ן אלו החמשה חטאות ר"ל אלו החזרות
הוא פלגש ואליפז בן עשו"ל החזרות והס"ם כמו פלגש וגבירה וכו'. ובשם הגאון הנ"ל

(רות) ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ ויקרא בגבר למ"ד שאמר ויהי אינו אלא צרה וכאן נאמר [illegible] ויהי
שני צרות. ויהי בימי שפוט השופטים שהי' בה רעבון של תורה דור ששפטו את שופטיהם. ויהי רעב בארץ שהי'
בה רעבון של תורה לחם אמר אלימלך הכל משפיעים לפתחו וברח לחו"ל עכ"ל.

הנושא מפורסמת בשואלת מהות רעבון של לחם ברח אבל זה מוכחת לו ברעבון של תורה. ותש הגאון והנה
בשביל רעבון של תורה ורעבון של לחם ליכנס ברח אבל בשביל רעבון של לחם לא הי' בורח. בהש"א הנ"ל הדחק
אלימלך גדול הדור הי' והי' לו לעבור על הגזרה העליונים עליונין הצדקה עובר בעשה. ותש המהרש"א דהנה ד'
גזרות רמ"א אבדבדי. בחדא העליונים עליונין הצדקה כו'. ובתוספת כתובות העליונים עליונין הצדקה כו'
אלא ביש שני אלו צדקות היינו לשלוח ותה' על ובית אם לא ישלח לביתו עובר בעשה כי לא יבוש מאותו. והשני
עם דבר על פתחו ואיש נותן לו הנה אלימלך הי' מתירא מן הכל משפיעים לפתחו והוי עליו כתם.
והשתא מתורץ שפיר רעבון של תורה ורעבון של לחם באותו הי' בה רעבון של לחם לבד לא הי' בה רעבון של
תורה דהי' כולם עוסקים בתורה כמו לכן של חגי ונגזרי דלא חגינא צדקא ורבנן ומדבר לא יתמא לצריכי
שלוח לביתו ולא הי' רק עשה ונעשה לזה ברח לכן אמר דהי' רעבון של תורה להיות מתירא מאלמ"י אקיתא:

(רמז) צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר: ע"ד משל כלבעה"ב מזמין אצלו* אם הוא אוכל גם האורח —
אוכל ואם רוצה שהאורח לא יאכל אזי הוא אינו אוכל כדי שלא יאכל האורח. וע"כ הפסוק צדיק אוכל לשובע נפשו:

(אופב')

(כ) תוספ ד״ה) תנ״ר שעה ראשונה מאכל לודים שעות מאכל תח׳ ונכה בלעה שאוכל התם אז ובטן רשעים תחסר מחמת
שאוכלים בבוקר:

(כא) תוספ ד״ה) באותה בגמ׳ אכול שליש ושתה שליש ושליש יהי׳ ריוח שאם תכעוס תעמוד על מלואך כי אם תאכל לשובע -
נפשו ולא יהי׳ מקום לכעס ולנוח ויסתבך. ע״כ הפסוק צדיק אוכל לשובע נפשו כי מאכלים אבל ובטן רשעים תחסר לפ׳:

(כב) תוספ ד״ה) בשם ר׳ יהושע שאלו מלאכי השרת את הקב״ה כתוב בתורה אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד ואתה
נושא פנים לישראל אמר להם הם נושאים פנים לי כו׳. הבט בעצמך מי צריך לנשיאות פנים רק הרשע אבל -
הצדיק אינו צריך לנשיאות פנים כי בשביל צדקתו יתן לו כמו שירצה. אש״ ועבין:

(כג) כל השונה יבחין לו לזה ולא אורה כי הרואה יבחין לו. ועד מי פתי יבחין על כן כמה. וכן זה מחות שאמר
לידע הדבר ואביונו נתעברה שרה זה עלה הנבואה צד נסתר פנים ברזה ולכן אורה כי השונה: אש״

(כד) ברבות הטובה רבו אוכליה וזה כירון ובעלים כי אם ראות עיניו. ע״ב שאל כשהאורח אוכל אצל בעה״ב
זה חילוק בין האורח ובעה״ב כ״א ראות עיניו כי העקר לשולחן אחרים העולם חשך בעדו. ובינ׳

(כה) אל תלחם לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך: ובאמר
ע״פ הגמ׳ ג׳ כוסות ובית הזרחה כוס ראשון לשטף את בית מעים ויתאוה לאפי׳ כוס שני ושתי כוס שלישי ובחינת
אם יאמר לך אכול ושתה אכול נדבת דיינא ולבו בל עמך: ועיין:

(כו) כלב בן יפונה. ופריך הגמ׳ והכי כלב בן יפונה שמו והלא* בן חצרון שמו ואמאי קרי לי׳ בן יפונה [illegible]
שפנה מעצת מרגלים. הנשיא אפורסמת וזה לי שפת יתר ואמאי קרי לי׳ בן יפונה. ותשובה
בהמון ידע בעבור זה קרי לי׳ בן יפונה שפנה מעצת מרגלים אבל זה אמאי לא קרי לי׳ שפן בן
יפונה הא הא פינה מעצת מרגלים לזה אמרה הגמ׳ ואמאי קרי לי׳ דיינא בן יפונה. ושני שפינה את
עצמו היינו בבחירתו ולאפוני זה שפנה התפלל עלי זה ושיער פי׳: ועיין:

(כז) שלח לך אנשים שאמר לו הוא לטובתך וכאן זה הטובה לשה אבל ניחא אי לא אלו המרגלים הי׳ באים
תיכף ואי הי׳ נופרה שנה לזות לעז׳ המרגלים מי שיש עוד ארבעים שנה לטובתך ולהנאתך: ועיין:

(כח) תנ״ר (חגיגה טו) מעשה בריב״ז שהי׳ רוכב על החמור ור״א בן ערך אחריו א״ל רבי שנה לי דבר אחד ממעשה -
מרכבה שלמדתני נענה ואמר הן הן מעשה מרכבה (תוס׳ נענה ואמר הן הן ולא גרסינן זהו —
ובירושלמי

בירושלמי מייתי שאמרו שירה אחרת חג ירדן לפי הירדן נעשו· אמר הגאון ר' יהונתן כך הוא גירסת התוס' בערב
ולאפוקי מתוך הפסוק לא גרסינן מן הפסוק ובירושלמי מייתי נראה אחר חג ירדן עלי לפי· שיר מן הפסוק באותה בגמ'
גדולים ישראל יותר ממלאכי השרת. שישראל אומרים שירה הש"י אחר ב' תיבות שנ' ישראל ד' לפי ומלאכים אומרים
אחר ג' תיבות קדש קדש קדש ד' צבאות· ופריך הגמ' והא מלאכים אומרים ברוך כבוד ד'. ומשני ההוא אופנים
הוא דאמרי לה אבל שרפים אומרים אחר ג' תיבות וקשיא לפי' התפילה והאופנים וחיות הקדש —
ומלאכים לשון עולה ועולות השרפים ואומרים ברוך לפי' מצא בהן פתחו אלנות היינו מלאכים שבאולמות —
אומר שירה מה שירה אמרו בלוד ד' מן הארץ יהי השם אחר שני תיבות ובגמ' לא הי' כתוב רק כד' ולא יצא
היאיך לגרוס או מן הפסוק או מתוך הפסוק אין הפסוק היינו שמלאך בקדשו הי' על היינו שרפים ולא הי' יכול לומר —
*מאת השירה פי' אחר ב' תיבות ולא התוס' גרסינן מתוך הפסוק היינו שיהי' מדבר מתוך הפסוק והוא הי' מאופנים ויכול
לומר שירה מאת ובירושלמי מייתי נראה אחר שיהי' השם יותר אחר ב' תיבות וא"כ יכול להיות לגרוס גירסא מתוך
מן הפסוק. ודו"ק היטב:

(כט) חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום ד' אלהי לעולם
אודך. יהו בימות המשיח יאמרו בכל יום הלל. ועוד זה להגמ' והביא מאמר הפסוק ד' אלהי
לעולם אודך. וחשיבות הגאון דאיתא בגמ' ולא צריך וזה מעבדות לחירות היינו פסח אומרים שירה ומיתה לחיים
לפי' הכוונה איתא הרי אני כבן שבעים שנה לפי' למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך לפי' מצא שיבא פסח
למוד עליפו יצא בלילות כביום. והשתא זה לי נראה גבי מגילה בחייב לקרות בלילה ולשנותה ביום הא"נ
זה מעבדות לחירות אומרים ביום ובלילה ומיתה לחיים לא"כ. וגם סיום הפסוק ד' אלהי לעולם אודך קאי על ביאת
המשיח ותוא"כ כל המועדים בטלים יהיו חוץ פורים לא בטלים. אם לא יהי' פסח ובטל הה"נ מצא צריכין נראה
על ביאת ימות המשיח ודו"ק:

(ל) וד' ברך את אברהם בכל בת הי' לו ובכל שמה. ואת לנו"ג בן נח יותר באחותו הי' לו להשיאה ליצחק.
ומש שלא נסובה היתה. או"ל מפני מה היתה· נשיות האלקים בלשון ומש הראשון היתה שרה אלא שנשואה היתה
הא או שרה היתה גדולה בשעם היתה יותר מרבקה פי' רבקה נולדת אחר מיתת שרה· ומש הגאון מהר"ר
(משה הכהן) ז"ל ואנו"ב דר"ל פי' על ומפי' אחר הדברים בשובו מהר המוריה הי' אברהם מהרהר בלבו
ואלו הי'

38

אלו הי' בני חת כבר הייתה הולך בלי בנים. והי' לו להשיאה. אשה ובנות עד אשכול וממרא באותו הפעם כי
הי' נשא ולמה לא השיאה ליצחק אחותו. ותשו' שלא באותו הפעם עדיין נולדה הייתה. ודו"ק:

י"א) שמעתי מן הקדוש מו' שייבלי גאב"ד. הקשו' באברהם הי' לו בת מה אמר לאליעזר שילך ויקח אשה ליצחק.
ובאמת עכ"ד הוא צריך אשה לבנו צריך בנו נודע בבה"א כשיום האב מצות פ"ו אבל אם לא נודע מצות פ"ו האב
נודע. והנה מצות פ"ו הוא זכר ונקבה כדעת בה"ג ונמצא א"כ אברהם לא הי' לו אשה ולמה
צוה שיקח אשה אשה ליצחק ולא לעצמו כי לא הי' לו בת ולא קיים מצות פ"ו האב נודע. ומה
וסיים וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לו ובנו נודע. ודו"ק היטב וק"ל.

ל"ב) **ולא עצבו** אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית: קשה נזה על אדוניה דוד חסיד בצים גמורות שראוי שיה -
באמת לא הוכיח את אדוניהו. ותשו' הגאון ר' יהונתן בהסיגנון כך הוא באיזה אופן יכול האב להוכיח את -
בנו כשהבן אין לו תשרון. אבל אם הבן יש לו תשרון לאמר להאב אתה גרוע. ואם רשע לא יכול האב להוכיח
והנה ידוע מדברי. שאדוניה הי' נוי בן יפת ודע דבר הנשא יפת תואר והיית בן סורר ומורה ולא יכול
להוכיחו. למה מרר הגמ' ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית היינו שלא הוכיח אותו כי יכול
לאמר מדוע ככה עשית בלוקחך יפת תואר אתה גרוע: ודו"ק. ואש.

ל"ג) **ונקרא** לנערה ונשאלה את פיה: והנה ... הפרשים. ומה הטעם לבן אך ובסוף וישאלו את הנער
והנה האלשיך הק' כי רש"י פי' ויאמר לבן התמה עם האיש הזה ותאמר אלך. פרש"י ע"כ אפי' בע"כ אפי' אינם רוצים.
ופי' רש"י גאות ויאמר האלשיך כי לבן רצה לבכורות. אליעזר פ"י ענ"ו ורימה אותו לפיכך שתן לבן ואחר כראה את
לבן ויצא העבד כלי זהב וכלי כסף ונתן לרבקה ומגדנות נתן לאחיה ולא נתן לו שום מגדנות ומין רצה לבן
השיבו ויאמר לרבקה התלכי (בפתח ... תחת הה"א) לשון בתמיה וכי בכבודך תלכי עם האיש העבד. ורבקה
השיבה גאות אמרה אלך אפי' אינם רוצים. והגאון תש. בזה האופן באותה בנדשון כל תנאי שאינו כפול תנאי
בלא גבר אינו תנאי. ר"א בן עזריא אומר אינו צריך כפול. ולמה הה"ו היינו בנאמר אברהם אם לא תאבה
האשה ללכת אחריך ונקית משבועתי. אמו לר"א בן עזר' יו' אבא לי לאברהם לאמר דברי. ושם אפי' היכא דבעיא להו
לכולם השפחה ולא נוחה לה ודיבר היינו שהאשה לא תאבה ללכת אז תנאה משבועתי. והנה נזה בניה פלוני
הגביר העבד מהי אשה לבן אדוני ונמצא הי' יצחק בן חדש וכאשר שאלה אותו מי האיש הלזה השיב הוא
אדוני. ותשו' הגאון ויאמר העבד אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי באותו יהי' לו נשיאת הדרך

בכתיב

דכתיב היום ויצאתי והיום באתי אלא דגליה להו יעקב באליעזר אמר אמת ביומא הוי ויתר דה ויתא כי הראה

והם שטר מתנה באגודה אין נכתב והשכל מחייב שכך הי' כתוב בשטר מתנה אם ינתן ינתן אשה שטר מתנה

טובה ואם לאו אני כל הנכסים של אברהם והנה נודע שנתרצה רבקה וזכית עם העבד לא נתקיימה שטר

מתנה עדין הי' אברהם אדוניו ולפיכך נראה דיתן בן אדוניו. והשתא כשנתרצה רבקה אני יטענו הלא האדון.

מה ידע בהנך מילי ולא כתיבי. אם נכתב בשטר דין א' ונכפלו א"ד תנאי כפול והנה בשטר שוה הי' כתוב דין

כפל ואף לא הי' צריך תנאי כפול א"כ מה אמר אברהם אחר תנאי כפול יע"ש צריך ונעמר כמשמעו הגמרא

הארץ ב' סחא יבאריבם לא שחא לריבה שלא הי' לא תאבה ודה אמרו לבן ואמו נקרא לנערה ונשאלה את פיה:

(כד) רש"י אמר אל יעקב הר המוריה שם ובא לכאן למה היא קפיצת הארץ ששם בשחריתו. שלשה

נקפצו להם הארץ ואחד מהם יעקב אבינו אמר עד חרן הגיע ונראה מזבח ומן חרנה כב' מעלי לחרן אמר אפשר

שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי יהב דעתי למיהדר וחזר עד בית אל ונקפצה לו

הארץ: והנה הגאון ר' יונתן הרלוי והאלבורג. שלשה נשיות (ח') ודה מראה

רש"י ג"ז שגו היא קפיצת הדרך הייך כשחזר מחרן להר המורי' הלא איתא בגמרא רבה שלא יעקב ובאר שבע

ולך חרנה בן יומו כמו היום יצאתי והיום באתי שנאמר בהלכתא הי' לו קפיצת הדרך. ורש"י עפ"י זה הי'

בחזירתו. וגם אמר הגמרא סובר זאת הקפיצה הי' בהליכה. (ב') כשבא יעקב לחרן ועבר שעובר דרך

הר המוריה ולא התפלל מן הסתם הי' אומר עברתי במקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי ולמה

אם לחזור ורש"י כתב תיבה יתירה אפשר עברתי עכ"ל ורש"י מה. ותו הגאון הנ"ל באיתא בזוהר שיש

שני קפיצות הדרך. חדא. שאדם הולך ודרך ונעשה לו ברגלו כמו שברא על אברהם שנעשה כל הפסיעה

שלו ג' מילין כדרבנן אחרי המלכים. וזהו קפיצת אבקי השם. שהאדם הולך בדרכו והארץ עם המקום שלפניו

עם הולך לנגדו וזהו קפיצת הארץ: ואנו נמי בזה ב' קפיצות הנ"ל. כך הלא. דא' אמרינן דיעקב נעשה לו

ברגליו והלך במהרה לחרן ועבר במקום ונמצא עבר דרך הר המורי' ולא התפלל שם ואי אמרינן דחרן בא -

לכאן עם הארץ ונמצא לא הי' יעקב בהר המורי' כי חרן בא לכאן. והנה יש עוד נ"מ אם יעקב בא לחרן

ברגליו ונמצא כשרוצה ילך להר המורי' צריך לחזור ואי אמרינן שבא חרן לכאן להר המורי' צריך ילך

לרגלו ולא לחזור לאחוריו והנה באמת כשהלך יעקב לחרן הי' לו קפיצת אבן עבר דרך המוריה לחרן

אבל הלא לא ידע וסבר שלא הי' לו קפיצת הארץ וחרן בא לכאן להר המורי' כשהוא תירצנו ולא הי' יעקב -

בהר

בהר המורי' לזה אמר יעקב אפיר עפרות על עולם אבותי שנ' יהב בעפרו ויהבד כי לא ידע דוד לפני אות-
ואחריו לפלחגר עד בית אל ראה שהר המורי' בא אליו כנגדו ויגע שהנפיצה הראשונה היתה נפי'
אדם וזאת היא נפיצת הארץ לזה אמר רז"ל מגבוה תיבותן לשונו. ואמר אל יצא היא נפיצת הארץ שלשונו בלח'
חולין כי ראשונה היתה נפיצת האדם: ודו"ק ואמ"ש.

(לה) **שמואל** הי' שקול כמשה ואהרן כדכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו. ולזה הי' ראוי גדול מהם הי'
שקול כמשה ואהרן. ומצינו בשום מקום גדול מזה כמ"ש כתיב בשמואל כשהוכיח את ישראל אמר להם כששלח ה'
וישלח ה' את [illegible]ן ואת יפתח ואת משה ואהרן ואת ירבעל ואת שמואל. ולזה הקדים אמר על עצמו ואת
שמואל הוא כמו גאוה. כי נענש עליו שאמר אנכי הרואה. והי' לו לומר ואתכם. ותשובה כי גבי שמואל היתה
השכינה מדברת מתוך גרונו והשכינה אמרה ואת שמואל. והנה כל המפרשים הנה נראו מה בדברי כתיב ולא
קם נביא כמשה כתיב נביא מאחיך כמוני. ותשובה דודאי כמשה בכל המעלות לא יקום. אבל אם-
יתבונו אומר נביא שיש לו מדה אחת כמשה לענין אותה המדה שיש לו דומה למשה נראו הכתוב כמשה. והנה
משה הי' לו כמה מדות יתרות על כל הנביאים ואחת מהם שכינה מדברת מתוך גרונו. ואהרן הי' לו מדה
בזה"ב כשיצא עם המפורש מפי כ"ג ופירש בהודר הכן שלא הי' כח בכהן להוציא שם המפורש בקדושה
רק ע"פ הנבואה מתוך פיו של כ"ג. ושמואל הנביא הי' לו ג"כ מדה זו להיבכן הי' שקולים. וזה"ב שמואל בקוראי
שמו זה שאמר ואת שמואל: ודו"ק:

(לו) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. לנסותו הילך בתורתי אם לא.

הנשיא מפורסמת מי יראה כמה לנסות בלחם אם ילך בתורתי. ותשובת הגאון ר' יהונתן. דנודע הנה הנב"ה
נראו אם הכן לחם דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ולזה כתיב ויראו בני ישראל את המן כי לא ידעו מה
הוא. ותשובה דזה הוא שראו הנב"ה את המן לחם כי המן הי' לו כל הטעמים שבעולם אבל כל הוא בטל
באבות כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה אשריך בעוה"ז. ופי' מהרש"א
דהפירוש שנה נאי על הרוצא פת במלח תאכל כאשר אשריך בעוה"ז שאתה עשיר והנה המן הי' לו כל-
הטעמים שבעולם ולמעט הי' לו מן כמו העשיר כי הוא רבה לא הצריך המעונים ולא החסרי. והנה כמו מקוסן
כך דרכה של תורה אף כשאכלו את המן לא היו רוצים לטעום שום טעם במן רק פת במלח. ומזה"ב הנני
ממטיר לכם לחם מן השמים לנסותו אם ילך בתורתי בזה אף אם ירצו בדרכה של תורה: ואס"ה:

גדולה

(כז)

גדולה יותר לבינים יותר משריפת בית אלהינו. שהרגו ישמעאל בן נתני' הרגו לזמן שנגלה יותר
לבינים כשריפת בית אלהינו. ונלה יותר הלשון שהרגו. ותי' הגאון מהו"רר שה הכהן
צ"ל ימנוב. בהקדמה נלה לשון הגמ' לזמן שנגלה יותר לבינים כשריפת ב"א. ולא היא דכתיב וגרת הלש
ובא הלש עד שלא את לבין אחד בא לבין אחר תחתיו כמו עלי שמואל. והבהמן אין לו מה תמורה כי אין
לו אחר במקומו ונמצא לא דמי להדדי. אבל באמת אומות בא לבין אחרין במולד לבין אחר ולבים יותר
הראשון בהיות שלבין את על מטלו או נכרי הורג אותו בגמה גזר מן השמים ולא נהרג הלבין עד שנולד
לבין אחר תחתיו. אבל ישראל הוא כמו בחירה. ונמצא נהרג הלבין ולא נולד אחר תחתיו. [illegible] סיום הגמר
שהרגו ישמעאל בן נתני' הרגו. ודו"ק. אש"ש.

(כח) **במדרש.** יפה זה דברה לאחשורוש שמולך על קכ"ז מדינות. אלא אמר הקב"ה תבא בת שרה שחיתה קכ"ז
שנין ותמלוך על קכ"ז מדינות. והנלה הגאון ר' יהונתן לא הי' לאחשורוש שימלוך על קכ"ז מדינות
עד שנשא אסתר. ותי' הגאון הנ"ל דהנה ידוע שלא הי' שום יהודי תחת מלכות אחרת רק תחת מלכות
אחשורוש בקכ"ז מדינות באלו"ב זה הידוע המן ימ"ש בתנועתו הלא רבה לעניו כי אומה ישראלית ואם ימצאו
במדינות אחרות הלא שם ימצאו ויגרבו. איתא במגילה. אלולא אגרות הראשונות שכתב להיות כל איש שורר
בביתו לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט כי על אגרות הראשונות ראו שהוא שוטה גדול כי אמר
מאי כתב לן אפילו פרדשכא בביתו פרדשנא להוי ולפיכך לא האמינו לו על אגרות שניות. והשתא
יתורץ שפיר אם לא הי' לאחשורוש מלכה נשאת אסתר וקכ"ז מדינות רק לשל עשרים מדינות ונמצא אגרות
הראשונות לא הי' רק בעשרים מדינות ששלח לאחר שימלוך על קכ"ז מדינות אז יהי' אגרות האחרונות
הראשונות. ואח"ז ובא ישראל לידי סכנה זה עשה הקב"ה שמלך את אחשורוש בתחילה על קכ"ז מדינות שם
יהי' האגרות הראשונות כמו אחרונות ונצמח טובה לישראל. ודו"ק היטב. ואס"ף.

(כט) **ועתה** ירא פרעה חכם ונבון וישיתהו על ארץ מצרים.
קשית העולם מי שאל ליוסף שיתן עצות לפרעה. ושמעתי בשם גאון גדול ידוע ואמר הגמ' בארבעה פרקים העולם
נדון בפסח על התבואה לפי האדם שדנין בר"ה. ונלה ומה חלום לפרעה חלום שהתבואה בר"ה הי' לו לחלום בפסח על
התבואה. אבל המשל יפה שיגיע הטובה ליוסף שיהי' מלך לכן בר"ה כי אדם נדון בר"ה ולזה אמר יוסף ועתה
לפרעה חלום רק עתה בר"ה ולא בפסח כי ירא פרעה חכם ונבון ויגיע טובה לאדם לכן בר"ה הי' החלום. ואס"ו ונבון

(אופן ב)

(מ) חופ״ב׳) דבר ידוע שאמר רז״ל לזה נאמר גבי נבוכדנצר ותתפעם רוחו ובכאן ותפעם רוחו ולפי זה יש לנו
פלאות ששכח החלום והפתרון ובכאן החלום ידע ולא הפתרון · ונתן הגאון טעם לזה לפי זה עשה הקב״ה גבי פרעה
ששכח הפתרון וגבי נבוכדנצר ששכח שניהם · אלא בהפתרון חלום של נ״נ היה שאחר זאת שלא יכלו לידע ולא
יאמינו נ״נ בשאלו זה עשה הקב״ה ששכח נ״נ גם החלום · וכשהגיד לו בשאלו החלום האמין לו ג״כ על הפתרון וסבר
אבל פתרון פרעה הי׳ תיכף · אבל קשה בזה שאמר פרעה אל חרטומי מרבין לשרה שפה עד שיכלו לשבץ לו
השבע וגם שבע שני הרעב ואח״כ אגלה את יוסף וראשית זה עשה הקב״ה ששכח פרעה נקודה זו החלום בדאמתא
בהדבר שראה בחלומו שאמרו לו ועתה ירא פרעה חוץ לזה אמר יוסף ועתה ירא פרעה חוץ לזה אמר
יוסף לפרעה הגם ששכח אפס נקודה זו החלום וזאת ועתה ירא פרעה חוץ · ובפשיטות פרעה זאת
אמר אחרי הודיע אלהים אותך היות נקודה זו החלום אין נבון וחכם כמוך ולכן לא אמר בתחילה פרעה
זאת אין נבון וחכם כמוך כי הי׳ יוסף בדבר רק אחרי שגבר נקודה זו החלום: ודו״ק.

(מא) **לטובתי** ברעבי פרעה בגיותו רעותיו. ידעתי כי גבי פרעה הי׳ היפך מסדר העולם.
דרך העולם הסוסים ושכבון הרעב לכאן הרעב ושף הסוס שוים והנה לא האדם ג״כ כי הנשמה היא לחמית
והגוף הוא אבן דומם ודרך הטבע שהנשמה תשיך הגוף · אבל הוא להיפוך כי הגוף מולך את הנשמה
בכל רעות שבעולם · וזהו שאמר הכתוב לסוסו ברעבו פרעה כי כל הסדר הזה היפך כן בגיותו רעותיו: עכ״ל *

(מב) **איתא** במד׳ בהעלותך · והיו אנשים טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויבואו
לפני משה ואהרן ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב
והביא רז״ל וכי משה לא ידע אהרן וכו׳ · ומשה בבהמ״ד היו יושבים ושאלו השאלה בפניהם ובפני
גבי בנות צלפחד וכי משה לא ידע אלעזר וכו׳ ומשה פירש הכתוב לבדו · אלא בבהמ״ד היו יושבים
רבו הנשיות בזה המאמר · והגאון מוהר״ר · והגאון הנ״ל אי רבותינו ז״ל בפרק בבהמ״ד היו יושבים ושאלה
השאלה בפניהם · אבל קשה למה נאמר ויאמרו האנשים ההמה אליו אליהם ובפנים · ופי׳ הגאון הנ״ל באותו
בספרי למה שאלו האנשים למה נגרע לבלתי הקריב כיון דאמרו בעצמם אנחנו טמאים לנפש אדם האיך
ס״ג והקריב קרבן פסח בטומאה · ופי׳ הספרי בזה להם נ״ל יפה זה פרה אדומה שלא דחי שבת דחי
טומאה בתמיא טמאים הוו הכהן השורף את הפרה · פסח דדחי שבת וכ״ש דדחי טומאה · ולזה
שתשדוד הספרי פסח שני וכו׳ · ולא ידעו הדין יפסח שני כי אחר השאלה בזאת אמר להם בין פלשתי שוה

*ע״ב גבי פרעה הוו״ט

אחר שאלה הזאת אמר להם משה דין פסח שני וק"א במרה נצטוו ומצא הי' להם נ"ע יק"א זה הנ"ל לא הי'
יכלו לשאול אלא למשה אע"פ שאהרן הי' יושב באהל שאלו לאהרן הנ"ל יפרה אדומה. שיב להם אהרן -
הא ק"א חונה וכו הי' ק"א דכתיב חונה לא גמרינן מיניה אבל למשה שאלו דכתיב ויקחו אליך פ"א ראשון
לך אש עגלה טעם פרה. לכן כתיב ויאמרו אליו: ודו"ק וכן הוא נ"ל ואש"ל.

(כמג) בחודשו וגו' יהא אין השו' ותקרבנה בנות צלפחד לפני משה ולפני אלעזר הכהן ויאמרו אבינו מת במדבר
והוא לא הי' בתוך העדה וכו' למה תגרע לנו נחלה בתוך נחלת אחי אבינו ויקרב משה משפטן לפני ה' ויאמר
ה' אל משה כן בנות צלפחד דוברות ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו וגו':

הנ"ל שיש רבו' (ח) לא אמרו אבינו מת במדבר (ד') והוא ג' דברים על משה [illegible] פי' [illegible]
השכל וכו' שיראה [illegible] השכל הנבא"ה [illegible] לזה כי השם כולו שכל ולכן לא הי' יכול משה [illegible] השכל
שגרעו של אדם אפי' בנות נקבים וכו' הנביאים שאינם גרעו ולזה הקריב משה משפטן לפני ה' (ג') למה לפת
יותר וא' ה' כן דוברות הי' לו לאמר דבר אל בני איש כי ימות וגו'. ותו' במכילתא בגמר' ת"ר מקושש זה צלפחד
ושו"ש [illegible] ישראל שנאמר להם במדבר הזה יתמו [illegible] חללו את השבת בלא עדים ובלא התראה -
עד הוא חללו את השבת בעדים ובהתראה [illegible] לא חללו עד שבת. ופירשו המפרשים וזה חיללו -
[illegible] את השבת ולא עברה אחרת. ותו' במכילתא בספרי כל המחלל את השבת אינו נוטל חלק בארץ שנאמר ראו כי
ה' נתן לכם את השבת כי ה' נתן לכם אלו בגבול השבת כי אי הוא נחלת יעקב שבת נק' נחלה בלי מצרים
כו'. ששומר נחלה זאת זוכה לנחלה וגו': אבל ישראל שנא' במדבר הזה יתמו ולא ירשו אי מצא אין [illegible]
לשמור את השבת. הי' צ"א [illegible] שחיללו שבת איש נוגע לו חלק בא"י [illegible] בצלפחד הי' מקושש וחילל
השבת אינו נוטל חלק בא"י ולזה תבעו חלק בא"י אבל אי אמרינן דמקושש [illegible] נוטל חלק בא"י. וגם הנראה
ויאמרו אבינו מת במדבר וקפ"ל תיבת במדבר הזה יתמו וגו' שעמדו וחיללו את השבת והוא לא הי'
בתוך העדה שחיללו השבת שלא למקושש כי בחטאו הי' [illegible] ועתה נוגע לו נחלה אע"פ שחילל השבת. ויאמרו
את הדבר שמקושש [illegible] יפה אמרתם. אבל מי יודע זאת. אם לא הנב"ה לכן ויקרב משה משפטן לפני ה'
ויאמר ה' אל משה כן בנות צלפחד דוברות שמקושש [illegible]. ודו"ק. ואש"ל.

(כמד) ורא"ם [illegible] הי' לכך התורה בהם ולא נבלו עליהם. ושם הם חטאו על נפשותם דכתיב את מחתות
החטאים האלה בנפשותם. [illegible] קרח יפנה ה' זה ראה לשטות זה. ושם [illegible] הטעתו ראה שלשלת
גדולה

גדולה ולעיני כל ישראל הרמתי לפי׳ . הרש״י הבאות תמוה מאוד לפירוש המזרחי בזה
ידוע בדברי משה רעיה הי׳ כנודע אל השערה ולא יחטא בודאי כלל חוות ולזה שהניח רש״י ולא שיפרש
הי׳ הר״ן ראשי סוף בראות שיצעו משה אמר . וה׳ אשר יבחר ה׳ הוא הקדוש ומשה שהי׳ שלום אוהבים ואוהב שלום
היינו אהרן כמו שהי׳ באמת ולא נבלו עליהם היינו שלא האמינו : ולזה מתרץ רש״י הם חטאו על נפשותם ונקבם אין
אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות . ומחלוקת קרח הי׳ ביד דתן ואבירם סרחון רביעי . ונמצא הי׳ בידם
ונקבם שלשה עבודות . השטות של שלש עבודות הנקבים הבאו אותם לזה הכפירה שלא יאמינו למשה נ״פ
כדכתיב את מחתות החטאים . ולזה לא כתיב בפסוק מחתות החוטאים אלא החטאים לחטא עבר . לכפירה נ״פ
ואי קשיא רש״י . וקרח שפקח הי׳ מה ראה לשטות זה . והוא נ״פ י׳ חשבון ע״ז לחטא עבר בכלל כל ישראל . ומש״ה
ונוב מגדולא ב[illegible] ידוע גדולת המדבר הי׳ כולו לבונים . קראתה . קרחה על היריעה שלא ראה ומגנאי
ולא הי׳ אהם שום עבירה רק הכפירות בתורה דהיינו עגל ומתאוננים ומרגלים . וקרח . והנה ידוע דעבירה
ראשונה מחלום דכתיב עבור ראשון אע״ג דכתיב על שלשה פשעי ישראל . הי׳ המורא . היינו כמעשה עבירה
את מצה פעמים ועשה לו כהיתר את ממש הנצב למוח נ״פ . והנה בכאן הי׳ בידם שלש עבירות . והנה —
הראשונה מחלו . ומיהו כן התחיל ברוח שטות מן השנים . והנה קרח הי׳ משבט לוי . ונגה אפרים ושמעון
וב׳ שבטים ולא הי׳ בידו רק מתאוננים וזה הי׳ ראשונה ומחלו לו ולא הי׳ בידו רוח שטות . וזה פירש״י במתני׳
בשעה כל ישראל חטאו על נפשותם כי הי׳ בידם שלש אבל קרח שפקח הי׳ ולא הי׳ בידו רק אחד ומה ראה
לשטות זה : ודו״ק .

מה) בחורנו ענין : רק הטעם ראה לשטות גדולה ולעיני כל ישראל הרמתי לפי׳ : ביומנו איתא וקרח שפקח
הי׳ מטעה הארון הי׳ זה ראה לשטות זה . ומתרץ ראה שיצאו הרמתי ומצא היינו שהי׳ פרנס את ישראל מ׳
שנה כדכתיב והוא שפט את ישראל מ״ב שנה ע״פ הדברים הם זה . אמר דבר[illegible] . ומש הגאון מוהר״ר [illegible]
באיתא בגמ׳ [illegible] יח גלות ולו ושעיה את ישראל ולא נתגדרה דעתו עד אחר ירה בו [illegible] בהגון
אחד מגלות . שלא הלאו להבית ישראל חכם חרשים ונבון לחש [illegible] החמשים . ולזה נאמר בחמשים משל אין מעמידים
פרנס על הצבור אא״כ בן חמשים שנה . ב״א את חמשים אלא מחמשים חשא חושי תורה . ונמצא ב[illegible] אמר
ובורר איזה פי׳ . חזת חמשה חת״ אי בן חמשים . אבל גיל הכי נמצאו לי ליל הכי נאמרו לי . ואי אחד ר[illegible]
להיות נשיא אי הוא בן חמשים שנה אומרים לו שצריך להיות בני בחמשה חת״ . ולכן להיפך רא״ם לא שישלו -

ב׳ המעלות

ב׳ המעלות. או שראה לו ראי׳ מזה הי׳ אמת. והנה ידוע דמחלוקת קרח שנתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל והי׳ רוצה להיות נשיא. וכיון דקרח הי׳ נושא הארון והי׳ קהתי ובן חמשים שנה. וכשר בכהנים פסול בלוים הלוים היו פסולים בשנים במשכן במשא ובבית עולמים בקול והאיך הי׳ רוצה קרח להיות נשיא אלא דקרח סבר כמ״ד דפסולא דמשא בנגר׳. אבל נ״ל דקרח זה דנשא נ׳ שנה. ומתוך ראה שמואל הרואה הי׳ פרנס על הציבור ישראל י״א שנה לכל ימי חייו הוו נ״ב שנה. ובאותו זמן נתמנה שופט קהתי ובן חמשים שנה אלא דהי׳ ונולד בחמשה חת׳. וג״כ הדברים: ודו״ק ותמצא נכון: ואה״ש.

(מו) **מלכי צדק** מלך שלם הוציא לחם ויין: והוא כהן לאל עליון:

הקשה הגאון ר׳ יצחק הורוויץ מהמבורג. ומה דקשי׳ן בזאת לחם ויין באמצע דכתיב ומלכי צדק מלך שלם והוא כהן לאל עליון הוציא לחם ויין. ותי׳ הגאון בשם אביו דהנה ידוע כי מלכי צדק הוא שם בן נח ורצה להקדים הלחם ויין שלא אברהם יקריב מנחות ונסכים ע״ג המזבח: והנה ידוע דיין ונסכים כולו למזבח ומנחה הקומץ למזבח ושירים נאכלין וידוע דדבר שהוא כולו למזבח חשוב יותר כמו עולה כדאיתא בתורה קודם חטאת. וא״כ הי׳ לו לכתוב הוציא לחם להקריב יין לנסכים קודם למנחות אלא דמנחת כהן אינו נאכלת אלא כולה נשרפת. וזה מיושב מה שהקדים מלכי צדק הוציא לחם ויין: ולכך לחם קודם. ומשום שהוא כהן וגו׳. ודו״ק ואה״ש:

(מז) בחיבור אחר בשם אביו הגאון זצ״ל אב״ד דק״ק בראד״י. ונראה טעם הוציא לחם ויין אי בשביל הרעב כ״ה גם אברהם ידע מזה. אבל באיתא במד״ר שהי׳ אברהם ירא משם בן נח שלא יקללהו מחמת שהרג את בניו. והנה שם בן נח הוציא לחם ויין להודיע לו שאברהם ראוי להקריב מנחות ונסכים אע״פ שהרג הרבה נפשות— ורוצח פסול לעבודה כידוע מאמר התוס׳ דהנה גבי כהן רוצח כתיב מעם מזבחי תקחנו למות. והנה התם הא באמת הי׳ פסול הא זבח רשעים תועבה וכדהסברא: ומתרץ להכי הי׳ באמת דנקרא אם אין [illegible] כהן. אלא הוא הא״ה דיחיה להכי כתיב מעם מזבחי. והנה בכאן הוציא שם בן נח לחם ויין להורות שהוא כשר לעבודה דהוא משום זה כשר לעבודה מחמת שאין כהן אחר בעולם. ולכן מסיים והוא כהן לאל עליון ולו עם כהן ואפי׳ הכי כשר לעבודה. ודו״ק היטב: (דבה״ג ר׳ יצחק הורוויץ זצ״ל)

(מח) **שלח** לך אנשים וכו׳ ראשי בנ״י המה. פירש״י אותה שעה כשרים היו. ואמר הגאון טעם על לשון רש״י למה לא אמר אותו היום כשרים היו. והוכיח דרק שעה אחת הי׳ כשרים. דכתיב אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. ופירש״י ראו כמה גרם החטא. שמחורב עד א״י י״א יום ואתם הלכתם ארבעים שנה. והנה ידוע דבשבוע

בשביל המרגלים נגזר יום לשנה · והנלע״ד אמרתי הלא ארבעים שנה נגזר בשביל המרגלים ואחד עשר יום יהיו —
ופרחים להלך בדרך הטבע והו חוץ לארבעים שנה נמצא ופרחים לקבל תמצא ארבעים שנה ולא יום בדרך
הטבע · והנה יען הי׳ בט״ו בלשון פי׳ וגו׳ תן עליהם אחד עשרים צריכין לעבור את הירדן מכ״ה יום לחודש
עם והנה עברו את הירדן בעשור לחודש · והיכן החמשה עשר יום אבל כשנגזר יום לשנה יצא על שנה אחת ט״ו
ימים כ״ד שעות בעולם ורז״ פסח ט״ו הלא ש״ם יום · ואותו שנה כפורים היו : ודו״ק

(מכתב) וירא אליו ה׳ באלוני ממרא · ופירש״י לבקר את החולה : אר״ח בר׳ יום שלישי למילתו הי׳ ונלע״ד לרש״י זאת:
וידוע דכתי׳ שנראה הנבואה אל אברהם דבר עלו ובאן לא דבר עמו כלום : ולכן פירש״י לבקר את החולה ולמה
לדבר עם החולה שלא ירבה חליו : אבל נלע״ד עד עונה לא הי׳ חולה לכן אמר רחב״ר יום שלישי למילתו
הי׳ ועדיין חולה : ודו״ק היטב · אמ״ש ·

(י) בהרהור עניות הלא אמר נוח והיא אמרה סולת · ומכאן שהאשה עיניה צרה באורחים * וזה לא אמר הלא
סולת * ותמוה הלא · ותו העולם דהא נלע״ד אברהם הי׳ עינו יפה באורחים * אלא דאברהם הי׳ ירא שרה
ולא תמאן : אבל שרה באמת היתה צייקת ונתנה סולת · והיא תולה בשרה · אבל אמר נשים עיניהן צרה
באורחים ודו״ק :

(יא) (מופר״ז) ע״פ משל האומר הי׳ לו שני בנים ושאלו את אביו אם יש דבר בעולם שצריך לראות זמן · ואמר
להם אין שום בריה בעולם שהארי צריך לראות זמן ובמצא הנערים שאינם צריכין לראות שום בריה הלכו
לעיר · ובאו בשער אחד ובציר הארי בדרך הכה את הארי · ובשער הב׳ ראו הארי שהנבור הכה את הארי
ונראו גאות הלכו וספרו לאביהם : אל שוטים זה הי׳ ע״פ נס ולא דרך הטבע והראי׳ לזה שדבר חידוש הוא
שציירו גאות על השערים : וזה הנושא בכאן הוא אמר נוח והיא אמרה סולת ולזה כתב זאת בתורה ·
שמצא דבר חידוש הוא ומכאן שהאשה עיניה צרה באורחים · ודו״ק

(יב) (מופר״ג) דמצא בנמר׳ האומר לחבירו צא ותרום תורם כדעת בעה״ב ואם אינו יודע דעת בעה״ב
תורם בבינונית · הגרוע חמר עם התרומה ואמר לו בעה״ב כלך אצל יפות כאומר הי׳ לך ליטול יפות והם לא
נמצאו יפות והם תרומתו תרומה · כי דעת בעה״ב היא טובה ואם לא נמצאו יפות אין תרו׳ : כי אמר בדרך
כלם הי׳ לך ליטול יפות והם ולא נמצא אלא רעה אפי׳ גאות · וכאן נלע״ד אברהם הי׳ עינו יפה באורחים לכך
אמר נוח ולא אמר סולת אלא צריך לאמר שלא הי׳ באמת כלום סולת ונלע״ד שרה אמרה סולת הוי כמו כלך אצל
יפות · ולא נמצא יפות · ואר״ח ומכאן עיניה צרה באורחים · ודו״ק היטב · אמ״ש ·

נ״ג (אומר״ג)

(נג) מדפנ"ד) כמה שיעור עירוב חה"מ מאין יתי סעודות לחול ולא לשבת לחה"מ לשבת ולא לחול ושניהם לנולת עיין בגמרא·
ואחרון רומא לראשון שכינתא הייט שבר טוב ואפי' באחרונה · וכאן נקט לזה נוח ולא סולת: אבל אברהם אמר תבליהו
נוח בתחילה ואח"כ סולת פי' רוחא לבסוף שכינתא ושרה אמרה בתחילה סולת ואח"כ נוח: פי' שלא יאפלו הנוח לג"ב
הגמ' תנן הוא אמר נוח תחילה והיא אמרה סולת תחילה: וכאן לאשה עיניה צרה · ודו"ק:

(נד) מופנה) דאיתא לנותן מנחות · וזה נק' שזה סולת שהי' לנותן החלות היינו שהי' שורין החיטין במים ·
וכאן הי' המאכרים אצל אברהם מרבה ולא הי' יכול ליתן להם סולת כי הי' חול כי החיטין נזרו במים והי' לשרי
נוח · ושרה אמרה סולת · כי שלא יאפלו ושרה דאשה עיניה צרה באורחין: ודו"ק היטב:

(נה) ונתת את הלחם על השולחן · והקשה הגמרא טהור יכול אפי' טמא והוא כלי עץ העשוי לנחת אורעיין
אלא אומר שהי' עביהון אותו שהראין לעולי רגלים ואומרים ראו חיבתכם לפני המקום שסילוקו כסידורו דכתיב
לחם חם ביום הלקחו · ונתקשו באמת כל המפרשים הוא עדיה עדים הי' בביהמ"ק ולא נראה שום חיבה אלא
מלחה"פ: ותש"ו הגאון מוהר"ר משה כ"ץ שטינטן דאיתא להם הי' זן יורד בכל יום ונתברכו כדי שיהי' להם
פת חמה · ואיבעיא של לכן עלי · שהי' אהוב ולאביו בותב ונתן לו פרנסתו מכל יום מחדש דקלא אלו בכל
יום נתנו מחדש חיבתו · והקב"ה חיבב את ישראל וכדי שיהי' עיניהם תלויות למקום בכל יום · ועי' הגאון יעב"ץ
איזה טעם הוא אומר: אי משום פת חמה אי משום חיבה · וצריך לומר משום חיבה דאי משום פת חמה כאן
לחה"פ הי' חם כל השבוע · אלא ודאי משום חיבה · וזה אמר הגמ' ראו חיבתכם לפני המקום שאפי'
חיבה הי' המן יורד בכל יום הא משום פת חמה הא הלחם הפנים הי' סילוקו כסידורו ונמצא גם המן
הי' יכול להו"ד לירד פעם אחת בשבוע אלא בודאי משום חיבה יתירה לחבבן: ודו"ק היטב:

(נו) נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום · פי' המדרש מכאן שחנוכת הנשיאים דחי שבת ·
ויקשה הגה אומר בראש · ותש' הגאון מוה' חיים ראפופורט · דאיתא בגמ' אותו היום שהוקם המשכן נטל עשר
עטרות · ראשון בשבת ראשון לחדש ונמצא התחיל חנוכת המזבח ביום א' והי' שנים עשר נשיאים ואי לא דחי שבת
נמצא הקריבו הנשיאים שני שבועות בהדיא ששה בשבוע אחד וששה בשבוע שני · ונמצא ביום א' הקריבו שני
הנשיאים · וביום ב' ג"כ ב' נשיאים · ואי אמרינן דחנוכת הנשיאים דחי שבת נמצא בשבוע הראשונה הקריבו
שבעה נשיאים ולא נתייחד על שבוע שני רק חמשה נשיאים וכל הנחרבים ביום ה' ונשתייר שני ימים שבכל יום
הקריב רק נשיא אחד היינו יום ו' ויום שבת: וזהו דקדוק הגמרא נשיא אחד ליום · נשיא אחד ליום · ונקט לזה לד' שני פעמים · אלא
בודאי להודיע ששני ימים יהי' שלא יקריב אלא נשיא אחד: ודו"ק היטב:

מפרש ~

(נז) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם. ופירש"י חנם בלא מצות. הרו"י התוס' [illegible] הוא תמוה. ונראה דאיתא בגמרא אלו אליהו אחווא דרב סלא חסידא לרב הונא בר [illegible] ולא [illegible] [illegible] לא מצלית בגרא בתורא. ופירש"י לבחוי בקולא אלבן. והתוס' פירשו כי התורה נק' תושיה שמתשת כחו של אדם. ולפיכך אמרו [illegible] בשר עי שלומד תורה. וזה אמרו ישראל זכרנו את הדגה אשר נאכל חנם שלא היה לנו בשר כי במצרים היינו חנם בלא מצות ולא היה לנו תורה אבל עכשיו שנתנה התורה [illegible] בשר כי התורה מתשת כחה של אדם:

(נח) [illegible] כל הברכה [illegible] [illegible] [illegible] טובות [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

(נט) ותבט אשתו מאחריו. ופירש"י מאחריו של לוט: [illegible] [illegible] בדרך [illegible] הקשה [illegible] [illegible] לו [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] לעשות לו [illegible] [illegible] על אשת לוט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ותבט אחריו [illegible] [illegible] על דברי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ופירש"י מאחריו של לוט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

(ס) ואלה המשפטים: ופירש"י כל מקום שנאמר אלה פוסל את הראשונים. ואלה מוסיף על הראשונים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] כל שנאמר אלה פסל את הראשונים. ואלה מוסיף על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הראשונים [illegible] [illegible] אחר אלה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את הראשונים [illegible] [illegible] אחר אלה לפסול את הראשונים: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על הראשונים. אבל [illegible] אחרונה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ואלה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הראשונים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ואלה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ואלה [illegible] [illegible]:

(סא) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. ופריך אטו יראה מילתא זוטרתי היא. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בשם החסיד [illegible] [illegible]. דאיתא בזוהר את יראה ואית יראה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אלא היראה הטובה היא יראת הרוממות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] רב [illegible] [illegible] יראה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין לו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

שהוא במדרגת יראת העונש רחוק הוא מיראת הרוממות. והנה גדר המעלה בין שתי היראות הללו יראה הזו
מבואר שמתיירא מהחטא כדכתיב את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח. ומי שהוא במדריגה שמתיירא מהחטא לא
רחוק הוא מיראת הרוממות: והנה ישראל היו במדרגות שהי' מתייראין ממשה דכתיב ויראו מגשת אליו ומצד
זה היו רחוקים מיראת הרוממות. וזה הענין ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה —
דהיינו יראת הרוממות. ופריך אטו יראה מ"ז היא ומשני אין לגבי משה ר"ל שהי' מתייראים ממשה הוא
מילתא זוטרתא שיגיעו למדריגה יראת הרוממות: ודוק כי נכון הוא:

([illegible]) תוספות) ואפשר מה הי' יראה אצל משה וכו' דכתיב ויראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים
מחשבו [illegible] ולויה מלכות כהונה ולויה. אהרן ומשה. מלכות דוד. א"כ הי' משה [illegible]
ומשה הי' עניו גדול [illegible] שמצא היראה [illegible] גדולה ולזה אמר אין לגבי
משה מילתא זוטרתא היא: ודוק היטב:

([illegible]) תוספות) בהנה יראת הנביא [illegible] ישראל כל אדם כי רגילים [illegible] חטאות אבל יש יראה —
אחרת היא יראת הערבות כי כל ישראל ערבים זה בזה והצדיק [illegible] בשביל הרשע. ולזה היראה [illegible]
שהם כי [illegible] ואף שמתייראים מן הערבות אם לא קיימו ישראל את התורה ולזה אמר [illegible]
זה [illegible] ישראל על הנסתרות היינו [illegible] הערבות עד שעברו את הירדן [illegible]
[illegible] אמר ר' [illegible] חוץ מיראת שמים [illegible] יראת שמים [illegible]
[illegible] שמתייראים היינו יראת הערבות שנאמר ועתה ישראל. ופריך אטו יראת ערבות מ"ז אין
ולגבי משה בדורו של משה לא הי' ערבות: ודוק היטב כי נכון הוא. ואש"ל

([illegible]) [illegible] בחירין [illegible] תחת הב' של [illegible] הב' של בן עגלון בחירין ולא בסגול
[illegible] יהושע [illegible] בלא [illegible] גבי יהושע [illegible] הסגול בן [illegible] חירק
לכן [illegible] יהושע ודו"ק:

([illegible]) צדדי חלה וחבה [illegible] חזון [illegible] אבן טובה: וזה [illegible] בגה [illegible]
בתיבות בדורותינו היינו [illegible] יכול לראות [illegible]
[illegible] שאינו גמור [illegible] אינו יכול לראות [illegible] גבי לוט אל תבט אחריך כי [illegible]
[illegible] גמור: ודוק היטב. ואש"ל.

([illegible]) [illegible] תולדות [illegible] היטב.

([illegible]) גם את

דברי
צדיק וואלוזין ר' חיים

במסכת שבועות (ד' ט' ע"א) גמרא. ולר' שמעון דאמר אין בה ידיעה לא סבר לה כר"מ דאמר 1

כל השעירים כפרתן שוה לפי מאי לאו היינו טעמא איתקיש חיצון לפנימי מה פנימי אינו מכפר על 2

שאר עבירות [illegible] · הר"ן [illegible] יש להבין [illegible] ר"מ [illegible] כר"ש [illegible] בנין אב הוא 3 4

דאף בא [illegible] זה אינו מכפר לר' הלא ר"מ סבר לי' דר"ח מכפר על שאין בו ידיעה בתחילה 4

ואין בה ידיעה בסוף וגם מכפר על טהור שאכל את הטמא וכו' [illegible] רגלים ור"ח [illegible] 5

[illegible] שכתוב [illegible] בד"ה [illegible] לפי [illegible] מכפר על טומאת מקדש וקדשיו ור"ח 6

ור"ח [illegible] בנין אב הוא דבי ר"ש ור"י אחד [illegible] 7

בפסחים (ד' ה':) ד"ה תניא ור"י [illegible] (ד' ה') [illegible] ד"ה דתניא דבי ר"י [illegible] 8

דאמרינן בגמ' ד[illegible] רגלים [illegible] ר"ח [illegible] דר"ח [illegible] מכפר [illegible] שעירי דרגלים [illegible] 9

[illegible] מכפר [illegible] ודברי [illegible] ר"ח [illegible] מכפר אלא על טהור שאכל את הטמא [illegible]

[illegible] על אין בה [illegible] ר"ח [illegible]

[illegible] מכפרי [illegible] רגלים [illegible] מכפרי אבל ר"ח [illegible] מכפרי על אין בה [illegible]

את הטמא [illegible] על אין בה [illegible] רגלים ור"ח [illegible] מכפר על אין בה [illegible] רגלים

מכפרי על אין בה [illegible] ור"ח מכפר על אין בה [illegible]

[illegible] שאר עבירות [illegible] רגלים ור"ח [illegible] שאר עבירות [illegible]

[illegible] חיצון אינו מכפר אלא על [illegible]

[illegible] ר"ח [illegible] מכפרי אלא על טומאת מקדש וקדשיו [illegible] חיצון [illegible]

אלא [illegible]

[illegible] ר"ח [illegible] דכיון [illegible]

חטא [illegible] אלא [illegible] [illegible]:

שם (ד' י' ע"א) [illegible] בה [illegible] [illegible] [illegible] 5

אמר [illegible] מאי [illegible] בהאי הגיא [illegible] מאי [illegible] בהאי [illegible]

[illegible]

תמאי לא איצטריך לר"י חטאת לד"ה חטא לאו מעובר בו אלא ד' הא איתנייה [illegible] ור"ח [illegible] לעיבורא
הכא למיתה פליגי דילמא בגמר הא דאמר בגמר אלא כי אמר ר' חמא בר חנינא לענין
שיור לכתוב התם דקדוים לפ"ד דילף ופליגי דמועדות לא קשיא להא
דאמר רב יהודה בשמיה דרבי יהודה שום דכתיב לר' אלא כולהו ילפי מפסחי. ולו דברין
התם כי גמר ירא שמיא דרב חמא בר חנינא דמיפלגי בחטא לר' כי קאמר בגמר איכא
להו כי אמר ר' יהודה על שאין בה ידיעה בתחילה ולא בסוף הנה חטאת לאו מעובר
ליבין אבל חטאת שאינה ליבין כי ר"ש דתניא על שאין בה ידיעה בתחילה ולא בסוף וחטאת
שנתה ליבין שירי הרגלים לשירי רח"ח דבריו כי ר"ח להאמר הכי ואי איכא לר"י
טעמי דר"ה ולאו ליבין שנה לא חטאת שאין בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף שזה לסוף
ליבין שאין בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף אלא לר"י דבריו חטאת לר' חטא שאינה
מעובר אלא ד' הא דאיבעי להו אם ישנה אין בה ואין בה לסוף להיבין אם לא לפליגי
על שאין בה ואין בה כי וחטאת לסוף להיבין כי דבריו ר"ח אלא נראה
והגמר פליגא לי בוודאי אמר רב חמא דבריו חטאת לר' כי ואכ"ן עולה לשירי התם
אמאי איצטריך כי והבא ותולה וכו' עולה נשיו להו עולה לו בגמר כי תניא מכפרי אשם
כי דתניא מכפרי אפילו כי וכו' לאו מכפר אלא על שאין בה ידיעה בתחילה ואין בה
ידיעה בסוף והוי ליה דלא מכפר על לסוף ליבין ולא שעולה התם בגמ"ה אבל
חטאת לסוף ליבין כי והתם שהוא לא אתו למיפרך דאם אתה אומר דרגלים מכפרים
על לסוף ליבין לר"ח [illegible] ר' דמכפרו אלא לסוף דר"ח [illegible] מכפרי על לסוף ליבין
אבל לפי זה כתבתי לעיל דהא איבעי להו היינו דוגמא לר"י דבריו חטאת לר' אבל לר"ח
דלא דבריו חטאת לר' כי בוודאי לא הוי [illegible] בין אין בה ואין בה לסוף ליבין כי
ומיהו [illegible] הכי יש לפרש התם [illegible] בגמ' [illegible] לא [illegible] אתי מכל מקום
שאין בה ואין בה בוודאי לא מכפר אלא אפילו [illegible] כי בשמא לר"ש כי אבל לר"ח
דלא

דלא דריש אותה ולא דריש נמי חטאת לג' עי"ש נזה. וי"ל דלעניין זה דריש אותה עי' והקשה —
המהרש"א עליו וי"ל דמדין צ' לר"ש דאותה עי' וי"ל דלר"ש כיון דאות לי' הנישא דמעכבין דבעלים —
מכפרים נמי אדחייבין לי' אף גבי גוונא באותה ליכא לאוקמי דבעלים מכפרים אאין בהאין
קרב אלא בגוונא דמכפר. אין בזה שום קרבן עי' אבל ר"ש בן יהודה ד"ס דבעלים אין מכפרין
אאין קרב ולאין קרב מפרשא. באחת אף עי"ש בגוונא באותה איכא לגבר דבעלים מכפרין אאין
קרב ולאין קרב להי' נשה לו הלא לר"ש בן יהודה גב' אפי' אי דריש אותה ע"ל דמכפר אאין קרב
ולאין קרב בגוונא מכפר אין קרב וסופו ליודע עי' אבל לפי זה יתבאר לעיל דמאן דלא דריש
חטאת לג' בוולדה אין סברא להו לחלק בין אין קרב ידיעה בתחילה ולאין קרב ידיעה בסוף ובין אין
קרב ידיעה בתחלה וסופו ליודע אף אי דריש אותה דלא מכפרי מדרבה גריעא עי"ש במכפרי
אאין קרב וגם מכפרי לאין קרב וגם מכפרי אאין קרב וסופו ליודע: וע"ש!

3. שם (דף ח' ע"ב) בתוס' בד"ה זה הפשוי אין מכפר אלא על דבר שיש לו ידיעה אף חייבין עי' ואת
התינח לר"ש דאמר לר' אמי איצטריך הפסוי עי' ואי באיצטריך הנישא דלא מכפר על שאר
עבירות עי' דאשון ותלפתון שיש באיצטריך אאין קרב ולאין קרב עי' עכ"ל התוס': ולכאורה יש
איך כתב התוס' דאיצטריך הנישא לר' דלא מכפר אשאר עבירות ת"ק אמי פריך בגמ' לקין
אלא לרבי הילכתא מוחלקין חייבין לפשוי ותחות זה הפשוי עי' הלא לר' גב' [illegible] דרבי איתנהו
ואף אי אמה נשה לו להעתין ואפשר לומר דבאמת הי' אפשר לו' להתוס' לבחות בזה אלא
שבלאו הכי פריך שפיר התוס' בלשון ותלפתון עי' ועוד אפשר לומר דבזה יכתב התוס' [illegible]
הנישא דלא מכפר אשאר עבירות אלא בטומאת מקדש וקדשיו היינו באשם תלוי דלאו אמקדש
וקדשיו אבל הכא דהכי פריך אלא לרבי הילכתא עי' פי' אי ר"מ כר' מאיר דהוציא טהור
כיון זה לזה ואף ליפין חייבין אשעיר ר"ח לר"ח [illegible] באי בר"ח למקדש וקדשיו ואף —
הה"ד חייבין למקדש וקדשיו ואף אמאי צריך הנישא חייבין לפשוי ואת הלא גם אין מכפר
בטומאת הלא כתב התוס' דבכל איזו עבירה דלא בזה ותחות הזה דלאו אמקדש וקדשי
וקדשיו

על מקד' וקדשיו אלא לעשויון דלא מכפר אשאר עבירות ואת האשם נילף מר"ח זה ר"ח
אינו מכפר על שאר עבירות אף חיצון נמי דאיבעיא ליה פריך הא בר"ח לא מכפר שכן אינו
מרובה בכפרתו אבל ויוה"כ מרובה בכפרתו אפי' על שאר עבירות וליהוי איצטריך -
הניחא בפנים לימא ליה פריך אלא לחומרא: עכ"ל:

בתוס' ד"ה דאי לאו הניחא יהלה ומה פנים כפרת חיצון שאין בה ואין בה בטומאת מקדש וקדשיו -
כפרת ר"ח ורגלים שאין בה ואין בהם בשאר עבירות ולא הוה דרשינן הואיל ומה אלא הכי
דרשינן ומה זה בא לעשי' אף זה בא לעשי' אבל השתא עד עכ"ל התוס' - ואין לפרש כפשוטו -
דאי לאו הניחא דחיצון לפרשי הכי יליפינן מדרשה הואיל ומה בא בגוון נבוך ומה בא
לעניין אין בהם ואין בהם אף חיצון אין בהם ואין בהם את רגלים ור"ח שאין בהם ואין בהם
דא"כ תמאי צריך הניחא לעניין זה הואיל זה הוי ידעינן מכפרתו בר"ח וכו' נמי על
אין בהם ואין בהם וא"כ תמאי צריך הניחא לעניין זה אלא אפשר לפרש דהכי פי' התוס' דאי
לאו הניחא חיצון לפנים הוה ונימא חיצון שאין בהם ואין בהם בטומאת מקדש וקדשיו ור"ח
ורגלים שאין בהם ואין בהם בשאר עבירות והוה יליפינן מדרשה זה מה בא בגוון נבוך אף
זה בא בגוון נבוך חיצון ורגלים ור"ח נמי רגלים ור"ח לעניין אין בהם ואין בהם משום דמתני' לא
אחיצון נמי לעניין אין בהם ואין בהם ולא אתי בהם ויש בהם משום הכי צריך הניחא חיצון לפנים
דחיצון מכפר שאין בהם ויש בהם ודו"ק היטב:

שם (ד' י"א ע"ב) גמ' ותניא קרא יתירא על כל פסול שבקדשים תמורה חטאת נשחטה תמורה
חטאת אחרת נמי הוי תמורה תמורה כו' ולמאי דקאמר ומאי לא נאמר בגיזה תמורה שחטה תמורה
חטאת אחרת נמי הוי תמורה אלא אפשר ודור בתמורה פלוגתייהו דאמר דתמורה תמורה דתמורה
תמורה דנשחטה בתמורה דתמורה הוי עולה כמו שאוסיף הגמ' ותמורה דנשחטה הוי
לעניין קופה ושם פלוגתייהו לכולהו ודו"ק:

שם (ד' י"ב ע"א) ושאני דרבי יהודה היא דמותר ותני נאמר לו בשלמא לדידי בלאו הכי
ורועה

ותנה עליהן חטאו להכי יורידו אלא לדידך דלמורת לא משתיירי בו בשלמא רי"ו היא להכי נאמרלי
בשלמא לדידי דאמינא כל השעירים כפרתן שוה הכי משכחת לה אפי' אי ר"ש נאמר לה אפי' חטאי
צבו למתני ראי' דרבי יהודא סבר לה כר"ש ותנן עליהן דאי לא סבירא לי' ליה כר"ש ותנן כ"ב
אב"א מאי פריך ר"מ. ורש"י ה"ל להגלות גב. על רו"ו לאפשר ליה כן שכתב הר"א על פירש"י
בתחלת הסוגיא דניחא לי' להגלות על רו"ו עלים דמאילו בתרתי אבל רי' לא קיה אלא ע"פ
ערה לרגלים: ודיק היטב:

שם גמרא ד"ה אמר רבא אף אנן נמי תנינא המפריש ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה
ומאי נדבה איהו גופי' עולה אלא לאו ש"מ גזירה לפי' פירש"י המפריש ירעה דתוספת יומא לפי'
אין שייכות ליה דאמר אין חטאת ציבור מתה רש"י אומר ונאמר ירעה ולא קאמר יורדו לים
מ"ל.. ומתני' אמר בגמ' אמר רבינא אף אנן נמי תנינא אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה
עליו ירעה עד שיסתאב כו"ה ימות ורי' אומר יבא בדמיו עולה לפי עכ"ל התו' ה"נ י"ל
אין להגלות כיה עשויות וזה פירש"י ואין שייכות לי' דאמר אין חטאת ציבור מתה כו'
לק הא דאחר קאמר הלא רי' נאמר ימות תיבת אחר ירעה עד שיסתאב לעוד מאי לא פירש"י
ראיות רבינא וכו' ברש"י: נאמר לעו"א וכו' וראי' ורש"י דאמר דאין חטאת ציבור מתה דר"ש נאמר
שלמא רא"ו נאמר דה לא הוא גב סד"א דאין חטאת ציבור מתה ודאמר לעיל ירעה רא"ו ורש"י אמרים
עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה דאין חטאת ציבור מתה ולשוב דה כל דרה
הא גב. ואפ"ה דלא רא"ו נאמר לה לגמרא היבוא חלי' הל סוף השמועה דנאמר המפריש ירעה עד שיסתאבו
וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה דאין חטאת ציבור מתה דהיינו ראיה להשמועה בא לידן עדיף
ולעולה לעולם ירעה עד שיסתאבו ולא ימותו היינו טעם דאין חטאת ציבור מתה. ולכאו' [illegible]
דה טעם דה אעולה הוא לא הוה הטעם גב. דה לעולם אין חטאת ציבור מתה [illegible] אמאי
והשמועה סובר על שנים דחמשה חטאות מתות ב' שמוקרו הטעם ופירש"י דה אין חטאת ציבור
מתה דה מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ובחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים
אבל לא

אבל לא בציבור אלא שיכפרו בעולה שעיקרה ישנה ביחיד בדברים אמורים אבל לא בציבור ואף
אי אפשר לומר דבמאי דר"א ראה נאמר לה אף עולה לזה לא יפרש הטעם דהיכי מה אין חטאת ציבור
כמות שהוא גבי מוסיף לו שנה בתורה הוא של ר"ש נאמר זאת שהמסדר העולה מתח
הטעם לדברי ר"א שהוא מוסף לו זה יכתב הטעם בעולה בתורה לדברי ר"ש אי אפשר
לומר כן שהטעם דנאמר של אינו שייך לדברי ר"א שר"א ס"ל דאלים שאינו בעולה עד גבי יולדת
אלא על כל אינו שייך ולד חטאת שכל אלים הוא דבר עד אף נראה שכל הדברים שנאמרו —
בחטאת אינו שייך לענין אשם אין אשם בציבור שייך בדבר שאינו שייך ואף גבי לענין ציבור [illegible]
לא ראה אינו שייך [illegible] הזה [illegible] דבר שייך לזה דלא שייך אינו שייך באשם לא הוי רוקם באשם
אינה בדברים שאינה עולה ונתכפר בעולה בתמורת אלים עד ואף חטאת הוי רובה עולה
דהאי פתבי התלוי בתמורה מכן בי עולה בי ברכה עולה ר"ש אומר [illegible] עד פי'
הדרב לפי הפי' דתות [illegible] ולא מציבור [illegible] עד דבעל החטאת נעלה מחב יולדה —
ונתכפר ביחיד אבל לא עולה אי ביחיד אי בציבור כיון דאיירא [illegible] דלא אפשר בציבור
פולהו [illegible] הכי עולה דאיכא בציבור ואף אשם [illegible] כיון דתנא ליכא בציבור פולהו [illegible] ליתא —
בציבור אלא עד לית [illegible] ר"א טעם דנאמר ר"ש ואף עד [illegible] כאן [illegible] לומר הטעם עולם
דאין חטאת ציבור [illegible] עד סוף [illegible] דאמר [illegible] בתורה [illegible] שכתב [illegible] עד ולא
ר"א נאמר אלא ר"ש ועולה [illegible] לא פי' [illegible] רבינו [illegible] שנתכפרו בעולה עד [illegible]
אלא [illegible] דבעלה [illegible] נאמר [illegible] דא ר"א הא ראיה [illegible] אלא עד ר"ש נאמר ועולה
לא הוסיף ר"ש [illegible] כאן כלום ודו"ק...

(ד' [illegible]) גמרא [illegible] רב חסדא אין [illegible] בעולת העוף אמר רבא הא דברא.
עד [illegible] הא [illegible] לא [illegible] ציבור עד אף [illegible] להא דאמר ר"ח עד
[illegible] להא דאמר [illegible] ר"ש עד [illegible] את הזבח עד ולמאור עולה [illegible] הכסף —
בבדלות [illegible] הוא [illegible] לאמר אלא [illegible] ולשם זה [illegible] -

ברייתא

דברייתא ראי' לפרושי' רב נחמן בר רב חסדא מדאמר רב לוי [illegible] ומותרות לנדבת צבור
צ"ל לפרש"י פריקין דפליגי אגמרא והיינו מראיית רבינא עולה הי' צריך להביא ור"נ תש' אחר-
ראיית רבינא [illegible] דאע"ג דהתם [illegible] סתמא דרבנן היא אלא משום דהא דבבל גוונא אין
נקרבין בעולת הקיץ ובאשם הא איש צ"ע דכפתה התוס' דהיינו אם דבר בא לפנינו
ונילוקם בו צ"ל עולה הבי' אותו אחר תנופה [illegible] ונקרבין בעולת הקיץ
דהיינו אם דבר בא לפנינו כגון שאיתא בברייתא סתם [illegible] המותרות צ"ל צ"ל אפשר
עיין שם ודו"ק והיטב:

שם בגמ' תנא ומודה ר' אלעזר שאם לא קרב ברגל יקרב בר"ח ואם לא קרב בר"ח
יקרב ביוה"כ [illegible] שמתחילתו לא בא אלא לכפר על זבחת החיצון ופירש"י ומודה ר"א נמי [illegible]
דחטאת שמתחילתו לא בא צ"ל אלא [illegible] דנפדין ליקרב צ"ל הכא נמי לעולה [illegible] לעולה יקרבו
והנה עולה [illegible] אמאי צריך ראי' מברייתא ה"ל לאתויי מאי מתניתין הא אפי' מחטאת [illegible]
[illegible] דינם טעם [illegible] דפליגן באין לכפר על טומאות [illegible] ונראה [illegible]
אפי' מחטאת גם [illegible] עולה גם יכפר על עולה [illegible] עולה [illegible] חטאת
גם [illegible] באין לכפר על טומאות [illegible] מייתי ראי' מברייתא דאיתא [illegible]
[illegible] שמתחילתו לא בא אלא לכפר על זבחת החיצון [illegible] צריך להיות [illegible] ועיין [illegible]
[illegible] הכי [illegible] בחטאת לא [illegible] בחטאת [illegible] ועיין [illegible]
בפנים דברתי ודו"ק והיטב:

שם ד"ה [illegible] בא"ד [illegible] הרב [illegible] דבריו [illegible]
[illegible] לא [illegible] אפי' [illegible] בלא [illegible]
[illegible] רבנן [illegible] אלא [illegible] אבל [illegible]
בלא [illegible] לגמרי צ"ל [illegible] הביא [illegible]
[illegible] הביא [illegible] רבנן [illegible] הביא [illegible]
[illegible]

בקונט' בסדרו שהי' עולה לו להתוס' ושם אמר הגמ' רבי היא ה"ד ואוקמא אפי' רבנן והא
דאמרינן דיוה"כ אינו מכפר אלא עם מיתה היינו לענין שאר עבירות ל"ת אבל לענין עשה מכפר
אפי' יוה"כ ולחודי' ולהכי אתו מתניתין כרבנן משו"ה הביא התוס' הגה"ה הר"ר [illegible] ומורו לפי
דמסוגי' התוס' ד"ל דרבנן ס"ל דמיתה אפי' עם יוה"כ אינו מכפר אלא עם הייסורים שבעולם אותו
לאחר מיתה ואה"נ לא שחא להגמ' למימר דיהי' כל כך מחולקות כפרת עשה מכפרת ל"ת דבכפרת
עשה יהי' יוה"כ ולחודי' ובכפרת ל"ת יהי' מיתה עם הייסורים שלאחר מיתה ול"ת דנימא דרבנן
ס"ל דיוה"כ ולחודי' מכפרת על עשה עם הייסורין שיהי' אחר יוה"כ ועל מצות ל"ת יהי' מכפר
מיתה ויוה"כ ויסורין שיהי' אחר מיתה והא דאמר במתניתין דיוה"כ מכפר על עשה [illegible]
לגמרי אלא עם הייסורים שיהי' אחר יוה"כ ולא יהי' כפרת עשה מרוחק כ"כ מכפרת ל"ת —
אפשר לומר דשחא להו להגמ' דאוקמא כרבי ליהי' יוה"כ לחודא מכפר ולאוקמא כרבנן —
ולא יהי' יוה"כ לחודא מכפר אלא עם הייסורים שלבא אחרי' עיין בשחא להו להגמרא —
לאוקמא כרבי ולומר דעל כל העבירות יוה"כ לחודא מכפר בין עשה ובין ל"ת ולאוקמא כרבנן
עליו מתניתין אחרי' דעדיף לומר דהא דאמר יוה"כ מכפר על עשה היינו בלא תשובה
והא דאמר יוה"כ מכפר על ל"ת היינו עם עשה תשובה כנ"ל היטב:

[illegible] (ד' י"ג:) שתים אחד נכנס לעזרה ואחד השכינה בתוספות עזרה שאין מוסיפין על העיר ועל
העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרים של ע"א ובשתי תודות לפי' הנה דמשמע
ע"כ לא היו מוסיפות עזרה ואין דבר שמר ושם אמר אין מוסיפין על העיר ה"ל ואין מוסיפין על העזרות
אלא במלך ע"י [illegible] משום דאמר אח"כ ובשתי תודות ותודות לא אמרו אלא בעיר [illegible]
אבל בעזרה צריך לנביא בשירי מנחה [illegible] אבל אין מוסיפין על העיר ע"י [illegible]
דאמר אח"כ ובשתי תודות ולא אעזרות קאי אלא אעיר באלו ושם מגביר עיר [illegible]
[illegible] עשה ושם אמר ושתי תודות צריך להגביר עיר ה"ל בשירי מנחה ולא הי' צריך להגביר —
עיר ה"ל [illegible] בדוכתא הסיגא בשלשה תודות [illegible] בגמ' [illegible] נקט ושתי תודות [illegible]

יום ד' בע"ב

שם (דף ב ע"ב) גמ' רבא עד הי' ר"ל אומר והנך לכאורה יש כאן להקשות לגירסא זו דצריך להביא
תחילה דברי ר"ל ואח"כ דברי ר"י הלא הי' צריך להביא תחילה דברי ר"י ואח"כ דברי ר"ל והי' ניחא
שלא הי' צריך לאסור ולומר הא רבא. ועוד דהדברי ר"י הי' נשמע ר"ש. ואף לומר להיפך —
ר"ל הא דאשמעינן דר"ש ס"ל דשעיר ר"ח מכפר על טהרה ואכלו את הטמא ואח"כ להיפך נמי צ"ל
[illegible] בכלל מכפרים על טהרה ואכלו את הטמא ולגי' הביא דברי ר"ל תחילה דר"ל
דר"ח מכפר על טהרה ואכלו את הטמא ואח"כ הביא דברי ר"י ואמר דר"י [illegible]
דר"ח מכפר על טהרה ואכלו את הטמא אלא באותו שהוא [illegible] ומכפרים דמכפר כל השעירים
על מה שכל השעירים מכפרים [illegible]:

שם בפרש"י ד"ה החוץ יקרבו הוא [illegible]. לא לכפר על טהרה זו הוא ר"ל דר"ל דנאמר
להא בלאו הכי [illegible] וכתב דזה הפורשא הי' ולא ר"י דלר"י [illegible] זה [illegible]
להעלות ר"ל [illegible] הי' הפורשא הא [illegible] ר"ל אלא מכפרי [illegible] ר"י [illegible] אלא
הוי [illegible] ר"ל הוא בנאמר להא הוי [illegible] דר"ח הוא בנאמר דמתחילה הביא
דברי ר"י ואח"כ הביא [illegible] אותם [illegible] ואח"כ אותם אמרו לו [illegible] הי' [illegible]
ר"ל [illegible] בא ר"ש [illegible] דאשמעינן בר"ח [illegible] להא אלא [illegible] דאשמעינן [illegible]
נאמר להא ולא ר"י [illegible] הי' צריך להביא [illegible] תחילה בר"ח ואח"כ הי' ר"ל אותם [illegible]
ואח"כ אמרו לו הי' להביא אמרו לו [illegible] אחר דברי ר"ש [illegible] דר"ח [illegible] שלא הי'
צריך להביא [illegible] דר"ל אותו [illegible] ר"ל נאמר להא [illegible] להביא תחילה דר"ח [illegible]
הי' נאמר לפרש כוונת רש"י [illegible] הוא דר"ח הוא דנאמר ולא ר"י [illegible]
[illegible] נאמר להא [illegible] הא דהביא תחילה דר"ח [illegible] הי' [illegible]
[illegible] הפורשא הי' ולא ר"י דלר"י [illegible] יש כאן [illegible] דר"ח [illegible]
בנאמר להא [illegible] לשון אמרו לשון רבים הלא אמר לו לשון יחיד [illegible] צריך להביא [illegible]
[illegible] דהא דנאמר [illegible] אמרו לו [illegible] ר"ל [illegible] ר"ח [illegible]

תלוי דאמרו דר"מ לא הו' בדרבנן שו ר"ש סתם שהוא ר"ש בן יוחאי והביא כן בקצת הר"ב ב"ר"ת

לא הו' בהבנו שלר"ש לא"פ אתמול יפה רנ"ב נשי' הנ"ל דריש פתח הקונט' אפרן לו בלשון

רבים ולא בלשון יחיד במאי קא מלוג דמוד' בהדי רבים אבל זה לפי' זה יש להלוות אף מאי

דמתמה הרא"א דהכא שמחה לו לר"מ להלוות על ר"ש היינו דריך לפרש דשמחא להו לתלמידי

דר"מ להלוות דר"מ על ר"ש ב"ה על ר"מ אלא שאין לו אוהבת דר"ל אלא לא הנאה על ר"מ ולר"מ לא אינו

ותמוה דהנאה לא קשי' לי על ר"מ אלא על ר"ש עולם דר"ש נמי לי בתמוה ש לפי' דהכא ר"ש לא הו'

ביחד. ולא"פ לומר דהכא דקשי' לי להר"א אלא לא נוח להו לדברי ר"מ היינו עשום דאזלי לר"ש

מאי קושיה דאסרי. אדעתי' להלוות איך ירויחו אף על זה אמאי הנאו על ר"מ ולא הנאו על ר"מ

אבל פ ולר"מ בקצתן דלא עבל, ד דאסרי אדעתי' להלוות איך ירויחו לא קשי' כלל אמאי ~~לא~~

לו על ר"מ דאפשר לומר דלא אסרי אדעתי' כלל להלוות. ולא נוח לי יכתב הרא"א דיהו

שמחא לו לר"מ להלוות לר"ש לפי' הנ"ל הרא"א ואינו רק דלהא נוח לא הנאו תלמידי דר"מ לר"מ –

עולם דהוי יהלוך דר"מ ס"ל בהלות דלא ירויחו ולר"ש דמאי שאין להו דר"מ ס"ל דלא ירויחו והיינו

עולם דאין כפרתן יפה ולר"ש בהלואה ולאסור להו לא ירויחו אלא לא ירויחו והאי קצת –

להו שירויחו אבל ולאסור אדעתי' ודעו דר"מ דסבירא לי' דאין כפרתן יפה ס"ל דלא ירויחו

הלא גב' לר"ש דס"ל דאין כפרתן יפה הה"ה דלא ירויחו אלא ע"כ דבאסרו להו לר"ש שירויחו

א"כ לא שאין להו דר"מ דלא ירויחו א"כ קשה אמאי לא הנאו על דר"מ שנה פתח הרא"א

דיהו שמחא לו לר"מ להלוות לפי' אבות יש ודבר על נושי' דלא שנה לא הנאו על דר"מ עולם

בלחוד להו לר"מ באות לו לב בקצת אתנה על הם עלה אפי' אי אין כפרתן שנה אמה –

כפרת אדרה ודרה אמרו. הנ"ל דעולם לא יפליגו דר"מ אקשי לי לר"ל בקושיא –

לדברי' אית לי' לב קצת לפי' עלה' ירויחו אבל לדברי' דלית לי' בקצת אתנה לפי' אמאי ירויחו.

דא"כ תיהו לעולם דר"מ אית לי' לב קצת לפי' דר"מ בקצת וקנין ד' יב' מ' אמרת שנה

ולא אקשי' ר"מ לר"מ עולם דר"מ אית לי' לב קצת ירויחו לפי' לא"פ יפה יפה דר"מ אית לי' לב קצת

לפי' לא"פ

49

ואפ' יהי' נ"מ על הגמ' מאי. כיון דקביא ראי' בתנא אחר ס"ל דב קנס ע"פ אלא ע"כ דאפי' אי אמרת
דאית ליה לר' בק"נ ע"פ מ"מ לא קשי' מידי לא הוקשו על רז"ה הייט כמו שכתב המהרש"א ויהושע לר'
לרז להקשות לדבריו ר"ז ע"פ ואת"ל נשאר לפי זאת יפרש רש"י אם לפי הא דגמ' בדלת להכיח דר'
ס"ל דב קנס ע"פ בוודאי יהי' נ"מ על רש"י מאי לא יפרש ר"י הא דקאמר להא ואם לפי הטעם
דקאמר דמשום דאינו יכול להכריח דר' ס"ל דב קנס ומחה ע"פ זה אתן בקאמר דגמ' נמי לדר'
דרבנן איתא להו דב קנס ומחה. א"כ יכול לפרש ומתניתין דר' ניחא להא משום דאית להו דב קנס
ע"פ ואפשר למר דרש"י ה"נ לא שמא אפי' להקשות דאיכא דגמ' גמיר לה למר דטעם דר'
דאית לר' ויריבו עליהם דאית לי' [illegible] קנס ומחה ע"פ דאיתא הא דגמיר לה דרבנן איתא להו לב'
קנ"ס ע"פ הוית בעלים דשכיח אבל בוודאי דלא שכיח לא אמרינן דב קנס ע"פ שעיר דיוה"כ הא
מילתא דלא שכיח ולא כמו שכתב התוס' שם ואף ע"כ צ"ל דטעם דרז' לאו משום דאית לו לב קנ"ס
ע"פ [illegible] ומחולף עם שדקדק רש"י ה"ל בק"נ הר' רשב"א הא' ע"פ אם אכם שעיר שהקריבו ביוה"כ ע"פ
[illegible] שיקריב זה בזה ע"פ ולכאורה נראה מאי לא יפרש אם אכם שעיר בזה צ' [illegible]
בגמ' ומחולה ר"ח עולים דרח הלכך תדיר טפי ורגל ורגל ויוה"כ אבל לפי מה שכתבתי אשר
דאמרו רש' לאשמעינן דאפי' לפי המסקנא לא יפרש דר' נראה להא משום דהוא דאין יולבו
נאמר גב"כ על שעיר דיוה"כ לשעיר הוא אינו דלא שכיח ואף לא אמרינן בו לב ק"נ ומחה ע"פ
ואף [illegible] דע"כ [illegible] הוא דקאמר להו ע"פ. ודו"ק היטב . . . .

שם (דף ג) בתוס' ד"ה ר' הא אמר אינו חייב ע"פ [illegible] ומתניתין פרק ב' דנזאי פירשו פירוש
משום [illegible] דבר' ידיעה ע"פ [illegible] ע"פ [illegible] כתב עליו המהרש"א [illegible] לדבריהם ע"פ [illegible]
כתב והתוס' לתשובה ורבי דנקט במתניתין סתם ידיעה איירי דלא צריך להדבק דו"ק יכול לפרש
ע"פ [illegible] המהרש"א . . והנה לכאורה לפי זה נראה גב"כ על התוס' מאי מוכיח הבא אליבא
דר"ש הא' יכול לפרש גב"כ כמו שפירש התוס' אליבא דרבי הנה מה הקשו [illegible] שם אליב'
דרבי דנקט במתניתין סתם ידיעה איירי דלא צריך אפשר ליישב דדוקא אי מתוקמא לה כרבי -
אפשר

אפשר לפרש דנקיט במתני' סתם ידיעה אע"ג דלא נקיט דהא ידעינן דרבי"ס דבידיעות מק' -
הו"ל ידיעה אבל אי אוקמת לה כר"ש לא הוי לו לסתום אלא לפרש ליתן ידיעות מק' דהא לא שמעינן
בפירוש אליבא דר"ש דס"ל דבעי ידיעות מק' אבל תו השתא שמתפרש לה [illegible] יכול לפרש
כולה ומשכחת בידיעות מק' לכאורה הוי יכול לפרש נמי אליבא דר"ש למשכחת בלא זה -
דכתוב התוס' והמדקדק יכול לפרש כולה ומשכחת בידיעות מק' דרבי בעי ידיעה אליבא
דרבי דהא דנקט ליתן חיוב ידיעות מק' להך ליתן היכא שיתן שיגע בשרץ דרבי בעי
ידיעה שיגע בשרץ אבל ר"ש אפי' אי אמרת דס"ל דבעי ידיעה מק' היכא דנגע דבעי בידיעת
הלכות טומאה אבל בגופות שרץ לא בעי. ואמה צ"ל ולחלק בזה. ואפשר לומר דדוקא רבנן דרבי ש -
ונעלם ממנו דכתיב ונעלם ממנו טמא וכתיב ונעלם ממנו שרץ לומר דבעי תרווייהו ידיעות
מק' וידיעות שנגע בשרץ אבל ר"ש דלא מבעי שדרש ונעלם ממנו [illegible] אף לא בעי ידיעות
מק' וידיעות שרץ ואף שפיר הקשה התוס' דאליבא דר"ש לא אתי ומשכחת דאליבא דרבנן
אלא דלפי"ז נראה זה שכתב התוס' בגמ' [illegible] דר"ש לא בעי ידיעות מק' בתחילה משום דאינו
גמר בעי דר"ש ... [illegible] אליבא דרבי [illegible] לא [illegible] אונא להגמר -
אליבא דרבנן [illegible] דרבי בעי ידיעות (מק' אבל ר"ש) לא הוי כלל דהכתוב [illegible] הו"ל ידיעות מק'
שיתן [illegible] אלא דלא [illegible] אבל לעולם בעי ר"ש ידיעות מק' דשם טומאה אלא דלא בעי
ידיעות שנגע בשרץ... ואפשר לומר דאף צריך לפרש הא דנאמר בגמ' אי -
אליבא דר"ש הא לא בעי ידיעה בתחילה היינו ידיעות מק' והא דמוקי אליבא דרבנן [illegible]
ידיעות מק' היינו שנגע בשרץ ואף הוי צריך חסר מן הספר ואפשר שזה כוון התוס' דאמרינן
בלשונו [illegible] ודנאמר אי אליבא דר"ש הא לא בעי ידיעה בתחילה ומשני דבעי אליבא דרבי דבעי
ידיעות מק' [illegible] [illegible] הו"ל [illegible] והכי הו"ל ונעלם ממנו [illegible]
מסיק דבעי אליבא דרבי דבעי ידיעות מק' [illegible] דבשלמא מתיבת אי ר"ש הא לא בעי
ידיעה בתחילה אליבא [illegible] דהא דבעי דוקא ידיעה [illegible] אבל מתיבת ומוקי אליבא דרבי
דבעי

דבכי ידיעות כה"ג הוי ראוי גמטה אבל לפי מה שפירשתי א"ש דנקטי התוס' היינו משום דחייך

חסר מהספר · לדעתי הויטב ·

שם (ע"ב) בתוס' אבל לענין מלקות חולבי וחייבי לפרבא מ"ש לי' דהכא פליגי באמרי הכא לפי —
לדיבורי לא מתוקמא ב' לאוין ד' דלא מפרש טפי הא דהא מלקות ללפ"ז ומאי דמסיק נסבר דאי לאו
בהעלה לאוין עליו תימא לר"י דמאי מפרש טפי הא וגם לא נראה דאמ"ג דלענין מלקות כולהו שוין
מ"מ אינו שייך לפרש ומתשב יהא ד' משום דבלשון נדבתי איתא בהא לפי הענין דבא לפרש
ע כאן להלוים תמאי אמר לדיבורי לא מתוקמא ב' לאוין ד' דלא מפרש טפי הא דהא אבל רבה
ה"ג להלוים דלדיבורי אינו חייב אלא אאכלתי ולא אכלתי יהיב שבועה שלא אוכל וליפרוש ב' לאוין —
אבל קב"ה מלקין אותו · ועל מאי גו קשי' הלא הפתא סו"ב דלא לוי אאוכל ולא אוכל והא מפרש
במתניתין ב' הוינן ב' לאוין חייב ורבן יהודה ועוד ב' לאו חייב דלכות אלא דהמשנה מיירי דאיכא
יכול לומר ר"ל דהכא מיתני יהודה משום דבליה חד חילוקא כמו אינו דהיינו שבת מראות עצמו
אלא דגב לומר דנאי לפי הסוגיא דמחלוקת בגמ' נסבא ר"ו לפי לפי התוס' ומדרא דבשלא שוא לפי
ועוד אי' התוס' ס"ל דהכא פרבון אבל לרב דאמר אוכל דוליך דאלא שוא יתש פעמים לרשות
אפי' אוכל לפי מה שפרשתי טפי אכלתי ולא אכלתי אלא דאיירי מקבלין אפי' אוכל לפי
והא אינו יכול לומר דהא באמר ב' היינו אכלתי ולא אכלתי יהודה היינו אוכל ולא אוכל
דהא מתניתין דלענין נאי לפירושו הא מתניתין לחייב אוכל ולא אוכל נראה לשון דרא
על שבועה · ועוד אינו נראה אוכל ולא אוכל ד' הוא שבועה שלא אוכל בודאי · ואי ישנו ב' לאוין
הוא לחייב אפי' א' · ואי נראה דלשוא לפי משה עכ"ל לא מתוקמא ברד"ה היינו משום דלדבר הא
למאי אלא פרבון ואפי' הכי פתבו ולפ"ז תימא לי דאיכא ולא מתוקמא מפרש טפי הא דהא
הוא לרבון נמי ולא מפרש טפי הא דהא אלא לו חילוק בין לרב בין לרבנן דלרב אמרינא
מפרש טפי אכלתי ולא אכלתי ואוכל לפי אבל לרבנן לפי הסוגיא שלהם לאוין מפרש
ולפיכך

י'

·ילפינן מלשונא לשונא עי' תוס' ז"ח ונראה לחלק דאמרינן דלענין עולות כולן אינם זה שייך לפרש
למתני' בפרק ב' שהכל שלמים דבשחורים ונראה מני איכא בהו· ואין להעלות בדרך מני הלי ונראה להשיב
דהא איכא בשבועה דרבנן דיליף מיניה דהיינו אכלתי ולא אכלתי ואוכל עי' [illegible]
מה"ב לענין מלקות שהם לאו שאין שייך לפרש למתני' ב' שהן דהיינו אוכל ולא אוכל שלום בשייך -
בהו מני קרבן אבל לר"ע דלענין מלקות דאיירי בו מתני' וכן לרש"י שם אכלתי ולא אכלתי
ולא שייך לאוקמי' אוכל ולא אוכל בי שלום דיש בו קרבן דהא לענין מלקות דאיירי בו מתניתין
יפרש שפי' אכלתי ולא אכלתי עי' ודוק היטב·

— **שם** (דף) תד"ה ורבי עקיבא· תימא דאמאי איצטריך ריבויא דרבי עקיבא הא לאתויי שבועה דרבנן
באמר לשנא דשבועה דרבנן גופא הוי לני' אף באוכל ולא אוכל אי לאו שבועה דרבנן· וי"ל דהיינו
דפריך בשבועה עי' ופתח עליו המהרש"א הירש"ל ודבריהם דלא להחא להו לפרש הא דמשני נסבר
ר"י כפשוטו לישנא קאמר אלא עיקר דנאי הך דרש"א דאהא קשה להו עי' אי לאו דרבנן סבר
במילתיה עי' אהא תסבו להו אי דמסיק מני אוכל ולא אוכל דנאי עי' עכ"ל . . .
פירשו שהמהרש"א היה נראה לו על התוס' דאי היה נראה לו דאפי' אי היה איכא שבועה דרבנן
גופא לא הוי· קאי לקי' לאוכל ולא אוכל כסברת ר"י בלאו וכן נראה בגמ' [illegible] דרבנן גופא לא
הוי כסברת ר"י בכל התורה כולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כפירש"י משום אבל רבה אינו סובר
במלשונא לשונא דרבנן אפי' אוכל ולא אוכל· ודוק היטב:

שם (דף כ"ו) תד"ה להרע או להיטב אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה אין בהן הרעה
והטבה מנין ת"ל או נפש כי תשבע לבטא בשפתים אין לי אלא להבא לשעבר מנין ת"ל לכל אשר
יבטא בשבועה דברי ר' ישמעאל להבא· א"ל ר"ע דברים שאין בהם הרעה והטבה מנין א"ל ריבה הכתוב
א"ל אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך· שפיר קא' ר"ע· אמר ר"י· ר"י שמעתי את רבינו
בהנהו שהי' דורש כל התורה כולה בכלל ופרט ואיהו נמי דרש בכלל· ר"ע שמעתי את נחום

אג"ז

51

אבל שהר"י בעצמו את כל התשובה כולה בין ריבוי ומיעוט איתרבו נמי דריש בין ריבוי ומיעוט ובתני'
לכל אשר יבטא האדם עי' חגיגה לריבה ריבוי ומיעוט וריבה ריבה הכל ומאי מיעט מיעט דבר
מצוה ר"א לכל אשר יבטא האדם חגיגה כלל ופרט עי' מי אתה דן אלא כעין הפרט. עי"ש הגמ'
והרמב"ם ז"ל בה' שבועות (פרק ה' ב') כתב ז"ל שבועות ביטוי אינם נוהגים אלא בדברים להבא
ואין להטיב והם עוקרים לב' רשויות חלוקים שתיים להבא שתיים לשעבר ומפרשין כר"ע עי"ש
דס"ל נמי רובה ומיעט וריבה ברשויות [illegible] ע"ש בגליון (ד' כ"א ע"ב). אמנם
ר"ע אין לו מיעוט [illegible] ולרבות הטוב והרעה האחד והגופה להבא ת"ל ולוקחים כל דברים השבועה יראה
מוד דברי ר"י דר"א [illegible] ע"פ [illegible] ואחד של [illegible] אך כל של [illegible] בואי נמי פליגי ר' דרש
בכ"פ ור"ע דרש ריבוי ומיעוט. והרי כל שבועות לעול[illegible] והא [illegible] אבל האחרונים [illegible]
[illegible] דרבי [illegible] בכלל ריבוי ומיעוט. ומשו"ה אין בכלל בכ"פ דריש והבא [illegible] כדתני' דבי
ר' [illegible] שם [illegible] אין זה כלל ופרט אלא ריבוי [illegible] והשתא דאמרינן בכ"פ דריש ע"כ
ותיקשי הא דשבועות אלא בשבועות נסיב לה אליבא דר"ע ולי' לא סבירא לי' אלא דאמן
דאמר כר"ע ויפיח לסבר גבי [illegible] דאזו דוקא [illegible]. והרמב"ם ז"ל [illegible] עי"ש
[illegible] בשבועות [illegible] [illegible] בכ"פ. ולזה הא
[illegible] דריש בשבועות לשעבר [illegible] לסבר דריבה ומיעט [illegible] ונ"ל [illegible]
[illegible] הרמב"ם ז"ל [illegible] הראשונים [illegible] [illegible] טומאה [illegible] ([illegible])
[illegible] שגרי [illegible] דברי [illegible] ריבוי ומיעוט, ונ"ל [illegible] סתירות [illegible]
[illegible] בפ"ק [illegible] (ד' [illegible]) איתא [illegible] בדברי ר"א
[illegible]. הרבה [illegible] אמרינן [illegible] [illegible] ורבנן
ורבנן אמרים אין [illegible] אלא [illegible] ע"כ. ואמרינן שם בגמ' [illegible] נמי פליגי. רבנן
בכ"פ ור"א דריש ריבוי ומיעוט. ורבנן דריש בכ"פ והוות [illegible] כל [illegible] אלהים
אי [illegible] להדדי אמרינן אין [illegible] אלא [illegible] בפרט [illegible] אמרינא [illegible]. הרחב
[illegible]

דמרחקי אהדדי לרבנן ע"כ דבעי ליה בכל מילי וכו': ק"ו דכיון דמרחקי יש להם דין דכ"פ
ורבנן [illegible] דהוי ביה להם דמרבינן כל דבעי לפרט והא [illegible] ריבוי ומיעוטי לדורות ותלוי
עכ"פ אלו הוי ענייני להדדי ולא הוי מרבינן אלא ע"כ דבעינן בכל מילי השתא דמסתמני אהדדי
מרבינן שאר [illegible] וכו': והרמב"ם [illegible] [illegible] ה"ז) [illegible] עצרת [illegible] ולהלוות [illegible] לקרבן
עצי [illegible] דרבנן וכו' [illegible] ס"ל כרבנן דסברי כלל ופרט הא סבר כר"ע דדריש ריבוי ומיעוטי וכו'
דשבועות כו' [illegible] לרבות כל הפסולים כו' וכו'. [illegible] [illegible] [illegible] לראורה לומר בשבועות
(ד"ג:) ע"ב רבא [illegible] שלש כריתות בשלשים [illegible] אחת לפרט ואחת לכלל ואחת לדבקים
שאין נאכלים [illegible] אחת לכלל הרי"א [illegible] שכלל את הכל ואחד מן השתיים [illegible] [illegible]
נדרשות בתוך מתחילת הספר [illegible] שהי בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על
הכלל כולו יצא ע"ב ואת [illegible] אינה נדרשת בכ"פ ואין בכלל אלא מה שבפרט שלמים אין [illegible]
ואחריה [illegible] בפרט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] במנחות (ד"ה:) [illegible] [illegible] דבפרט [illegible]
מן הכלל אינה [illegible] אלא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] רש"י להקשות הא [illegible]
דבפרט [illegible] וכלל [illegible] [illegible] [illegible] דכ"פ המרוחקים אינה נדרשת [illegible] בכ"פ הא [illegible]
שנאמר [illegible] דכ"פ המרוחקים [illegible] בכ"פ [illegible] קשיא [illegible] [illegible] ברש"י [illegible] וזאת
[illegible] בלשון [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] להקשות [illegible] [illegible] בתוספות [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דמרוחקים [illegible] [illegible] [illegible]
בשם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דהא [illegible] [illegible] (ד"ו:) [illegible] רב [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible] [illegible] בתוספות [illegible] רב [illegible] [illegible] [illegible] אבל [illegible] [illegible] —
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פרט [illegible] הוא [illegible] כלל [illegible] על הפרט
[illegible] כלל הוא [illegible] כ"פ אין בכלל אלא מה שבפרט [illegible] [illegible] הוא [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] לענין כ"פ המרוחקים אין [illegible] אלא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

דהוי קנינא אבל בחסר קנינא ועוד דהר"ש בחסר קנינא חסר כליות. והא דמשמע דבעי ר"ל
ת"ל בהדיא וכו' חסר קנינא דדרתב ר"ל להדי' לקמן בפ"ק ודאי [illegible] דבדרבי' [illegible]
הפלו בדבריו [illegible] לא תב [illegible] לחלק [illegible] והתם בשגגר הדין הלא [illegible]
פליה לסבריו [illegible] אין דלשן [illegible] בכל"ף כיון דמרוחקים ואין דסבר התם (דף [illegible]) דאין
דלשן הפלוגתא דאביי ורבא אביי סבר [illegible] לא דרשינן בכל"ף ואין [illegible] אלא אם [illegible]
דמרוחקים ורבא סובר אפי' תימא דלשן לשאו הכא דכתיב כל. והא [illegible] ב[illegible] הרמב"ם
דהוא סבר בודאי דרבא דדרשינן בכל"ף דהוא בתרא [illegible] דסבר דגמרי כל"ף ואין [illegible] אלא
[illegible] דבריו [illegible] וזה יהי' ראי' דסבר דדרשינן [illegible] ואולי [illegible] הוא [illegible]
[illegible] אפי' [illegible] בשוא חכמים [illegible] בכל"ף כיון דמרוחקין. ואבל הרמב"ם
[illegible] סבר [illegible] דרבא לשאו [illegible] אין [illegible] אחר לא' אבל אם [illegible] [illegible] שוה ב[illegible]
ואולי הוי [illegible] הוצאה [illegible] דהרמב"ם סבר דדרשינן [illegible]
[illegible] לא [illegible] [illegible] הפסק [illegible] דבריו.
[illegible] בנזיר (דף [illegible]) [illegible] אסלים [illegible] חייב על היין
[illegible] הדנבים [illegible] החרצנים [illegible] הזגים [illegible] חייב [illegible]
[illegible] חרצנים [illegible] לא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שכר יהיר [illegible]
[illegible] [illegible] בזה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] כל"ף [illegible] שכר יהיר [illegible] אשר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] נזיר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אבל [illegible]
[illegible] [illegible] נזיר [illegible] [illegible]
[illegible]

ה

אמאי לא קאמר הש"ס פ"א הא גם הא דר"י ריבוי ומיעוט. והלא ג"כ קשה לגבי הנ"ל קושיא דלעיל -
עדיות ולשון התוס' וגם הרמב"ם סובר פ"א דפליג הכא בקדושין אלא לריבוי ומיעוט הדרך הגדול
ולפי דאמרת הנ"ל נראה שלא נסתרת. ולא דר"י בכל"ף לא קיבלו ומיעט והנה קלו הדו"ז הוא לא
פליג כלל ואף בלי הדרך לגדולה. ולא יתם לא הבנתי היטב שהא דר"א לא יסבול כרוי בקי'
דדריש בריבה ומיעט הא בקושיה [illegible] דבינן ד"א סבר דדריש ריבוי ומיעוט ומין נמא בב"ק (ניב)
ואמר לדברי ד"א דריש ריבוי ומיעוט לענין גזלה. עש"י. והרא"ה בנזיר הנ"ל וב"ק [illegible] הדבר בדין
בברייתא דריש ריבוי ומיעוט. ועיין תוס' שם קושיא הריטב"א על קושי דאורייתא. וגם זה יוסר
גם קושיתינו האלה דלעיל דהא בפ"ב דלענין ריבוי ומיעוט אלא גם בריבה ומיעט באחד [illegible]
לומר כל אלו [illegible] כו"כ במהרי"א דריבן ניבו והריא דהא קיבל לא ניבו. ולרא"ה הי'
שלא להביא ראיה לסברת הריטב"א [illegible] דנזיר (דף ה') דא"ר דדריש ריבה ומיעט [illegible]
פ"ב. ואמר ר' [illegible] נ"ל [illegible] קרא ולפי יתן איש אל רעהו חמור או שור [illegible]
נראה כלל שלא חזר לפרט [illegible] או אתה דן אלא כעין הפרט. ולפי' הריטב"א [illegible]
דהפסוק לו דהא בחד גופא דריש הא ריבוי ומיעוט [illegible] דדרשינן פ"ב [illegible]
לסברת הריטב"א ואם גם [illegible] לא ראיה דאת הסוגי' [illegible] סברת הריטב"א [illegible]
הנ"ל דבהבאתם לעיל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] באחד בגופא [illegible]
דדריש כו"כ. [illegible] הא"ר דכלל [illegible] סבר [illegible] בחדא [illegible]
[illegible] דריבוי ומיעוט [illegible] דדריש באחד בגופא הי' דדריש [illegible] דדריש [illegible]
[illegible] כולה. [illegible] [illegible] ולא [illegible] [illegible] סוגי' בנזיר [illegible] -
[illegible] פ"ב [illegible] [illegible] דה"א [illegible] ואמר דר"א דריש [illegible] פ"ב -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דדרשינן [illegible] יתן איש אל -
רעהו [illegible] או כלים כעין הפרט דהוי [illegible] [illegible] שטרות [illegible] - -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בן [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] דדריש בריבוי ומיעוט לא [illegible] אלא שטרות. וכן [illegible] התוס' [illegible] ד"ה [illegible]
[illegible]

53

דמצוה בהדיה פריך ס"ד דאין [illegible] [illegible] ולא סבר דדרשינן ריבה ומיעט

ומשום שם הקרקע או דאיכא תשו' מיעוטא ומיעט שטרות וקרקעות או דהא דרשא דבכלל

דדרשינן גבי שבועה אינה עיקר וליקום בדרוש וקרא [illegible] רפוי [illegible] דרש [illegible]

[illegible] איכא הרבוי ומיעט ואי [illegible] דאפי' ואין דדרוש ריבוי ומיעוטא אבל ריבה ומיעט לא

דרוש. ולהכי נמי [illegible] התוס' דבכולה סוגיא הך דרא דרוש [illegible] דאין [illegible] דהא

[illegible] לא ידעינן אלא ואחר [illegible] [illegible] והכי [illegible] ר"ת

[illegible] איכא. דמוקמה כיון דמיעט ליה ריבה נמי מרבינן הכי [illegible] דא"ל אפי' [illegible]

ומיעוט לריבוי. א"כ לאו אהנך ריבוי קמא: [illegible] ר"ת [illegible] [illegible] ר"ת

ומיעט וריבה ומיעט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הרטא

בתרא [illegible] כלו ומוסיף על הפרט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ומיעט וריבה

[illegible] [illegible] בתרא [illegible] הא במיעוט [illegible] נמי [illegible] [illegible] [illegible] דקרא

[illegible] בתחילת הקרא [illegible] ונחת [illegible] [illegible] [illegible] ריבה ומיעט

[illegible] ונחת [illegible] אבל הא [illegible] דקרא [illegible] [illegible] הכי [illegible] היא [illegible]

כן הוא בתוס'. א"כ [illegible] הקרא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ומיעוטא [illegible] [illegible] [illegible] הרמב"ם [illegible] [illegible] [illegible] דאפי' [illegible]

[illegible] [illegible] דהא [illegible] דהיכא דאיכא תרי מיעוטא [illegible] [illegible] [illegible] ר"א [illegible]

ריבה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בתרא [illegible] [illegible] מחרצנים ועד

זג [illegible] [illegible] רבנן בכלל [וכן הוא ברש"י ותוס'] אלא [illegible] [illegible] [illegible]

קרא [illegible] מחרצנים ועד זג [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מחרצנים ועד זג [illegible] [illegible]

קרא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קרא מחרצנים ועד זג [illegible] [illegible] חרצנים ועד אחד

פרטי [illegible] [illegible] ר"א [illegible] ריבה ומיעט [illegible] ורבנן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] חרצנים [illegible] [illegible] מחרצנים ועד זג [illegible] [illegible] ר"א [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] פרטא [illegible] [illegible] קרא [illegible] [illegible] [illegible] ומיעוט [illegible]

עיין

כיון דליכא. אלא תנא מיעוט. אבל הרמב"ם בפי' כתב דמתניתין ודהבא תשלומין (דף ב ע"ב)
תנירות במאמר לא להדי' וחייב על ראיית מן הדגן והחרבנים להיות עלום דהיא ברייתא·
ובפי' האי גוונא בתוספתא איתא בהדיא ובר פלוגתיה הש"ס לא נקט עדיף בריבים ורבינן
דלא דריש נרא דמחרבנים ורגה לרב ראב"ע מותם הוא אלא לריבוי מיעוטא· וכיון דאיכא
תרי מיעוטא אלא לריבוי מקיבוי ומיעוט כגון דאיכא רא' גופא לא דריש הכי עלום דגלה מיעוטא
בתוספתא לואי א הש"ס קמ"ל מדרת הרמב"ם לריבוי בקיצור ברבנן אבל לעולם מצי סבר כח"מ
ברייתא דדריש ריבוי ומיעוטא לא"ר לא נלה מכאן אבל קשי' מברך בתולדו עלי דבית· וגם הש"ס
לא תש פלוג אחר במחוש [illegible] הריטב"א· ועם יש והלוות על כגון הרמב"ם ז"ל במנחות·
(דף כח) איתא ת"ר רב פפא קשי' דרב חנן מי' דרז' מנורה היתה באה מן העשת של
זהב עשאה של גרוטאות כשרה של בעץ ואבר של גיסטרון רבי פוסל. ר' יוסי מכשיר אף של
עץ של גרופית דה פסולה אלא אי כתיב אלו בונות מקודים מה טלו ורבנן דריש מיעוט
סברי מה הפרט מפורש. של מתכות אף כל של מתכות. ור' סבר מה הפרט מפורש במתכות
אף כל דבר חשוב [פי' כסף] אלא סוי' דידה [illegible] ה"א דאמרת של עץ לכך כתיב
דבעינן כלי שרת יאה שיעשה אף של עץ ורבי [illegible] ור"י ובהאי פליגי רבי דריש כלל ופרט
דריש ריבוי ומיעוטא רבי דריש כלל ופרט לעשות מנורה כלל זהב פרט מקשה תעשה חזר וכלל
אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכות אף כל של מתכות [illegible] סבר דידה
דידה פי' רש"י באתם והיה פליג] בין דרבי שון [illegible] אלא לא סל"ד מתני' אין לו מהזהב מביא
של כסף של נחושת [illegible] ולא כתיב הכא דקתני דר' יהודה מכשיר אף בשל עץ [illegible]
לא יעשה אדם בית תבנית היכל [illegible] של שלחן כנגד שלחן [illegible] ורבנן אף בשל עץ לא יעשה כלי
[illegible] דלא מצית בברייתא דרב [illegible] אלא קושיא דרבי יוסי בר' יהודה מכשיר אף בשל עץ. ~~אבל קושיא דרבי~~
~~מכשיר רבי בשל עץ~~· אבל קושיא דר' יהודה מכשיר רבי' בשל עץ לא משמע כלל ומפיר דבדה לא
נקטו לעולם [illegible] דפליגי הרבנן ב' בתוספתא פליג דבעל מאפר [illegible] של עץ. והכא מצא קאמר דברי
ברייתא [דרבי] אלא סתמא להשנית. ונקטו דרבי דריש כלל ופרט אף כל דבר חשוב. ורבי
דריש

54

בפירוש ריבוי ומיעוטא. אבל נלפ"ד דהרמב"ם ז"ל בית הבחירה פ"א ה"יח דכתב וכל המנורה וכלים
השולחן והמזבח וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכות ואם עשאן של עץ או אבן או
זכוכית פסולה ואמאי לא פסיק כרבי בהא דבשל עץ ממי פליגי ומחלוקת ריבוי ומיעוטא. ועוד נלפ"ד
דאמרי שטרא לבי תרי בכלי עץ פסיק כרבי ובשל עצם פסיק כרבנן וי"ל דבזה פליג הרמב"ם ז"ל
של בכלי עץ ואבן ונסטרין פסולה וריבוי מכשיר אף לבו"ע פסול דפסק כריבוי ובהא דאיתא
עלם בברייתא אחריתא דריבוי מכשיר אף בשל עץ ולא הסון וטעמ' דרבים דהלכה כתנא דפליגי
עליה דרבים פליגי עליה ולא הבנתי היאך פסק כריבוי לגבי רבי הוא בכה"ג הלכה כר' יוחנן
ולהכי ונתנאו טעם נכון. ואין לומר דהרמב"ם תופס ברייתא דרבים עיקר דרבי בכלי ותני
דבונא לריבוי מכשיר אף בשל עץ דהא מוכח בברייתא דר' יוחנן קסבר או מכשיר בכלי או לא:
דהא דנאמר רבי של עץ לא עשה בשעת דבונא של עץ אשר בכלי ואבן כר' דהא אינו ראוי דאיפכא
מיעוטא עץ לריבותא בריבוי דאף בכלי מכשיר והא דלא אשמעינן ריבותא דר' ולאו בכלי פסולה
דפח דבאתרא עדיף והא דלא אשמעינן חשתא לא קיימא דברה ולהכי להוסיף כיון דחזינן
דפסיק בכלי מתכות ברוש כלים לכיון דבעינן כלים מתכות פסולי כשל בכלי ואבן דהא בכלים
יותר דומה בכלים. דאמרינן בפרק שנעשו הדין דהאתא דבעינן חוליה דבאו כלי שבכלים ולא
מבינן אלא עכלום דבעו לי בכלי ומעלים גם לא בעי לבעי דרבנן ר' דפסיק אף בשל בכלי ואפר
[illegible] דנאמר ואי דפתר האי מכחין לי אינו אלא כריבוי דחזי דריבוי פסול בכלי מתכות
דפיל כלים ולהכי מכשיר באבן. והא דאמר הגמ' [אליבא דר"י] מאי [illegible] פליגי ונאמר דר'
סברים הכלי של מתכת והוא סוגי' הגמ' אבל בברייתא לא מבואר כלל שהוא
דאתי הכא דר' פסול לעולם אף בכלי אף לפי המסקנא לכ"ע ואמאי זוגי שטרא לבי תרי
ואמאי פסיק כריבוי לגבי רבי דהלכה כוותו בפ"ב מחבוריו. ועוד יש להקשות בעירובין (ד' ט"ו)
איתא גבי פלוגתא דמערה [illegible] דיהודה [illegible] ר"א זירא [illegible]
בפסק מערה. ואמר לו שאם לא [illegible] אלא [illegible] ואמרינן במאי פליגי ר"א ור"ג [illegible]
התנאים

התנאים דפליגי סברי דדרשינן ריבה ומיעט אפי׳ סבר נמי ציר לא סבר דמיעוטו [illegible]
מים ומלח ובמאי פליגי ריב״ג לת״ק. וכל שאר התנאים דהכא דרשי ריבוי ומיעוטא וא״כ מה בינן
דפליגי בגמ׳ לשאר תנאים דסברי כלל ופרט דרשי. ונראה הפירוש בכל אשר תאוה נפשך בבקר
ובצאן וביין ובשכר. בכל כלל בבקר ובצאן פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה
דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי
קרקע ותניא אידך מה הפרט מפורש וולד וולדות ~~[illegible]~~ הארץ אף כל וולד וולדות הארץ. והרמב״ם בה׳
מעשר שני [בה׳ מ״ש פ״ז] כתב וז״ל אינו לוקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגידולו מן הארץ או גידולי גידוליו
מן הארץ היינו פלוגתא דהני תרתי ברייתות. אמנם נראה דמאי דלא פסיק כר״א דדריש
ריבוי ומיעוטא ותנא דגמ׳ אף דאינו גידולי הארץ. ועוד נראה בב״ק (קי״ז) איתא ת״ר הגוזל
שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחרת דר״א. וחכ״א אומר לו הרי שלך לפניך
במאי קמיפלגי ר״א דריש ריבוי ומיעוטא ורבנן כללי ופרטי. וכחש ריבוי בפקדון מיעט כל אשר ישבע
עליו לשקר חזר וריבה. ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי מאי מיעט שטרות וחכ״א סברי
כלל ופרט דרשי וכחש כלל בפקדון פרט וכל אשר חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט
מיטלטל עבדים וקרקעות נמי. והרמב״ם (פ״ט) בה׳ גזילה ואבידה כתב וז״ל הגוזל קרקע [illegible]
ואם נלקחה מאליה כגון ששטפה נהר או נגרפה אומר לו הרי שלך לפניך ומדלא פסיק
כר״א דקרקע נגזלת.. אמנם בזה יש עוד להעיר דאפילו לרבנן נמי אמאי לא דרשי
ריבוי ומיעוטא. דהא הכא כתיב כל וכל ריבוי הוא. כדאיתא בשבועות בפרק [illegible] דנקט
התם כל ריבוי הוא ולא דרשינן בכלל אלא בריבוי ומיעוט. וגם בב״ק (נ״ד) [illegible] דהאי
[illegible] ולא דרשינן כי אם בכלל ופרט בכל שאינו מכללא אפי׳ כל [illegible] דרשינן שאינו
הכא דמוכח דמודים [illegible] לכולהו ובפרט [illegible] בדיבורא
הראשונה. וגם בב״ק (ס״ג) גבי תשלומי כפל בשבועות [illegible] על כל דבר פשע על שור ועל חמור ועל
שה

55

לה לגבי שלמים דאמרי' דמוסיף דמפרשא לא הוה ידעינן נוגע טמא דאי הכא כתיב ליה הא דנקדק

הנרב לגבי מזבח ואחוש נמי לא ידעינן מיניה בקמיצה ולא נוגע. ואשה דמוותה. נפרש של נוגע טהור -

נוגע טמא לא ידעינן לה ידעינן אלא מוסיף מריבוי הוא. ופריך נמי כנ"ל. אבל בשבועה נאמר רבא

דהדר' בכל ריבוי הוא. גם בכפורות (ד' ה') נמי אמרינן כל נגע רק ריבוי הוא. ולפסחא אי הכא

גבי כל אשר יעשה שבע יפה' לפי האמת דכל כלל הוא אבל זה דוקא בכלל הש"ס דעת דכל

ריבוי הוא ודוקא לאותה דרבא. והי' נוגע שבועות אשר ידוע ומפרש דנקט אינו שבועות:

[illegible] בנזיר דרחי' דא"ג גבי מה יתן אשר יזור או חטאת יזור לה דכב"ע ומרבין לאותה דיבוש

ריבוי הוא דהאמר מרבה מוזר לחטאת שה נזירות. והא דכל אמרינן להדי' דלא ידעינן

מזה נוגע טמא... אלא ולהא מרבינן אף לאותה דמרי' מכל ואם דנאמר כל"ג דרי' מן אסיפתא

כלומר הא דכתב התוס' בב"ק (ד' נ"ו) דה"ק מה יתן דמיירי בדרשא מכל. ואדרבא מכאי מכל נלמד

: והא דלא נוקי מכאי דאי דרשי רבנן מכל אשר יעשה מגפן היין נמי בריבוי ומיעוט מאי דשאני הכא

דכתיב מכל. ואי מכל ולא מכל כדאיתא בשבועות (ד' ל"ז) לענין שבועות הפקר דמשכחן לרבי נדר

פליגי בה ר"י ור"א חד פטר וחד מחייב. תניא דר"י הא דאמר פטר דאמר הכתוב מופלג

עליו שטרי פטור. ור"ה בשי' דרבה יהודא דשום דחוי עליו שיעבוד נרוקות. ולרבא כתנאי הא פלוגתא

דרי' ור"א. דרי' כרבנן דמעטי נרוקות מגילה. ומתנא מעטינן נמי שבועות ונרוקות דבכאי נפקא

כתיב אי מכל אשר יבטא ור"א פר"א ומוסיף ואין דמחייב. פר"א ור"י אמר דמן אפי' ר"א ויגע בשבועה

דאינו חייב נרבע על הנרקות. דכתיב מכל ולא כל. ה"ה אבל הרא דרבים אפי' לר"א לא שריה

בשיקה ליציט אבל לר"י נלה מכאי מכל אשר יעשה מגפן היין דדרש ר"א בריבוי ומיעוטי,

אותן גאות לגבי למשל דנחני'. אך התם דר"י לא דריש מכל גבי שבועות לריבוי. ות"ה גבי נזיר מכל

שדרש אך התם ור"א בריבוי ומיעוטי דבשלמא הכא מצינן למימר דאתי מכל לגבי [illegible] ריבוי

גבי שבועה נמי כל שכן. דדרשינן גבי נזיר מכל ודרשינן [illegible] שבועה אלא [illegible]

ולא ממעטינן אלא גבי שבועה. אבל התם בנזיר אי נימא מכל למעט והיכן יהא מכל לרבות

וכתוב לה

ולהתחיל [illegible] למעט ומהאי טעמא גופא נמי לא איצטריך מעל למעוטי גזל וכו׳ דא״ר תימה, ול״ל דמעל
לו לרבין לא נזה אמאי לא דרשי מכל אשר יעשה מגפן היין ריבוי ומיעוט דכתיב מעל דא״ל גלא
עליך מיעוטא כו׳ אבל ריבויא נמי לא דרשינן ולא היא דכתיב כל ימי [illegible] אבל דאמר רבא
דלא דרשי וכן נמי מעל לא דרשי ולפ״ז לא קשה נמי ומאי לא דרשי דהכא גבי קרבן עולות —
[illegible] דאמר [illegible] שפירשתי ריבוי ומיעוט אבל רא״ם [illegible] דרשינן נמי ריבוי [illegible]
[illegible] [illegible] לא שייך למעט כו׳ אבל על הרמב״ם ודאי [illegible] ומאי לא דרשי קרא
[illegible] זאת עוד י״ל [illegible] הא ר״ת ומאי [illegible] דדרשינן ריבה ומיעט [illegible] גבי [illegible]
טומאת [illegible] (ד׳ ל״ד ע״א) [illegible] דדרשי דאין חייבים קרבן [illegible]
העדות אלא בעדות ממון דלא [illegible] להעיד [illegible] אילו היו מעידו היו נוטלים ממון שמחייב לו.
ר״א [illegible] גבי שבועת העדות כתיב או ראה או ידע ובשבועת הפקדון כתיב [illegible] בתשומת
יד או גזל או עשק [illegible] אינו חייב אלא [illegible] ר״ת דריש ואחת [illegible] שאלה
שהוא חייב [illegible] שהוא פטור והיינו [illegible] איפכא [illegible] דרא [illegible]
[illegible] לרא״ה [illegible] שבועת [illegible] דרא״ה [illegible] [illegible]
[illegible] הפקדון דרא״ה חייב ולר״ת פטור [illegible] דאמר [illegible] רא״ה [illegible] דפטור [illegible]
[illegible] אחרי [illegible] טעמא [illegible] לא [illegible] [illegible]
[illegible] אחרינא [illegible] ריבוי ומיעוט = = ע״כ

[illegible] האריכות [illegible] חושה [illegible] הרמב״ם בשבועות [illegible] דדרשי ריבוי
ומיעוטא [illegible] דפסין [illegible] ותרבות [illegible] (ב׳) [illegible] דאין [illegible] אלא —
[illegible] אם [illegible] ביאור [illegible] [illegible] דריבוי
ומיעוטא [illegible] דלא דרשי [illegible] אפ׳ [illegible] חייבים [illegible] (ד׳ [illegible]
[illegible] (ה׳) [illegible] שלא [illegible] אחרות בביאור
[illegible] וגם [illegible] שבועות (ד׳ [illegible]) ועל כל [illegible].

ליקא

ונרא' לי שתשובו' אחר שיצא בדברי הרוקח ליתא חברתא. דא פלגת הגזו'. דהרוקח פליג
וחזות דברא בדיו' הוקט' לתחילה שיכין לבא ענין אחר. דבתשובו' [צ"ג] אמרינן אי
בינייהו בין הש"ס תוי' תנאי ודחק' [illegible] עי' הפרט זכרו' גידולי' ורוק לפירו' זפירי' לחד תנא
והפרט ופלו' לנד וולדות האתוו' וסיג אמר רבינא דין שנא אב' גב' גידולי' ורוק ג' הלש גידולי אויר
אשר וגו' וולדות הש' ין הרוק נראה אין דבשבי' אין מש דגופרתי כלאו בתחא לדין ריר והוי כלו
נוסף על הפרט. ואיתרבי כל זיבי ואהש כלאו וצלוני הש' דלא דמי לפרטי. קלאו דברין ליהק
בתלו' קורבין לעניין בחולין (ד' ט"ו) הא בנזיר (ד' ל"ה) ומשנינן מאי תני בזוחי' כל תשפ' בין
דבתשווייה ורבינן כעין הפרט ואב' בתשי' כלל ש"מ ובינן מאי דדמי אף' בחד (ד) ומי' ופ"ל לא
ורבינן אלא אלו' בדבר[illegible] בתשי' לדרין [צ"ב ה"ב] ולא עלה דהרוק בחולין ומשינן ריך רק אחוי
ופי' להש' שכן אין ראשון אסור לגת כיון דנשר באשבולה מיטשם ילפינן לפירו' לא דספק כב' דינא
ולא קרינן ליה לזיבי גמ' דפרטא ולא בכל זיבי ואה' חרגול נמי דמי להו לא לפרט' אלא דאינא
לפרט זה והנץ שכן אין ראשו אסור מנכא דלאו כדרוס כלל נמא בדי תולה ולאן דספק
כב' בקי נמי לפרו'. אדבעה שיש אחא גליש מיטשם ערסולין חגבים לא קרינן ולאפרו' בכלל -
דפתיבי בההד' זבל זסין גלום נשי' דמה הדיוק דלאו דדרוס כבולא בדי לון לדברים החלודים
ויהי' פנים שיהי' לון לדברים הראשים הנקודים לא בקי ולאן דספק כלל עיך לבקי שיהי' -
דומה בכל הפרטים אך הנקודים ונקיף לפ"ג ואתי דלש מיטשם הויל אשבלה כנפים ופשי'
חלפין הוש' חשו בום ואין ראשו אסור אבל חונם חשובים כ"כ ולא הבנתי ורמז' דרה ז"ל דהא
חשוב להו אינו חשוב ולאי פריקה"ג אתנא דדי אה' חרגול נמי מאי נשי' דלא סבר לעולם.
כב' עיך ונשה' [illegible] ראשו [illegible] להא דלא [illegible] נמי חרגול דיש לו אדר עלוים [illegible] דלאון להם
אב הלא ודאי סימן חשוב דהלא צלוהם בי' זגל הבחות דוגלום יש אבו [illegible] לינה
דלאפי מירה התנעבה כל הש דלאון להם [illegible] צלוחם אבל [illegible]
ולאופת [illegible] ערגו [illegible] האוסנא דבחגבים דתוספ' [illegible] לכון [illegible]

חשוב הוא דהא ברוב [illegible] אין להם ראש ארוך. ודאי נמצא [illegible] פסקה הלכה הש"ס ותוספתא בקינן

דווקא אין ראשו אסור דבכל דבר אין ראשו אסור. ואי ראוי הוא כלו דבכל [illegible] דהוי תנופה —

[illegible] ברובו יהי' אין ראשו אסור. ושמא דלענין [illegible] דבראשון אסור ודלא תפסיה הש"ס

ותוספתא [illegible] בקינן אין ראשו אסור לא [illegible] תפיסה ולעולם לאו דווקא [illegible] היא [illegible]

[illegible] ואי נמי [illegible] הא ותוספתא [illegible] הא דראשו אסור לפי דעת החו"ד [illegible]

[illegible] לפרט אין [illegible] יהי' [illegible] דווקא [illegible] דווקא והוי [illegible]

[illegible] [illegible] דאלו [illegible] ואי [illegible] לענין [illegible] אותה [illegible]

[illegible] יהי' [illegible] בראשו [illegible] בתוכה [illegible] יהי' [illegible] אהש [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] להיפך [illegible] הדבר [illegible] כל [illegible] אין [illegible]

[illegible] כ"ב בתוספתא [illegible] אהש [illegible] אם נפל [illegible] דהיכי [illegible] בכל [illegible]

לפרטא ונמצא בהדיא [illegible] כל [illegible] קדר [illegible] כולהו [illegible] ולא דווקא [illegible] אבל [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ואם תנו [illegible] [illegible] גבי [illegible] [illegible] בפרט [illegible]

[illegible] [illegible] בשלמא [illegible] הא דווקא [illegible] חיים אבל [illegible] [illegible]

[illegible] חדא וחדא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דביאור התו"ס

בכאן [illegible] (ד' כ"ג) [illegible] ואם [illegible] התו"ס [illegible] דבהו ודאי [illegible] דווקא

[illegible] כל [illegible] שנמצא בפרטא [illegible] ודאי [illegible] אם נפל [illegible] באותה

[illegible] יהי' [illegible] בחד [illegible] והוא [illegible] לענין [illegible] ולא [illegible] כלו [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ודאי [illegible] גם [illegible] דהא אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היא.

דאיכא [illegible] [illegible] ואם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] כל חד וחד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] לאחר [illegible] דאי [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] לדבר [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] חיים

57

בקלוחיים ונמצא שכף יולתם ומגה דחוש פרי עפרי וגידולי קרקע. ולפ"ז ניחא נמי הא דבקלוא

אמרינן אף הפרט מפרש דבעי המטלטל וגופו ממון. ובאי שטרות אין דכל דגופו ממון הוא

כל המחשוב והא מאי דלמא דדרוש ריבוי ומיעוטי. ממעטינן אף שטרות ואף הא הסברא דבכל

הש"ס הוא רמ"ג כלל דווקא ומרבינן המטלטל דאמרו דחשיב כל אחד אף הגרוע נכתב [illegible]

דאין גרוע הרבה מפורש לפרט יותר הוא הרבה ומיעט. ולדידי ניחא דבכלל באמצעיתו אף

הפרט מפרש מטלטל וגופו ממון איכא הרבה פרטא אחרינא שוה לזה או כיוצא בו עלים. או

גבי פלוגתא דשקלא ועריא דאיכא בפ' יש נוחלין ובשבועות יד עד נמי איכא הרבה פרטא עכ

ופירקו ותם שיהי' דומה לפרטא ולהכי שפיר בפרטא הא דנזיר דהיכי דאיכא תרי פרטא

מרבינן דלא דמי לפרטא אפי' בחד כל אם ליכא הרבה פרטא לבתרי פרטא עלו בחד שם -

כל דבר דומה להפרט. שם כל דבר כל דבר דמיא דמי תלי בהא אם מפרכין בחד ותם לא יוכל

שיעשה ליבר תרי או תלת וכן הסברא נותנת דבהדיא דלמא כלל עיקר לא דבעי כל הדברים

הוי דהוי כלל. אף אם מאי אפשר כב' אף בדבר אחר בדבר לבתרא על הדברים וכן בתרי אף

ומ"ד בתרא עיקר דהוי נמי פרטא כ' דבתרא. מיהו והוא כלל אף אם מאי מיבעי פרטא נמי אפשר

לדוגמא היכי דבעי בכל הדברים. ולתרא ליכא להנהות. אף מאי. אמאי ריבה ר' [illegible]

דבתרא עיקר [illegible] או [illegible] שהאשפות הא גבי כל [illegible] מיעוטי [illegible] לומ"ד -

כלל עיקר והא דכל כלל לומ"ד בתרא עיקר. דבעי לומר [illegible]

תנא דכלל ופרט הוי כ' [illegible] בתרא אפשר ומיעוטי [illegible] כל כך [illegible]

מילי דהסברא לה יפה הוא. ולעם לפי זה דהנצחה לעיל דהוא רק אסמכתא בעלמא [illegible]

דהוא עד דריבוי הוא וודאי שמא. . . היוצא מדברינו דלמ"ד כב' עיקר [illegible]

אף שאינו לפרטי בחד יותר איזה שהוא היוצא דליכא אלא תרי [illegible]

[illegible] הרשב"א. בדרך הבא לעיל גבי מעשר דכסיל פרק [illegible] לישנא ד[illegible]

[illegible] קרקע. ולא בעי ולד לדבות הא[illegible] רמב"ם כב' עיקר ואב באי[illegible]

[illegible]

ובאמת צ"ע דין השייך לעניינים מקה"ז הנ"ל הא דבש והבצים והחלב הרי כבר וכאן ואין גידולי
מן האסור וגידולי גידולין מן האסור. וע"כ הפמ"ג כתב וז"ל פי' ה' [illegible] [illegible] אדתני בספרי
עשר תעשר את כל תבואת זרעך, יצא חוץ דבש וחלב כו' ת"ל היוצא השדה שנה שנה [illegible] באי לא
[illegible] הוי [illegible] מן אכלת חוץ דבש וחלב. והא קתני באכלת. ובצים מי אמרינן דפריכא
סימן. (ד) במעשר טא"ל [illegible] [illegible] בכל במעשר אפילו שנחון בכסף מעשר כתב [illegible]
דלוקחין אינו ראוי דר"ע פליג הרתם על ר"י בן נורי והלכה כר"ע מחבירו ולא דברין בא סימן
(ג) [illegible] וגם כרי בן עכ"ל [illegible] לא הבנתי כלל דברי הם הנלקחין [illegible] בלוקחין
דאיתא שם במשנה ה' הנלקח בכסף מעשר ואינו מטמאין טא"ל דברי ר"ע. וחכ"א
שנקחין בכסף מעשר [illegible] מטמאין טא"ל [illegible] מטמאים טא"ל אך [illegible] שנקחין בכסף מעשר. ולשרב
(ד נ:) [illegible] גב' אמר רבה [illegible] איממטמאים טא"ל [illegible] שנקחים בכסף מעשר. [illegible] דאפשר
דאינו מטמא [illegible] באינו [illegible] להיסף [illegible] במטמא שנח לא ידעינן כלל. [illegible]
ידעינן להיסף מי כיון בחלי הא בכסף וטמא [illegible] והם הא לא ידעינן [illegible] הפי' דתני
אריב"נ גופי' [illegible] ד"ט) הא אמרינן דבי ר"ה [illegible] את ריב"נ דבריו כו הדלחה בכלל הא
[illegible] בכלל, ועיין ד"ה [illegible] דריב"נ [illegible] [illegible] בגים [illegible] בכסף מעשר [illegible]
[illegible] [illegible] מטמאין טא"ל, דאיתא שם דבא סימן [illegible] כל [illegible] טא"ל חייב במעשר, [illegible]
במעשר. [illegible] [illegible]: [illegible] בגים ובצים אלמא [illegible] דבגים מטמאין טא"ל
[illegible] בכסף מעשר [illegible] [illegible] אראב"ם [illegible]. [illegible] לא הבנתי [illegible] צריך להראשונים לדבריו
[illegible] אחרים הא הראב"ם כתב להדבר [illegible] דברי דכתב הרי הן כבר וכאן דבראשית
[illegible] [illegible] כתב דבקי גידולי מן האסור או גידולי גידולין. ואין להם שום [illegible] על
[illegible] [illegible] להו [illegible] להראב"ם דגידולי גידולין מן האסור [illegible] הא בגמרא
[illegible] גידולי [illegible] ולא גידולי גידולין [illegible] [illegible] להו [illegible] באמת אין
[illegible] [illegible] בתשובות של הרא[illegible] [illegible] [illegible] תמיד [illegible]
להראב"ם

58

גם להרמב"ם הא' דדינא דגידולי גידולין. ונראה לבאר דברי הרמב"ם נקדים דברי התוי"ט אעתיקם
דהנה בפ"ט דתרומות מ"ו [illegible] כגון לוף ושום ובצלים. ופי' הברטנורה שגופם אינם —
גידולי גרעין ולכן [illegible] הרמב"ם בפי' המשנה שלו והרע"ב [illegible] התוי"ט ע"ש. ונ"ל דבריהם [illegible]
פירות אחרים לגידולי מן האילן פירשו [הרמב"ם והברטנורה] דלא פקעו מן הפירות. והכי
איתא בגמ' בשבת ה. ונ"ל דגמ' דאמאי נקט [illegible] להו ולא [illegible] פירות. ועוד נ"ל דמשנה
הד פ"ט דמעשר שני פירשו דבגמ' דאין הם בכלל גידולי גרעין [illegible] היא במלקוטין [הר"ן]
בדבריו וזה דבריו [illegible] דאמרינן [illegible] דהא אינה חשובה כאילן
שנה בפ"ה דמעשר ולפרש הל' פ"ה דמעשר [illegible] דהא לא קאי טעמא ולפרש [illegible] גידולי גרעין והא
[illegible] הא בברכות (ד"מ) איתא ת"ר [illegible] אין גידולי מן האילן [illegible]
כגון [illegible] ובצים ובצלים [illegible] איתא בפ"ק [illegible] אין גידולי [illegible] הזכיר
את [illegible] [illegible] גידולי גרעין. [illegible] גידולי גרעין —
[illegible] (ד"ע) [illegible] דהוי דברי [illegible]
לגידולי מן האילן [illegible] גידולי מן האילן ולגבי [illegible] דבריהם —
מיני גידולי מן האילן. והרמב"ם ס"ל [illegible]. אף הוא [illegible] דגם מיני גידולי
גידולין דבאמת. הוא כן דהם שגדלות [illegible] לגידולי מן האילן ולכן פירשו [illegible]
הא טעמא [illegible] גידולי גרעין [illegible] הגרעין [illegible]
לא גידולין ולא גידולי גידולין [illegible]. והא דבפסחים (ד' כ"ז) [illegible] הפירט [illegible] גידולי
גרעין ולא נאמר גידולי גידולין [illegible] הפירט [illegible] גידולי גידולין דהא
[illegible] יצירה גידולין [illegible] בכלל גידולי גרעין [illegible] גידולי גידולין גרעין. [illegible]
בדברי הרמב"ם בה"ג [illegible] שנה בפ"ה דמעשר [illegible] לגידולי
גידולין כגון הפירט [illegible]. ולכאן [illegible]
הא בגידולין גידולין. [illegible] בלשון לכן בה"ה [illegible]

ואין גידוליהן מן האיסור · ק' האי איסור ובקר דלאו ולאו איסורים וחלב · והאיסור דלא [illegible]

·והאי איסו' ודאי קרא היינו ביצים וחלב לגבי זה דאמר הרי הן כבשר דלאו ולא נאמר

הרי הן כפירשא גבי נאי אמלוהו ויין לשכר נמי · אלא איסורא בגופו לא גרע אלא ובנר

דלאו דאיכא גידולי גידולין שיין דאורייתא גידולי גידולין נמי נמי בנים באתם גידולי

קנין דהבשלות שאינות מן דבש שבורך באלו יין לשכר לבר לא הלכה · כתיב האי דאורייתא

דבש הגדל מן הנוקע [illegible] נפסלין להדי ברוש ה' תשובות פה · והא דגן כלו ועוף הבא

לגידולי מן האיסור חייב להפריש מעשרות לפי שאמר ראשית דגנך תירושך ויצהריך ·

ופה תירוש ויצהר ואמר בלשונו לגידולי מן האיסור לפי ולא נאמר גידולי גידולין · והריני עליהם

דהכא לא כתיב אלא דגן תירוש ויצהר דהם גידוליהם מן הנוקע [illegible] · וכתב שם עוד במעשר:

ואף ודאי דהכא במעשר [illegible] בקר בילפא לגבי מעשר היינו טעמא דאין גידוליהן [illegible]

דהם גידולי גידולין עליהם דהכא דכתיב דגן ותירוש קרינן גידולין [illegible]: והשתא שמא דבר

הא דנעשה המדליק ודאי לא [illegible] תלה פוסלין לקטרות ולקטו לא בשר [illegible] היינו דבהו היבלתא

טפי דאין בשאר דלפרש תרבינן בהאי גוונא היינו גבי [illegible] -

דהכא שלטינן דאיכא גידולין [illegible] כו' ונשיאת תרבינן ודאי לא עשה כו' וגם זה דנעשה אמר ·

[illegible] גבי הא דתנן לגבי [illegible] וגידולין מן האיסור · כא פוסלין לקטרות [illegible] [illegible]

[illegible] דהפליט דכל דעבדתא דלא [illegible] דבר לגידולי מן האיסור והא [illegible]

[illegible] נמי [illegible] דהוירא נרבי גאתי כיון דלא כתיב בקר דלאו ובו הנגזר דאלעזין רבינא ודאי

דאלעזין [illegible] דלא לשעות [illegible] עפ' [illegible] הנגזר דהאי [illegible] אבשר לדגים ובילים · ולפי דברים

אלו יתבאר הא דאמרינא לעיל דהכא דמסיק הכא יש לדגים ועופות יתירא כדבריי

[illegible] ובנה דלאו לבדו איכא צריך כל הני פרטא כו' אבל הטבואה

[illegible] בתחלא [illegible] · · [illegible] דאחות סברא זו פלוגתא

[illegible] דאמרו בתם פ"ב ואיתרבי כל [illegible] [illegible] כו' [illegible] ה' [illegible]

דאתא

95

דלא דמי לקושיא בכל דף ואנא אמינא ד[illegible] הגה' רע"ק [illegible] והי' בלשון -

בריבוי ומיעוטי הוא אף לרווחא דמילתא דבאמת הכא מיני' לא מיפרך כלל דפליגינן אף -

דסבר כר"ע [illegible] והראי' מהא דהקשו התוס' לפי' גמ' דאמר בשבועות (ד' לה.) דהתם [illegible]

דא' לא בר יוחנן הכא ר' אמינא דאיכא בינייהו הא דמשכחן עשו [illegible] דהתי' בפלוג

דריבוי ומיעוט והיאנו [illegible] רע"ק הא דריש נמי ריבוי ומיעוטי מהא דשבועות זה אחת

לפי דברינו אלה דהא הא ריבוי ומיעוט מ"מ סברי שבועות ביטוי לשעבר והא אף לרווחא דמילתא

וכן הא התוס' הגוף שם דר"ע סבר ריבוי ומיעוטי [illegible] קל"ה בחדא מחדא. אם אבל

ר' יונתן סבר דרשינן בכלל ופרט דלפ"ז נמי דרשינן כלל ופרט כ"ב עוקר הוא [illegible] דר' שמעון

[illegible] דסבר כלל ופרט מהא דתניא דבי ר' (ד' ט"ז) ביום ביום שם כמים הכל פרט

ביום [illegible] בריבוי ומיעוטי גבי ענינא דתלמוד שבוים דתנן דריש בכלל ופרט [illegible] ריבה

ריבה [illegible] [illegible] כסות שיחין ומערות [illegible] פריך [illegible] נמי

כסות שיחין ומערות [illegible] ביום [illegible] [illegible] בחד [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דרז"ל נמי [illegible] [illegible]

דתניא [illegible] הכא דריש בכלל [illegible] הכא [illegible] [illegible] [illegible] דלא

הכא [illegible] לרבות [illegible] [illegible] דדריש כלל [illegible] [illegible] לדידי [illegible]

ולית [illegible] בשו' [illegible] [illegible] [illegible] דתניא דר' סבר כלל עוקר [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] דאית [illegible] (ד' ה') בתו"ס שם לשבועות (ד' ה') נמי [illegible]

[illegible] [illegible] דתניא דרז' [illegible] לא נחשב [illegible] [illegible] דר' ישמעאל [illegible] סבר ר' [illegible]

שבועה לשעבר [illegible] כלל [illegible] נמי לא תיקשי [illegible] [illegible] דריש שבועות לרבי דלא [illegible]

[illegible] שבועה [illegible] דדריש כלל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נמי [illegible]

[illegible] כ"ב עוקר [illegible] [illegible] דרבי סבר כלל עוקר [illegible] [illegible]

[illegible] כלל [illegible] דריש [illegible] הכא גבי [illegible] [illegible] [illegible] כלא [illegible] [illegible]

דדריש

דדריש ריבוי ומיעוטי בהאי גוונא · ומאתה [illegible] היכן דריש דר"י הכי דמיירי בכה"ג
דריבוי ומיעוטי ומצטריך תאכלו להתיר כסות שיחין ומערות והא סבר כ"ו עיקר · והיכן
הלכה חוזר נא · א"ל דריבוי דרשינן · ותנ"ה רבי סבר כוותיה סבר ומתמא ג"כ עיקר וכ"פ ריש
וכ"ה תימה שבועות אלא אליבא דר"ע נאמר ולא לאסבירה לי · וכן משמע מהדי' דר' סבר כ"ו
עיקר והא במנחות (ד' נה ע"ב) דאמינא אליל דבאמינת הגמ' פליגי ר' ור"ב בתחום לפי דריש
כ"ו ונאמר מה הפרט מפורש דבר חשוב · ואם תלי בפלוגתא דכ"ו עיקר ובתמה דמיניה —
דנהמה לי' רב פפא לרבא ויסף כרבא פליגי דמשמיה דרבי כ"ו סבר מה הפרט מפורש
דבר חשוב ומה סבר מה הפרט מפורש אי מתכות הו"ל דפליגי רבא ור' סבר כ"ו עיקר
ובעינן שיהא לפרט בכל הדברים והו"ל דנאמר מה הפרט דבר חשוב · ואי דנאמר —
דהו"ל דריבוי כ"ו עיקר ולא בעי וגם שיהיו בחד לא ע"כ דריש מה הפרט מפורש לא מתכות
ופרי והא במזבין ר"י מעשיר [illegible] בגמרא לא [illegible] יפרטא אפי' אם [illegible] בתמה עיקר
דהא [illegible] לא [illegible] להב [illegible] ריבוי דריש ריבוי ומיעוטא [illegible] דהו"ל
כ"ו עיקר [illegible] · והשתא [illegible] דבריו הרמב"ם [illegible] בית הבחירה —
[illegible] מעשיר [illegible] ונסתרא דלשיטתי' [illegible] דאמרינן כ"ב
והו"ל [illegible] אליבא דריבוי דסבר בתמה עיקר ומעשיר [illegible]
[illegible] דהרמב"ם סבר בתמה עיקר · ונמצא דלא ניחא [illegible] · והא דמרבין דפסיק כה"ג בגוונא
של מתכות דהוה ליכא אלא חד [illegible] ליכא [illegible] אלא הא
[illegible] במתכות ובחד [illegible] שוי לכוון [illegible] דריש ריבוי ומיעוטי ע"כ [illegible] אלא
דהוי כלל ומיעוטא · וגם יסוד [illegible] נשיתא על הרמב"ם דלא פסק דנימא [illegible] פרא דהא
דריש בכ"ו והא דבעי שוי לפרט [illegible] גופו [illegible] דסבר כ"ו עיקר
[illegible] דבאמרינן [illegible] דמתניבי הרמב"ם [illegible] לא [illegible] —
[illegible] (בד"ה [illegible]) והא דמזבינן [illegible] על [illegible]
[illegible]

נזירות מהו נמי לפי מאי דפרשי׳ בכ״פ [בכל שבאמת לגבי דבקי׳ התוס׳ באשכלות] נמי דנזיר
וודאי ואסור בקרבן בלאו הא מתסבר לקיל ובזמן. ואין כראוי להוסיף דאף לדידי׳ דאתו בתם ־
מתמא לפירוש הרא״ש ז״ל גבי תשי׳ הרשב״א ז״ל דנזיר להיות בכל הדברים שבבאתם
לקיל לנזירין הרי [illegible] גולם הא קריבן נזירות בנזיר שעשאן א״כ מה השה א״כ הכתיב
ענבים וזהו כתיבי׳ אסור לבתם דמיינן דהרדקים בכל כל״פ דרשינן. והוי דסתמא דבק
ורבא דנזירה דפ״ק הפרוחנים דלא בכל פתילי. א״כ מאי מסבי גבי שתוים ענבים הא רבנן
דמסבי ענבים וכו׳ אלא מטמא דסברי׳ אף דלא והאי בכל״פ. אבל הלא דסברי דלא ניחא מבדק
און דכם אחר לא לפי תניא דהר״נ כאן כסין ורבא ומכלם נמי דאמון דלא תימי. א״כ לדידי׳ נמי
יאם הפסולים דהא רבנן דמסבי אף ענבים ומכל״פ [דהא זהו בכל״פ] ופרחים ופסולים ־
פרד כל אין דאמרינן בהדי הלתא דמסתני טובא ענבים דדמי לי בפל זילו. אבל הר״ן דם
דסברי כב אין נמי יאם הפסולים דהא לוי בהא דר׳ דפסוק. ומשמעות נמי לפי תניא
ומשו׳ דלמ״ד בהמא ענין נמי יאם פסולין נמי ומאי בקורה לרא״ה ואמתו דברי ריבוי ומשמעות
היינו עולם דהא אמרינן בפסח [illegible] ולמאי דמסבי בגוים ולבכל דמסבי נזירות לגזירה
ובנזיר דמסברה דין וללמדון לחוב דסברי ריבוי ומיעוטי כל נזיר כרותא הנזיר נמי דדרשי׳
ריבוי ומיעוטי ולמאן [illegible] להר״ב בפ״ל . . [illegible] אחת ואחת ירבה ביום בכל״ס ומסתמי ־
סנהדרין הי׳ כתוב [illegible] ונראה מטמא דבכל״ס כתיב נמי. אמר בלאמנה. ולמאן דאמר דהוי
תניא דמה יכי תיתי היינו טעם אחר דלמה יא פ׳ מטמא דרבנן הא סברי דרבנן ־
אבל לדידן מאי דרבנן לא אתי ופרש בכל דסברי דלא כרבא [illegible] ניחא
ודי בזה ונכא ואסור כל התחיות לכל הרא״ש וכסן בלשונות. [illegible] ניחא בה׳ טעמות
ברעת. והנ״ל [illegible] לולי [illegible] דרבנן ונזירים [illegible] דסוטה הלי׳ [illegible]

דה

אף לם

אח"כ שנינו בג' הלכה עוקבת המקרא [סוטה ט"ז] התורה אמרה תער והלכה בכל דבר לפי ואם
אמרת לחלק מ"מ הא דקרא כתיב בסוטה והלכה בכל דבר. ועוד שם אמר ונקט שנאמר והי'
ביום השביעי יגלח את כל בשרו כלל את ראשו ואת זקנו פרט ואת כל שערו חזר וכלל כלל ופ'
אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מקום כינוס שער ונראה אף כל מ"ק
ריבה שער רגליים ושער של בית השחי ודבולי גופא. פירש"י נראה ושער דבית השחי
כינוס שער ושער דאנשים לפי ומסיק דלאו שנראה הוא. דאינו עוקר את המקרא אלא דרבנן
ר"א אמר הא דדרשינן כלל ופ' ר' ישמעאל ועוקבת דר' ורוצה לפי האי תלמודא דבגמרא דנדה אתה
כל גופו כבלעם [illegible] ואמר ר"י היא אלא ר"ע דדריש ריבוי ומיעוטי דתניא והי' ביום השביעי יגלח
ריבה. את זקנו מיעט וגילח את כל שערו חזר ריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל
ומאי מיעט מיעט שער שבחוטם. ולשון הרמב"ם (בפ"א מטו"ה א') וז"ל כיצד יגלח מעביר תער
כל שערו הנראה אפי' בית השחי ובית הערוה שנאמר שערו כל הגוף עד שיהיה
כדלעת. שנאמר את כל שערו יגלח נאמר ראשו מגלח לרבות כל כיוצא בהן ולמעט
שער שבחוטם לפי שאינו נראה והשיג עליו הראב"ד כי ודאי שער דבית הסתרים. אם
אינו נראה אך איזה טעם נתן גבי שער החוטם לפי שאינו נראה אלא עיקר שאינו קבוע
לגדל [illegible] ולכאורה הא דדריש הכא ר"ע ריבוי ומיעוטי [illegible] הא דרבנן [illegible]
נ"פ דסבר ריבה ומיעט דלא [illegible] דגם הכא הלכה עוקבת את המקרא. ושנין זו דינין הרמב"ם
ר"ב [illegible] דאמר דודי אינו מגלח את כל שערו וכי תימא ולשון הרמב"ם ג"פ דכתיב כל שערו
ריבוי הוא [illegible] לשון ריבוי [illegible] הוא [illegible] ריבה לשון הרמב"ם איתא [illegible]
[illegible] דהא דאינן דדריש ריבוי ומיעוטי לא בעי כלל דהוי דמיעוטא לא [illegible] חדא
[illegible] ולא [illegible] להדי' לרבות כל כיוצא בהן [illegible] דבעי [illegible] הא [illegible]
[illegible] בשרו [illegible] שוה דהא לפרטא [illegible] בתם
מ"ק

Jewish Theological Seminary of America
LIBRARY

רה״ וכו׳ שנה לפרטא בחד [illegible] נשאה· אבל ר׳ יהושע דגמר שתא דבעי [illegible] שער

מי שלום דסבר דלא [illegible] עיור כו׳· וכו׳ שיהי׳ נשאה גמ׳ דלהב׳ הוא עיון בעינן שיהי׳ נשאה

חוץ מדפרכינן באיר לרבנן דדרשי פ״ק· ולסברתם דבתשא עיור הוא דלהב׳ לב״ב

דלהב׳ הוא עיון· ולהא פרי נמי· ומ שיהי׳ לגוה לרבות [illegible] דהכא אפ׳ אם נימא

דבעינן נשאה גמ׳ שבי שער הרגלים· ואבל לר׳ יהודה דאמרינן בתם בתרא לא בעינן· ואמר

דפרכיסין ואמרינן דבעי׳ כו׳ נשאה ואבל לא נשאה גמ׳ [illegible] שער דבית השחי

דלא בעינן ומ שיהי׳ בבשרו אם נשאה לראות נמי לראות דהכי פירשו של הרמב״ם·

הראה באפשר לראות ולנשאה דר׳ יהושע [illegible] האיך נשאה לענין כו׳ ולא באפשר [illegible]

ומעט הרמב״ם ומ הלא בתוס׳ דאינו נשאה פי׳ דהבשר אין באפשר לראות· מהא

דדייק בשרו הנשאה· ולמה לי הרמב״ם מס׳ שהביא עלו בהא טעמא דלפי׳ דאינו נשאה הא

בהד׳ [illegible] ותחילה בשרו הנשאה· ואינו לר׳ יהודה כל שנין יבאו· ואבל בפי׳ [illegible] דדר׳

גם הכא בכ״פ ולשון לרבות כל פורצא בהן· דפרכב כו׳ [illegible] דאגיל בתם בתרא

ולפי׳ זאי הסוגיא לעיל דרך [illegible] לא דרש ריבוי ומיעוטי והא דשבועות [illegible] להם דפאי

ריבה ומיעט נמי [illegible] דאמרינן גבי שבועות· אי נימא דכולם רק׳ [illegible]

מגלו דרש ולהכי נמי לר׳ הלה״ג והא דשבועות באמת אב׳ ביו ר״א לר״ע [illegible] דדרש

מ ריבוי ומיעוטי· [illegible] בחוץ ולאם דבהא גופא פליגי ר״ע [illegible] הוא [illegible] רי

ולובא דר״א· ור״א לא דריש [illegible] ומיעוטא [illegible] דפירש ר״א [illegible] יעשה

בריבוי [illegible] לעיל· [illegible] דבהא אפי׳ ר״א [illegible] הא׳ [illegible] יעשה

שפף לחלק [illegible] לדרש בריבוי דאו׳ [illegible] ומיעוטא [illegible] לעיל [illegible]

ואבל לעולם דריש ר״ע נמי ריבוי ומיעוטי... [illegible] האסיבות [illegible] דהרמב״ם אגיל בתם כ״ב

ולא [illegible] בחד [illegible] להוות· ומנה היכי דכתיבי טובא פרטא בעינן [illegible] ותירין כל

דכתי׳

דברי הר"מ ובאמת הוטב בדיוק גם להם תמצא אינה לפי זה סתירה בטור —
ובאחרונים ותרצו לקמן היטב בסברת הש"ך דדרישה [illegible] והתרא עיקר: ודו"ק:

שבת (דף ע"ג) ד"ה גמרא אחד זר בשוגג חייב חטאת פשיטא הא [illegible] דבכמה איסורי מלאכות
ומלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב אלא אחת [illegible] והא אמר [illegible] חייב על כל אחת ואחת —
לכאורה [illegible] ואי נימא דהכא איסי איירי בשוגג שבת דאינו חייב אלא אחת ודהתם
איירי בשגגת מלאכות דחייב על כל אחת ואחת באמת בפרק כלל גדול (דף ע) החילוק בזה
ונראה לתרץ דאף אמאי היתרו את הגמרא [illegible] דברי יחיד דכולהו תנאי סברי
[illegible] ולדאי איסי [illegible] איירי בשגגת מלאכות [illegible] ר' חייא פירשא דאיסי ולפי
היתר אורך. אבל נראה דהכא פליג איסי אמתניתין דכלל גדול ולפי היתרו אותך [illegible]
פי' [illegible] דברי איסי [illegible] ודו"ק:

אבות פי' רש"י ד"ה חייב על כל אחת דכי ובא להודיעך [illegible] והיה [illegible] להבין נשי'
אינו דפריך הקשה על אלא אחת ולמה [illegible] רש"י דמשמעינן [illegible] דאינו חייב על התולדה
[illegible] דעשה [illegible] אבות ודפריך [illegible] אינו [illegible] בכלל [illegible] ב' פירושים והביא
הגמ' לדאיסי [illegible] רש"י [illegible] דמינן אתא לאשמעינן סבא החטאות ולא היא דאינו —
חייב על התולדה [illegible] ועוד [illegible] חוקה דתולדא דפריך כן אחרי דפירש כל האבות —
ומלאכות דמתניתין [illegible] הסיפא דמסיים אלו אבות מלאכות [illegible] ואי [illegible]
דחייב על התולדות [illegible] (דף ע"ה ע"ב) [illegible] חנוק [illegible] כאן [illegible] הקושיא
הגמרא [illegible]: ונראה לתרץ בטוט"ד דלכאורה דחנן כאן ב' קושיות. חדא קשה דלמה ואי
קשה הגמרא דהוא פליג איסי אמתניתין והשתא לתרץ דבר [illegible] איסי גופא פריך דלמה
גם [illegible] קשה הגמ' [illegible] ולמה כי [illegible] אנו לתרץ [illegible] יגידו [illegible]
[illegible] לרש"י הא לא [illegible] רש"י [illegible] גדולה חדא [illegible] התורה של ר"ו [illegible] נשי'

דהא

דהא דחייב על כאו"א הוא משום שנפשות בכל ואף אם לאו דמינה אתא לה לאוקמי ואם
הא כל הש"ס מינה אתא למעוטי ולא לחלק כרת ואף למ"ד ובאיסור [illegible] דתניא ר'
אני עולה יפה והמתלמדין אינם יכולים להעלות על איסור דאפשר דהכי מתלמדין ולא הסתירו
לזה בא רש"י לחשוב הכל דלא בכרת (זה) פירש"י על הרבה על אלו לאפוקי מ"ד דהא אינך דלא
מני כאן וכו' דנקט להם מאסיק כאן רש"י בלשונו ונראה פשיטא דלא שמא הני דפליגי דהא
המתלמדין לא איירי בחייבי חטאות רק למנות האבות ואף אלו אבות ממעט דלא יש יותר אבות
לזה בא רש"י לומר רק דמינה אתא לאשמעינן חייבי חטאות ואף שמא לומר אלו אבות
בלא יש יותר חטאות ואף יובן דאתא לפרש דאלו למעוטי תולדות אם לא דאשמעינן בריש
חולין חטאות והשתא בא רש"י במתלמדין לחשוב כל הנפשות הנ"ל לומר דזה בא להשמיענו [illegible]
החטאות ולא בא זה לאשמעינן דהא זאת כרת נפקא מתלמידין דריש כל בנפשות התלמוד רק
בא זאת להשמיענו כדי לאשמעינן דסיפא דהרי אלו לאפוקי מ"א ואף אחר החנינא למעוטי כבר
הסוגיות הש"ס ואף שמא תפרשנא דהוי ליפא עליו נפשו כלל ואף איפא לומר תירוצא נ"ב
אבאיסור ואף נראה דאיסור אבאיסור. ולזה מדייק לשון רש"י דהכי בקושיא בלשון ובא להשמיענו
לסיפא מסיים לאשמעינן ע"כ ודו"ק היטב: סליק

ברכות

(דף ב:) אמר רבי עקיבא ר' יוסי כל דיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפי' על
תנאי לא חזר בו. משה ע"ה [illegible] ואמר הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול וכו'
ואעפ"כ דבקו ע"ה רחמיו ע"י אמרה אומה בערך וכו' ואין להעלות על לב לומר שכל דיבור שי'
יוצא מפיו שאם דנפיש זכותי אבל גבי דיוצא מן בתנאי ולחשוב הנאמן דאיתא על פסוק
הרף ממני תולהם הוי בו וכו' ויבטל הגזירה וכו' והאי דנקט אתה ואעשה אותך לגוי גדול
כדי לשב אדרבה מחמת זה אסכים ולא יתפלל משה לבטל הגזירה כדי שיהא לגוי עצום
אלא ע"כ ויפרח. לומר דדבר זה ידוע לכל שכל דיבור שיצא מפי הקב"ה אפי' על תנאי

אינו

אינו חוזר לו ואי פריך עלה בתפילתו פלוס ויתפלל: ודו"ק היטב: סליק

נפתלי שם (ד') גמרא אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן ולכן פריך דבקן כו' ויבא אלו שיעור כו' עולם דלא
עסקת בקבר כו': הלשון מאי פריך האי [illegible] ודינא יכול הוי חיים מאיזה טעם. ואמר הגמ'
דאיתא בגמ' עד חזקי' לא הוה חולשא חולה ואיתפח. והשתא איך דאמר חזקי' מאי פריך
האי כלום זה לו להוסיף בשנות ימיו ויוסף אותם ולא תהיו ללמוד דגמ' לעוה"ב הא אין אם
בניכם את אתם כו' שנת חיי [illegible] דגמ' לעוה"ב דאי בעוה"ז הא דבקי ידיע שאין
שום חולה איתפח להשיב לו יעקב אי הוה איתמר סתם לא הוי לי ללמוד דגמ' לעוה"ב רק
שום דלא עסקת בקב"ה ול' חלאים כתיב ואין לו בלתי כו' ולכן הוסיף להם כהנו לשון

במדרש איתא גירסא בדיוקא ה"ג עליה הדבק כו' לבקר החולה לחזקי' עכ"ל ויש להבנות
להם שם המדרש גירסת הגמ' דהנביא אמר לחזקי' לך לבקר את החולה. ואמר הגמ' לחשוב
בבירור נשיאי העולם דמילין דהכא הי' [illegible] להביא ישעיה על יש לך חזקי' לבקר את ישעיה
אלא כו' ושכח לחשוב דאיתא באלישע ויתחזק כי"א המוטב שלום דינמא הי' בריגלא דינוק
לכך הביא ישעיה על חזקי' [illegible] בהכרח לישעי' לילך לחזקי' אי שלום פירש נ"ל דאזלינן בתר
ואי שלום כי האלישע דחזי לדו. אבל אי אמרינן כגירסת המדרש דהנביא אמר לך לי הדבר
נשיאי העולם לדינתין דהוי לי להביא ישעיה על חזקי' כו': סליק:

ב"ב (ד' כ"ג ע"א) בתוספות ד"ה מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה כו' ואם לקחו אפי' בית
רובע הרי הוא בחזקתו: גמרא: אמר רב פפי משמיה דרבא זאת אומרת טוענין ליורש
וטוענין ללוקח. ולכאורה קשה הא לעיל בתוס' ד"ה והא אפי' הריב"ם דהיכא שלא בא להחזיק אלא
לחשוב בחזקה [illegible] חזקה שלא בטענה כו' לרב פפי בטוענין ליורש וללוקח דהוא עליה
אמרינן בתוספות דהוא בחזקתו שלום שלא בא להחזיק אלא בחשש בחזקה. אבל היכא שבא
להחזיק ולאו ודבידי הוי לגמרי אין [illegible] חזקה שלא בטענה כלו בחזקה: [illegible] לחשוב
דלי

דמעיל גבי ערבי דרי' דהלי' נראה במלוה דבפרק הש"ס הא"ע הרש ופי' הריב"ש דאין מועלת
חזקה שלא בטענה היכא שלא בא להחזיק אלא בתשלומי במלוה דבטענה דבעינן חזקה נמי
בטענה היינו עלום שבא להוציא הנשך מידי המוכר בעינן חזקה בטענה שיטען אתה
מכרת לי או נתת לי במתנה אבל בתשלומי במלוה שטוען ששילמתי בחנם שלך ולא אמר לי אלא
דבין עלום יהוי חזקה בלא טענה ממילא אבל הכא בתשלומין דהריטב"א הר' שלא לגמרי ולא
הוי נראה וכי סברי שפיר הריב"ש דאין מועלת חזקה שלא בטענה אפי' היכא שלא בא
להחזיק אלא בתשלומי במלוה דכיון שהריטב"א הר' שלו לא מיירי נראה ולכך אין מועלת חזקה
שלא בטענה ואפ"ה אמרינן בתשלומין שאם לוקח אפי' בית רובע הרי הוא בחזקתו ולהכי
שפיר נאמן רב פפא גאת אומרת דטוענה לויר' ולוקח עכ"ל:

שם (ד' פ"א ע"ב) ודילמא בי פלגים נינהו ובעי נרה [תוס' נרה לא מעכבת] ופריך ולא] והא
אמר רבי זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו [תוס'] דעביד להו
כר' יוסי בר' חנינא. והנה יש בתוס' ד"ה [דעביד להו ליוצא דעבידי פלגסתון] שנראים לנמסי
ביד שוח ותירצו בדרכי נאמר ר"ז מביא ונשא עליו שמביא בעצמו עכ"ל התוס' [תוס' נ"ה]
בילה אתא לאפוקינהו מתחולה ועשר עכ"ל והכא עליו דכל דבר שאינו ראוי מדרבנן כי
הכא דאינו ראוי לבילה עלום גזירה מדרבנן דהא אתי לאפוקינהו מתחולה ועשר אפ"ה
מקרי אינו ראוי מן התורה ואינו נראה. ויש להוכיח זה מגמרא בסוטה (ד' כ"ג ע"ב) מתניתין:
המשיא סוטה בראש העגלה האיון פורה ואין עולין לה ביאה ונאמר הנה [ד' כ"ו ע"א] מתניתין
ומה ר"מ היא דתנן המעשה סופה עלגבי במשנה ר"מ מגליר ור' יוסי מ"ט דר' אמר רא"ש
הסיעות תעשה לה לבקות ויוק סוטה הראוי לשכבה יצא סוטה שאינה ראוי לשכבה עכ"ל
ור' הוא ניי מדאורייתא מחוי חזי ודרבנן הוא דגזרי כמ"ש עכ"ל ונאמר יש בתוס' ד"ה סוטה
הראוי] דבעלם שאף לוין בסוטה המעשה על גבי במשנה כן פליג בתולתן עכ"ל: ודו' פליג

דסבירא

דסבירא ליה לר״י בסוכה העשויה על האילן דמדאורי׳ חזי אע״ג דרבנן גזרי בה
להכי ס״ל לר״י הכא דמיירי אינה ראוי׳ דאורייתא היכי דאינה ראוי׳ מדרבנן אף לחשוב גם
עקרים עלה נשוי׳ הוא דתנן אחשוב אלא עשר שנה ר״י עשור חוץ אדם ולא יה׳ בחג
לר״י ס״ל דאדם ולא בית דטעמא דר״י ד״ל דאין אדם יה׳ דעשר שנ׳ חוץ גבה הוא
דאע״ג דאין אדם ולא עלום דבעינן לכי וליכא אע״ג דמעשר שני אילן לא הוי רק מדרבנן דגזרו
דתירש ויכפר אתו רחוינא אפשר כבר הוא הרי ס״ל לר״י דכשר אע״ג דאינה ראוי׳ מדרבנן
לאו מיירי אינו ראוי׳ מדאורייתא לפטר. ונראה לחשוב עפ״י דאיתא בגמ׳ סוכה (ד׳ ט׳) סוכה
ישנה ואיזוהי סוכה ישנה כל שעשאה ל׳ יום קודם לחג ב״ש פוסלים וב״ה מכשירים
ומחשם בגמרא דטעמא דב״ש דפסלי דאמר נרא׳ חג הסוכות תעשה לך בעי׳ סוכה העשוי
לשם חג בעינן וליכא דכיון שעשאה ל׳ יום קודם לחג לא הוי לשם חג. וב״ה דהוא מיבעי ליה
לעשות סוכה בחש״ה. וכו׳ ס״ל נרא׳ דאיתא פלוגתא דר״א ורבנן סוכה העשוי בחש״ה ר״א פוסל
ורבנן מכשירי. ר״א נרא׳ דחג הסוכות תעשה סוכה העשוי לשם חג בעינן ורבנן מכשירין
אית הוא ליה לב״ה נרא׳ דחג הסוכות לומדי דסוכה הראויה לשם חג בעינן דס״ל דר״א
דאין עושין סוכה בחש״ה. והשתא היא פלוג׳ ר״י ור״א. דעושין ליה נרא׳ דחג הסוכות
סוכה הראויה בעינן וס״ל דבכה״ג דאינה עשויה לגבי בה״מ ור״א ד״ל דנרא׳ דחג הסוכות
עשוי׳ סוכה הראויה לשבעת ימים בעינן וס״ל דבכה״ג דאינה עשויה לגבי בה״מ. ור״א
ד״ל דנרא׳ דחג הסוכות עשוי׳ סוכה הראויה לשבעה בעינן ולא כה״ג דכתב׳
דטעמא דב״ש דפסלי סוכה ישנה עליה דבעינן עשיית הסוכה תהא כוונתו לשם חג ור״ה
נמי ס״ל הכי דסוכה הראוי לשבעה בעינן וליכא וכיון דאין עולין באילן ביו״ט לא הוי סוכה
הראוי לשבעה והא״כ פליג וס״ל כב״ש ור״א דלא כהלכתא עכ״ל נשאר לחשוב דר״י ור״י ס״ל
דבאו׳ דאינה ראוי׳ מדרבנן מיירי שפיר אינה ראוי׳ מדאורייתא פשיטא ביאשון רק
דפליגא

דפליגי בסברא דלוא דר"ב ס"ל דמדאורייתא וחזי חזי ולרבנן הוא דגזרו [illegible] ס"ל דהיכא
אורייתא ביאה דאינו ראוי מדרבנן זונה אינו ראוי מן התחלה כי הכא דאסור דאין ראוי מדרבנן
שלא אחר לא הניחה ותשובה מקודש זונה אינו ראוי מן התחלה לאינו נשא הוי ור"ח דכיון דאינו
ראוי לנרות שלא אחר לא הניחה ותשובה מקודש זונה אינו ראוי מן התחלה אבל גבי סוטה
דהדרה לא הוי עלה הפסול וחזרת עבדו דלא הוי פסול וה"ל דלא מן התחלה אלא סוטה אלא
ונפשר לומר ברוח אבויה · אבל הכא דעדה היכנה הוי כזרה רק דמיבדה לחש שלא יקלה
ויתלש ס"ל ור"ח יפיר דלא הוי רק מדרבנן ומדאורייתא וחזי חזי ור"י ס"ל דכיון דאינה ראוי
לשבעה לאו שהוסבה דמודי עלה הפסול וחזרת עבדו לפסולה: [illegible] ולהם בירא ותו
גם הנשים להגיונו והאי במשנה דס"ל ור"ח התם דכל רק דאין אדם יוצא בו יח' אעג"ג דמעשר
אילו לא הוי רק מדרבנן דתירוש ויצהר אמר רחמנא אפקה כל הלא הייני עלום ב"ש
לר"ח דהדרה לא הוי פסול וחזרת עבדו דעדה האחרונה הוי כזר רק עלום דהוי של מעשר שאין
אדם יוצא בו יח ור"י ס"ל דאדם יוצא בו יח עלום דמעשר שני שאין הדיוט הוא · [illegible]
ות[illegible]שי להגיונו והא בהפו יולדת דר"י דלא פלוגתא דס"ל סוטה הראויה לשבעה בלונן
פב"ש ור"א דלא כפלוגתא הייני עלום בהדרה לא הוי הפסול וחזרת עבדו דעלה הסוטה הוי כזרה
רק עלום שנאמר לי ונשים לחג פסול לה קל ולר"ש זבי סבר יפיר התם פבה דאין עושה סוטה
בחשו אבל הכא דסוכה העשויה כקלע האילן הוי הפסול וחזרת עבדו ופסול שאין ראוי לשבת
ויום ופסולה והשתא א"ש מה פריב הת"ס בקב"ה דעביד להו דר"ש מי א"ש דגלאם הנזרא
שלא אחר לא הניחה ותשובה דהכי זבי סבר יפיר ר"ח דזאי דאין ראוי מדרבנן ומודי
אינו ראוי מן התחלה שיוף לנזרות בולט זבי סבר יפיר דסוטה ראוי לשבעה: תם השטה:
שם (דף נ"ו) כותבין שטר אלא אע"פ שאין שניהם וכו' כותבין שטר לוי אע"פ שאין שניהם וכו'
וכאן יש בתוס' ד"ה כותבין שטר אע"פ דפריך בבמ"א מי פריך בקב"ה ולכתוב שלא פרטו ולות [illegible]

פי' ומוכר

ומוקי לה בשטרי אקניתא ואביי אמר עדיו בחתימתו זכין לו. ולפא"ז נמי נ"ל על הא דאמר ר'

כותבין שטר למוכר ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן לאחד וכתב לאחר בתשרי ואתי הראשון וטריף

מן הלקוחות שלא כדין אף את זה נמי נוכל לתרץ בהא דאמר אביי עדיו בחתימתו זכין לו אף

הראב"ד ז"ל בב"ב (ד' יט) כתב בשם האלפסי ז"ל דהא דאמר אביי עבח"ז היינו דווקא במוכר

אבל גבי שטרי דמוכח מוכר לא והשתא לא יעלה תירוצים דהא דקאמר אביי דהא הכא במוכר

איירי כדקאמר וכותבין שטר למוכר עכ"ל וכבר הקשה הש"ך ז"ל והוסיף עוד להקשות דמנ"ל הא

סברא: ונראה ליישב דשני הנך מתלמודא חדא בחבירתה דהכא התוס' דה' זובין —

בגיטין ב"ה (ד' כ) כתבו ז"ל ואת"ל והא אביי סבר כר"א דאמר עידי מסירה כרתי: ור"א סבר גבי

כתב לזה ולא מסר לו כתב לזה ומסר לזה אשר שמסר לו דהיינו האחרון נמי ואביי —

דאמר עבח"ז הו"ל מוכר הראשון נמי כיון דכתב דהיינו עדיו בחתימתו ותתרצו דה"ק אמרינן

עדי מסירה כרתי היינו בב' שטרות שזמנן שוה כתוב בשוה ביום א' ואין שנדע מתוכו

איזה קודם עכ"ל אבל אם אין זמנם שוה החתום קודם זכה עכ"ל והא לא חיישינן דילמא

נמי כתובתה ביום שכתבה האגב דהא לא ניכר שתפלס ביום כתובת [illegible]

והנה ע"ל דהר"ן ז"ל דלא ניחא ליה לכנוס בדוחק תירוצים הנוח לו אבל מהו"ס כר"א דעדי —

מסירה כרתי ולזה מסר לו תחילה נמי ולא עבח"ז והתם גבי כתב לזה מסר לזה עדי הוי

במוכח ומוכר: ומעתה יונק דיבן זה ליקח דלא תפלה לראשון בדעת הר"ן ז"ל אלא אבר

מסלקין הכא דהנך התוס' בקה"ה וליחוש לשם נאמני בקושית הש"ס אתי כר"א דמיחף —

ובהולכנו איירי ואע"ג דעדי מסירה כרתי עכ"ל ליחוש לאחר שכותבין לו גט בלא אשתו עד לא

יתנו לה לדעת אם ש עכ"ל עכ"ד אבל לר"נ בדינן להא שופח מתוכו מי המגרש ומי המגורש:

והרמב"ם ז"ל הביאו ז"ל ר"פ כל הגט חוץ עדים הרמב"ם דהא מדמינו הגמרא וליחוש

יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת דילמא כתב גיטא ואיתתא דהאי ולשי' זאת אומרת

שנ

64

שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין לנשותיהם אלא זב"פ ז והא וודאי לר"מ נסיבינן
דאי בעי בע"ז לר"מ היינו היכא איכא למיחש דבילמא מטי לה לאיתתיה דהאיך ויבא ע"ז
עמו ויעידו. ולעולם לר"מ עד אלא וודאי לר"מ נסיבינן ואפ"ה חשינן דזב"פז מגרשין אלמא לא
בעי ר"מ שיהא הגט מוכיח ומוכח עכ"ל הרשב"א ז"ל... והשתא לכאורה תיקשי בשלמא לתוס' דר"מ
בעינן שיהא מוכיח ומוכח קדקייל אבל להרשב"א ז"ל דר' מאי נפריך וליחוש דילמא ותשתין פר"א
אתי אלא עכ"ל כהרי"ף ז"ל דהב"ע לא אמרינן עידיו בחתימתו זכין לו בזמנו ומשפר ומצח שפיר ־
דמתניתין פר"ז אתי מיהו דאי קרא תועלה ס"פ דכותבין שטר ומוכר דהא לר"א לא אמרינן ־
עדי חתימה בשטר זה וכ"מ בדברי הרי"ף ונחוש דילמא כתב ליתן עפ"י אע"כ דפר"ז אתי ולא בעי הגט
ר"מ מוכיח ומוכח כלל באשה ... ומרי"ע שיטתיה דכיון דמתניתין פר"ז אתי לא חיישינן
דילמא כתב ליתן בשתי עדי דר"ז ס"ל דחב"ל ומשנין עכ"ל גם בזה והכי כיון דמתניתין ־
פר"ז אל פריך הש"ס וליחוש עפ"י הרשב"א ז"ל ודו"ק:

שם (ד"ס ע"ב) אמר אמימר תלתא מהימני ועדיו נדשיה נאמנין מר בר רב אשי אמר באשה ודאי
נאמנת הוא עליה שלא כהוגן לה יען שלו שלא כהוגן אפקינהו רבנן לקדושיה מיהו עד ופסול
הרשב"א פי' בשם רב אשי דבאשה וודאי לא הוה נידשין. ולכאורה יקשה זה מן הגמרא ־
עכ"ל דמשום הכא הסוגיא גמרא דהכא הרשב"א הנ"ל עד אמימר מקדשין (ד' ב' ע"ב) דפריך ־
התם הגמרא ונתא הכא האיש נאמן. ונעשה עדים דנא בעי למיתנא ס"פ ונאמן את עצמה בעידה
תנא מי מצא בגירה ופריך ולתני האיש נאמן ונעשה ונעשה עדים דאיכא מיתת הבעל דלאו ־
איהו נא ... מן שמי הוא דמינסבה ולאיבעיא אי תנא נאמן הא"א אפילו בע"כ מש"ה תנא האשה
נעשית דמדעתה אין שלא מדעתה לא עכ"ל דמינה ומהתם דאין אשה נעשית בע"כ ונעשה לאחרים.
ותסרי דהוא מתשו כשני נאמן ולפ"ז יהי' שינויא בתרא גמרא עד דהיכא דאיכא לה
שונות בגמרא הלכה כלישנא בתרא ולכ"ה פין הרשב"א פגמרא. ולכאורה נ"ל דה"ל דשינויא

בתרא

בתרא נאי נמי לאוין דהנך איתא שם בקדושין דתני׳ ר״ש אומר מפני מה אמרה תורה
כי יקח איש אשה ולא כי תלוקח אשה לאיש מפני שדרכו של איש לחזר אחר אשה עי׳ ש׳ ואיתא שם
בתוס׳ כי יקח דבעינן בע״כ ולא כתיב כי תלוקח דבעינן מדעתה ולכאורה קשה הא מצינן נמי דבב״
דהכא ביבום דמדאורייתא אשה נקנית אפי׳ בע״כ ולא פליגא אלא מדרבנן דמצריכא [illegible]
רבנן אפקינהו הנהו לקידושין מיניה אבל לכו״ע מדאורייתא אשה נקנית בע״כ ע״ש כתב התוס׳
כי יקח דבעינן אפי׳ בע״כ לכאורה מאי קשי׳ להו לר״ש ועוד [illegible] דהא קשי׳ להו דהא —
דהכא ביבום דהנך קידושין הו״ל כדונא דשתכחת אחר׳ כמו דתלאוה וזבין דאותא —
התם בגמ׳ אמר רב הונא תלאוה וזבין זביני׳ זביני׳ מ״ט כל דזבין אינש אי לא דאניס לא
הוה מזבין ואפי׳ הכי הזביני׳ זביני׳ אבל בלא דאונס אונסא דגופא ואונסא באחריותא
אלא פרחתי׳ . ונראה אמנם דאמר שכופין אותו יכול בע״כ ת״ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד
שיאמר רוצה אני . ובלא״ה התם דלשמא לי דתהוי לה כפרה אלא [illegible] וכן אתה אומר
בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דבעינן [illegible] דבונא דאמר רוצה אני לבסוף ואתי
שפיר ר״ש [illegible] כתיב כי יקח דבעינן דלא אפי׳ לבסוף מדעתה ולא כתיב כי תלוקח דבעינן —
דבעינן מדעתה לבסוף . . . ונראה לענ״ד דר״ל דהתורה בתרא נאי נמי לאוין דהא
[illegible] אונס דתלאוה וקדש קדושיה קדושין הו״ל דהונא היכא דשתכחת אחר׳ והא
[illegible] דהכי לא כתיב האיש נקנה מאליו דבעינן בע״כ הו״ל היכא דלא שתכחת
לבסוף ע״ש אפי׳ לאוין אינו נקדשין ואע״ג יכול להיות אפי׳ תמוה בתוס׳ כאמור
ואע״ג קשה מזה פסק הרמב״ם [illegible] הא [illegible] לקמן טפי כאמור [illegible] —
מצינו : וכו׳ דהכא [illegible] ומצח שפיר דהתורה בתרא לא אתי כאמור . דהנך איתא שם
בקדושין בתוס׳ בד״ה איתא נקנה הא בע״כ . ואע״ג דבתוס׳ בפ״ב דהאיש מקדש דבעינן דעת
היינו מצוה דסוגיא דאשתמיטתין דהכא וקשה כתובות הע״ה בתוס׳ הא דלא תנא נשואין
את

את הבתולה ומתני' שלום דנשאין שלא בע"ב להשיאה וקשה הכא בסוף אמתני' דר"י נדשין
ידעינן התם לא בנדשין ומתני' דאמתני' לא הכא ידעינן אלא דבתולות נדשין · בדין ידעינן
אבל היכא דבשתכנית ותחילה אי הכא תני נשאין את הבתולה לא הכא ידעינן · אבל עכשיו דהיפך
דליתנא התנא הכא בנידשין האיש מקדש וקשה דבסוף אמתני' דר"י כתובות דכ"ב היא —
דהכא דנשאין נמי הא אפי' הכא בדין דכתב תני' בתחילת נידשין בדין דכתב · ול' דהכא איתא
שם בב"ב בתוס' על הא דאמר אימר תלאה וניד' נידשיה נדשין תני' בנידשין של פלוני דיהיב
לה זוזי להכא כתובה אבל בנידשין שטר וביאה דלא יהיב לה זוזי · וקשה דנתן לה
לא כסות ועונה · וקשה י"ל דשלה לא יכי ליתני האיש במתני' דכתובות שלום דלא הכא
ידעינן אלא בנידשין שטר וביאה הא דבדין דכתב שלום דהכא כל תנאי ויהיב דלוחתה
תנא לבד בנידשין כסף דהכא כמו בדין הא דשנשת אפי' בע"ב שלום הכי לא תני —
. . . . . בנתלותי האיש לא שיעין אפי' דתנא נידשין בכ"ף לא שנינות גע"כ · ודו"ל הלבסלו · ד' פ"ב פ"
ד' ע"ו ח' פסוקים שבתורה דגלות יהיב לו' כל ישראל יחיד · נראה אותן לפי הפירושי
יחיד ומיום בדרש פי' גדול הדורו ועוד פי' הונהגת חתן התורה שהוא והנודא בו הוא ירבעם
ולתפארת · והנה הגאון חכם צבי בתשובותיו הא אומין בפ' פזאן אולה הא דאומין ח' פסוקים
השו"ר כתבן יחיד נראה אותן פזאן פרש דאום יהושע כתבן ולא עלה ולדבריו הדר דפי הא
דיחיד נראה אותן מעליותא ולא לגריעותא ואף אינו תלוי בזה · שהשוע כתבן על · ובאמת לענ"ד
הטעם שצריך לאדם עבדים לגירותו הוא ידוע שהם נפלאים טעם דלא כהן או אדם חשוב
נראה ראשון ואחרון גב' עליבה שלום דבגון הרואה הראשון יכשף בשנה ראשונה ואחרון
יכשף בדרכה אחרונה ואחרים לא הוו וברכים בלו לפע"ד ושנראה לתשה ראשון או אחרון
שהוסיף להיות אדם חשוב ואחרונה ביום סיפרים כל פרושה שבתשה הראשון יכשף לפשע
ואחרון לאחריו חיש זה פסוקים שבתורה שהנראה אותן צריך ליכשף לפניהם ולאחריהם
ואף נמצא זה הטעם שיו אדם חשוב ודותו להיות ברכה בשכבות דגל המסבה בברכתם

הרי"צה

הרי זה עוברת אף היא ג"כ נ"ל דזה שייך לבשק לפניהם ולא יצא בשכבה שבשק בפנן
וראל' השכבה לפי' רש"י שמחא בגוף לא כתבו הפ"ק ח' פסוקים ואע"ג נדם ויות עלה נ"לם הפסקה
של ומאת השכבה מה ענין אחר שהוסיף והשון ולכך תנא קשכבה מיוחדת לפניה ולאחריה.
והשתא אתי פי' הגמרא כיון אגלא הא דאמשינן ח' פסוקים יחיד נקרא אותן כר"ש דאמר —
השון כתב ואע"ג דסיכון ברכה לפניהם ולאחריהם ואתי פי' הרמב"ם שזכרנו הכן: דסלי"ג.

רזלאנדא

דחו"ל (דף ב) תוס' בד"ה הכל שוחטין כו' דכתיב בהא"ו דנשים לא ישחטו משום שדעתן קלות. הם"פ
לכאורה יש להביא ראי' להא"ו דנשים לא ישחטו מהא דאיתא דסנה' דריש בת כהן כי תחל לזנות
בשריפה יכול אפי' חוללה את השבת ת"ל לזנות. ופריך בגמ' חוללה את השבת בסקילה הוא
ופשי' הא מני ר"ש דאמר שריפה חמורה. ופריך הגמ' נהי איהו מגיבה. ומשו' איהו דאתי לידה
לגבי ע"ה הוא בשריפה משום דלא הוחשב עבודה לגבי בסקילה אבל איהו דלא ידי' —
לגבי ע"ה בשריפה הוא גם לגבי' הוחשב עבודה לשחוט שהרי מותרת לשחוט אלא
וודאי דנשים אסורות לשחוט והו דברי התוס' א"ו.. ולכאורה יש להעיר לדברי'
דמס' [illegible] דרין אמר דקדן כל הפסולין דבשחין כל הפסולים שחטן דמותרת לשחוט. ובסוף
שהן דאסורות וצ"ל. ותוס' נ"ב הא דאיתא בברכות. אמר רב נשים חייבות בקידוש היום
דבר תורה שנאמר זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והש"ס נקט הואיל ואיתקש
[illegible] אותו נמי בזכירה וכתבו התוס' איפכא ליכא למימר דליקא [illegible] לזכרוה נימא
[illegible] כו'. והא נמי קשי' ולפטרי נשים משבת כלל. ועוד עניין דכל היכי דאיכא לאו
לקולא ולחומרא לחומרא משוין לקולא לא משוין ולכאורה נראה הטעם משום דלא ידעינן אי לקולא
לקולא אי לחומרא אבל הכא דאיכא. הכא דשבת לקולא אגי ודאי משוין לקולא והכא —
איכא ראי' דלקולא מהא דסנהדרין בחיללו את השבת ולא ינשא לן חוללה את השבת
בסקילה היא ולא ינשא לן גבי וכו' דכתב יש איהו מגיבי משום דנימא דמשוין
[illegible] וכו' נשים פטורות מהשבת ובגמ' שחייבת בשריפה חידוש שחבלה לה התם
וליכא

וליכא לאוקמי חילוק שבת בסוגיה עלים דגמרא דקמ"ל הא חידוש בפ"ב דהא ואם
עלים פטורות כל עבירות שבתורה אלא היי דחייבת אלא בחידוש הוא והא ג"כ חידוש
דבשרפה ולזה לגבי לאוקמא בחילוקין שבגנות הוא דבעי לאוקמי בחילוקין דשבת אלא
שום דנקה לא לפ"ז פסח ותמיד שחטו עלים או' דגלים חייבת בשבת וליכא חידוש
שבדאי התשפה בב"ב ושה' סוף לאוקמא בחילוקין שבגנות אבל להלכות או' לוקמא בחילוק
שבת וליכא לאוקמי פסח ותמיד שחטו עלים שוים באות בהו איסור אחר ופ' שבדקין עלות

אלא וודאי בעלים ותוספות לשחוט. ודוק היטב:

שם (בתוס' ד"ה) וסיפא את הארבעים עין במהרש"א דהקשה על דברי התוס' והניחו בצ"ע
ול' דבשיטת התוס' לסוגיית המהרש"א אתי אליבא דרבי לישנא דתוספתא (ד' ע"ב) גבי יתם
רב דימי ונאמר להא שמעתא א"ל אביי וכל לאו שנתן לעשה לא לקי והא אמר דלא שנתן לעשה
לוקין דרבנן לא שהמדם רצאו להזיר אלא שאם הזיר שלום וסיפא את הארבעים. ושש
הוי להו תרי לאו. וחד עשה ולא אתי חד עשה ודחי לא ועוד תרי לאוי שאני אבל חד
לאו ועשה. ולהכי הקשה המהרש"א על התוס' ולכל התוס' אזלה אליבא דלישנא אחרינא דהביא
שם רבי אל. לא אתי עשה דאורייתא ודחי בכל דהיינו בכילאים ובשותפות ולא הוי תוספה
אבל האומרים נהנין גם בכילאים ובשותפות לחייב עליהם ולהכי לא עוד העשה א[illegible]
ואני ולהכי הוי קושי' התוס' לפיכך. והבן:

שם (ע"ב) גמרא. האי טמא במועדין והכא נפקא [illegible] כל הפסולין ששחטו [illegible]
הכא עייל התם איירי. עיי' ואיבעיא התם עייל הכא איירי עיי' ולכאורה יש להעיר על התוס'
דגיטין ודגלים שיחטו אפי' לכתחילה במועדין אע"ג התם דפריך כל הפסולין דשחיטת
ששחטו דיעבד אין לכתחילה הנא שום דבעי' לאיתותא טמא במועדין דלכתחילה לא [illegible]
במועדין גמרא התם לא קשיא לשיטתו כיון דהכא עייל אע"ג הוי איירי באיירי דיעבד —

בחולין נקט הכא הלכה והתם משום איידי דנקט אם קמולין תנא נמי טומאה בחולין ואיידי־
דאיירי לא אשמעינן. אבן יש לפרש דהכא תני איבעיא הלכה אליבא דתלמוד והאי והשתא והאי
דאמר נעים סבר הכא נייד והתם איכא ולמון ועובד כוכבים דנקט פירושם נעים והתוס' סבר
התם נייד ולמון דעובד כוכבים דנקט משום טומאה בחולין. ודו"ק:

שם (דף ג ע"א) חוץ מחש"ו דאפי' דעבד נמי לא. פירש"י ז"ל דהא אדעובד כוכבים מיירי. ויש להקשות למה
לא פירש רש"י ז"ל דהא אדעובד כוכבים מיירי אילתא דרבה ב"ח ולכון דהא מפרש הטעם אילתא
דרבה ב"ח הלכה דמיין טומאה אפילו אוניסתות או בכולהו קאי לפרש ש"ס דבדוכתא דאביי
מפרש טעמא ו"ל דהכא קאי לפרש טעמא דהא דחוץ מחש"ו נקט אמאי דהכא דהשוחטין חוץ מחש"ו
לא ישחטו לכתחילה אבל בעובד כוכבים פסולה להכי מפרש דהא אדעובד כוכבים מיירי אב"ל לרבא־
לשיטתו דנקט אפילו דהכא לשחוטין אבל אאוקימתא דרבה ב"ח או אדרבה ליכא לשיטתו־
דנקט אפילו בדוכתא דאביי דמותר לכתחילה בכותי וישראל עומד ע"ג הוא בחרש שוטה־
בעובד כוכבים שחיטתן פסולה בישראל עומד ע"ג כיון דליכא עור לא תיתן עצמו ליכא לשיטתו כבא
אלא חיישינן שמא שהה או ידרוס דלית להו דעת הלכה וישראל עומד ע"ג שאהה שלא ישהו או שלא
ידרוס ושחיטתן כשירה אבל על רבה ב"ח היינו הא דנקט אפילו כיון דליכא ישראל עומד ע"ג בכולהו:

שם (ע"ב) תנא שחיטת כותי מותרת בד"א כשישראל עומד ע"ג אבל בא ונכנס ויצא שחט חותך כזית־
בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו כיוצא בו וכו' בגמרא
של [illegible] נקט ראיה. יש אחד [illegible] וכתב ע"ז הראשו' ויוסף דאיירי שמאן [illegible]
לקצו [illegible] ודאי מותר בלא חתיכות בשר פירש"י הר"ן בחשש שיטות דאם שחט [illegible] אסור לאכול משום
אם לא אכל הכותי ומ"מ ע"ש דבחון [illegible] השאיפה בכיוצא בו ופירש שיטת התוס' באופן אחר
[illegible] היכא דאיכא לברורי מבררינן. ולא פירש להבין זה שיצא ונכנס דבשחורי לן דלא חיישינן
[illegible] לא חתך כזית והפליג לישראל כל כי היכי ואכלו ופירש כיון דאין זה איסור
לגמרי

ולדעתי שהם מפרשים הפירוש כפשוטו. ומ״ש רש״י ז״ל והואיל ובן אחת יתוודע לו שלקחו שתי
אם לאו שנמצא שאכלו מן כזית בשר פי׳ מאן דמפרש לן אם לא שחטו והאכילו לבני אחרים
לאו לבני ביתו ועל זה נסמך הדבר ששחט בביתו ואין שום מירתת גם בלא ראו ואכלו.
ומ״ש עכ״ל אדרבה יותר הריעותא בשיירתא בבא ומצאו בידו דאין זה שנשחט לעצמו—
ועכ״ל הזכיר ויצא ונכנס שאין שום כל חשש שזו אם נחליף שאכלו רוא״ה דבזה
מיירי אפי׳ יותר לאפוקי לא אפי׳ אסור׳ לאפוקי ומהי כ״לא בו דמתחילה אמרי
חשש לוכל בשוק או שנראו [illegible] שלחט אכלו עכ״ל דסיכן עכ״פ ויצא ונכנס באחת
כזית בשר בלא. ודאי הישב פי׳ נכון הוא.

שם (ד׳ נ״ו) ההיא פולוסא דאתו לפומבדיתא ערל רבה ורב יוסף הגיע בקמי ר״נ אמר להו
ערונאי נמירי מינאי הא מילתא כזית ואמשו בזוק מסה. ולפ״א ורה יש להגלות וגו׳ לר״נ—
הא דלא הזכיר לא בזנק ולא בשיירתא. ועוד יש לחלות הלא הם היו בסכנת נפשות
ועדו מאת הפולוסא ונאמר להו ערונאי כזית ואמשו בזוק מסה מכח זה תליבם [illegible]
שום אכלו ערונתא ואם שאמר להם דבש הולכה לפי בעת כמאת [illegible] הלכה. [illegible]
שלום דהכולה לר״נ הם תוכם מתשתין דריאה נתם לעטל הכבד ולא [illegible] שמתיר ה[illegible]
פלום טריפה הא מתיר כל שהוא פורה ובסיפא נתם לעטל הכבד ומתיר ה[illegible]
כזית פורה ולכן תש׳ ר״נ דלא קלי דריאה מיירי בטריפות דמינה ודלא מינה ולא
מיירי מבאמשון בגו טריפות דמינה נתם ודלא מינה לא נתם עצ׳ ולכן נאמר ר״נ דלודם
לא בעינן כזית ובסיפא דנתם כזית דבעינן כזית לא מחות לעצמו דהלא לעצמו כל
אינו דלא כזית אם ליש כזית [illegible] יוהר׳ הטעה דבמיה היטב בכבד ולכן [illegible]
כזית דאי ליכא כזית הכא שכלידה מחות לגמרי הכבד [illegible] טריפה מחות הכורה
להאיף ימן ליתנו לעטל [illegible] ומתיר הימנה פורה הרי לדין טריפה מחות
הכורה אבל ריאה דמיירי בטריפות דמינה דלא [illegible] בין ימין ליתנו [illegible]
טריפה.

טריפות שנתייר הריאה כולה אבל נתייר כ״ז כשירה הגם שבדין טריפה מחמת (עצמו)
הריאה היינו טריפה בלאו הכי אלא מחמת הנשמה ולכן לא איכפת לן אם ראיה
ברורה שצריך הכליות להיות במקום הריאה דהא כשירה בלאו ריה אפי׳ בכליות
ובריות אלא בשה״ה וצריכין כליות מחמת הנשמה אע״ג דאי נמצא ריה אל הכוליה אם
הכליות לא יהי׳ במקום ריה לא צריכין לשנויי הש״ס מתניתין הא רח״ה והא ר״ש דלכ״ע מחמת
עצמו אין צריכין כליות רק הא דבעינן כליות היינו מחמת הנשמה ואמטו להו רג״פ
אתם עורבים ולא מיבלעו התלמידים ושתו מים הרעים (צ״ל) ולכן להם הש״ס מתניתין
אחרינא ואמטו הא רח״ה והא ר״ש ורח״ה מטריף ור״ש מכשיר ואתו לכבון הלכה כר״ש שלום דר״ח
תלמידו כדאמרינן כמה פעמים לגבה רח״ה עדיפא ובאמת לכ״ע בעינן כליות מחמת הרבה
ולכן אם אתם עורבים הגדירו התלמידים עז״ל ודו״ק.

שם (דף פ״א) תוס׳ ד״ה חולין בחוץ שהם כשרים וכתב בסה״ד דיפסל שלא עשיום לא תאכל
כל תועבה עי׳ ועיין להם לא נאמר שום כל דאמר רחמנא לא תאכל אי עביד לא מהני
ויל דאליבא דרבא לית דהא סבר עביד מהני אלא אפי׳ לרווח׳ בסבר עביד לא מהני
הכי הדיבור כוונתו אפס אבל הכא הדיבור כוונתו אלא שהגוון גורם:

שם (דף פ״א ע״ב) גמרא אי בעינן שחיטה הש״ס הכא בעינן דבר הבית ופריך ואמרינן אפי׳
הניחו וכתב רש״י ז״ל כיון חטאת העוף דהם דחייב למיתת הלאו שחוטה ראויה היא
לאכילות לכהנים ולא כתב כיון עולת העוף כי דבתר דיבן אליבא דרווחא דסבר
שחיטות מזבח שם אכילה דלאו אליבא דרבא נקט דתרוייהו הכא בעינן בדבר הבית
ומשל כולה [illegible] בעינן מזבח והא דנקט במתניתין ואיכא נוהג בקדשים [illegible]
[illegible] העוף אלא כיון דתשרו לגבוה [illegible] הבית [illegible] בגמרא דיבן אליבא דרווחא
דסבר [illegible] מזבח שם אכילה. אבל עולה לא [illegible] כתב רש״י ז״ל דונא עולת העוף:

שם מתניתין ונוהג בקדשים [illegible] בזמן שהמזבח קיים [illegible] וכתב רש״י ז״ל [illegible] שום דבכי [illegible]
איצטריך

איכא טריפ׳. והתוס׳ כתב משום דכתיב אשר יצוד. ונראה לנו לא כתב רש״י כפירוש התוס׳. וז״ל דאליבא
דתוס׳ שאינו מצוי מילתא דפשיטא היא ולפירושו הוצרך לכתוב שאינו מצוי נקדים. ולכאורה
צ״ע גם מ״ש התוס׳ לנו לא כתיב מצוי נקדים וז״ל שהתוס׳ הולך לטעמיה דבתוס׳ ס״פה (ד״ט)
מחלוקת הנשם גדולה עשאום לשכיבם נבלות טמאים כו׳ וראו אותם אחת קטנה ואחת גדולה
עשאום לשכיבם נבלות טמאים כו׳ ופירש״י אחת גדולה ואחת קטנה. עיין בדרו״ס סק
מילתא דפשיטא תנא נקדים והתוס׳ כתב כמו שכתוב במתלמדין משום שדרך התנאים שלא
לכתוב מילתא דפשיטא. נקדים בכמ״ש. וד״ל.

שם (דס״א ע״א) במשנ׳ ובגמ׳. ד״ה כל עוף הדורס טמא היינו שאוחז בצפרניו ומגביה מן
הקרקע מה שאוכל. ונראה לרש״י דהא אפי׳ תרנגולת כו׳. אם כאשם ליב דלא עד מידי בתוס׳
והתוס׳ אמרו שיטתייהו דאמרינן בגמ׳ דלקמן דר״ל מרוט תרנגולתא דאגמא אסירי חגירים.
בדריסה אכילה וד״ל ראוי חכמים שנדרסת ואוכלת והתוס׳ כתב גם שמתחילה היו סופרים
שלא דריסה אכילה ובהאי סימנא לחוד הוי אוכלין אותם כו׳ ולכאורה מאי קשי׳ דמה התוס׳
ונראה משום דאמרינן לעיל כל עוף הדורס טמא והתוס׳ בהא דאמרינן דורס טמא —
היינו אפי׳ בכה״ג והנהו תרנגולתא היו סוברים שלא דריסה שבדקו אחריה וראו
דאינם דורסת ולאחר זמן ראוני שדורסת אעפ״י שדורסת לפעמים נמי אסירא אבל לרש״י
ס״ל דליכא למימר הכי דמתחילה אפילו בהאי סימנא דאינו דורסת ואח״כ ראינו שדורס לפעמים
ואסורה דהא כיון שעפ״י רוב אינם דורסים אעפ״י שלפעמים דורסה מ״מ לכן כתב רש״י דמתחילה
אותו בסימן אחר וכאשר ראינו שדורסת מיד אסרה אבל אם היו דורסים רק לפעמים
אינו אסורה בלא כמו שכתוב התוס׳. ולכן פירש רש״י דורס ואוכל ומגביה כו׳ וליכא לאקשויי
התרנגולת נמי משום שתרנגולת אינם דורסים רק לפעמים ולכן כשרים אבל התוס׳ ד״ל —
דפעמים אחת נמי אסור לכך הוצרכו להם ותרנגולת דהיא נמי דורסת לפעמים. ודו״ק.
ומהרש״א

כתב הרמב״ם ז״ל דסימנא דאורייתא לנו אבל חכמים אמרו סימנא דאורייתא לחברא
והנה

והנה קשה להרשב״א לפי״ז מאי קאמרי תלמודא דאזלינן בתר רובא דמייתינן מרישא עולה
ובלא חיישינן שמא שנה נרום של מות זו דאזלינן בתר רובא ומאי ראי׳ מביאה לעולם וא־
אזלינן בתר רובא ורובא של עולה בלא חיישינן שמא שנה נרום של מות היינו טעמא משום
ספיקא וספיקא דאורייתא ומדאורייתא לקולא · ומדאורייתא יש להביא ראי׳ לדברי הרשב״א
מהא דאמרינן לא יבא ממזר בקהל ד׳ · ממזר ודאי לא יבא אבל ממזר ספק יבא הרי
ראי׳ ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא · דאי ס״ד לחומרא מאי ספק ממזר יבא הרי
ספק הוא והי׳ לן להחמיר שלא יבא אלא ודאי משום דספק דאורייתא מדאורייתא
לקולא · אבל קשה לי דבג״א ראי׳ כלל דאיכא למימר דבגלי רחמנא בממזר ספיקא לקולא
מכלל דבכ״מ ספיקא לחומרא שא״כ דאל״כ לא הוי צריך לגלות בממזר דאזלינן לקולא
אף לכאורה תיקשה להרשב״ם הכא · וקשה בלא קשה הא דאיכא למימר דהכא איירינן
דבכל ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא בשאר אנשים אמרינן ודאי דפטורים הם
אבל הכא דאיכא גבה הוכחה אפ״ה מהם לבוא משום דאזלינן לקולא אבל אם נאמר
דספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא מאי ודאי ממזר לא יבא הרי לכל העולם כולו
שהוו דבודאי ממזרים הם · הרי ממזר ודאי גב״ מהם לבוא שא ינח בת ממני אלא ודאי
ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא · והשתא שפיר מאי דודאי ממזר לא יבא משום דלכן
עד עוברים דמעות פלרות : ודו״ק היטב · · ·

שם (ד׳ ע״א) תוס׳ בד״ה: אינה חיה לאו׳ הא דדרשינן באלו טריפות וזאת החיה
בטריפה אינה חיה היינו אליבא מסקנא דהכא דמסוכנת ירי והשתא אליבא דהא דמסוכנת
אסירא אמשינן דטריפה חיה ומסוכנת אינה חי׳ והענין דמסוכנת תיקשי היכא קריפה
טריפה דכתיב רחמנא וזאת הא מסוכנת לא אמינן לה דמסוכנת אינה חיה · וטריפה
חיה והמא נחזי אמן הענין בטריפה חי׳ ומסוכנת וטריפה אינה חיה והענין דמסוכ׳
דמסוכנת חי׳ ומסוכנת אינה חי׳ דבכ׳ אמשינן דטריפה חי׳ היינו אק״י בלאו [illegible]
קי׳

68

ע"י סממנים אבל הוא עלול למיתה אבל ע"י סממנים יכול לחיות אבל אי אמרינן דטריפה אינה חיה היינו אפי' בלא סממנים אבל מסוכנת אינו עלול למיתה דנעשים בכל יום דמסוכנת חיה ולפי אמרינן דמסוכנת אינה חי' היינו בלא סממנים אבל ע"י סממנים ג"כ חיה ולפי אמרינן דמסוכנת חיה היינו אפי' בלא סממנים ולהשתא א"ש דהפי' פריך הר"ן באס"ג דמסוכנת אסורה והפסוק דזאת החיה נא' על מסוכנת אבל טרפה חיה השתא אינה מסוכנת דאינה עלול למיתה אמרינן דאסורה ע"כ דאינה חיה טרפה דעלול למיתה אינה דין שאינה יכולה לחיות וכיון דאינה יכולה לחיות ק"ו דאסורה ~~אלא~~ דמסוכנת דאינה עלול למיתה וחי' והפסוק זאת החי' אטריפה בטריפה שאינה חיה ודו"ק:

שם (דף צו) משנה: הנוטל גיד הנשה צריך ליטול את כולו: ולכאורה הא תליא ~ דברישא סתם לה כר"מ דאמר דבכל חטיכה ובסיפא סתם דאכלו ואין בו כזית חייב היינו דלא כר"י [illegible] בההוראה בס"ד אכלו ואין בו כזית חייב סתם ע"כ כלאו דאסור לנקלא אסרה תורה אלא של הכף דלבסוף לר"י לא אסרה תורה אלא של הכף ע"י [illegible] בקנון חטיכה כו' התוס' דכיון דמיני ככ כדאורייתא אין ספקא ליחוש כ"כ בדרבנן אלא וי"ל דלא נלו' מידי משום דברישא הלכה מחולקת ובסיפא [illegible] סתם מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם. ודו"ק היטב:

שם אמר רבא משום ה"א סימנא עדיף ע"י להשתא דאמרינן [illegible] אמרינן טביעות עינא עדיפא אפי' דאמרה הא סימנא [illegible] באתי ע"י ראוהו נראה דאי [illegible] אמרתא. כלי [illegible] אמרינן טביעות עינא עדיף דאמרה היכא סימנא אפי' אם שאלה [illegible] כלי דשמא [illegible] היינו טעמא משום דאמרינן לאנה בחזקת כשרות [illegible] טעמא [illegible] דשנן בטביעות עדיפא [illegible] אין [illegible] בטביעות עינא ואפי' בטביעות עין [illegible] היינו טעמא ע"כ משום דלא [illegible] ולא חזינן לו בחזקת כשרות. והשתא [illegible] דאין [illegible] הטעם משום דמוקמינן בחזקת כשרות

דלא עדיפא מינה׳ סימנא נמי ליתא אלא עכ״פ אלים בטביעות עינא עדיפא. ודו״ק והבן:

שם (ע״ב) תוס׳ ד״ה אם יכריז בנ״ט הב״א מ״ש כי עד לפירש ר״א פרים ע״ש ונראה להתוס׳ דכל דלותין יהבי׳ דמסיפין חתיכה [illegible] לא [illegible] חשוב בתים של היתר לפי׳ ר״ת כנגדו ופעמים של ויסוה אחד נגד אחד והחתיכות של היתר בעקירה אחרת של היתר שיהיה ס׳ נגד כל החתיכות לפירש ר״א פרים אבל לפי׳ להיות ס׳ נגד החתיכה כי אם נגדו שבלע החתיכה שמחתיכה זו נופל של ודו״ק היטב

שם תוס׳ ד״ה אבל נבלה וכו׳ עי׳ פרי׳ התוס׳ ואי נמי דלאו דלא אמי׳ ועיין ד״ה נבלה הא דנתנו נתבשלה ולא קתני נבלה משום דבלא״ה בעי כדי נטילה ולפי׳ הר״א דפריש בבשלות בלי גע״ג כדי נטילה לתא וא״ש התוס׳ לעיל דבמליחה נאמר כדי קליפה הי״ל נמי כדי נטילה והבן היטב ת״ל:

שם (צ״ז) דבעינן דליתיה מינא דאיסורא בקפילא לפי׳ רש״י ז״ל בדותם סמכינן עולא לפי תמוז ולא ידיעיה שלפי׳ דבעינן איסור והיתר אבל אם ידיעיה איסור והיתר שהוא שונה הבית שהוא נקפילא ולטעמי׳ אפי׳ אין נקפילא אלא עכו״ם בקפילא נמי סמכינן. אבל התוס׳ ז״ל כתב דאפי׳ ידיעיה מתם שלא שונה שלא יפסיד אומנתו ולטעמי׳ צריך להיות דוקא נקפילא שלא שונה אבל עכו״ם בקפילא אסור משום דשונה ונפל לומר דאגלי לטעמייהו שרש״י ז״ל אית ליה נותן טעם כעיקר לאו דאורייתא לכך אמרינן דסמכינן אמסל״ת הי״ל דוקא בקדרות אלה דנותן טעם אפילו בדרבנן אבל בכה״ג אסור לסמוך אמסל״ת בדאורייתא והפמ״ס לרש״י דטעם כעיקר לאו דאורייתא ולה׳ סמכינן אמסל״ת אבל התוס׳ ז״ל דטעם כעיקר דאורייתא שהפ׳ ס׳ דלא סמכינן אמסל״ת. אבל באמת כלה אין דאפי׳ להתוס׳ ז״ל דטעם כעיקר דאורייתא מ״מ הפמ״ס דסמכינן אמסל״ת משום דכי אמרינן דלא סמכינן היכא דאמרתם לא יכולין להתברר אלא לומר אבל שה״ אמרינן דשונה אבל הכא כיון דאמרתם נתברר הדבר לא שונה: ודו״ק:

שם (צ״ו) אמר ר׳ יוחנן תנא בטביעות עינא עדיפא מיני׳ דאי לא תימא הכי אמאי פלוני נטל הכא אלו אמרו דבאית לי טביעות עינא סימנא בגופו לא נטלינן ואלו אמרו שיש להם טביעות עינא

מינא נטלינן ליה ולכאורה תמוה טובא ועוד אמאי תלי רב אשי משום דאית לי׳ מינא דגופה יכול להיות דלא יבטל לי׳ כלום מש״ה לא נטלינן ליה אבל לית ליה טבעיות עיין בגופה ודאי יבטלינן לי׳ מש״ה נטלינן לי׳ ודו״ק היטב׳

שם (ד״ה) דבכל איסורים שבתורה משום דר׳ יהושע בן לוי סבר דמאי שמהם לא משוב אלא מגרע כשלה דהגרעה אסורה והאיך נאמר לבעלים ובאיזו נפק׳ למעשה מן הגרע אלא לאו משום דבטול בס׳ הוא דתניא מהו היינו הבא מכלל איסור לאו למעוטי. ואם איסורין דלא ילפינן מינה אלא למעוטי לר׳ יהודא דאמר מין במינו לא בטיל נ״ל דהכא בטיל אבל שאר איסורין לפי׳ ילפינן מינה לס׳ ולמאה... והשתא לר׳ יהודא דאמר מין במינו לא בטיל ע״כ הא דילפינן הכא מגרע כשלה לס׳ ולמאה שנתבטלו ע״כ למין בשאינו מינו. דאי למין במינו הא לא בטיל והיכא ילפינן מין בשאינו מינו ממין במינו וגם לרבנן דאמרי מין במינו בטיל שפיר י׳ ילפינן הכא גם למין במינו אבל למין בשאינו מינו מנ״ל ילפינן והיכא ילפינן מין בשאינו מינו ממין במינו דילמא מין במינו הוא דאמרינן דנתבטלו בס׳ או במאה. ולכך מבואר לא דחמירי.. והתוס׳ ז״ל כתבו דלא הוי תרומה גמורה אלא אסמכתא בעלמא היא אבל הלשון לא משמע הכי דשמהם לא משוב משמע דתרומה גמורה היא וכיון דתרומה גמורה היא היכי ילפינן ע״כ.. ונשתטרף להם דר״ה ס״ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא ומשום הכי דאורייתא וכי הוי משום אלמנה דאיכא עוד טעמא דאורייתא לרי וכי אמרינן דטעם כעיקר הוי דאורייתא הוי חומרא במין בשאינו מינו על מין במינו דאסור מחמת טעמא משא״כ במין במינו דליכא למימר טעמא ובמין במינו הוי חומרא דלא בטיל אבל למ״ד אמרינן דטעם כעיקר לאו דאורייתא הוי חומרא במין במינו על מין בשאינו מינו דאסור מחמת טעמא דלא בטיל וגרע כשלה דאורייתא הוי משום דמין במינו דאורי׳ בשאינו מינו שפיר ילפינן מין בשאינו מינו ממין בשאינו מינו והלכתא ותו לק״מ התוס׳ לעיל דבג׳ [ד״ה אמר] שהקשו על ר״א דפסק דמין במינו לא בטל כר״י והקשו דהא ר״י בל איתו׳ מין במינו בטל ור״י בס׳ משמע הוא אבל הלכתא דאמרינן דמין במינו דהכא מין בשאינו מינו הוא ותבל לעולם אימא דמין במינו לא בטיל כלל והניח הבנה״ר ולנגעם פר וגלגם

ועכשיו שיתבטלו מין במינו מגיעול בשלה ומשום חידוש הוא ומחידוש לא גמרינן. ופירש"י ז"ל והחידוש
הוא שלכתחילה היתיר לבטל האיסור. אבל נ"ל דה"ט דאסור לבטל איסור והת' מאתן שרו ז"ל
הד' לו שום יקראת לאסור לבטל איסור להוי חידוש משום דהכא מותר זו נ"ל דלענין מיניה ט
איסורים שבתוכה מגיעול בשלה שמותר לבטל איסור ולא הוי חידוש ונצטרך לומר שהאיסור בטל.
מגיעול בשלה לא הוי בזה לכל איסורין שבתורה דהא ידעינן שפיר דכל איסורים מותר לערב
זה בזה או שני התירים אבל איסור בהיתר אסור לערב זה בזה להכא מ"מ בגיעול בשלה
מתחילה נודע שנתבשלו הוי שהם אסורים דגזרה דרך שיתבשלו לאח"כ יאכלו ולאחר שנתבשלו
ממילא נתבטלו אבל הוא מעולם לא בטיל משא"כ בשאר איסורים חוץ מב"ב דהוי נמי כמו גיעול
בשלה דמתחילה נודע שנתערבו בו שהם בהתירים לאח"כ כשנתבשלו הוי איסורים להכי פירש"י
לענין (עקר) כל מין באינו נותן טעם חלב בבשר הוה ילפינן מגיעול בשלה דלישתמי. ולכאורה ק'
הא אמרינן הכא דבנותן לא גמרינן אלא לחומרא להיכא הוה ילפינן לקולא אבל
השתא דאמרינן דגיעול בשלה וב"ב איסורים שוין הם א"ש שפיר ילפינן אפי' לקולא והוה
חידוש משום דלא ידעינן הכי בכל איסורים שבתורה: ודו"ק.

שם (ד' ע"ט) ת"ר בד"ה ואיסור כולו לו והתני' צ' ועלה באי ואי איסור בת אחת היא אע"ג שבת
הוא לו קשיא עי' ורש"י כתב הטעם משום דמשו לא מתיב רבה ולכאורה נ"ל אמאי
לא כתב רש"י הטעם כתוס' וכתב טעם אחריני. ונ"ל לתרץ דתני' בס"ה (ד' ט') בחריו ובנזיר
עי' אמר מר חרוז ראית אך נזיר ראות. ולא נזיר הקדוש וכלה וכן סכין חרוז של ערב
שביעית הספרים שביעית לנזיר ש. שביעית היו לא ואת"ו ד"כ שמוסיפין מחול על הקודש
~~[illegible]~~ להו מוסיפין מחול על הקודש מנ"ל ומשו ותני' ועשתם את נפשותיכם בתענית הכי פריך
וכי בתענית מתענים והוא בעשירי מתענים אלא משום דמוסיפין מחול על הקודש אין לי אלא
יוה"כ ושבת. ויו"ט מנין ת"ל תשבתו שבתכם הא כ"ל כו' שיו"ט וכו' מוסיפין מחול על הקודש אלא דיוה"כ
ד' כיפורין להחשיב מחול על הקודש מדאורייתא ואבל שאר שבתות ויו"ט הוי מדרבנן אע"ג האיסור –
בשלה"כ נודע דהוי מדאורייתא ואבל שבת הוי להב משום דהוא רק מדרבנן להכי נ"ל הכי
שמח:

10

שבת היא משום דהוי מדרבנן לספק לא״צ לחול על איסור יוה״כ דהא דלא חייל לספק זיבין שבת
היא אבל ר״ע דס״ל דאה״נ שבת ויו״ט הוי מדאורייתא דילפינן משבועות אע״ג דספק ויום
דיוה״כ חייל אשבת והכי קאמר הכא יוה״כ היא ולהכי לא כתב רש״י הטעם משום דע״כ שבת דלא
פשיטא דחייב שבת קודם הלא פלוגתא היא. ובזה יתורץ קושי׳ התוס׳ דפריך למאי דמסקינן
דאיסור בת אחת היא אע״ג הא דתנן בפ׳ ד׳ מיתות (דף נ״ג) חתיכות חולין וחתיכות חלב
ונודע לו ס״ל ר״ע אף בעלם תלוי אלמא אית ליה איסור חל איסור אפי׳ באיסור כולל ומ״מ אבא
איסור בת אחת והלכתא לפי דברינו לא ניחא כלל משום דלא הוי איסור בת אחת אפי׳ אמרינן
דלא הוי איסור בת אחת איסור בכולא ג״כ ינלה אלמא סבר ר״ע אינו חייב אלא אחת הלא
אית ליה איסור חל איסור ודו״ק היטב.

שם תוס׳ ד״ה הזיד בשבת ושגג ביוה״כ פטר. ואת״ל הא לר״ע נמי פטור דהא אינו לב
ומודיעתו דבמזיד הוי. ולר׳ דאפי׳ חטאת לר׳ יוה״כ מכפר ולכאורה יליף אמאי לא קשיא התוס׳
ר׳ אית ליה על כל החטאות. ויוה״כ מכפר חוץ על שלשה ורבא סבר דאיסור כרת בן יומו
ג״כ מכפר והוי שוגג וחייב לר״ע אלא משום דהלכתא לא הוי כרבא ועכ״פ קשים באמן לאביי
ומיושב הכא ולאביי סבר דלא מכפר. ודו״ק.

שם (דף נ״ח) רש״י ד״ה: אם יש בהם כזית באותה חתיכה כלומר שאין באותה לבדה ס׳ לבטל
היתירה. והנה לכאורה תמוה אמאי נקט רש״י שאין באותה חתיכה ס׳ לבטל משום דבלאו
הכי טעם כעיקר דטעם נבילה ונראה. אך בזה יתיישב משום דרש״י ס״ל דאזיל לשיטתו דס״ל
דטעם כעיקר לאו דאורייתא ולהכי ספקינן אנפילא אבל אנן בב״ח דגלי לן ונראה דטעם
כעיקר דאורייתא להכי לא ספקינן אנפילא אף מה שכ׳ בקונטרס (דב״ב) ובו דאיסורא.
כגון בב״ח ספקינן אנפילא אין נראה אמאי לא נקטו מילתא אחריתא ונקטו דינא דב״ח אלא
דנקט מילתא דאמר רבא לעיל בב״ח לכן נקט הוי בב״ח. והשתא שפיר אתי מה שכ׳ דספקינן אנפילא
היינו התם אבל נבילה שבשל בה כזית ומשום דטעם כעיקר לאו דאורייתא אבל גבי
דגלי

דגלי' לן קרא דטעם כעיקר דאורייתא לא מצינן אוקמי' ולכן צ"ל ליישב דרש"י אזיל לשיטתו דרש"י
מפרש לקמן גבי טיפת חלב שנפלה על החתיכה דמיירי שהחתיכה מונחת תוך הרוטב
ובוודאי נתפשט האיסור אפי' בלא ניער וכיסה ולהכי לא אמרינן לעיל הטעם דמצינן אוקמי'
משום דהטעם נתפשט בכל החתיכות ולא נמצא כלום ונמצא זהו דרש"י ס"ל איסור דבלע לא מיפלגא
למיתלי הטעם משום הכי תפשט (א) משום דבלאו הכי הא נעשה לכן דנאסרת שוב אינה יכולה
להתיר (ב) משום דאין דפליטה אפשר נעשה כבר יותר מבאתם חתיכות אבל השתא מוכרח לומר
דהטעם דכיון דנאסרת ונעשה אינה יכולה להיות נתפסת וכו' . . . . . .

שם בד"ה אי חידוש הוא כו' וילפינן מזרוע בשלה דמשתי' כל כחה דליכא טעמא ולכאורה קשה
היכי ילפינן מזרוע בשלה לקולא הא אמרינן לקמן דמזרוע בשלה לא ילפינן לקולא רק לחומרא
ומיהא ילפינן הכא לקולא אע"פ שאמר דרש"י נאמר לעיל בשמעתין דזרוע בשלה חידוש הוא דלכתחילה
היתה ומבטל האיסור ולכאורה קשה לדידך מזרוע בשלה דבכה"ג היתה מבטל איסור לכתחילה
ולא יהיה חידוש אע"כ נראה הכא לולי רש"י וע"כ נראה דאי נחזיק חידוש דלכתחילה היתה
מבטל איסור מ"מ דבקרא אין מבטלים איסור לכתחילה אלא משום דרבנן סבר דבדאורייתא
אין מבטלין איסור לכתחילה מדכתיב אלו השלשה תינוקות הללו יבירה ולבון שמע מדאורייתא
אין מבטלין איסור לכתחילה והשתא שפיר אתי דכתיב הא חידוש אינו דלא נכתוב לעיל והכא
דבכה"ג יבטל איסור לכתחילה משום דכל עיקר האיסור הוי משום דאסור לחפוץ איסור אחר
לכך הוא בהתא תינוקות אבל הכא גבי זרוע בשלה שכן מבושל לבשל ביחד אין כאן קרא
מבטלין איסור לכתחילה אבל השתא יקשה דאי חידוש כיון דבזה אין קרא דבטל איסור לכתחילה
לכתחילה אע"ג אין בזה חידוש כלל אע"פ זה גב' אלא לומר דאמרינן בשלוח הקן דקא דמייר
המדבחת איסור לינוק צפורי וכו' משום דלא אמר רחמנא שלח לתגלה וכתב רש"י דמ"מ עיר
הנידחת אסור בהנאה לשנא וכו' אותו אש לאחר זמן ולכאורה יבטיל ברובא אלא
משום דאין מבטלין איסור לכתחילה אלא אע"ג דהכא נמי בזה רחמנא לשלח אם בציפור
אפ"ה

נד

אמה"ר אמרינן דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל אפילו תניא לין ואי חידוש הוא לילף והפא בקושא במבטלין איסור לכתחילה אלא לעולם כדמשנינן ועיקרא והא דתניא אין והא־ דציפורי ומרן נשאר דלא ניחא ועוד שום דהתם [illegible] זה הוא נוהל אותם הא לא חזי אלא שום דסבור דיבטלו בקבא לאין מבטלין איסור לכתחילה כיון דלא הוי [illegible] ולייב נשר הראשון [illegible] למר עלים בהאיסור לא דמי לכל האיסורים בגונבלה נודם בישול ני איסור והפא— נודם בישול שהם ותיקים וגב"ב שהם ותיקים ונודם [illegible] ילפינן והבדי: ודו"ק

שם תוס' בד"ה דחידוש. פה"ה ואי חידוש שום דאשה [illegible] ולנתערבו נאסרו והתוס' פי' שום דאי תסו להו בחלבא כולה ואת בחלבא ורי [illegible] בשלה אסירא מאי רבי לפר' פי' הקונטרס עלים דבכלאים ני הכי הוי אבל לכאורה [illegible] לפה"ה דואי חיוב האי חידוש הא גבי כלאים ני הכי הוי. אלא ש לוושב דההיא דבאורי התוס' לישנא ועיקרא לא נאמר ליפלוג א"כ אלא נאמר דבכי יש טעמים בטעם לא סגי שום דבטעם הראשון שפה"ה לא סגי בואי חידוש האי כי תסו לו בחלבא ני ורו אע"ג דנתערבו זה בזה [illegible] ג"כ לא עדו לוותם דהחידוש הוי שום דכי תסו להו כולא ואת בחלבא ורי דבהא אמרינן נתערבו נאסרים אלא בהיכא שנטעמים [illegible] ודו"ק

שם תוס' בד"ה [illegible] לא אמרינן דחידוש הוא ולכאורה נ"ה ואי פריך התוספות בלא רק [illegible] טעמא דלא יליף [illegible] שום דלא יליף [illegible] אבל אביי דיבין יליף מה כא. ויש נראה לתרץ דהתוס' פריך הכי ואי [illegible] אביי [illegible] יליף והתם [illegible] והבן.

שם (דף [illegible]) פלוגתא דר' אמי ורב אסי בבשר חלב בחלב חד אמר לוקה וחד אמר אין לוקין בהא נחלקו [illegible] איסור חל על איסור [illegible] אין איסור חל על איסור [illegible] על איסור. לא [illegible] אין איסור חל על איסור [illegible] לא [illegible] ונראה דבאופן [illegible] ואית [illegible] חד [illegible] אבל [illegible] לא אצטריך דכיון דאין איסור חל על איסור

על איסור שהיכי תימצי באיסורי. וכתב מהרש"א ז"ל דהא דכתב רש"י ולא נפקין מקרא דלגופי'

היינו ללישנא שלפנינו דגרסינן בגמ' נמי שאין איסור חל על איסור אייתי חד קרא לגופי'

אבל מה דכתב רש"י דלגופי' לא איצטריך קרא אייתי כמאן חד קרא ונצטרך לומר דכיון

דלרש"י לא גרסינן בגמ' נמי שאין איסור חל על איסור איצטריך קרא לטומאה ולביטול . .

והנה הרא"ה ר"ל דהא לשם זה לוחב חד קרא לטומאה כיון דאמר בגמ' לקמן כיון [illegible] אפילו

לא לגבי אבילות נמי ... לגבי ... כיון דלא לגבי אבילות [illegible] קרא

לפני ומשר דגלי פ' זה ויתורץ נמי קו' התוס' שהניח הוא איפכא כיון דאבילות לגבי

אפילו נמי לילות דכל היכא דאיכא לפרוך הכי והכי לחזרא [illegible] ופי' ...

דבטומאה אי לא הוה כתיב חד קרא למעוטי טומאה הוה קשה קו' התוס' שפיר אבל השתא

דכתיב קרא יתירא למעוטי אין זה קשה כלל כיון דכתיב קרא שלא איצטריך באבילות

לא לגבי ויתורץ קו' התוס' וגם מהרש"א יהי' נוכן ודו"ק

שם (דף כ"ג) [illegible] אמר חד ילי' ולא תאכלו כל נבלה וחד ילי' ולא תאכלו ג' פסוקים

וחד ילי' מן ערלה [illegible] בפסח ונאמר נמי התם בגמ' ומתניתין דלא כהאי תנא דתני [illegible]

ר"ש בב"ק [illegible] בהנאה. ולכאורה [illegible] לא ילפי' הנה [illegible] מן ערלה ואמאי ילפי'

[illegible] דהנה [illegible] כריות הנודר [illegible] אסור באכילה

ומותר בהנאה והשתא ויתורץ דלא [illegible] ילפי' מן [illegible] [illegible] אסור באכילה

באכילה ומותר בהנאה [illegible] ילפינן ג' פוין אחרות הנודר [illegible]

[illegible] אסור גם בהנאה והשתא ויתורץ שפיר גם כ"ז [illegible] בב"ח ומותר בהנאה

[illegible] גם כריות הנודר [illegible] (בנ"ד ע"א) [illegible] ושבת [illegible]

[illegible] דרבנן ... דחייב [illegible] בטובח ... אחר וכי פטרי רבנן [illegible]

חכמים ר"ל דסבר [illegible] אינה ראוי לאו [illegible] אינה ראויה

היא דסבר כריות הנודר [illegible] אסור באכילה ומותר בהנאה [illegible]

[illegible]

ופליגי רא"ו ורבינא בגמ' חד אמר מעשי שבת דאורייתא וחד אמר מעשי שבת דרבנן וכתב –
הרי"ף ז"ל דכיון דבכל התורה כולה הרא"ו ורבינא הלכה כדברי המיקל ומעיקרא מינה
דליתא לדריו"ח הסנדלר והילכך הילכתא כר"י דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל בין לו
ובין לאחרים במוצ"ש. ובמזיד יאכל לאחרים אלא לו לעו'. וכתב הרא"ש ז"ל דנקטה דמתני' –
ומבין דיותר הרי"ף ז"ל דפי' אמרינן מעשי שבת דאוריי' יכולין לומר באמוראי דהכא
סברי כרי"ה דקי"ל כדבריו המיקל וליתא לדריו"ח והלא רא"ו ורבינא לא נחלקו בסברת זקן
אלא בפי' דברי ה' רי"ה חד אמר דרי"ה סבר מעשי שבת דאורייתא וחד אמר דרבנן ולכה"פ –
ורבנן ז"ל אסור לומר הרה"ג ז"ל דהלכתא כבאמוראין כמאן ותורף הרי"ף ז"ל דפי' אמרינן מעשי
שבת דאורייתא יכולין לומר באמוראי דהכא סברי כרי"ה ולא צריכין לחלק בין שוגג דאמרינן
לומר מעשי שבת תוכיח מעשה אסור אבל אי אמרינן מעשי שבת דרבנן לא צריך הכי לאמוראי
סברי כרי"ה דגזרו תוכיח מ"ט לא ולכן אינו דלא צריכין ~~למחלק~~ לומר מעשי שבת תוכיח דהיינו
ולכיח דרבנן אבדאורייתא הלשון לא סבר לומר תנא כרי"ה מעשה מותר והתוס' ז"ל כתבו
דלכאורה ליפרך מה להנך שכן כשריפה וחשו בתירוצי' משום דהוא גופא נמי
ועוד דהיינו דנקט לר"י דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה והשתא צריכין לומר –
דבנפי' אמוראי לא סברי כרי"ה ואמוראי דנקט לטעמי' בנ"ו משום דסברי כר"י דאמר אין ביעור
חמץ אלא שריפה וצריכין לאיפרך מה להנך שכן כשריפה אבל זה דנקט לשיטתם תוס' ז"ל
דפי' אמרינן כשריפה לא בשעת ביעורו הוא שש שעות בלא שעת ביעורו הוא משש
ו' ועד לאחר הפסח ואין בשעת ביעורו הוא שש שעות והשביתה בכל דבר צריכין שפיר
לאיפרך מה לחמץ בפסח שכן בשריפה דמשש שעות אסור בהנאה אבל לדברי ר"י ז"ל
שכתב דלא בשעת ביעורו הוא עד שש שעות ושעת ביעורו משש שעות ואילך אין להשוות
מה לחמץ בפסח שכן בשריפה דאיתי' בשריפה ולא בשעת ביעורו ושלא בשעת ביעורו
אסור בהנאה וגם לשש שעות: ודין היטב כי נכון הוא. והבן היטב ותנוח הלב

עד כאן דבריו . . . . .

הקו' הרב הנ"ל דהראב"ד ז"ל דייק מפי' רש"י ז"ל דאין מבטלין איסור דאורייתא
ואי אם נפל ובטלו מותר ואי מבשל בשבת דהתם נעשין שוגג אטו מזיד. גיטין (ד' נג:) בפרק
בגמ' מהא דתנן המטמא והמדמע והמנסך במזיד אסור בשוגג מותר ד"ר יהודה ר"מ אומר
אחד בשוגג ואחד במזיד אסור ופריך בגמ' דר"מ אדר"מ דבמבשל דהתם אית לי' לר"מ דלא נעשין
שוגג אטו מזיד ואית לי' דהתם דבשוגג יאכל בו ביום [illegible] דר"י אדר"י דהתם במבשל אית לי'
דנעשין שוגג אטו מזיד ואית לי' בשוגג יאכל למוצ"ש ומשני בגמ' דר"מ אדר"מ ל"ק דר"מ אית לי' דהכי
מדאורייתא לא נעשין שוגג אטו מזיד משום דמזיד הרי יפיר ולכן במבשל דהוי דאורייתא
לא נעשין אבל בדרבנן נעשין ולכן במטמא והמדמע נעשין ור"י אית לי' להיפך בדאורי'
נעשין משום דחמיר ולכן במבשל נעשין אבל בדרבנן לא נעשין עכ"ל לשון הגמ'.
והשתא נ"ל דאנן פסקינן כר' יהודא משום דה' ור"י אית לי' בדאורייתא נעשין והכא נמי
אמאי אם נפל וביטלו מבוטל ומותר אמאי לא נעשין שוגג אטו מזיד דהא הוי דאורייתא
והיינו יכולין לפרש דכי נעשין שוגג אטו מזיד היכא דמזיד גופא מן הדין אסור כי ההיא
דמבשל במזיד גופא אסור מן התורה אבל היכא דמזיד גופא הוי קנסא כי הכא בארץ -
שהרי הגם דאיסור עצמו מן התורה אבל אם בטל במזיד הוי קנסא הכא לא נעשין שוגג
אטו מזיד ולכן לא גזרינן מהמבשל בשבת אבל זה אינו דא"כ אמאי פריך מהמטמא דר"מ אדר"מ
ודר"י אדר"י התם מזיד גופא קנסא הוי ולכן לא נעשין והיינו יכולין עוד לפרש דכי נעשין
שוגג אטו מזיד היכא דהיתרא גופא לא הוי אסור כי ההיא דמבשל לר"מ דאמר בשוגג
לא יאכל בו ביום אבל למוצ"ש יאכל היינו דלא ליתהני מעבירה אבל הכא דכי נעשין
שוגג אטו מזיד הוי היתר גופא אסור הכא לא נעשין אבל גם זה אינו דהא תנן הנוטע
אילן בין בשוגג בין במזיד אסור ואפי' היתר נמי אסרו אלא כל דאפשר להיות איסור
הגם שעצמו הוא היתר אסרו והכא נמי הגם שעצמו הוי היתר מ"מ לקונסו ותו דהיכא נעשין
היכא דהוא [illegible] עביד איסורא דהיינו במבשל בשבת הגם שהוא הוי שוגג אבל מ"מ איסורא.
עביד

73

עדיף דהתם לאו המחובר הוא עבירה דשמא כיון דהוא מחובר לא הוי עבירה אבל
הכא המצוה הוי עבירה וכיון דעביד מצוה קנסוהו. אבל הכא מאי הוי עבירה המחובר
מחויב לבטל דהא כתיב בפלי' ודין שלשה תגנות. שבירה. ליבון. וטבילה. ולא חייב נמי
בליבטול בשובא אלא שי' דאסור לבטל איסור מזה וכיון דהוא חייב לבטל קנסוהו רבנן
אבל בשוגג הוא לא חשב המצוה לא הוי עבירה לכן לא קנסוהו לכן יכתם הראב"ד ז"ל
עללוי ערש ובמילו מבטל מותם עכ"ל הרה"ג הנ"ל [illegible] היטב [illegible]
שם בחולין (ד' יב) בגמ' מיניה ראב"ן ה' ורב נחמן האומר לשלוחו צא שחוט והלך וצא שחוט **מפאלנגע**
מהו מזו חזקתו שחוט א"ר אבדימי האומר לשלוחו צא ותרום והלך בזהב וצא תרום מהו אין
אין חזקתו שחוט תרום וכו' וזמ"ן עכ"ד ז"ל רב נחמן לפלוגי עלה כורא דמילתא וגו' וכו' עכ"ל
יפ' דמילתא דבדיוחתא האמורה ויבא הקנין לפלוגי עלה כורא דמילתא:
הנה אחד כמו רב נחמן לפלוגי כורא דמילתא הוא השיב לו לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו
ומאי בתנאה לו מזו שחיטה חזקתו שחוט שחיטה לא דמי לתרומה שחיטה הוי טירחא א' [illegible]
א' מחרינא והלך ושחט [illegible] רב [illegible] שחיטה [illegible] אבל תרומה [illegible] ובעלה
הירדפי הנה ע"א אחד נאמן היכא דלא אתחזק איסורא אבל היכא דאתחזק אינו נאמן
והאיך אמרינן מאי נינהו [illegible] הא כן אתחזק איסורא לפלוגתא דר"ג ותוס' בהמה דבהמה
בחזקת איסור עומדת דר"ל ס"ל דחזקה דבהמה היא חזקת איסור [illegible] והוי לתוס' ס"ל חזקת
אינה זבוחה. והנה [illegible] ותוס' בהמה בחזקת איסור עומדת [illegible] ע"א נאמן באין
והנה [illegible] תירוץ [illegible] הירדפי [illegible] מאי מחרינא [illegible]
שחט [illegible] והנה הא השתא לאו ע"א אחד הוא [illegible] הירדפי הנה
כאן [illegible] הא [illegible] מחרינא והשתא האיך [illegible]
ונ' [illegible] בהבדלה [illegible] ותוס' פליגי [illegible] לחזקת איסור [illegible]
ותוס' [illegible] להו חזקת אינה זבוחה והנה [illegible] פלוגתא [illegible]

עומדת מן לאו וכו' [illegible] דבבהמה למוקצים עומדת לכן לי חגיגת איסור מוקצין הוי ר

ותוס' סבירא להו כיון דהוי למוקצים עומדת מה"ד הוא והוי בחגיגת איסור מוקצין הוי לכן

הוי בחגיגת מוקצה דבותה לרב נחמן וחשיב ומוקצה כו' ס"ל כיון דלמוקצים עומדת לכן הוא

בחגיגת מוקצין הוי ובשחיטה ליכא חגיגת מוקצין הוי לכן עד אחד נאמן באיסור

כיון דהוי מתחלה . . . הנדמה ב' . והנה מותא בפסחים לא ילין חלב חגי עד

בוקר. ופריך הש"ס לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין והא כתיב עולת שבת בשבתו

ודרשינן עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט. ואמר רבא הכא במאי עסקינן

ביו"ט שחל בשבת. ומשני הכולם לפי תרוצא דרבא דביו"ט שחל בשבת... ואי מיצטריך למילף

בגו' דמועדי ומועדי דפסח דוחה שבת הא השתא לפי תרוצא דרבא שפיר. ידעינן דפסח

דוחה שבת ותפרש שילין חלב בתוך דרבא בלא גו' דמועדי ומדרש ממות ממשינן שדוחה

שבת שבאם עבר ולא הקטיר מבו לכתחילה לא להכי איצטריך גו' דמועדי דאפי' פסח

דוחה שבת מקטיר לכתחילה. והנה קשה אמאי הנה לפי שיטת רבא בתוספה דסבירא לי

שפי' מילתא ומיתנכה לא מהני להכא רבא בקיצור הש"ס ביו"ט שחל בשבת והיאך אמרינן

שבלא גו' דמועדי הא' וקשה רבא כדי עבר שהקטיר כיון דאמר רחמנא לא תותירו לא מהני אפי'

בדיעבד שהקטיר והנה' הגאת הנ"ל גם הש"ך והרי"בא ד"ס שפי' מילתא עפ"י האיך אמרינן

שאחר בשבת ובזה"ב שחיטתו כשרה האיך כשרה כיון דס"ל דאפי' עבר לא מהני. ותי'

ריב"א מיושב אמר רבא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מהני. שבאם עובר העשה

מוקצה עבירה בידו לא שאין עבירה בידו מיד [illegible] מהני ולכן שבאם עובר

העשה נעשית מזה יהי' כל איסור דלא מהני ולאו עבירה בידו נעשית ולכן באם

בשבת וביו"כ שחיטתו כשרה כיון שבאם שחיטתו טריפה מוקצה יש עבירה בחיים

ומהני לכן נח הוא לפי סברתו כדרב נחמן שסובר כיון דבבהמה למוקצים עומדת וכו'

איסור מוקצה והשתא כיון דנשחטה יצתה מאיסור מוקצה ושחיטה לכן נח [illegible]

הוא"ה

הלא אפי' באם שאמרו דמזיד והתרו ועשה עבירה בידו לכן כאן בהשוחט ביוה"כ ובשבת בשוחטו
עבירה ולכן גנ"ב הכא יפטיר אתי' ומדינא לאומי יפטיר נראה דלא מיון בדעבד שחוטן כיון דבלאו
אפי' אם לא התרו אינו דמזיד ולאו עבירה בידו לכן אמרינן דמזיד ולכן ומצטריך יפטיר גם
דמעבדו לאסורין דאפי' לכתחילה — — והקושיא ל"ת דאומי בזה שבת אליבא דרב'
שוגג ולאפוקי שריפה לגופא חייב הנ"ת כיוהתינוק בעת היעלה ואלו זום התינוק יהי' אחד
זה גם דנעשו ונולד לפטור והשתא הכא כיהוא מפרכסת שבם האיסור דאתה והדרא
נסבי' דובתא הך זום חושר כאן דלא מזיד לא יהי' כאן עבירה בידו כי התינוק בא אחר
שהייתה מפרכסת ולהוא מפרכסת זה גם נולד לפטור והשתא היא שהייתה נראה דלא
מיון הא דאמרו בדעבד והכי אצטריך גם לא מיבעי' לאומי בדעבד כי דרבא בקטלו
סבר שלו מילתא כי דמזיד והא בתלאים דהוי דרבא אבל לפי שטת רש"י דבאם שהתינוק
יצא ומחו וגם הוא נולד פטור והכא גנ"ב נודע השחיטה שבנה החתה לבנו כאן
מפרכסת ואסור ואפי' לבן נח ואם נולד הוה לפטור והשתא זום נאום דלא מזיד לא
שהם עבירה והאיסור אינו דאומי בדעבד כי וכיון דלא מדינן לאומי בדעבד כי אתי
מי צטרך גם כי והא עב' לפרכין גם לשוב דרבא סבר מ"ד דבהמה לאו ואיבריה —
עוברת. ולעיל מתניתא דרב נחמן ומתניתין מ"ד דבהמה לאו איבריה עוברת ורפי' הרמב"ם
דבהמה בחגות מוסיף שאינו [illegible] חה עוברת והכי לא הוי כלל נודע הזביחה נגע
והכי אתי שפיר כתירוץ דרוב [illegible] באם שמבטל המצוה ושוחט זה עבירה גם אפי' דרבא
סברה דמזיד והכי כאן נאום דשוחטו טרפה זה שאתי תינוק דלבן בנחירה לכן אמרינן
דמזיד אבל רנ"ן סבר מ"ד דבהמה לאו איבריה עוברת ומתניתא סבר כאביי דפליג עלי'
דרבא וסבר שלו מילתא דאמר רחמנא לא או עביד [illegible] ולכן שפיר אתי נראה
דלא מיון בדעבד כי ומתניתין דהשוחט ביוה"כ ובשבת גם שפיר אתי בשוחטו טרפה
המשנה ג' • ובמשנה ד' האומר רב הונא חופה קונה ונו' דבכן יפריך לי' רבא משום
תנן ד' לא תנן אי מילתא דחופה קונה הוי למיתני במתניתין ותני' ולבוי מילתא דבכמילא

כט

בהדי'

ובהדי עמו מילתא דלא כתיבא בהדיא לא נתנה והעלה ז' העצמות יוסף לפי תירוצא
דאביי דכל מילתא דכתיבא בהדי' נתנה ודלא כתיבא בהדיא לא נתנה הא אזה פסח ילפינן
מינ' והא לא כתיבא בהדי' ומיבעיא פסח במשנתין ועי' מתו' לפיר דפסחים איתא
דכל המועד חמץ לרבות נשים להיין הני הא שבע' נפקא דהאונם הפסח אזה לאו לכל
עונשין שבתורה השוה הכתוב דכתיב לא תאכל חמץ שבעת ימים תאכל מצות הא מ"ע שהזמן גרם
אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ והני נשי דליתנהו בקום אכול מצה דמ"ע שהזמ"ג הוא ליתנהו
בבל תאכל חמץ להכי אצטריך ריבוי דכל. והנה התוס' הא דהיכא דמעטינן לחומרא.
מעטינן האיש הא"מ והני דלא תאכל עליו שבעת ימים כו' דנשי פטורות מחמץ ומדרבא —
לחומרא מעטינן ולקולא דנשי חייבי אפי' בזה פי' היכא דחייבי בחמץ.. ולכאורה קאי
נשי' התוס' לפי השו"ר דסבירא ליה הא דאמרה הגמ' דהמודר מערלה ובכלאי הכרם
אינם מעורבות דמוסיפי הנאה אם דווקא כי היכי דערלה וכלאי הכרם לשניהם אסור
אבל אינם מעורבות אבל כל אחד מעבל אותם בפ"ע ואוסר לו ומותר לו דבחמץ. והא
צריכה לרבותיה דחמץ מעורבות אלו אחרי' בזה ג"כ אינם מעורבות. והשתא קאי שפיר התוס'
כל היכא דמעטינן לחומרא מעטינן ודקיין לאוסר בזה חמץ השתא ניפוט לגמרי לגבי —
דבלאסורו להיתר לאיסור חמץ בזה בחמץ ג"כ לנשי אותם יהי' בזה לחומרא היינו אם אחד
מעבל אותם בחמץ בפסח דמותר אוסר לו ומותר לו להכי מעטינן כל חמץ לזה דבזה אתי
לחומרא קאי נשי' התוס' ולאי תש' התוס' ט"ו ט"ז מחק הסוגיות אך ישנה הקושי' לעולם ובה —
הסוגיא הוא מוקשא דרבא דסבירא ליה כו' בתוס' סוכה מוכל לאביי מוזה תירוצא הוא אלא
ע"כ שהני מוקשא דרבא הנה מוכל לאביי דס"ל דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד ומקשה אי
עביד מהני הדין שפיר אמרו' לחומרא דאם קאמר דליה מותר חמץ ולהכי אם מדליה מעורבות
אינן דבר אוסר והאיך הוא נהנה מאיסורי הנאה מוכל מוקשא דאביי שפיר אתי צ"ע דכל
מילתא דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מהני והשתא שפיר יתורץ נמי דהעצמות יוסף
אזה פסח מילתא דכתיבא בקרא מוקשא דאביי דאם מדליה בחמץ דהוא שוה פסח ולהכי
תני

תש תנא במתניתין זה פסק במתניתין ומבלי חופה קונה דלא קחשיבא לא קתני . . .
ואיתא בירושלמי הלכה אמר ר' יוחנן בעולת בעל אומר שנכנסת בביאה · ופריך הגמ' וכי כתובה
גו' שונה רבי ובעולה אומר שנכנסת בביאה ותירץ הגמ' ולי מהדרת הא עד דמנסבא הדר
בעיל צי' ופריך הגמ' ורבי יוחנן האי ובעולה מאי עביד ביה ומשני הגמ' למעוטי אותה העבר'
ובעולה או שנכנסת בביאה למאן ממעט העבריה שנכנסת בביאה ופריך הגמ' ורבי או למעוטי
מאי הגמ' זה דבעולה ממעטין אותה העבריה ופריך הגמ' ורבא דאמר בר אהינא אסבל
נידרשין המסיפים לביאה הלכה נידרשין ונידרשין למאן מסיפים לביאה צי' מאן · ומשני הגמרא
מאי דבעולה ידעינן סבירת · רבא בר אהינא מאי ידעינן לפי רבי כל הני ברשות ובעולה
ולמעוטי · ומה ידעינן שפיר והא סבירת רבא בא מאי מבלי עיוני נראה ובעולה מאי קביב ·
בר' ר' יוחנן ופירושא למעוטי חופה שהיא שנכנסת בביאה ולא בחופה [illegible]
למאני דפליג על אביי ורה"ג בסבר חופה קונה וסבר כרבא דאינה קונה ושבק הרבים
וסבר כיחיד דתנן ולא ממיפין תירוצא דפלי' והשוט שתי אלה צריך רש"י עיין נראה
דבעולה פי' הא כיון דלבנת אסיל ארוסין ליתא ומיסתפינן מאין איפכא ולא מהני גיטא והשתא
בבת ישראל במקום גיטא הני לוייפן מידי ואסיל ארוסין אבל מידי נשואים לא
מהני ואפי' בישראל דאי לא תימא הכי ועוד מי איפכא מידי דלבת אסיל ולבת ישראל ·
ומשום להכי איצטריך [illegible] ומתיות דבעולה - - - - - - - -

[illegible] לפי מה דאמרינן דרבנן סבר פוג דבעינן לאיבשים עומדת ומיפסי נקלוט
דסבר כאביי ולא כרבא כדפרשינן ולאביי סבר דחופה קונה ונראה דבעולה אליבא
דר' אמי דלא תימא סבירת מי איפכא מידי ואבל מים לאו נראה ובעולה הוי ומרינן שפיר
לפי אביי אליבא דר"י סבירת מי איפכא מידי ומהא רן סבר כאביי דאמרינן סבירת מי איפכא
מידי ורן סבר דרבנן אסור למעול גידין ועצמות כזהוא ופרכית דבויתם [illegible]
ורן בקצתו ומשם המוקה לבהמא חותם פגית בשר כזהוא ופרכית מולחו יפה יפה ·
ומדיחו יפה יפה ומצינן בגמ' דרב נחמן הי' חלו · ומסתברא גם הוא זה הפגית · ולה[illegible]

[illegible]

אמר לרב אביי לפלתוכה עליה כורא דמלחא פי' כיון דאיש מחשב לה תני דאו נמי איכא
אחרינא עכ"ל ומפרש מש למה כאביי וסבר סבק"ת מי איכא מידי דאסור בן נח ואמרת
דלבן נח אסור לאכול כזית בשר מהבהמה מפרכסת ולישראל מותר כדאמר הרא"ם —
שיפסוק . עכ"ל צריך ע"כ כאן למה סבק"ת מי איכא מידי . דב"נ אסור ולישראל מותר —
ונראה פירוש מכלתו מכלתו באיסור וזהו מצוות שלא אכל ליתן מכל המלח דיבא על
הבשר שאמרת הרמב"ם ע"ד ודאי יפה ע"ד מולחו יפה יפה . והשתא תן לו המלח —
שהפריש כיון דבאיסור מכלתו לא הו' צריך למולחו ועל האיסור שאכלו לא מצינא
לפטור מכל המלח שהפריש כמה תן לו : סלק .

אברהם

ברודא

מסכת שבת (ד')

גמ' המחמר אחר בהמתו בשבת חייב סקילה . ופריך הגמ' והא כתיב
תורה אחת יהי' וכו' . והנפש אשר תעשה ביד רמה : ובעינן כל התורה כולה לע"ז יהא ע"ז דעביד
מעשה וכו' ומחמר דיבור בעלמא הוא ועוד דתנן הקשה דבר שזדונו בסקילה ושגגתו חטאת
שאין דאיכא מלאכה דאין זדונו בסקילה . ואו מחמר . ומשני לא בתחומין ואליבא דר"ע . ויש להעיר
חדא האיך יתורץ נשי' ראשונים . ועוד אליבא ~~דר~~ דר"ע אתי' מתני' הא ~~איתא~~ איתא דיבול יו' —
אליבא דר"ע ומיהו מדאורייתא . ותש' הרבה הנ"ל והכי הי' הסוגי' עפ"י נשי' ראשונים צריך
לאוקמי דהך מחמר בסקילה ואתי' כר"ע ולר"ע אמר כפשוטו בתחומין ולא קיבול יו' . דאיתא ...
בשבת דר"ע סבר דהא תורה אחת יהי' לכם נאמר במגדף דבעינן כל התורה כולה למגדף
ולפ"ז לא קשה מידי הא מחמר דיבור בעלמא הוא דהא כיון דילפינן ממגדף ומגדף גופא נמי
רק בדיבור בעלמא . ומשו"ה צריך לאוקמי כר"ע ע"כ לר"ע אמר בתחומין . ותו דר"ע סבר תחומין
דאורייתא . ודו"ק .

שם (ט"ז) גמ' כלי זכוכית מ"ט גזרו בהו רבנן טומאה ומשני הואיל ונעשו אית לי' תקנתא
שווינהו רבנן ככלי מתכות . ופריך הגמ' כלי מתכות גופא דרבנן ומשני בטומאה דאורייתא —
אחיתו להו רבנן טומאה . ופריך בטהרתם מיהא לגבי פי' כלי זכוכית . ומשני עביד רבנן תקנתא
היכירא

היכירא גבי כלי זכוכית דלא לשרוף עליו תרומה וקדשים · והך תוס' הא איכא היכירא גבי כה״ג
דלא יחמרו עליו טומאה ישנה · ותש הרב״ש הנ״ל קשי' התוס' · דנהי דאי לא עבדו רבנן היכירא
גבי כלי מתכות בטומאה ישנה דהיא מדרבנן · ולד׳ דמשו״ה ידעינן דהיא הך מדרבנן גבא׳
מדאורייתא להוי טומאה ישנה גם גבי כ״ג · ולפ״ז יתורץ קו' התוס' דהא דלא יחלט
טומאה ישנה גבי כ״ג ואין היכירא הוא דטומאת כ״ג דרבנן · דא״כ לעולם טומאת כ״ג מדאורי׳
ומה שלא יחלט טומאה ישנה בכ״ג היינו משום דהיכרא ליכא דטומאה ישנה מדרבנן הוא דאם
נוהג דגבי כ״ג יחלט לה גב״כ טומאה ישנה · כמו בכלי מתכות · נאמר דטומאה ישנה
מדאורייתא הוא · תדע שהרי בשתיהם בכלי מתכות ובכלי זכוכית ירדה להם טומאה ישנה
ורק גבי כ״ג לא יחלט לה טומאה ישנה משום דנידע דטומאה ישנה מדרבנן הוא דאי מדאורי׳
הרי הייתה בשתיהן ·

שם (ד׳ -) גמ׳ כל האומר בנ״ע חטאו אינו אלא טועה · ופריך בגמ׳ הא כתיב ועשו הרע
קיניהן באיש הואיל ושהו את קיניהם מעלה עליהם הכתוב כאילו שכבום ופירש״י לא חטאו
בזנות · ומכל מקום נקראים חוטאים · וזה תמוה דאי בעי ראי' בזה · ותמה הרב הנ״ל דאיתא
בגמ׳ בגדי כהונה היו מכפרים · והך בתוס' מפ״ש זה חרב ברש״י כיון דבגדי כהונה היו
מכפרים · ועל דבגדי כהונה היו מכפרין רק על המעשים אבל לא על [illegible]
ואיתא בגמ׳ פסחים (ד׳) הני תלתא כהנים הוי ותבי חד אמר הגיעני כזית וחד אמר
הגיעני הטאה · דבתר אחריו ומצאו בו שוף פסול · ופריך הגמ׳ הא אין בודקין מן המזבח
ולמעלה · ומשני הכא דאתו אתפסי · ופירש״י כיון דהכי סבגדה אין ליתן בכהו [illegible]
[illegible] בגמ׳ מפ״ש זה חרב שבן שלה מפ״ש חטא בני עלי · והשתא שחטא דנלה לרש״י לפ״ז [illegible]
לא חטאו מפ״ש זה חרב שבן שלה · ואין לומר דמעלה עליהן הכתוב כאלו שכבום · [illegible]
עבירות

עבירות כאלו הי׳ בגדי כהונה מכפרים לכן פי׳ דחטאו בבזיון קדשים והעבודה -
קדשים אין לו חלק בכהונה והוי כישראלים ולא הוי מכפרים עליהם בגדי כהונה וע״ש

שם (ד׳) גמ׳ מודר עובר בכל התורה כולה ופריך הגמ׳ האיך עובר על לאו דלא -
תגזלו ומשני אם המודר בכור נוטל חלק בכורה ובאמת הוא אסור ואחר מגיע חלק בכורה
לו ד׳ הש״ס. ויש להקשות למה אמר חלק בכורה ליסא כפשוטו חלק ירושה ובאמת הוא אסור
אחר וגוזל את אחיו. ועי׳ הרב״ש ה״ע׳ דאיתא בגמ׳ הנ״ל מודר לא חזו ומשו״א חלוק פשיטות
לא גזל דלא חזו ומ״מ חלוק בבכורה גוזל שפיר דהעולם סוברים דמודר הוא בכלל ומשו״א
אם הש״ס לא בכלל וחלקים שוה שאר האחים ובאמת הוא אסור ואחר והש״ס דלא בכלל
ונמצא גוזל שפיר את אחיו הש״ס ודו״ק.

בח״ד האיך עובר על כיבוד אב ואם כשהוא על כיבוד אב שפיר דלא יכבד שי׳ הוא -
אביו דלכבדו אלא אסור ובאמת והאיך עובר על כיבוד אם. ועי׳ הריטב״א הנ״ל ~~[illegible]~~
בגמ׳ יבמות ומודר הנאה מן אביו אסור אמרת הנאה מן אביו ודע דאת האם חייבים
לכבדו ומשו״א עובר על כיבוד אם שהוא יכבד את אביו תחילה ובאמת אינו חייב.
ועובר על כיבוד אם. וסוגיא מסכת יבמות . . . . עיין . .

מסכת פסחים (ד׳ ב׳ ע״א) גמ׳ בין למר ובין למר אור אורתא הוא שבודקין בלילה. ולכאו׳
הרי זריזין מקדימים למצות שבודקין בצפרא דיו״ד דכתיב וישכם אברהם בבוקר ולא המתין
עד הנץ החמה ובלילה לא הוי מצוה אבל אי אמרינן אור יממא הוא לא נזה זריזי דנפקא
[illegible] א תנן סתם אור לארבעה עשר הייני בלילה עי׳ -- ויש להקשות אף דאמרינן
דצפרא ג׳ יו״ד בצפרא לא נזה זריזי נפקא בלילה דאמרינן זריזין מקדימים למצות. ולפענ״ד
דיש לו [illegible] נ״ב כדברי רש״י דפ׳ ולא המתין עד הנץ. ליפרוש כפשוטו ובלילה
לא הוי

דד

לא הלך · ועי' ברש"י בקונט' שחשב בזה קשי' התוס' דתוס' הנ"ה האיך יפה יפאן דגמרינן
מעקימין · ובמזות דיומא לכך לא הלך · אבל הם בלילה דת"ח אסור לו לצאת בלילה כו'
ואורתא בגמ' חד אמר אורתא הוא וחד אמר נוגה הוא · ופריך הגמ' והא כתיב הבוקר
אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא · ומשני מי כתיב האור בוקר הבוקר אור כתיב
כמ"ד צפרא נהור ומדרב יהודה א"ר דאמר ר' לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי
טוב עי' פי' רש"י דאסור לצאת עם הנה"ח · והנה הבוקר אור היינו שהאיר מאור שפור · ולפי'
לפי המגן היא שם דבקר יום ממילא עד לילך קודם שתנץ החמה כשיתחיל היום · ולפי'
התוספ' דאור אורתא והתם פירשו של אור מאור שפור צריך להמתין עד שתנץ החמה
כפירש"י · ולפי' הנ"ל של רש"י דנזה קשי' התוס' האיך יפה יפאן דאמרינן מעקימין
לנזות · דומא משום דאסור לילך בלילה לכך פירש"י ולא המתין עד הנה"ח · אבל אי משום
הא טעמא הלך בלילה · והשתא פירש"י יפה דלמ"ד אור יממא הוא ר"ל דפירש
צפרא של אור היינו בלילות · דאין לומר דפירש צפרא משום דאמרינן מעקימין כו'
שהם [illegible] אבל הם בבוקר דיומא לכך לא הלך דאסור לצאת בלילה · ואין לומר
חמא · לא המתין עד שתנץ החמה הא למ"ד אור יממא יכול לילך קודם שתנץ החמה ·
דפירושו של הבוקר היינו שיתחיל היום עי' ודוק היטב ·

שם (ד') גמ' [illegible] תלת ש"מ הבערה לחלק יצאת [דאי ללאו לא תבערו הא'
אם עשה שם מלאכות בהעלם אחת נמי אינו חייב אלא אחת · עכ"ל] ונמצא משמעות של רש"י דבזה
בוודאי הכא ידעינן אלא בלאו לא תבערו דאם עשה אחת דחייב אחת · [illegible]
המזרחי דבגמ' ובזאת פירש"י הבערה לחלק יצאת דאי ללאו לא תבערה הא' באינו חייב
אלא אם עשה כולם בהעלם אחת משום אבל אם עשה אחת אינו חייב כלום [illegible] עכ"ל
רש"י

רש"י פסחים אהדדי. ותשו' הרדב"ז ה"ע דאיתא בגמ': שבת כתיב הוא וביו"כ כתיב הוא
לומר שאם יחול יוה"כ בשבת ועשה מלאכה חייב משום שבת ומשום יוה"כ ע"כ ובגמ' יהי'
שתא בסוגיות של רש"י. דאיתא בגמ' אין עירוב והוצאה ליוה"כ ואמ"ג עשה האיך
יכול להיות דחייב משום שבת ומשום יוה"כ. הא אחד מל"ט מלאכות היא הוצאה ועל
הוצאה איך יתכן לומר דחייב משום שבת ומשום יוה"כ הא אין עירוב והוצאה ליוה"כ.
אשכ"ל דאיתא בגמ' איסי בן יהודא אומר ל"ט מלאכות הם ועל אחד מהם אינו חייב
כרת ורש"י לאו דקטלא ושוולא הא תפסה יתירא דהוא דהך מלאכה הוצאה היא דאינו
חייב עליה כרת לאו ועל מה"ח חייב כרת משום שפיר חייב שתים אם עושה כל הל"ח משום
שבת ומשום יוה"כ ואמ"ג גזירה שוה בהא הוא אינו אתי כאיסי בן יהודא. דלדידי'
משכח שאף על כל הל"ט מלאכות חייב משום שהם דהוצאה אינו חייב עליה אף אתי
כר"ע. והנה יש להקשות על דברי איסי בן יהודא דסבר דאחד מהם אינו חייב עליה
כרת לאו דקטלא. הא כל ל"ט מלאכות שבספר התורה שחייבו אחד ומכל מקום הדברים
האלו אין לחלק ביניהם. וע"ל דהא בהא אחד איכא איסור לאו ורבנן פוטרים
מאלה הדברים לאו ולא כרת. והנה דכאן בפסחים פירש"י יתיר דהא באם עשה
של מלאכות אינו חייב אלא אחת ובלבד בודאי ובציון דעל אחת מהן חייב. דאלה
עשה אינו וחייב [illegible] ויוה"כ משום שבת כ"ע אבל אם נאמר דחייב על אחת מהן [illegible]
לומר דחייב משום שהם דמשכחת לה דהא הוא דחייב אפי' על הוצאה. דאע"ג נמי
כל [illegible] לומר דאתי כאיסי בן יהודא דעל אחת מהם אינו חייב כרת והיא הוצאה
לאו סברא הוא דהך סוגי' דפסחים אתי' כר"ע ועכ"ח ר"ע לית לי' כאיסי בן יהודא
דהא [illegible] תחלתן דאורייתא [illegible] איכא לאו בתחלתו ועל ה
אמאי.

78

ומאי מרבה ואלה הדברים כל לט׳ ולאפוקי הא מיבעיא אשכחן להיות תחומין [illegible]
דכל הני לט׳ איכא כרת וחטאת. אבל אתחומין ליכא חטאת. ואע״ג דילפה דלא הוצאה
חייב חטאת ולא כר׳ יוסי בר׳ יהודה. אבל סוגי׳ דיבמות אליבא דאיכא תנאי בתחומין
דרבנן ואתי שפיר כר׳ יוסי בר׳ יהודה דכל אחד ואחד אינו חייב כרת לבד אחד הוא
הוצאה ולא ילפת מיני׳ והוא דכתיב בהוצ׳ שבת בחייב על כל אחת ואחת מהם. ואפשר
רש״י שפיר דה״א באינו רק לאו אלא כולם ודוק היטב . . . . .

שם (דף) גמ׳ ר׳ אומר ר׳ יוסי היה מהלך בדרך ומצא ר׳ יוסי גלוסקא אחת [illegible]
אמר תן לבנאי זה. אמר רב שו׳ תלוי בא׳ ספק פת כותי אסור. וש״ כיון דר׳ אומר
ברוה״ק דהיינו ודאי ברוה״ק שאני בנאי [ ] ש״ט מקשו [illegible] על האופלים. וש״ להקשות
ועוד דספק פת כותי אסור. ודילמא ודאי בודאי שהוא פת כותי דהא כיון ברוה״ק
ונראה לתרץ דניחא שפיר דספק פת כותי אסור דאלה״ נראה לפרש אמר לו תן לבנאי
זה הכוסלי [illegible] סתם לגוי זה [illegible] דלמא כיון ברוה״ק דאלה״ לא צוה ליתן
לגוי דהא ספק פת כותי אסור. אלא ודאי דכיון ברוה״ק דהוי בודאי של גוי ולמה
אמר תן לבנאי זה או״ משמע שפיר דספק פת כותי אסור. ודוק היטב. [illegible]

שם (דף) גמ׳ וחטאת בשוגג כרת. והא מין הוא אם חלב ודם וחייבים בספק
כרת פוטר את המזיד בהכנסה. ואין בו כרת אלא מין שיפטור [illegible] את
המזיד. והנה התוס׳ הוא הנותן אחר מזות והתחייבות [illegible]
כפרה ולא [illegible] והוא לה שאין [illegible] כפרה. ועוד הנה תוס׳ ב״ב
כתיב לעולם הדברים [illegible] על הדין [illegible] ב׳ [illegible] אחד [illegible]
ואלו [illegible] דהכא [illegible] באין [illegible] והא [illegible]
ונראה לתרץ [illegible] דהא [illegible] תוס׳ [illegible] אחד [illegible]
איבעי׳ [illegible] דהא״ [illegible] באין [illegible]

יוכח

ופרחינן נמי לא שייך נותר לחוטרת דאלה"ה מאי פריך הגמ' גבי מעילה ולולב מנ"ל בהא
נותר ולחוטרא לחוטרא ולפרש בה"א דלול מהאי ב' דמביאים על זדון שגגתו או"
ופרחינן נמי לא שייך נותר לחוטרא ולפרש צריך לחלק גבי כולהו דבהו עולה פ"ו
וחלב ודם ולענ"ד צריך לומר בנשי' התוס' דלוגי והוא הנותרת ולפ"ז הא דולוג
מעילה כ"ל לחון מביאין ולא דלולא לחוטרא לחוטרא מלינן דאמרינן חוטרא טפי
דאין מביאין פי' חירתא דלא להוי כפרה כ"ל גבי חלב ודם וק"ל:

עוד בסוגי' הנ"ל על לשו' התוס' הנ"ל ומ"א היא הנותרת לאו מלתא היא חוזר
בכרת אין מביאין כפרה אבל מעילה שהיא לאו של אינה כפרה ותשו' תוס'
הנ"ל דלאה"נ פריך שפיר מה מעילה שחייב כרת מיתה בקרבנות מעילות וזו להלוות
הא איפרך הך פירכא שחייבתיהם בקרבנות מעילות צריך לדחין דסוגי' באתי'
פרבי ודף פירכא בהיא הנותרת ולתם טוב ונראה לחלק דאין מהך פירכא
דהיא הנותרת צריך לבא גב"כ להך פירכא סברא שחייב מיתה בקרבנות
מעילות דנלה ליה לי בחלב ודם דאין מביאין קרבן על מזיד פשוט ולולא מה
מעילה מה מעילה שאין בו כרת אין מביאין קרבן כי היכי דלא להוי כפרה
כן חלב ודם בחומרא דאין מביאין כי היכי דלא להוי כפרה וכ"ל במעילה
שכן חייב מיתה בקרבנות מעילות ולפי' תוס' שפיר בלאה"נ פריך שפיר וק"ל:

סמן

מסכת יומא (דף) גמ' עזרה לשיעור נמי לאו מלתא לחייב תרתא לשלא לא נצטרפו
בעונש ובשיעור הלחם ולחם · ופריך הגמ' והא איכא נמי שבני' כלי חרס נפלו
במים · ומראה ינקה לבלועים במים · ומשני פסולי חטאת שנפרו חשבונם בחד אפן
חצי לעיל חצי ופריך הגמ' והא בלועים נמי חצי הוי חשבונם בחד חסרו להו חדא
ומשני נמי גבדו' הוי בלחה"פ · שסולין רסיד שו · ופריך ותו לירכא והא איכא מנים אפון
אימון [illegible] · ומשני נמי דבקרא לא חשיב ודגואי לא קחשיב · ופריך הגמ' והא לחם הפנים
ג"כ נמי

79

גמ׳ נפ׳ דגוואי הוא עכ״ל ויש להעירו הא הגוף ידע מזה דגולם האשין אינו מן העזרה
אמ׳ ואי קריך בלוקין תפי הוי לחיבי [illegible] בחבר חסרי להו חדא דגופא וגולם הוי
שלום שיהי׳ עזרה. ונראה לחלק דהגוף ידע דשי דגוואי לא נחליב לקריך שיפיר חסרי להו
חדא דגולם האשין חוץ מן העזרה שסא דגוואי הוא. אבל השתא שלום לתה״ק שלום קריך
הגוף והא עדבשי הגוף והאגולם אשין אינו מן העזרה. וכ״ז שלום דשסי דגוואי ולא נחליב
וזה ונפ׳ לתה״ק נמי [illegible]

שם (דף) גמ׳ שני שעירי יוה״כ ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהן חייב על שניהם
משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על לעזאזל. וקשה הגמ׳ ומ״ש שעיר הנעשה בפנים
דלא מחוסר הגרלה לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא לחיי דמחוסר עבודת היום. ושש נקבר אין
מחוסר זמן לבו ביום אמר רבינא השתא דאמר רח׳ מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא
דאמר רב נחמן בר יצחק שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין דכתיב ושחטו
לפ׳ פתח אוהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול שחטן בחוץ קודם פתיחות
דלתות ההיכל פטור מ״ט מחוסר כפרה פתיחה כמחוסר מעשה. ויש להקשות למה
מביא הגמ׳ טעמא דרב יהודה דפסול שלמים ששחטו עכ״פ ליתא סתם הא. [illegible]
שלמים פ״ש דפסול שחטן בחוץ פטור. ונראה לחלק התוס׳ נמי. ול״ל טעמא דשחטו עכ״פ תיבון
לו׳ כיון ששחטו קודם פתיחות דלתות ההיכל ממילא עדיין לא שחט תמיד של שחר ואין
לך דבר קודם תמיד של שחר ממילא בלא זה פסול שלום דשחט קודם לתמיד נמצא איכא
טעמים ל״ה חדא משום נקא דשחטו עכ״פ ועוד דשחט קודם לתמיד של שחר ממילא לטעמא
דפסול משום ~~[illegible]~~ דשחט קודם לתמיד מן הדין הוא חייב אם שחט בחוץ קודם פתיחות
דלתות ההיכל דאין מחוסר לבו ביום יכול גבי שני שעירים לכך אמר טעמא משום דשחט
ממילא הוא פטור אם שחט בחוץ דמחוסר כפרה פתיחה כמחוסר מעשה. ומתורץ נמי
קושי׳ התוס׳ דלעיל דלכך אמר טעמא דשחטו דאיכא נפקותא לדינא באם שחט בחוץ.
כנ״ל ודו״ק היטב.

גמ׳ (דף)

שם (דף) גמ' ת"ר אין מועלין בדמים דכתיב הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה
לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה · ופס"ל ופריך הגמרא
ואימא מה לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה מועלין בהם אף לאחר כפרה
מועלין בהם · ומשני אומר הכתוב שנעשית מצותם מועלין בהם · ולא והרי תרומת הדשן ·
ומשני משום דהוי תרוה"ד ובגדי כהונה שני כתובים הבב"א · ואין מלמדין · וק"ל ואי נאמר
הנזיר דהוי שני כתובים הבב"א הא קשיא דשני כתובים דאין מלמדים דליכתוב חדא
ונילף אידך מינה וי"ל הא הכי אי הוה כתיב חדא הוי"א תרוה"ד והיינו אותו דהוי
לפני כפרה כלפני כפרה ומשו"ה הוי תרוה"ד ובגדים שני הבב"א ולא ילפינן בגופה ·
וי"ל דשפיר הוא שני כתובים · דאם לו בגדי כהונה פ"ל דילן מתרוה"ד · ואין לומר
פ"ל דהוי תרוה"ד ובגדים שני כתובים · דלי כתוב חדא איזה מהם ליכתוב אי הוי
כתוב בגדים לחודא הא איפכא לפני כפרה כלאחר כפרה דאין מועלין · ואי הוי
כתיב תרוה"ד לחודא אלא דכתיב הוא הוי ב' כתובים הבב"א הא איפכא דלפי
כתיב הוא דלפני כפרה כלאחר כפרה דאלו"א הוא לילף מתרוה"ד כו' וק"ל

מסכת חגיגה (ד') גמ' בש"א הראיה ב' כסף והחגיגה מעה כסף · ובה"א חגיגה ב'
כסף והראי' מעה כסף: דב"ש דראי' עדיפא שכולה לגבוה · ובה"א משום דאדרבה
חגיגה עדיפא שהי' לפני הדיבור כפירש"י דכתיב ויזבחו זבחים שלמים והיינו שלמי חגיגה
ולב"ש סברי דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראי' הואי · ומעולם הי' ראוי גם לפני
הדיבור ולב"ה דעולת תמיד הואי ומסיק בגמ' דב"ש ס"ל הגמ' כולהו סברי דעולת
ראי' היו · והכי הדבר הי"ל הא ב"ש לא אמרו בהדיא דעולת ראי' היו רק מכח נשי'
הא חגיגה עדיפא דהי' לפני הדיבור · ועוד י"ל הא איכא פלוגתא בזבחים
חד"א קרבו שלמים בני נח לחד לא קרבו שלמים בני נח ולא הי' חגיגה לפני הדיבור
ועולה דב"ש סבר דעולת תמיד הי' ותי' הרר"ה הנ"ל דאיתא בגמ' הנ"ל ר' ישמעאל
סבר

סבר דעולות ראוי' הי' דתני' כללות נאמרו בסיני ופרטות לא נאמרו אלא באוהל מועד

[ופירש"י כללות נאמרו עליו את עולותיך ואת שלמיך אבל הפשטן ונתוחן של עולות ראוי' —

נאמרו באוהל מועד] ומילא לא הי' בהך עולה הפשטה ונתוח לאיסב' דעולות תמיד הי' מי איכא

מידי דעיכובא לא בעי הפשט ונתוח והשתא בעי' אלא ודאי דעולות ראוי' הי' ולדידיה

הך לתנ"ק דלא נקרבו שלמים בני נח והא כתיב ויזבחו זבחים שלמים ומשני נראה שלמים [..]

בלא הפשט ונתוח [illegible] [illegible] דב"ש סברי דעולות ראוי' הי' לפני הדיבור דאי

לא סבירא נקרבו שלמים בני נח גופה האחגיגה קדיפא דהוי לפני הדיבור. וכו'

דעולות ראוי' הי' והי' ראוי' נמי לפני הדבור. ואי סבר דלא נקרבו שלמים בני נח —

גופה הא כתיב שלמים בלי הפשט ונתוח [illegible] פשיטא דראוי' הי' דאי תמיד הי' מי

איכא מידי [illegible] [illegible] חגיגה.

מסכת יבמות

(ד') גמ' יבום מן האב כתיב ולא מן האם כתיב הכא כי ישבו

אחים יחדיו [illegible] זה הרי מן האב ולא מן האם הכא מן האב ולא מן האם. וצריך

ליליף אחותה מעריות דאין מן האם. וגופה מאי צריך הג' ליליף מעריות הא[illegible]

בגמ' מי שיש לו אח מכל מקום את אשת אחיו ליבום. וצריך הג' [illegible] ולאחות מאי —

ומשני לאחותו מאמר. וצריך פשיטא הא אחיו הוא. ומשני דהא דליליף אחוה אחותה

מבלועו [illegible] הרי כשרים ולא פסולים. וצריך למאי הג'. ומשני גבי' כתיב ובן אין

לו עין לו משום דבן [illegible] פוטר ולד פוטר פוטר [illegible] כי [illegible]. ולפי"ז גופה

מאי צריך וליליף אחוה אחותה מעריות מצא [illegible] פסולין [illegible] ולמה לי ומין אי

לו עין לו דבן [illegible] פוטר פשיטא [illegible] ניגון [illegible] פוטרו [illegible]

שם ד') [illegible] דמה [illegible] דכתיב איש אמו ואביו תיראו וכו'

יכול אמר לו אביו [illegible] בכבוד [illegible] רחמנא את

ד' הא[illegible]

הא לאו הכי דוחה מאי לאו דה"פ פרח׳ · ופריך הגמ׳ לא לאו דמחמת דחי׳ לאו דעלמא
ואפ"ה לא דחי · אלא מעתה בנז"ל דעשה דוחה ל"ת ליגמר מהכא דלא לידחי · והכי תוס׳ הא
נ"ל דשבת הוא עשה ול"ת ומש"ה מאי פריך ליגמר מהכא דלא לידחי הא באמת עשה לא
דחי עשה ול"ת · ונראה לתרץ קושי׳ התוס׳ וי"ל דבגדיל אלא ומתחלת הגמ׳ בעלמא דחי ·
ומסקנא דבכ"ל עשה לאו דמחמת אתם דליגמר מהכא דבעלמא נמי לא דחי · וה"ל דבכלאים
אי נמי אשכחינהו בשלא ומש"ה הוי ל"ת שיש בו כרת · אלא ודאי דאתי להשות דבעלמא
דחי דאי לאו הכי ל"ל גבי כיבום אב לאו דהסברא נותנת דלא דחי ל"ת שיש בו ··
כרת אלא ודאי דאתי להשות דבעלמא דחי אבל אי נמי אלאו דמחמת הסברא
נותנת דדחי לאו נקודא פריך שפיר ליגמר מהכא מה נ"כ הסברא נותנת דאין
עשה דוחה ל"ת ועשה ומש"ה ניחא הגמ׳ מ"ט אי שבת ל"ת נקודא ליגמר מיניה —
בעלמא דלא שדחי לאו שבת ל"ת ועשה עשה טעמא · דכתב הכי דלא ~~לידחי הא~~
לידחי אף ל"ת ועשה · ונ"ל להקשות לדוי׳ תנא בו מתניות הנפש עד לזאת ·

שם (ג׳) היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה ג׳ חדשים · ופריך הג׳ בשלמא
לא תתייבם דילמא יהי׳ הילד בן קיימא ונפגעה באיסור אשת אח · אלא לא תחלוץ מאי
איכא למימר · ומשני שמא יהי׳ ~~הבן~~ הילד בן קיימא ונמצא אתה מפסידה [illegible] לכהונה ·
ופריך תינח אלמנה [illegible] מ׳ די דאם אחיו נשאה גרושה ונפסלה לכהונה מאי
גרושה [illegible] ומשני משום דמפסיד לה מזונות · ופריך תינח נשואה ארוסה וגרושה
דלית לה מזונות [illegible] ופי׳ התוס׳ דמפסיד לה מזונות מעולא והכא תחלוץ עכ"פ טובא
נ"ל לפי׳ הר"ר ה"ע בתוס׳ עשה לדם אם ארוסה וגרושה ואמאי ארוסה סתם והלשון בגמ׳ ··
שבפי׳ דבתוס׳ אם ארוסה וגרושה לא · שמעינן בכשר נולם תחלוץ אבל ארוסה סתם נקבה
באחוזת דהיינו אם יהי׳ לו [illegible] ארוסה מזונות מאלא אינהו לארוסה דילמא
עי"ש

נשואה מעוברת ויהי הולד בן ונמצא בחנם חלוץ ונמצא אתה מעכבת פריה ורביה
אבל אם היא ארוסה גרושה מותרת לכהונה ומשום הכי תחלוץ לה אם
אפ"ה נשה אם יהיה לו עוד נשואה מותר כיון דחלוץ ארוסה ועדיף נשואה דלאו
חלוצה ומותר ויפסיד לנשואה מזונות הכא תחלוץ פירש טובה הוא
שיש עליה טובה דלא יחלוץ לארוסה שום דמפסיד לנשואה מזונות ואם ארוסה
ושלה מזונות ודו"ק היטב סלק מסכת יבמות

מסכת כתובות (ד')

גמ' צינים פחים ותיר בידו שוים ~~[illegible]~~ ולגנבו בידי אדם ופריך
לא תני הכל בידי שמים חוץ ~~[illegible]~~ מצינים פחים ותו אפי' לגנבו בידי אדם
והאמר ר"י מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלו סנהדרין ד' מיתות לא בטלו מי שחייב סקילה
או נופל מן הגג או חיה דורסתו ומאי אפי' בידי שמים היא יש להעלות חדא קודם
בתוספות אפי' לגנבו ומסיים רק חדא דמביא רק אפי' והאיך תו תנן דגנבו בידי
שמים ועוד נראה לי דהביא אפי' וגנבו בידי שמים והא מיום שחרב בהמ"ק
הא מהפך בקושיא גופא עוד גם אמרו וגנבו בידי אדם דהאמר מאי
בידי אדם י"ל באמת גם אפי' וגנבו בידי אדם והא דלא תני חוץ מאפי' וגנבו
תנא שיור וכו' פריך הכי והתנן מי שחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה וכו' ומ"ש אפי'
בידי שמים הוא ועוד גם וגנבו איסור דאפי' בידי אדם ליתא הכל בידי שמים חוץ וגנבו
ואי תנא שייר א"כ מאי שייר דהאי ושייר סלק מס' כתובות

מסכת סוטה (ד')

גמ' וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר בת ק"ל הייתה וקרי לה
בת אלא מגיד שהחזירה לנערותיה וכו' ותלד והא מיעברא תלת ירחי ושנה ע"י פי'
כל החושש מרן כו' השום הכא בקול טעם האשה תלין הנך תפש נשי והבדי דהעלם
הרמב"ן הא אהרן הי' נולד קודם שהרג שלמה שעמרם לא הי' דרה הנך שהחזיר

ולערים

לנקרותה נודע שנולד אחרון. ונראה דגבי שה הי' לסוף גמר הנפ ולא גבי אחרון דאיתא
בגמ' ותקפנבו שלשה ירחים דהיא הייתה מעוברא תלת ירחי מעוברא. ולפי"ז צלה אמאי [illegible]
נפלים תלויה שנה דאהדרא הא הוא נפירים שהיא מעוברת. וז"ל דאית ברשי בחולין
בכל האמהות נאמר ותהר ותלד ובבלהה כתיב ותלד ותהר שהיא ילדה לא שבר ההריון
שלה. ולפי"ז נפל [illegible] דלפי החזירה צלה לנקרותה כדי שלא תהי' שבר הריון אלא
אבל אם הי' נולד נודע גזירת הרצה כל הבן הילוד הראשונה תשובתה לא הי' שניה
ילדה הנה. והה"ק דפריך אפשר בת ט' שנים הייתה וקני לה בת. ושא [illegible] החזירה
לנקרותה. וצלה אמאי לא הי' זה הנה גבי אהרן. וז"ל עי' דלא פריך שפיר אתב ותהר
ותלד להיא הייתה מעוברא ומעוברא תלת ירחי ונעשה אמאי נפלים צלה דאהדרא
הא ושלשה חדשים הגמר הולד וז"ל כמו גבי בלהה. כיון שהוחזר לנקרותה אין הולד
שבר ולא הי' הריון שלה שבר. ונעשה אמאי ותהר ותלד ליכתוב סתם ותלד כמו גבי —
בלהה. דלא כתיב ותהר. ושא שפיר דהכי כתיב ותהר להשמיענו לידתן להורתן:
באותו ענין אפשר בת ט' שנים הייתה כשהולידה צלה להאשה נולא אותם
[illegible] ושה כשנשאה נודע ארבעים שנה. ולה תשעה יפה שנה וכו' דוגמא אשכבים
ולא [illegible] ועשרים וכו' בהכשה אבן עזרא לפם גבי ישרה חשוב לנו גדול שנולדה לבי"ש
ולפ"ד הייתה בת ט' שנים ולא חשיב לנו כ"כ אע"ג דגם חשיב לנו אמר הם הי' בן
מאה שנה. אבל עתה לא הי' בן מאה שנה ולא יהי' נס כ"כ לפי הדקדק הנה לפרש
דנשאה כשהייתה ירבה נודע אכבים דאי הי' נודע שלשים הא [illegible] הייתה
כשנולד משה וולא הי' [illegible] גם ג"כ ואף הבדרא נשוי לדורבתא אמאי לא
חשיב ג"כ [illegible] ורבה אלא דאי הייתה בת אכבים שנה [illegible]

סלי' מסכת סוטה. ולולי הבתחשוב אבר דגדא... חזק [illegible]

מהר"י הג'

ודף מ"ו ע"א) שנא הא מילתא דאמרינן באגלימן בתר רובא עד וליכא רב אחא בר יעקב שיעור
השלוחה דאמר רחמנא ולנה את לב השעירים ודרשינן מיניה שהם שוין ולוחש דלא חזי
טריפה לפי תיובתא אי נפקא לן מינה האמר מן הגדול לכך לעולם אלא בבדקן הראה שלו
דזה אתי אליבא דר' יהודה דאמר דמינה חוטין אך על דבקים הנעשים בבגדי לבן כחוט —
בודא ד' זה"ח) והרמב"ם כתב בשיעור השלוחה דנקבה טריפה פסול משום דכתיב ויעזר חי
והנה יש לדבר ולזה כתב הרמב"ם שלימתא אחרת ולא סגי לי כמו שאמר ראב"י דאין הנפולת
ולכך לעולם אלא בדקאו שם ובבדקי לא זה נקבים הבשר (חולין ד' מ"ח ע"א) אמר רבא הפרשי
אונא דסריכן להדדי לית להו בדיקותא ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו
רביתייהו. ולכן הכי של כסדרן היינו רביתייהו יפה פירש רש"י דאין סירכא בלא נקב
ומה דכסדרן כדרכה היינו עלוים דהוי סתימה מעלייתא ואשתכח לעולם אבל שלא
כסדרן לא הוי סתימה והוי נקובת הריאה בטריפה והתוס' הקשו על פירש"י דאי ס"ד
דאין סירכא בלא נקב ומה דכסדרן כדרכה היינו טעם סתימה מעליותא הא קי"ל ניקב
לעולם וחשב [illegible] בריאה אינו נדרש וע"כ פירש התוס' דיש סירכא בלא נקב ומה דלא
כסדרן טריפה הוא משום שלפעמים משום שהריאה שואבת כל מיניה שנה אבל
כסדרן אין סופו לינקב ע"ש ועיין שיבין אין לברר לדבת. והתוס' איך דוגמנו לה
ועיין אם היא גם עתה טריפה או לאו באם נאמר שהיא טריפה אע"ג אמאי נאמר הבשר
דנהי הכלל בא לאתוי בסג"ר שלב מילתא ניתא דזה הכלל בא לאתוי סירכות משום דאין
רמזהו חו' בשלמא לפי' רש"י לא תיקשי ניחא לאתוי סירכות משום דהוי בכלל נקובת הריאה
דטריפה משום דלפירש"י אין סירכא בלא נקב ואע"פ סירכא ונקב ענין אחד הוא אלא לפי' התוס'
דיש סירכא בלא נקב וטריפה משום דסופו לינקב ואע"פ אינה בכלל נקובת ריאה וא"כ קשה הא
מה הכלל לאתוי בין שאין כמוהו תי' לפי' שסופו לינקב טריפה הוא גם עתה
אלא

אלא ע״כ צ״ל שהוא מן אסורה משום ספק ולא טריפה ולכן אין לחוש בזה הכלל בא לאתויי
טריפות משום דבזה הכלל מפורש כל שאין כמוהו חיה טריפה זה אינו טריפה ובזה
יש ליישב גם הרמב״ם דלכן צריך לומר דיליף חי כדי למעט טריפות דאי מאתם מן הבקר
ומן הצאן אלא בראוי לשם לא איצטריך דהא ראוי הוא לשם דהנה איתא (תוספתא ד׳ פ״ט)
מן הבקר להוציא את הטריפה ומביא שם הגמ׳ ג״כ כיון משנה ישראל מן העמים לישראל
ואם כיון כל אשר יעבור תחת השבט ונאמר שם בתלתא ראוי אי צריך חד לטריפה
ואחת הנבילה ואחת נטריפה וחד לטריפה מן הבטן ולמאורה נשה אלא צריכין ג׳ קראי
וחד נמי איצטריך אלא ע״כ משום דהנה ומזונין לי׳ בתוספתא כפי דהויא לטריפה ואחת
הנבילה ואע״ג דצריכין תלתא קראי דאיבעי קרא אם אינו לטריפה ואחת הנבילה -
תניהו ענין להנבילה ואחת נטריפה ואי בעי קרא אם אינו ענין להנבילה ואחת -
טריפה תניהו ענין לטריפה מן הבטן ואע״ג טריפות כיון דלית לן יתירא בקרא
ע״כ הוא לא איצטריך לגופיה לכן לא הוי יתירא בזה מאתם מן הנפש ונבן דהא
הוא ראוי לשם לכן צריך הרמב״ם לומר דיליף חי זה איצטריך טריפות דכיון דאינו חי
אפי׳ לשיטת התוס׳ [ ] אכן עדיין לא ידענא יהי׳ דמוכח הרמב״ם דלפי שיטתו יש בטריפות
ג׳ דינים טריפות. ואסורה כמו טריפה משום שטריפה אינו חיה. ומפורש ולפי״ז
ואי צריך הגמ׳ שיטתו הכלב ולא נתיר היות כולם על מתניתין דאלו כשרות בבהמה
התם ולענין היות כזית מצה בדונא אהדדי דהכא שאני דלא ולא נתיר היות -
כולם. הא אם נתיר שהוא ~~טריפה~~ אפי׳ כי ליכא כזית בשר להדדי תנא דלא נתיר
כזית כשרה הא שהוא טריפה ואוני לה התם אליבא דחד תנאי. ואע״ג נשה לפי״ג
הי׳ וכל לאותו אליבא דחד תנא ולכם בטריפה יהי׳ דלא כולא נתיר כולם ואם
נתיר שהוא טריפה לא הוי אלא אסורה [כמו באחרונה בטריפה] ואם נתיר כזית
כשרה

83

כולה הוי אלא עכ"פ דאין בטריפות רק ב' ענינים או נבלה או טריפה והטעם עכ"ז משום דהכל
הוי בכלל ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ולא פירט לך הכתוב זאת החיה אשר תאכלו הוי אפילו
אחד מכולם דוגמא נפחת וכו' חוב' ואע"פ כיון דטרפות לסבכת הכתוב איכא חד וכו' חדוש ואע"פ הוי
בכלל ובשר בשדה טריפה לא תאכלו משום דכל הלמד ולמוד פנקים דמי ולא תקשו דמאי לא
אמרינן דגם הכלל בא לאתוי טרפות ד"ל כמו שאמרינן לפירושי דהוי בכלל ננקבת הריאה ואח"כ
כיון דהוי טריפה וודאי אע"פ וודאי הוי בכלל דאין הכלל נוקט למעוטי אלא בראוי לשם [דהא
טריפה וודאי אינו ראוי לשם כמו דאמרינן בתמורה (ד' כ"ט) למעוטי טריפה ואח"כ הנדמה]
ואע"ג אמאי כפירש הרז"ה שיטתו דסובר יפה דאמרי ותמלוא ונראה דקיימא חי
ולכאורה יש לחלק דהרז"ה [בפ"ט טומאה] אע"פ אי לטריף הנראה קיימא חי —
למעוטי ספק טריפה דאי גזום עם דאין הכלל נוקט למעוטי לא ידעינן דהא הוא —
ראוי לשם כיון דלא הוי אלא ספק טריפה דבתמורה (ד' ט"ו) ומעטינן דוקא טריפה וודאית
ולא ספק טריפה והכי אי לטריך ונראה דקיימא חי ליום דוגמא חי מבוררת. אבל
ספק טריפה אינו מבורר לן שהוא חי. אכן י"א דלגבי מכ"ם גם הרז"ה מודה
דספיקא לחומרא. וראי' לדברים מדברים בגמרא (חגיגה ד' ט"ז) פלוגתא דר' ור' יוסי גבי סמיכה
סמיכה דר' סובר דבר אל ב"י וסמך אין בנות ישראל סומכות. ור' יוסי ס"ל
בנות ישראל סומכות רשות. ול' אליבא דר' ור"א עכ"פ ליפטר נשים מסמיכה הא
בלא"ה הוי ידעינן דנשים פטורים מטעם מ"ע שהזמ"ג דהא קיימא לן תיכף לסמיכה שחיטה
[ושחיטה אינה אלא ביום וילפינן מביום צותו] וע"ד יל' אמאי לא דרשינן כמו כן גבי —
תנופה דכתיב דבר אל בני ישראל והניף תנופה וכו' ונימא דאין בנות ישראל מביאים
תנופה ובאמת כתיב ויבאו האנשים על הנשים וכו' דהנשים בגמרא (ד' פ"ג ע"א)
אותא מינן ואלה בנערי שהוא פסולה ולוי רב נחום שנאמר ואתם את בסיועש
תשוב

תשובה. וכיון דליכא משום דכתיב המול ימול ליפריך הגמ' מאי בינייהו. ומשני א"ב
אשה. דהא להך לישנא דהמול ימול אשה כשרה למול דאשה כמאן דמהילא דמי. ולהך
לישנא דואתה את בריתי תשמור אשה פסולה למול והכי קי"ל דאשה כשירה למול
כיון. ויש להקשות עוד דאהא נגד הגמרא דתני כותיה דרב. ועוד י"ל דהכא
בקדושין ל"ה ע"א ליכא גם הגמ' דאשה פסולה למול משום דכתיב אותו ולא אותה
והקשה גם תוס' אמאי צריך קרא להכי הא הוי מ"ע שהזמ"ג ונשים פטורות. ומתרץ תוס'
כיון דמילה השמיני והלאה אין לו הפסק לא הוי מ"ע שהזמ"ג. והקשה תוס' דאכתי הא
מ"ע שהזמ"ג דהא גם מילה שלא בזמנה הוי ביום ולא בלילה. ומתרץ גם התוס' דאתי
מ"ע מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה. והנה עדיין ואותו צ"ע שלכאורה דגם מילה
שלא בזמנה הוי דווקא ביום ולא בלילה. ועדיין יש להקשות על עיקר הגמרא אמאי צריכין
להאי קרא דאותו ולא אותה תיפוק ליה משום דהוה מ"ע שהזמ"ג דגם שלא בזמנה הוי
ביום ולא בלילה ואפ"ה לא יתורץ כתירוץ התוס' כיון דמילה השמיני והלאה אין לו הפסק
דאכתי הוי מ"ע שהזמ"ג מטעם דביום ולא בלילה. ועוד י"ל דהכא. (קידושין ד' ל"ה.)
ליכא גם הגמ' דכל מ"ע שהזמ"ג נשים פטורות. ואמר גם מנלן ידעי להאי טעמי
משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך הוקשה כל התורה לתפילין ותפילין
זמ"ג היא דכתיב ושמרת וגו' מימים ימימה. ופריך הגמ' הניחא למ"ד תפילין
מ"ע שהזמ"ג אלא למ"ד תפילין מ"ע שלא הזמ"ג מאי א"ל. ומשני משום דהוה מצה שמחה והקהל
ב' כתובים הבאים כאחד וכל ב' כתובים הבאים כאחד אין מלמדים. ויש לדקדק מאי הוצרך הגמ' להביא
הגמ' דתפילין הא ידעינן דפטורות משום דהוה מצה שמחה והקהל ב' כתובים הבאים כאחד
ומתרץ תוס' [illegible] בפי' של שני כתובים הבאים כאחד דהכא רש"י פי' דאין מלמדים לא
לחיוב ולא לפטור ותוס' פירשו דאין מלמדים לחיוב אבל לפטור מלמדים. ובזה [illegible]
הסברא

הסברא י"ל דפליגי ר"ג ורה"ס דר"י סבר דלמ"ד להיבם פסקינן הת"ס ואע"ג ידעינן
דפטורות מ"מ שהב"ג ולא פליגי אלא הכן דבית אל לבי" אוא"כ ואומר על איסור
דאין בנות יו"ה סותרות אבל רה"ס סבר דאין מלמדים לא לחוב ולא [illegible] טעם ולכן אין
לו יתרא בורא דקדיש לחומרא על רשות לבזה יתייב נשי ולא תיקנו בכל התשה"ב
דנשים מותרות פטורות מ"מ שהמ"ג ז"ל דר"ל דליוכ והענ"א דתקנו אבן זכי [illegible]
אלא ולמ"ס כן דבגדי נדשים אין לתקנים ואם דומה יוחנן י"ל דר' יוסי [illegible] לסיף ונרא
דלולן תקפו תורת ד' בפירוק כדי לומר כל התקנה כולה ובזה י"ל להשיב ג"כ
נשי צרותם בגמ' דלעיל (ע"ה) דנראה התם מיוחי לא קשיתי על דברי חבירו
ולכן אלו שאינם כאן ואע"כ אם אמרו לו חבירו לזה ולכן הייתי צוה ואם יש התוס'
דלא ידעי ר"י ורם איסור י' בזה הנוא את רס"י ולהאורה הלא בהתיבות בגמ'
פטורות היא דנפק איסור עליה ומאי נאם דלא ידעי ר"י עוה איסור י' בזה ונקא
לישב בזה עפ"י הנודע דודאי שאסור דאיכא דלא הוי אלא חדא יתפותא אין אלו
ודאי כיון הלא מליבא דרה"ס ובקאן לא הוי אלא חדא ילקותא ואע"פ בני לאהרן
ולבנין יעקב חובל לגרום רשות [illegible] שפיר נאם הייתי עולה ועפי"ו י' דהא
בנאם דלא ידעי ר"י הייג ר' יוסי [illegible] דרי' [illegible] שוטה לא ידעו איסור י' בזה
כיון דלא הוי אלא רשות גם נשי הב"ל אמאי איצטריך אותו ולא איתקם תיקון לו
דהב"ס מ"מ שהמ"ג דהיא אליבא דר"י מ"מ שהמ"ג והיפא ידעינן דנשים פטורות
והענ"א דתקנו לא ידעינן אלא דנשים פטורות אבל לא איסור ולהכי איצטריך
אותו ולא איתקם ואיסור ובזה יותיב גמ' הב"ד דאמרתי כדי להבין ולהס
עניין איצטריך דלא [illegible] ועוד שאסור [illegible] לשליח לאו דהא ודאי [illegible]
שום הגמ' גבי [illegible] ותוכחות גם אלו דלא עלה לא הוי [illegible] דהא [illegible]
[illegible] דאע"פ לא [illegible] עניין איצטריך לומר [illegible] אלא [illegible]
אם [illegible] צרה והא [illegible] הכתוב לאותו ולא איתקם [illegible] היינו לפתחילה
ואע"ג שפיר כיון דב"ה דנשים פטורות יהיו ובזה יתיישב גם הנשי' אמאי לא

דהשיגו

בראשון גבי תשובה הכי דהא כיון דמשום הוי אע״ג שהמ״ג וא״כ לא ידעינן אלא

קטורה וכל זמן היא בקודש רוצים להביא אותם ולא תנינן הא דאמרינן בגמ׳ במס׳

[illegible] דקתני הנעלים דהא הכא כתיב ויבאו האנשים על הנעלים וגו׳ ואין כאן

[illegible] פי׳ אינו [illegible] באמ״ת תנאי [illegible] דרה״ר (ד״ע) דמדברים תנאית שורה

ומירה דמשום אין עכבין תנאות [illegible]. להקדים תנאות הוא דוקא הא [illegible]

להתני אין עכבין [illegible]. ולפ״ש אין התרמות [illegible] דנטש הא ר״י דמשום דבני

דוקא וכל [illegible] לא. והא ר״י דמשום שלים סותפות רשות. ולכאורה זה התרמות

לזה דגבי סירה לכ״ע איפה תחי ליפתא ור׳ יוסי לקטורה להכא ליפא אלא חד

ליפתא [illegible] אמשינן דקיליני אי קטורים או [illegible]. ועד דהנה הוא הניה נפשי

הב״ל על ר׳ דמשום סיני לא עבשתש על דברי חבירי אם [illegible] לי חבירי על זה דכן

הייתי עולה. והנה גב׳ איסור זה. ותשו׳ דזה תלי בהך פלוגתא דתנינן [illegible]

דתש״ה התם בבכור [illegible] ק׳ לסוגיא ק׳ סותפות ואין [illegible] סותפות ר׳ יוסי אומר

סותפות רשות. וגם זה לא יתישב לפי דבקשים דולי. דהא גבי [illegible] לא הוי אלא

חבא ליפתא וכיון דלא הוי אלא חבא ליפתא א״כ לכ״ע רשות ואי תלי זה הוא

בפלוגתא. אינו לפי׳ [illegible] תירוצים ה״נ דהא כאן לא הוי אלא ספינא. ואפשר

כתיב ויבאו האנשים על הנעלים ובגמ׳ ה׳ אסור לכל [illegible] להטעם לפי שטת

הרמב״ם דספינא באורייתא [illegible] גבי [illegible] ולא יהי׳

בזה שום חשש עבירה ובזה גם הרמב״ם [illegible] דספינא לחומרא להדרא נפשי ולדברי

ואי כתיב הרמב״ם לנרא [illegible] חי [illegible] דמשום [illegible] ואין הנפש [illegible]

אינו ראוי לשם דהא ספיקא לחומרא. ותשו׳ הענין בדעת הרמב״ם דאמרה בהרמב״ם

כפי לנרא [illegible] חי על נטרפה לאחר הגזירה דאי משום [illegible] אין הנפש [illegible]

[illegible] אלא בראוי לשם הא הוי ראוי לשם [illegible] דהא הגזירה הי׳ בכשרות [illegible]

כפיכן [illegible] [illegible] חי [illegible] אלא [illegible] ולפי מה [illegible] חי [illegible]

[illegible] דברי הגמ׳ (חולין ד׳ י״א) דמשום ראב״י [illegible] הא [illegible] דאמרינן בתם רובא

ונאום

ונאמר דאתי שעיר המשתלח ומשאי לא ילפינן קרא כיון הוא נמי דקדשים
אלא י"ל משום דמיפריך אמורים מהן ומילף ולבא ולא חגיגה דהא נ"ל קרא בתלתא
משום דידעינן השתא דפסירה ומשילן מהן מחבירתה וכן הקשה התוס' על הדף
מה"ד דילפינן קרא ותשב' התוס' וכו' דכל חגיגה שלא נתבררה בשעתה מהן חגיגה
ומ"מ דילמא הוא עתה שריכה ולא ש"ד דמילפינן בתר רובא ולכ"ע י"ל דמאי
כל דחגיגה שלא נתבררה בשעתה הוי חגיגה ומ"מ לא ידעינן מהתם ולא חגיגה
ולא רובא. ומוכן להמשנות איך ילפינן שעיר המשתלח הא גופא הפא נ"ל הטעם משום
חגיגה ולא משום רובא ומיהו ליכא דלפני ומילא ידעינן דאזלינן בתר רובא דהא נ"ל
רובא ומחה רובא עדיף דהוה דמוכא לבתר דבגלי קרא הא אי לא גלי קרא לא הוה ידעינן
מה ומ"מ הקרא נשי' לדעתי מיהו ילפינן שעיר המשתלח הא נמי דשעיר בן שנתו
ולחשוב זה דהוה ומתא ביבמות (ד' ל"ו) דף רוב היולדות לט' לקושטא ספק נפל
מיהו והגיה התוס' על מאי דסני בג' יום להבחנה הא בעינן ג"ח יום דהיינו
ג' לנקיטה וג' להבחנה. ותשב' התוס' דלא מיפקא לן כיון דאיתא ליה ומאי
דלא יהיה ספק פא"ח לאחר ג' יום רגלת נמי לא מיפקא לן. והקשה ש"ם הנא'
בקל שנת דרך דהאתי' נח גבי הבחנה לענין התירא להנשא. לא שייכי
ביבום הנ"ל דהא כגון איסור אשת אח שלא במקום מצוה לפני ליבם מה יש
להוציא גם דבעיר המוכן ושוחו צא ונדע הנלה סתם ~~אש~~ ואסור בכל נשים לקיים
כגון דמיגן באיסור ~~אשת~~ אחות שלא במקום מצוה והשיב הר"ן ומאי לא חיישינן אותם
אחיותיה דהוי חייבת כרת שיש לה. ומתשו' הר"ן דחגיגה ... לא אסיק
מ"מ בלה יש ליב גם דהא הוי לא כפיפין מהן ומה דחגיגה של שם ... -
שעיר המשתלח וחגיגה ... לא ילפינן ולא ש"ד דמילפינן בתר רובא דהא
ומ"ש נשיאות הע"ל כיון דמשנינן דלפני לא ילפינן קרא משום דס"ל דחגיגה שלא
נתבררה בשעתה הוי חגיגה ומ"מ לא ילפינן ולא חגיגה ולא רובא. והנוגע מ"כ

מעובר השתאה מיר מרית רובא ביזא הטעם משום חזקה ומש עיין בהנחה זו
מה מאי שר ומם כן דהא חזקה מגיד לגוף דאיתמסיין ומוק עכ״ה הטעם משום דרובא
והגמרא שלא ררם ומם מירא דילמא חו ונפאורה יש לחתו משום טריפה וזה
הבטן דלא מהני מיעוטא ומינרע חי דהא נ״ל טריפה וזה הבטן חי משום מה זה
כן דהוא כיון דמהכין בחזקה שלא נתבררה בשעתה לא הוי חזקה מכ״ש זהיר
אמיעוטא מירא דיעובר חי משום האמת דהכה הנרשל העשה ס״ל דרובא טריפות
מינם חיות מכל מיעוט חיות ומ״ש משום לא הכא הגמרא מהם ודאמרינן בתר רובא –
לא הוינן יכולין למיעוטי מירא דיעובר חי דהא איכא דטריפה חי דאזלינן בתר
מיעוטא אבל בתר דילין הגמרא דאזלינן בתר רובא יקיר מוכיח הר״ן מירא.
דיעובר חי דוש עיור השתלות נמצא טריפה לאחר הגדלה דספק דהא אזלינן
בתר רובא ודייק היטב.

בראשית קפיטול ג' פסוק ד' ברש"י ד"ה לא מות תמותון כו' כשם שאין מיתה בנגיעה
כך : והקשה מפרשים ואי סלקא דעתך דחוה נתרצית ואכלה מעה"ד יפה אמרה הנחש לא ראו
שאין מיתה בנגיעה ה"ה על האכילה לא תמות הלא חוה ידעה בעצמה שלא נצטוו על הנגיעה
רק שהיא הוסיפה מפני הנחש ומ"כ מדין הי' שלא יתפתה על הנגיעה שאע"פ על האכילה דנצטוה
תמות. ועיין בלח"ע ודוחק. ויש לתרץ היטב דהענין הי' כך דחוה היתה יודעת שנצטוה
גם על עה"ד ומה טעם י"ל כך אי הטעם שלא יאכלו מעה"ד יפה שיותר כמו שאמר הקב"ה כי ביום
אכלך ממנו מות תמות. אי משום כדי שלא יהיו ידעי טוב ורע כמו שאמר הנחש באמת כי יודע אלהים
כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים יודעי טוב ורע ואמרה חוה
בליבה לשאול עצת הנחש. רק דחוה היתה מתיראה אולי יהי' הנחש יועץ לדרכו [illegible]
ואכול מעה"ד כדי שיהיו אדם כמו שהי' באמת כדברי הנחש. לכן [illegible] חוה מפני נחש
נגיעה ואמרה גם על הנגיעה נצטוה מפי הקב"ה לבדה יודע ~~[illegible]~~ הנחש וכוונתו באמר
שהנחש לא יסית אותם כי אם הנגיעה לבד ושוב לא יסית אותם על האכילה ודאי כוונת
הנחש לרעה כדי שימותו באיסור כוונת הנחש לטובתם הי' לו להסית אותם גם על [illegible]
כדי שיהיו כיודעי טוב ורע ובאם שהנחש יסית אותם גם על האכילה ודאי כוונתו [illegible]
כדי שיהי' יודעים בטוב ורע דאי הי' כוונתו לרעה כדי שימותו הי' לו להסית אותם רק על
הנגיעה והיו בדעת הנחש וה"ה שגם בנגיעה לבד ימותו. כיון שהוסיפה חוה מפני הנחש דגם
על הנגיעה נצטוו. . ובל הנחש הי' ערום מכל החיות ונזהר על דעתה חוה והסית
אותם גם על האכילה כדי שחוה תטעה בדעת הנחש שכוונתו הי' לטובתה חוה ולהיות
שיהי' כאלהים יודעי טוב ולכן אכלה חוה מעה"ד ודו"ק היטב.

שם פסוק ה' ויאמר ה' לנחש עד ארור אתה ואפי' הוחנ"ך נתגלה חוה ואח"כ בתגלי אדם ויש להבין
הא דאיתא ברה"ה [illegible] ולדבור שלך נכנס תחילה לדין כדי שלא לפרוש חרון אף [illegible] הוי שלך
על כל החיות ואמ"כ הי' להקב"ה לדון תחילה לאדה"ר וחוה ואח"כ הנחש ויש לתרץ דאיתא בגמ'
בסנהדרין (נ"ט) וכן דאין טוענים למסית דהוי הנחש. דאמר רבי [illegible] הרבה טענות הי' לו
לטעון

לטעון ולא טען ויפטר זה לא טען לו ויפ' הקב"ה לפי שלא טען הוא ומאי הוה [illegible]

הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים דברי הרב שומעין לפי' אבל הנחש לא ידע זאת הטענה

לכן בזה מן נהפך הסדר כאן כדי להתחייב את הנחש דאם היה דן הקב"ה אדם וחוה

תחילה פן יודע להנחש הטענה זו דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ונמצא התחי'

התחייבות של אדם דהטענה שיהי' להנחש בזה נתחייבו אדם וחוה הלא הי' להם זכות שאשר

הסית ופיתה אותם ומשום מאי נענשו אלא ע"כ שבזה לא יכלו לפטור א"כ אין הדין דדברי –

הרב ודברי התלמיד כו' ולכך נענשו א"כ גם הנחש יכול לפטור א"כ בטענה זו אין הדין

דדברי הרב ודברי התלמיד כו' ולא הי' להם לשמוע לדבריו ולכך ענש תחילה הנחש: והבן

נח קפיטול ו' פסוק ט נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. בגמ' א"י אותו לשבח כו'

וי"א אותו לגנאי כו'. הקשו' עליה ע"ב ודבריהם מאי ראה לדרוש אותו לגנאי הלא באמת הי' צדיק

גדול ועיי"ש ~~[illegible]~~ דאיתא בפסוק לקמן כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה

ופירש"י לפני וכאן לא נאמר צדיק תמים וכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו

והא דאיתא לכך בדורותיו נדרש לגנאי דאי לשבח א"כ בדור הזה דכתוב לקמן מי נדרש לשבח

ולי בדור הזה הי' צדיק ואלו הי' בדור אברהם אע"ה כו' ונלה לומר לא אמר תמים ולא הוה

לו לומר אחר בדור הזה והנה ידעינן מי שאין אומרים כולו שבחו בפניו דהא לא אמר

בדור הזה דנדרש שלא לשבח אלא מ"מ שבדורותיו נדרש לגנאי ומשה"ה לא אמר תמים.

כדי שנדרש שאומרים מקצת שבחו בפניו וכולו שלא בפניו ובדור הזה ג"כ לגנאי נדרש:

שם בפסוק י"ח ואתה ובניך ואשתך כו' פרש"י האנשים לבד והנשים לבד מכאן שנאסרו

בתשמיש המטה. וכבפסוק ויבא נח ובניו ואשתו כו' פירש"י עם האנשים לבד והנשים לבד

מכאן שנאסרו בתשמיש המטה מפני שהעולם שרוי בצער. ולכאורה אינו מובן למה הספיק

רש"י ז"ל בשני מקומות. ויל"ד בזה כוונת רש"י בכאן להוכיח שנח מוטל אותו הי' ומשום

מפני המבול שנח מ"מ הי' מאמין ומאמין לפי' דאיתא במדרש כאשר הקב"ה לנח צא

מן התיבה אתה ואשתך לא היה רוצה לצאת אמר שמא אוליד בשים ולמחר יבא המבול –

87

והשחיתם עד שנתבשר לו הקב"ה שלא יוסיף עוד המבול. ועם זה על נח הלא כשהתחיל לבנות
התיבה ~~[illegible]~~ מאה ועשרים שנה כמו שפירש"י. שם נולד לפני המבול מאה שנה ועם זה על נח
למה הוליד נח בשם הלא הובטח לו שהמבול יהי' על הארץ. אלא שי"ל מקטני אמנה הי' נח שלא
הי' מאמין כ"כ ולזה כיון רש"י ז"ל בזה לשון נח ובניו האנשים לבדם והנשים לבדם מפני שנאסרו
בתשמיש המטה עד הנה הי' לא נח פרוש מאשתו וזה אמאי לא פירש האמונין שאחר המבול
לא רצה לצאת מתיבה ולא רצה להוליד שהי' ירא ממבול והוא הי' יודע ממבול מאה ו
ועשרים שנה נודע אלא שי"ל שנה מקטני אמנה הי' ודוק היטב.

שם ועוד יש להעיר אמאי לא פירש רש"י לעיל בפסוק ובאת אל התי' כו' וי"ל -
בטוב טעם ד"ל להבין זה שהביא הקב"ה את המבול בעצם היום דאיתא בגמ' ויהי
לשבעת ימים ומי המבול ע"כ [illegible] שהלך להם הקב"ה שבעה ימי אבילות של מתושלח
הצדיק ולמען כל האבילות שנעצרת היום [illegible] ע"כ ביום שביעי שכלה להם האבילות -
לאחר מעצרת היום הביא הקב"ה את המבול. והנה קי"ל במס' מו"ק דהלכה כדברי
הבית באבל אע"פ כל המתאבלים עליו ומתאבלים עליו . . . ובזה יובן דלעיל בפסוק
ובאת לא פירש רש"י הטעם מפני שהעולם שרוי בצער דהנה מיון לבעל הדין לחלוק ולומר מטן
ד נאסר תה"מ מפני שהעולם שרוי בצער שלא הקב"ה כלה לנח זמן לתיבה אם ג' אחר
אחר מיתת מתושלח וא"כ עדיין כלה אבילות של מתושלח דהלא הי' בן מתושלח ועלמא נאסר
תה"מ משום האבילות. ולכן פירש רש"י הטעם מפני שהעולם שרוי בצער בפסוק ויבא נח ובניו
ואשתו כי דאז כלה האבילות של מתושלח כדאיתא בגמ' אתו מפני המבול אף נח מקטני אמנה
הי' מאמין ואינו מאמין ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים ואז כלה האבילות של מתושלח
ואז הטעם מפני שהעולם לא שרוי בצער ודוק היטב

שם קפיטל י"א בפסוק כ' ושם הפילגש הוא עי' ואם שאין להם חלק לעוה"ב עי'
איזה עם של דור הפלגה או של דור המבול עליו לא קשטו בם בתוכם עי' ויש להבין אמאי
לא הביא רש"י לפי איזה עם נעלם שפי' ואם שאין להם חלק לעוה"ב. ונראה לתרץ דאיתא

בגמרא

בגמרא פלוגתא ר' ירמיה אומר נחלקו לשלש כיתות אחת אומרת נעלה ונשב שם · ואחת אומרת
נעלה ונעבוד שם ע"ז · ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה · ר' נתן אומר כולם לשם ע"ז
נתכוונו · יש להקשות לר' נ' דא"כ משם הפיצם לומר שאין להם חלק לעוה"ב פליגא דנו הא -
דבש המבול זה דור המבול לא פשטו ידם בגזל אין להם חלק לעוה"ב כמו דאמרינן בגמרא
דס"ל דרבנן דור המבול אין להם חלק לעוה"ב [illegible] שנאמר וימח את כל היקום בעוה"ז
וימחו מן הארץ לעוה"ב · דור הפלגה שפשטו ידם בגזל לכ"ע · א"כ ק"ל · בא"ת כר' ירמיה
שלש כיתות היו וכת אחת לא פשטה ידם בגזל והוא ומתו והכת שלה חלק לעוה"ב
לכן כתיב משם הפיצם לאשמועינן שאין מהם הכת אין לה חלק לעוה"ב · ומה [illegible]
דהקב"ה נשבע שלא יביא עוד מבול לעולם היינו לכל העולם אבל על אומה אחת מביא
ובזה יומן מבול לא הי' יכול להעלות על אומה עלה ע"י דה[illegible] והם כר' נתן דכולם לשם
ע"ז נתכוונו לא"כ . אלא הי' לאבד את כל [illegible] השבועה שנשבע שלא להחרים את העולם
אבל עכשיו דאמר ומשם הפיצם ה' שאין להם חלק לעוה"ב ע"כ מוכרח כר' ירמיה דג'
כיתות היו כנ"ל ומ"מ עלה יפיר לפי אומה עלה ע"י מבול לא פשטו ידם בגזל ומ"מ ב' -
כתות של דור הפלגה פשטו ידם בגזל ומ"מ ב' כיתות לא נעקרו מן העולם אלא לא
השבועה של הקב"ה הי' על כל העולם ולא על המגנית מוא עפ"י דבש המבול הי' בגלוש
ע"י כנ"ל ופרו דבריו ר"י ג"ל ודוק היטב ··

בל"ל קפיטול ט"ו פסוק ט"ו ואתה תבוא אל אבותיך בשלום פירש"י מכאן שנתבשר
לו שעשה תרח תשובה · לפי זה ע"ש [illegible] ועשה מ"ל שישמעאל תשובה בלא לא עלה
[illegible] דין דנים לן ואם הי' אביו רשע לבנו צדיק הי' נפטר בן מאת אביו לגן שלא
יראו אביו בגיהנם והוא בגן · ולפי זה ע"כ מוכרח שתרח אביו הוא בגן אלכתך [illegible]
בזה הלשון · ויש להקשות דהא עוד יש לדקדק על לישנא דגמרא דכתיב אל אבותיך הכי הל"ל
ליכתב אל אביך בשלום שהוא [illegible] אל תרח אביו אבל כתיב אל אבותיך [illegible] אביו
של תרח [illegible] הפרנים [illegible] הלא לא הי' לו בן צדיק כי תרח נכנס בשבילו [illegible]
ואלא ע

88

אע"פ שפה שמשח בן בנו עוה תלונה לא"כ והוא גכ"כ את אביו לגן רבי שלא יאמר אביו
בניהם ובין בגן [illegible] כתיב אל אביהם דהיינו אבין תשח לאבי אבין שהיו שלהן
בגן [illegible]

וירא קפיטל יח פסוק ג׳ · ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך פירש"י לגדול
שבהם אמר כו׳ ועליה יקשה ידע אברהם שיש בהם גדול דילמא כולם שוין היו ואין אחד
שמובדל הא דאמרינן בלאה׳ וביון שג׳ הללו נשלחו אחד להיות במובדל [illegible] דרש"י פי׳
בפסוק ב׳ נצבים עליו ופתיב ויהי ויראהם כד חזי פי׳ פירש"י היינו [illegible] ונראה
לפרש"י ובינו לאיום שידע אברהם דבירור שיש בהם גדול כגון אחר שקורא הקבה
פעמים ולפי אותו עורך לראה אותו שהי׳ המלאכים בעירו של מובדל החליפו [illegible]
זה לאלה את פניה וידע אחר לזה חליפו ועברו אלא ש"מ שזה שהלך במובדל הי׳
גדול ואין ניל שקטן ויוצא וגדול שמאלו ונמצא לפניו והלכין פעמים אל אברהם הי׳
הגדול שמאל המובדל ולהפכי פעמים את בין הגדול לבין המובדל והפריחו החליפו
הנודדים וכיון שראה אברהם את החליף שעשו את הבין שזה שעומד במובדל הוא
הגדולים

נביטול
הפסוק
שם פסוק כא קפיטל כ״א : ותאמר לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה כי
לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק · והוא תמוה גם נתינת טעם הוא זה
ושמואל לא יירש עם יצחק אם איתא בגמרא דקשיא בחוש ובהגהפ׳ עז פגש וגוי לבניו
ואותא בנדשין (דף עד) אם רבי שום רבו רבי לישמעאל את אין שנאמר פי׳ יסיתם
אחיך בן אמך ופי׳ בן אם מסית בן אב אינו מסית ולא למה לך בן מתייחד עם אמו
ואין אחר מתייחד עם אחד מקרובות שבתורה · פשטי דקרא במאי כתיב אם אבי לא
מבעיא בן אב דסני לי׳ ומשלו עצות רעות ולא מוקי׳ בן אם נמי דלא סט לי׳ דלית
לי׳ חדתא בהדי׳ אמו נראית לי כל״ע עכ״ל הגמ״ד · ובזה יובן כוונת שרה שאמרה גרש את האמה
הזאת ואת בנה שלא יסית וכל כך כך ואת שיצחק לא וראיתי מחמת שהוא אחיו מן
האב

האב וסבו אחזת ירושה וא״ כי לא יירש את עם בני עם יצחק ולית לי׳ חולק בהדי׳ ולא סגי לי׳ למיחש חשש זה שלא יצאת לכן גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש כו׳

חיי שרה קפיטל כ״ג פסוק א׳ ברש״י: להגיד שמאה לעשרים לענין [illegible] לז׳ לענין יופי ק״ל להגיד שמאה לעשרים הראשונים ועשרים לשבע הראשונים לענין יפי. מה שבע הראשונים היתה יפה מאוד אף כאן כו׳ הכי נמי הי׳ [illegible] ובזה יתבאר פי׳ הספר דכתיב מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים ואמאי דהוי רק הוא גזירה ואין דהוא גזירה הוא רק דהא גבי שבע כתיב שנים שהוא [illegible] וגבי מאה כתיב שנה [illegible] ולכאורה קשה דהא שבע שהם אחרונים. ולכן כתיב [illegible] שבע שנים יפה שהוא [illegible] בהם [illegible] לפ״ד ניחא:

שם קפיטל כ״ד פסוק ל״ו ותלד שרה בן לאשת אדוני אחרי זקנתה כו׳ וקשה מאי נפקא להם אם ילדה לזקנתה או בילדותה ולמה הזכיר להם זאת. ונ״ל בפשיטות הדבר הוי אומרים שאבימלך נתעברה שרה [illegible] דהקב״ה לא עביד נסא לשיקרא וכיון שראו ששרה [illegible] ילדה לאחר זקנתה היתה לה [illegible] ע״כ [illegible] דלאו מאבימלך נתעברה שרה דאי מאבימלך האיך עביד הקב״ה נסא לשיקרא. והשתא ניחא [illegible] שאמר אליעזר שהי׳ [illegible] שלא יאמרו [illegible] כמו הליצני הדור שמאבימלך נתעברה שרה ולכן הגיד הוא סתירה — לדבריהם שהי׳ לה בן אחרי זקנתה ולמה עביד הקב״ה נסא לשיקרא אלא ש״מ [illegible] נולד יצחק. ודו״ק היטב:

תולדות פסוק א׳. ברש״י ואלה תולדות יצחק פי׳ רש״י יעקב ועשו האמורים בפרשה — לכאורה זה מאי חידוש רש״י בזה [illegible] איתא בספרים יצחק שהי׳ [illegible] בן [illegible] נולד יעקב ורבקה שהייתה בת [illegible] נולד עשו [illegible] וזה שפירש״י ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק ולא מאבימלך נתעברה שרה [illegible] יעקב ועשו האמורים בפרשה דאי מאבימלך נתעברה שרה הי׳ [illegible] להיות רשעים וכו׳:

שם ברש״י יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק [illegible] שליצני הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה בא הכתוב להגיד שאברהם הוליד

89

ולא [illegible] את יצחק ועדיין [illegible] ואמרתי לאותו שמקשה לתרץ בזה סברא [illegible] ואמרתי [illegible] משום דכ"ל

וק"ל לא חיי משום שלא נתעבר אע"פ כיון שהוא שנולד ממנה נולד בעשו אע"פ דבלאו הכי לאו מגזר הוא

[illegible] אע"ג ואלה תולדות יצחק בן אברהם [illegible] אברהם הוליד את יצחק ולא

[illegible] דאי מאביו אז לא הי' חד להורות שנולד ממנה להוליד בעשו ויעקב אברהם [illegible]

ואחר כך שם ברש"י ויעתר לו [illegible] הרבקה והתפלל בתפילה ויעתר לו ולא לה לפי שאינו דומה

רק תפילות צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה [illegible] ואינו דומה לרש"י [illegible]

דהא [illegible] בלשון [illegible] דקשה [illegible] מסייע [illegible] שלהעלות להש"י [illegible] דאינו דומה תצב"צ לתצב"ר

[illegible] משום דכתיב ויעתר לו דילמא משום דהוא הרבקה והתפלל בתפילה אלא ע"כ צ"ל

[illegible] משום דהרבקה והתפלל צדיק אע"פ [illegible] ויכתב ויעתר לו ובלא"ה הוה ידעינן

[illegible] דהוא נענה בשביל שהוא הרבקה והתפלל צדיק או דלא הכתוב להשות באינו דומה

תצב"צ לתצב"ר. והנה רש"י פירש לנוכח אשתו שהוא עומד בזוית זה ומתפלל

[illegible] עומדת בזוית. ולכאורה ק"ק למה לו למיכתב לנוכח אשתו למעבי"ן דגם רבקה הי'

מתפללת הוא מגלה הוא ידעינן מדכתיב ויעתר לו [illegible] רבקה [illegible]

בתפילה [illegible] שהיא לא נענה [illegible] למה לו למיכתב לנוכח אשתו צ"ל

[illegible] דאלו לא הנה כתיב לנוכח אשתו הייתי אומר [illegible] דכתיב ויעתר לו משום דהוא הר'

והתפלל צדיק [illegible] לו ויעתר לו [illegible] רבקה דבלא"ה ידעינן משום דהוא

הרבקה צ' דאי לאו הנה כתיב לנוכח אשתו הייתי אומר דויעתר לו הוא להורות

[illegible] וגם רבקה היתה מתפללת לכן כתיב לנוכח אשתו למעבי"ן וגם רבקה היתה

מתפללת. וזה עומד בזוית זה וזה עומד בזוית זה [illegible] ויעתר לו לבד דאינו דומה

תצב"צ לתפילת צב"ר. וזה פירש"י לנוכח אשתו זה עומד בזוית וזה עומד בזוית

ויעתר לו ולא לה שאין דומה תצב"צ [illegible] לנוכח אשתו [illegible] ידעינן

[illegible] דאל"כ [illegible] דהיא לא נענה [illegible] רש"י [illegible] לפיכך לו ולא לה [illegible]

דכתיב לנוכח אשתו למעבי"ן וגם רבקה התפללה [illegible] הכתוב להודיעינו

ויעתר

ואפילו דהך שינויא· הלא מחמת שהיא הירקון והיה צריך בתפילה ולא נזכר בא·
ואלו עניין באותו דומה תפלה בדבר ע׳ ועשה זה לו ולא לה אין היא הייתה ירוקה
בתפילה כמו הוא· אבל אי לא הוה כתוב לנוכח אלא הייתי אומר דבעינן זה כתוב
ועתה לו למודים דגם היא התפללה והא דומה תפילות צריך בן צריך לתפילות·
צבר״ ולכן כתיב לנוכח אלא· ודין היטב·

בע עוד יש להוכיח לתשו׳ כפילות יחו״ בדבר אחר דהוא· שאלת דגם להתפלל
על הריון הלא היא אינה צריכה על פה יע״ד הא באמת צ״ל היא נעתרה שהרי
היא לא ילדה ונענה לתפלתו בסיגנון אחד· דאמרו בתלמוד פרק עין אבת על בלם
על בלשם ועל שלשים ולכך הייתה מתפללת ונעתרה שכיון שהיא הייתה בת
ה בדעתה שלא נתפסת בעין אביה ותשא כל עין אביה ולכן התפללה שיהי׳ לה
בלשם ובלשם כדי לחלוק עין אביה ונשא כל אחד ואחד עכ״ט· ולפי״ז צ״ל דיצחק לא
צריך להתפלל על בלשם ובלשם שהוא הי׳ צריך בן צריך שיהי׳ לו בן אבל הוא צריך
אבל היא הייתה צריכה לבלשם ובלשם לכן לשון המשפ לשון רז״ו לו ולא לה הא אין
היא נעתרה שהרי היא ילדה ולכן נאמר דאינו דומה תפילות צריך בן צריך לתפילות
רק לתפילות צריך בן צריך אינו רק על בן שהוא שלשו אבל צריך דבר
על בלשם ובלשם ובזאת שיהי׳ הי׳ ורק בלשם אבל בל בלשם עדיין אלא
ולפי״ז כתב בהא ויעתר לו ולא לה שלמה שילדה זה תפילתו פעולה נעתרת אבל -
די דה אמרתי לא נעתרה· ודין היטב:

Jewish Theological Seminary of America
LIBRARY

ט3953

א׳ · הר נוה כשאל אחתו · קהל נוה ונו׳ וספוקם · ונש׳ רנה

על פתח ושירתן רנה

והנה לקמן עד הדרוני : בדאמרינן בגמרא [illegible] ר' [illegible]

ונה הדר [illegible] הפסוקים והרמב"ן [illegible]

[illegible] בזה [illegible] הראשון [illegible]

[illegible] הוא והרב הוא אחד [illegible]

[illegible] ולקראת [illegible] הוא [illegible] הוא [illegible]

שנאמר [illegible] כל [illegible] וכו' [illegible] קרבו [illegible]

[illegible] כתב הרמב"ם [illegible] הוא [illegible]

[illegible] דאמרינן [illegible]

[illegible] בתורה [illegible]

[illegible] דאמרינן [illegible]

[illegible]

[illegible] והרמב"ן [illegible]

[illegible] הרב [illegible]

[illegible]

Mic. # 8848 [illegible]

Село Смолин

25 [illegible] 17 кон.

12 [illegible]

12 [illegible]

11 [illegible]

26 [illegible] 20

3 [illegible]

44 [illegible]

1877 года

Генварь

N 12

Mic. #

הרוו [illegible]

ומבוה רחל [illegible]

66 40, 20

25, 30,9

2/р 2

Вексель

Сумма

Его Высокородию [illegible]

Господину [illegible]

[illegible]

Вексель

Аврошкин

Вахбу

Покор[illegible]

Прош[illegible]

наход[illegible]

Хавиц[illegible]

Н.Верт

[illegible] הר [illegible]

[illegible] [illegible]

כ״ה [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] קבאל הבאו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] הבאו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]